

meritum

**PRAWO
RESTRUKTURYZACYJNE
I PRAWO UPADŁOŚCIOWE**

redakcja naukowa Izabella Gil

MERITUM

meritum

**PRAWO
RESTRUKTURYZACYJNE
I PRAWO UPADŁOŚCIOWE**

redakcja naukowa Izabella Gil

MERITUM

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2021

Stan prawny na 3.07.2021 r. z uwzględnieniem zmian wprowadzonych na mocy ustawy z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1080) oraz ustawy z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1090)

Recenzent:

Dr hab. Anna Hrycaj, prof. UŁa

Wydawca:

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący:

Adam Choirński

Opracowanie redakcyjne:

Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii:

Wojtek Kwiecień-Janikowski

Autorzy:

dr hab. Rafał Adamus, prof. UO – rozdz. XVIII.1–4; XXII.12; XXXII; XXXVII; XXXIX–XLI;

Małgorzata Anisimowicz – rozdz. XI;

Adrian Borys – rozdz. VII.1–2; XII;

dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. US – rozdz. I; IV; VI; XXIV.1–3;

dr hab. Izabella Gil, prof. UWŕ – rozdz. II; III; XIII–XVI; XVII.5; XXIII; XXIV.4–6; XXVII; XLII;

dr Piotr Gil – rozdz. IX; XVIII.5; XIX–XXI; XXII.1–11; XXV; XXX;

dr hab. Włodzimierz Głodowski, prof. UAM – rozdz. V; VIII; XXIX; XXXI; XXXVIII;

dr Grzegorz Kamieński – rozdz. X; XXIV.7–8; XXVIII; XXXIII;

dr hab. Joanna Kruczałak-Jankowska, prof. UG – rozdz. VII.3; XVII.1–4; 6–8;

dr Jerzy Pałys, doradca restrukturyzacyjny – rozdz. XXVI;

Konrad Płochocki, radca prawny, doradca restrukturyzacyjny – rozdz. XXXVI;

dr Paulina Woś – rozdz. XXXIV;

dr Paweł Wrzaszcz – rozdz. XXXV

© by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2021

ISBN 978-83-8223-448-0

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Strona	Numer
17	Wykaz skrótów
21	Wprowadzenie
25	Część I. Prawo restrukturyzacyjne
27	Rozdział I. Prawo restrukturyzacyjne – zagadnienia wstępne
28	1. Pojęcie prawa restrukturyzacyjnego i relacje do innych działów prawa 1
30	2. Przedmiot prawa restrukturyzacyjnego 2
31	3. Relacje do innych postępowań cywilnych 3
36	4. Relacje do innych działów prawa – stosunek do postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego 4
38	5. Cel prawa restrukturyzacyjnego 5
38	6. Funkcje prawa restrukturyzacyjnego 6
41	Rozdział II. Źródła prawa restrukturyzacyjnego
42	1. Uwagi wstępne 7
43	2. Prawo restrukturyzacyjne 8
44	3. Inne akty prawne odnoszące się do restrukturyzacji 11
49	Rozdział III. Zasady prawa restrukturyzacyjnego
50	1. Uwagi wstępne 13
51	2. Naczelne zasady prawa restrukturyzacyjnego 16
55	Rozdział IV. Rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych
56	1. Uwagi ogólne 21
57	2. Podział postępowań restrukturyzacyjnych 22
59	3. Postępowanie o zatwierdzenie układu 23
59	4. Przyspieszone postępowanie układowe 24
60	5. Postępowanie układowe 25
60	6. Postępowanie sanacyjne 26
61	Rozdział V. Zakres podmiotowy prawa restrukturyzacyjnego
62	1. Uwagi wstępne 27

Strona		Numer
62	2. Pojęcie przedsiębiorcy	29
65	3. Zdolność restrukturyzacyjna	32
71	Rozdział VI. Podmioty postępowania restrukturyzacyjnego	
72	1. Sąd restrukturyzacyjny	40
76	2. Sędzia-komisarz	47
79	3. Zastępca sędziego-komisarza	52
80	4. Nadzorca sądowy i zarządca	53
125	Rozdział VII. Przebieg postępowania w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego	
128	1. Okoliczności warunkujące otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenie układu	108
173	2. Wniosek restrukturyzacyjny i postępowanie w przedmiocie rozpoznania wniosku	176
251	3. Charakter prawny wstępnego planu restrukturyzacji i właściwego planu restrukturyzacji	263
263	Rozdział VIII. Materialnoprawne skutki wszczęcia postępowań restrukturyzacyjnych	
264	1. Uwagi wstępne	283
264	2. Skutki wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego co do osoby dłużnika	284
268	3. Skutki wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego dla majątku dłużnika	293
277	4. Skutki wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego wobec zobowiązań dłużnika oraz innych stosunków prawnych	326
282	5. Skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego co do nabytych przez dłużnika spadków	340
283	6. Skutki wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego co do stosunków majątkowych małżeńskich dłużnika	342
284	7. Skutki wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego dla stosunków pracy	344
285	8. Skutki wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego co do niektórych czynności dłużnika dokonanych przed wszczęciem postępowania restrukturyzacyjnego	345
287	Rozdział IX. Bezskuteczność i zaskarżanie czynności prawnych dłużnika w postępowaniu restrukturyzacyjnym	
290	1. Ochrona masy sanacyjnej – bezskuteczność i zaskarżanie czynności dłużnika w Prawie restrukturyzacyjnym – uwagi wstępne	348
291	2. Bezskuteczność z mocy prawa czynności prawnej dłużnika	349
291	3. Względny charakter bezskuteczności	350
292	4. Zakres regulacji ujętej w przepisie art. 304 p.r. – przedmiot bezskuteczności względnej	351
292	5. Bezskuteczność czynności nieodpłatnej oraz czynności nieekwiwalentnej ...	352
292	6. Przesłanki bezskuteczności czynności prawnej	353
293	7. Bezskuteczność względna z mocy prawa	354
293	8. Czynności prawne bezskuteczne z mocy prawa	355

Strona		Numer
294	9. Czynności rozporządzające i zobowiązująco-rozporządzające	356
295	10. Czynności nieodpłatne	357
295	11. Czynności półdarmne	358
296	12. Data ustalenia wartości świadczenia	359
296	13. Świadczenie na rzecz dłużnika lub zastrzeżone dla dłużnika lub dla osoby trzeciej	360
297	14. Termin kwalifikowany	361
298	15. Bezskuteczność czynności „procesowo-materialnych” dłużnika	362
300	16. Bezskuteczność w stosunku do masy sanacyjnej zabezpieczeń	363
300	17. Wyłączenie bezskuteczności z mocy prawa dotyczące określonych czynności	364
300	18. Skutki kwalifikacji czynności jako bezskutecznej z mocy prawa	365
301	19. Zakończenie postępowania restrukturyzacyjnego a bezskuteczność czynności	366
304	20. Bezskuteczność wobec masy sanacyjnej czynności dotyczącej wynagrodzenia pracownika albo reprezentanta dłużnika	367
315	21. Ustalenie bezskuteczności czynności prawnej	386
321	22. Skutki bezskuteczności czynności prawnej	393
333	23. Prawo zaskarżenia – skarga pauliańska w restrukturyzacji	410
337	24. Wyłączenie stosowania przepisów w przypadku uczestników systemu płatności lub systemu rozrachunku papierów wartościowych	415
339	Rozdział X. Spis wierzytelności w postępowaniu restrukturyzacyjnym	
340	1. Pojęcie i charakter spisu wierzytelności	416
341	2. Pojęcie wierzyciela i wierzytelności w Prawie restrukturyzacyjnym	421
342	3. Wierzytelności podlegające umieszczeniu w spisie wierzytelności	423
344	4. Ustalenie spisu wierzytelności	431
351	5. Sprostowanie i uzupełnienie spisu wierzytelności	447
355	Rozdział XI. Przebieg postępowania restrukturyzacyjnego	
357	1. Dzień otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego	450
359	2. Połączenie do wspólnego rozpoznania spraw restrukturyzacyjnych	457
362	3. Posiedzenia sądowe	465
374	4. Orzeczenia wydawane w postępowaniu restrukturyzacyjnym	477
381	5. Centralny Rejestr Restrukturyzacji i Upadłości	494
384	6. Zamieszczanie i obwieszczanie postanowień i zarządzeń w CRRiU	500
390	7. Środki zaskarżenia	504
395	8. Koszty postępowania	522
405	Rozdział XII. Przyjęcie układu i jego skutki	
407	1. Pojęcie i charakter prawny układu	544
408	2. Wierzytelności objęte układem oraz wierzytelności nieobjęte układem	547
415	3. Propozycje układowe	563
422	4. Głosowanie nad układem i jego przyjęcie	580
429	5. Materialnoprawne i procesowe skutki układu	604
435	6. Nadzór nad wykonaniem układu i wykonanie układu	617

Strona		Numer
437	7. Zmiana, uchylenie i wygaśnięcie układu	621
441	8. Układ częściowy	630
447	Rozdział XIII. Uprozczone postępowanie restrukturyzacyjne	
448	1. Wprowadzenie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	637
449	2. Specyfika uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	638
450	3. Otwarcie uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	639
453	4. Głosowanie nad układem	644
454	5. Przyjęcie układu	646
455	6. Odmowa zatwierdzenia układu	647
455	7. Umorzenie postępowania o zatwierdzenie układu	648
456	8. Wynagrodzenie nadzorcy układu	649
456	9. Uprawnienia dłużnika w trakcie postępowania	650
457	10. Uproszczenie procedury związanej ze złożeniem wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego lub ogłoszenie upadłości	651
459	Część II. Prawo upadłościowe	
461	Rozdział XIV. Prawo upadłościowe – zagadnienia wstępne	
462	1. Pojęcie prawa upadłościowego	652
463	2. Cele postępowania upadłościowego	653
465	3. Funkcje postępowania upadłościowego	654
470	4. Zasady Prawa upadłościowego i postępowania upadłościowego	661
474	5. Źródła Prawa upadłościowego	670
483	Rozdział XV. Przedmiotowy i podmiotowy zakres stosowania Prawa upadłościowego	
484	1. Zakres przedmiotowy stosowania Prawa upadłościowego	677
484	2. Zakres podmiotowy stosowania prawa upadłościowego	678
491	Rozdział XVI. Podstawy ogłoszenia upadłości	
492	1. Uwagi wstępne	686
492	2. Podstawy ogłoszenia upadłości	687
496	3. Przyczyny uzasadniające oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości	691
501	Rozdział XVII. Postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości	
503	1. Uwagi ogólne	692
503	2. Podmioty postępowania	693
505	3. Wszczęcie postępowania	697
510	4. Przebieg postępowania	706
512	5. Postępowanie zabezpieczające	711
533	6. Orzeczenia w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości	733
538	7. Środki zaskarżenia	739
541	8. Przygotowana likwidacja tzw. <i>pre-pack</i>	744

Strona		Numer
547	Rozdział XVIII. Materialnoprawne skutki ogłoszenia upadłości	
549	1. Uwagi wstępne	750
550	2. Wpływ ogłoszenia upadłości na osobę upadłego	751
551	3. Wpływ ogłoszenia upadłości na majątek upadłego	752
574	4. Skutki ogłoszenia upadłości co do spadków nabytych przez upadłego	781
574	5. Wpływ ogłoszenia upadłości na stosunki majątkowe małżeńskie upadłego ...	782
587	Rozdział XIX. Bezskuteczność względna z mocy prawa czynności prawnej upadłego	
589	1. Wprowadzenie	795
589	2. Zakres zastosowania bezskuteczności względnej z mocy prawa	796
590	3. Cele regulacji opartej na sankcji bezskuteczności względnej z mocy prawa	797
592	4. Ochrona wierzycieli przed skutkami działań niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością dłużnika – przegląd instytucji	798
592	5. Przepisy o skardze pauliańskiej mające charakter subsydiarny do uregulowań zamieszczonych w art. 127 i n. p.u.	799
593	6. Istota ochrony realizowanej z wykorzystaniem sankcji bezskuteczności względnej	800
595	7. Znaczenie sankcji bezskuteczności względnej w postępowaniu egzekucyjnym	801
596	8. Bezskuteczność z mocy prawa czynności prawnych upadłego	802
597	9. Podstawy bezskuteczności czynności prawnej – elementy hipotezy art. 127 ust. 1 p.u.; sankcja bezskuteczności względnej czynności prawnej	803
597	10. Formy ochrony realizowanej z wykorzystaniem bezskuteczności względnej	804
599	11. Przedmiot bezskuteczności względnej z mocy prawa według art. 127 p.u. – czynność prawna dłużnika	805
600	12. Rodzaje czynności prawnych, które mogą doprowadzić do uszczuplenia majątku masy upadłości	806
601	13. Czynność prawna rozporządzająca	807
602	14. Czynność wniesienia aportu do spółki	808
603	15. Wyłączenia w zakresie stosowania sankcji bezskuteczności względnej – czynności natury osobistej	809
604	16. Zdarzenia faktyczne a bezskuteczność względna	810
604	17. Czynność prolongaty terminu płatności a bezskuteczność względna	811
604	18. Czynność nieodpłatna oraz rażąco nieekwiwalentna (póldarma)	812
606	19. Nieodpłatności świadczenia	814
607	20. Czynności póldarme, rażąco nieekwiwalentne	815
608	21. Przypadki graniczne – brak ekwiwalentności, ale nie w stopniu rażącym	816
609	22. Kompensata a bezskuteczność czynności	817
609	23. Ustalenie i porównanie wartości świadczeń	818
612	24. Czas podjęcia czynności przez dłużnika	819
612	25. Czynności procesowe dyspozycyjne materialnie podejmowane przez upadłego w postępowaniu cywilnym	820
614	26. Inne czynności dłużnika dokonane przed sądem a bezskuteczność względna ...	822
614	27. Podział majątku dorobkowego	823
615	28. Ustanowienie przez sąd rozdzielności majątkowej na wniosek małżonka	824
615	29. Dział spadku	825

Strona		Numer
616	30. Zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego – wprowadzenie	826
617	31. Zabezpieczenie ustanowione przez dłużnika	827
617	32. Zabezpieczenie towarzyszące długowi	828
618	33. Niewymagalność długu a jego zabezpieczenie lub płatność	829
618	34. Bezskuteczność <i>datio in solutum</i>	830
618	35. Przepis art. 127 ust. 3 a art. 130 ust. 1 p.u.	831
619	36. Obrona osoby trzeciej	832
620	37. Wyłączenie sankcji bezskuteczności względnej	833
629	Rozdział XX. Zaskarżenie przed sędzią-komisarzem czynności prawnych upadłego	
632	1. Bezskuteczność czynności prawnych odpłatnych dokonanych z osobami bliskimi i powiązаныmi	834
661	2. Bezskuteczność przelewu wierzytelności przyszłej	867
668	3. Bezskuteczność postanowienia o wysokości wynagrodzenia pracownika lub reprezentanta upadłego	877
680	4. Kompetencje sędziego-komisarza związane z uznaniem, że czynność upadłego dotycząca obciążenia majątku upadłego jest bezskuteczna na podstawie przepisu art. 130 p.u.	900
695	Rozdział XXI. Zaskarżenie przed sądem czynności prawnych upadłego dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli masy upadłości – skarga pauliańska w upadłości	
696	1. Wprowadzenie – cel ochrony wierzycieli upadłościowych przed skutkami czynności prawnej upadłego zmierzającej do ich pokrzywdzenia	915
697	2. Zadania realizowane z wykorzystaniem prawa zaskarżania	917
698	3. Terminologia dotycząca określenia instytucji	918
699	4. Rys historyczny	920
701	5. Obecne polskie rozwiązania nawiązujące do <i>actio pauliana</i>	925
702	6. Odpowiedzialność niewypłacalnego dłużnika wobec wierzycieli	926
703	7. Subsydiarność zastosowania przepisów dotyczących skargi pauliańskiej – <i>lex primaria derogat legi subsidiariae</i>	929
705	8. Skarga pauliańska (art. 527 i n. k.c.) a prawo zaskarżania (art. 131 p.u. w zw. z art. 527 i n. k.c.)	931
709	9. Egzekucyjny skutek orzeczenia pauliańskiego w przedmiocie bezskuteczności względnej – zagadnienia dotyczące art. 527 i n. k.c.	932
709	10. Egzekucyjny skutek orzeczenia uzyskanego wskutek skorzystania z prawa zaskarżania	933
709	11. Przedmiot zaskarżenia	934
710	12. Wierzytelność chroniona prawem zaskarżenia	935
711	13. Rozporządzenie rzeczą lub prawem przez osobę trzecią na rzecz kolejnych podmiotów (osoby czwartej)	936
713	14. Legitymacja procesowa czynna (syndyka masy upadłości) i bierna (osoby trzeciej)	938
715	15. Postępowanie w sprawie zaskarżenia czynności upadłego	941
723	Rozdział XXII. Postępowanie w przedmiocie przekazania do masy upadłości świadczenia bezskutecznie usuniętego	
724	1. Etapy postępowania w przedmiocie przekazania do masy	944

Strona		Numer
725	2. Treść wniosku, z jakim syndyk występuje do sędziego-komisarza	945
725	3. Posiedzenie w przedmiocie wydania postanowienia	946
726	4. Postanowienie sędziego-komisarza	947
727	5. Przekazanie na rzecz masy w przypadku świadczenia nieekwiwalentnego	948
729	6. Dowodzenie w postępowaniu	949
730	7. Zażalenie na postanowienie sędziego-komisarza	950
730	8. Zakres badania sprawy w postępowaniu zażaleniowym	951
731	9. Wyłączenie prawa do zażalenia na klauzulę wykonalności	952
731	10. Tytuł wykonawczy w postaci postanowienia sędziego-komisarza	953
732	11. Wyłączenie stosowania przepisów w przypadku uczestników systemu płatności lub systemu rozrachunku papierów wartościowych	954
733	12. Wpływ ogłoszenia upadłości na zlecenia rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych	955
741	Rozdział XXIII. Wpływ ogłoszenia upadłości na cywilne postępowania sądowe, przed sądem polubownym, administracyjne i sądownoadministracyjne	
742	1. Wpływ ogłoszenia upadłości na toczące się postępowania	956
742	2. Zawieszenie i podjęcie prowadzonych postępowań w związku z ogłoszeniem upadłości	957
744	3. Legitymacja procesowa syndyka	958
747	4. Umorzenie zawieszonych postępowań	959
747	5. Wpływ ogłoszenia upadłości na cywilne postępowania egzekucyjne i zabezpieczające	960
751	Rozdział XXIV. Podmioty postępowania upadłościowego	
752	1. Sąd	961
755	2. Sędzia-komisarz	962
760	3. Zastępca sędziego-komisarza	963
761	4. Syndyk masy upadłości i zastępcy syndyka	964
774	5. Tymczasowy nadzorca sądowy	982
780	6. Zarządca przymusowy	997
782	7. Upadły	1002
786	8. Wierzyciele	1011
795	Rozdział XXV. Przebieg postępowania upadłościowego	
799	1. Posiedzenia sądowe	1030
800	2. Postępowanie dowodowe – dowodzenie w postępowaniu upadłościowym	1034
814	3. Krajowy Rejestr Zadłużonych	1053
824	4. Orzeczenia w postępowaniu upadłościowym	1066
831	5. Doręczenia, zawiadomienia, wezwania w postępowaniu upadłościowym	1079
855	6. Środki zażalenia w postępowaniu upadłościowym	1118
885	Rozdział XXVI. Zgłoszenie i ustalenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym	
886	1. Uwagi wstępne	1163
888	2. Ustalenie wierzytelności z urzędu	1164

Strona		Numer
892	3. Wierzytelności podlegające zgłoszeniu	1165
897	4. Charakter i cel zgłoszenia wierzytelności	1166
900	5. Forma zgłoszenia wierzytelności	1167
905	6. Kwestia przedawnienia wierzytelności upadłościowych	1168
907	7. Formalne badanie zgłoszenia wierzytelności	1169
909	8. Zgłoszenie wierzytelności – warunki formalne	1170
919	9. Zgłoszenie wierzytelności i inne tryby dochodzenia roszczeń	1172
923	10. Badanie zgłoszenia wierzytelności	1173
926	11. Zgłoszenie i potrącenie	1174
927	12. Lista wierzytelności	1175
932	13. Zawartość listy wierzytelności	1176
940	14. Sposób ujęcia wierzytelności na liście	1177
951	15. Wyłożenie listy wierzytelności	1178
954	16. Sprzeciw do listy wierzytelności	1179
961	17. Zatwierdzenie, zmiany i uzupełnianie listy wierzytelności	1180
965	18. Wyciąg z listy jako tytuł przeciwko upadłemu	1181
975	Rozdział XXVII. Likwidacja masy upadłości	
976	1. Likwidacja masy upadłości przez syndyka – uwagi wstępne	1182
977	2. Przebieg likwidacji	1183
979	3. Prowadzenie przez syndyka przedsiębiorstwa upadłego	1184
979	4. Wyłączenie składników majątkowych spod czynności likwidacyjnych	1185
979	5. Sprzedaż składników majątku upadłego	1186
987	6. Dochodzenie wierzytelności od dłużników upadłego	1191
988	7. Realizacja przez syndyka innych praw majątkowych upadłego	1192
988	8. Przejęcie ruchomości na własność przez wierzyciela	1193
989	9. Wyłączenie rzeczy z masy upadłości	1194
991	Rozdział XXVIII. Postępowanie podziałowe	
992	1. Pojęcie i funkcja postępowania podziałowego	1195
993	2. Struktura postępowania podziałowego	1199
1009	3. Podsumowanie	1243
1015	Rozdział XXIX. Układ w upadłości	
1016	1. Uwagi wstępne	1249
1018	2. Rodzaje wierzytelności ze względu na układ	1251
1019	3. Propozycje układowe	1252
1020	4. Wszczęcie postępowania w sprawie zawarcia układu	1255
1021	5. Wstrzymanie likwidacji masy upadłości	1258
1023	6. Zgromadzenie wierzycieli i zatwierdzenie układu	1263
1025	7. Zakończenie postępowania upadłościowego w wyniku zawarcia układu	1269
1029	Rozdział XXX. Zakończenie, umorzenie postępowania upadłościowego oraz skutki	
1031	1. Zakończenie i umorzenie postępowania upadłościowego	1274
1041	2. Oddłużenie – umorzenie zobowiązań upadłego	1288

Strona		Numer
1053	3. Warunkowe umorzenie zobowiązań upadłego	1301
1061	4. Umorzenie zobowiązań upadłego z planem spłaty	1313
1069	Rozdział XXXI. Rodzaje odrębnych postępowań upadłościowych	
1070	1. Uwagi wstępne	1326
1070	2. Podział odrębnych postępowań upadłościowych	1327
1072	3. Postępowanie upadłościowe wszczęte po śmierci niewypłacalnego dłużnika	1329
1076	4. Postępowanie upadłościowe wobec deweloperów	1344
1083	5. Postępowanie upadłościowe wobec banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych	1356
1087	6. Postępowanie upadłościowe wobec zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji	1365
1092	7. Postępowanie upadłościowe wobec emitentów obligacji	1377
1097	Rozdział XXXII. Postępowanie upadłościowe odrębne wszczęte po śmierci niewypłacalnego dłużnika	
1098	1. Przesłanki szczególne postępowania odrębnego	1385
1098	2. Uregulowania szczególne dotyczące zagadnień proceduralnych i materialnoprawnych	1386
1101	Rozdział XXXIII. Postępowanie upadłościowe wobec banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych	
1102	1. Rys historyczny odrębnego postępowania upadłościowego wobec banków i SKOK	1392
1104	2. Hierarchia przepisów dotyczących upadłości banków i SKOK	1400
1106	3. Uzasadnienie odrębności postępowań upadłościowych wobec banków i SKOK	1408
1107	4. Zdolność upadłościowa banku	1411
1107	5. Podstawy ogłoszenia upadłości banku	1413
1110	6. Działania poprzedzające złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości	1423
1113	7. Złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości banku	1438
1115	8. Właściwe postępowanie upadłościowe względem banków	1449
1124	9. Przepisy szczególne dotyczące upadłości banków hipotecznych	1475
1127	10. Postępowanie upadłościowe wobec spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych	1484
1129	11. Postępowanie upadłościowe wobec instytucji kredytowych, banków zagranicznych oraz banków krajowych prowadzących działalność za granicą	1497
1137	Rozdział XXXIV. Postępowanie upadłościowe wobec zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji	
1138	1. Uwagi ogólne	1515
1138	2. Uczestnicy postępowania upadłościowego wobec zakładu ubezpieczeń lub zakładu reasekuracji	1516
1139	3. Szczególna pozycja syndyka w postępowaniu upadłościowym zakładu ubezpieczeń lub reasekuracji	1518
1140	4. Kurator	1519
1143	5. Uprzywilejowanie wierzycieli będących ubezpieczonymi, uposażonymi oraz uprawnionymi z umów ubezpieczenia	1520

Strona	Numer
1143 6. Osobna masa upadłości zakładu ubezpieczeń	1521
1144 7. Szczególne obowiązki Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego	1522
1145 8. Osobna masa upadłości zakładu reasekuracji	1523
1145 9. Międzynarodowe europejskie postępowanie upadłościowe	1524
1149 Rozdział XXXV. Postępowanie upadłościowe wobec emitentów obligacji	
1150 1. Cel wprowadzenia regulacji	1525
1151 2. Przebieg postępowania	1526
1152 3. Uczestnicy postępowania	1529
1153 4. Kurator obligatariuszy	1531
1156 5. Koszty postępowania	1532
1159 Rozdział XXXVI. Postępowanie upadłościowe wobec deweloperów	
1162 1. Uwagi wstępne	1534
1169 2. Obciążenia hipoteczne w przedsięwzięciu deweloperskim	1544
1181 3. Uwagi dotyczące rachunków powierniczych w postępowaniu upadłościowym	1557
1185 4. Kontynuacja przedsięwzięcia deweloperskiego w ramach postępowania upadłościowego	1562
1197 5. Likwidacja nieruchomości, na której prowadzone jest przedsięwzięcie deweloperskie, i modyfikacja zasad podziału sum uzyskanych z likwidacji nieruchomości	1574
1198 6. Kontynuacja przedsięwzięcia deweloperskiego przez innego przedsiębiorcę	1576
1201 7. Kontynuacja przedsięwzięcia deweloperskiego w układzie	1581
1205 8. Uwagi dotyczące rękopisów w upadłości deweloperskiej	1586
1212 9. Pierwszeństwo zaspokojenia nabywców lokali przed obligatariuszami zabezpieczonymi hipotecznie	1594
1215 Rozdział XXXVII. Postępowanie upadłościowe wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej	
1218 1. Oddłużenie niewypłacalnej osoby fizycznej poprzez upadłość konsumencką i układ konsumencki	1597
1224 2. Legitymacja do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej	1599
1225 3. Legitymacja do złożenia wniosku o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	1600
1225 4. Konsumencka zdolność upadłościowa	1601
1226 5. Niewypłacalność jako przesłanka ogłoszenia upadłości	1604
1227 6. Przesłanka trybu zwykłego postępowania upadłościowego dla osób nieprowadzących działalności gospodarczej	1606
1228 7. Zdolność do pokrycia kosztów postępowania jako dodatkowa przesłanka wniosku dłużnika o otwarcie postępowania o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	1607
1229 8. Moralność platnicza jako przesłanka warunkująca niektóre tryby oddłużenia i jego przebieg	1608
1230 9. Moralność platnicza dłużnika w postaci braku celowego doprowadzenia do niewypłacalności i braku recydywy upadłościowej jako przesłanka niektórych trybów oddłużenia	1609
1232 10. Podział funduszy masy upadłości w ramach planu spłaty pomimo braku oddłużenia	1610

Strona		Numer
1232	11. Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym po wykonaniu planu spłaty	1611
1241	12. Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym po uchyleniu planu spłaty, którego upadły nie jest w stanie wykonać z przyczyn obiektywnych	1623
1241	13. Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym bez ustalania planu spłaty	1624
1242	14. Oddłużenie postanowieniem sądu w postępowaniu odrębnym w drodze warunkowego umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli	1625
1244	15. Oddłużenie w drodze układu zawartego w odrębnym postępowaniu upadłościowym	1626
1250	16. Oddłużenie w postępowaniu o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli przez osobę fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej	1635
1253	17. Oddłużenie poprzez umorzenie zobowiązań upadłego postanowieniem sądu w postępowaniu zwykłym	1638
1257	18. Zakres i skutki oddłużenia	1643
1263	Rozdział XXXVIII. Postępowanie w sprawach zakazu prowadzenia działalności gospodarczej oraz pełnienia niektórych funkcji	
1264	1. Uwagi wstępne	1648
1265	2. Charakter prawny zakazu	1651
1265	3. Podstawy orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej	1652
1269	4. Wszczęcie postępowania w przedmiocie orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej	1666
1271	5. Przebieg postępowania	1670
1273	6. Ujawnienie wyników postępowania	1672
1274	7. Naruszenie orzeczonego zakazu	1674
1274	8. Przedawnienie dopuszczalności orzeczenia prowadzenia działalności gospodarczej; prekluzja orzekania zakazu	1675
1279	Rozdział XXXIX. Europejskie międzynarodowe prawo o niewypłacalności	
1281	1. Uwagi wstępne	1676
1282	2. Zakres zastosowania rozporządzenia 2015/848	1679
1284	3. Jurysdykcja międzynarodowa	1685
1288	4. Prawo właściwe dla postępowania upadłościowego i jego skutków	1691
1293	5. Uznanie postępowań upadłościowych	1705
1296	6. Wtórne postępowanie upadłościowe	1715
1301	7. Zawiadomienie wierzycieli zagranicznych i zgłaszanie wierzytelności	1727
1303	8. Postępowanie upadłościowe wobec członków grupy przedsiębiorstw	1732
1313	Rozdział XL. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania upadłościowego	
1315	1. Zakres zastosowania przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania upadłościowego	1748
1315	2. Odestanie	1749
1315	3. Pozycja prawna wierzycieli zagranicznych	1750
1316	4. Jurysdykcja krajowa	1753

Strona	Numer
1317 5. Uznawanie orzeczeń o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego	1754
1324 6. Wtórne postępowanie upadłościowe	1768
1326 7. Współpraca z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi	1776
1327 Rozdział XLI. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania restrukturyzacyjnego	
1328 1. Zakres zastosowania przepisów z zakresu międzynarodowego postępowania restrukturyzacyjnego	1777
1328 2. Odesłanie	1778
1328 3. Pozycja prawna wierzycieli	1779
1329 4. Jurysdykcja krajowa	1781
1329 5. Współpraca z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi	1782
1331 CZĘŚĆ III. Uchwalone zmiany w ustawie – Prawo restrukturyzacyjne, ustawie – Prawo upadłościowe, ustawie o Krajowym Rejestrze Zadużonych i innych ustawach	
1333 Rozdział XLII. Uchwalone zmiany w ustawie – Prawo restrukturyzacyjne, ustawie – Prawo upadłościowe, ustawie o Krajowym Rejestrze Zadużonych i innych ustawach	
1335 1. Postępowanie restrukturyzacyjne	1784
1359 2. Postępowanie upadłościowe	1785
1395 3. Krajowy Rejestr Zadużonych	1786
1401 4. Zmiany w ustawie z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych	1787
1401 5. Zmiany w ustawie z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe wprowadzane pierwotnie na mocy ustawy o KRZ	1788
1410 6. Zmiany w ustawie z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne wprowadzane pierwotnie na mocy ustawy o KRZ	1789
1415 7. Zmiany w przepisach ustawy o KRZ	1790
1416 8. Zmiany w ustawie z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	1791
1417 9. Zmiany w ustawie z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego	1792
1419 Indeks rzeczowy	

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne	
EKPC	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
k.c.	ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.)
k.k.	ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.p.a.	ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 735 ze zm.)
k.p.c.	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.)
k.p.k.	ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 534 ze zm.)
KPP	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 389)
k.r.o.	ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359)
k.s.h.	ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.)
k.z.	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.)
nowelizacja z 30.08.2019 r.	ustawa z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1802 ze zm.)
o.p.	ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1325 ze zm.)
p.p.s.a.	ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2325 ze zm.)
p.r.	ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2020 r. poz. 814 ze zm.)
pr. bank.	ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1896 ze zm.)
pr. przeds.	ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r. poz. 162)
p.u.	ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.)
p.u.1934	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.)
p.u.n.	ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.)

p.u.s.p.	ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2072)
rozporządzenie nr 575/2013	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1)
rozporządzenie 2015/848	rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/848 z 20.05.2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.Urz. UE L 141, s. 19, ze zm.)
Tarcza 2.0	ustawa z 16.04.2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-COV-2 (Dz.U. z 2021 r. poz. 737 ze zm.)
Tarcza 4.0	ustawa z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2021 r. poz. 1072 ze zm.)
u.BFG	ustawa z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 842 ze zm.)
u.COVID-19	ustawa z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 1842 ze zm.)
u.d.u.r.	ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1130 ze zm.)
u.KRS	ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 112)
u.KRZ	ustawa z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r. poz. 55 ze zm.)
u.k.s.	ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2021 r. poz. 850 ze zm.)
u.k.s.c.	ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 755 ze zm.)
u.k.w.h.	ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2019 r. poz. 2204 ze zm.)
u.l.d.r.	ustawa z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 242 ze zm.)
u.l.z.b.h.	ustawa z 29.08.1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 415)
u.o.p.n.l.	ustawa z 16.09.2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1805)
u.r.	ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217)
u.s.m.	ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1208)
u.SKOK	ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1643 ze zm.)
u.zm.KRZ	ustawa z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1080)
Zasopisma i publikatory	
Biul. SN	Biuletyn Sądu Najwyższego
DR	Doradca Restrukturyzacyjny
GSP-Prz.Orz.	Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa

HUK	Czasopismo Kwartalne Całego Prawa Handlowego, Upadłościowego oraz Rynku Kapitałowego
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MPH	Monitor Prawa Handlowego
M. Praw.	Monitor Prawniczy
M.Pr.Bank.	Monitor Prawa Bankowego
MSiG	Monitor Sądowy i Gospodarczy
NP	Nowe Prawo
OSAB	Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSAŁ	Orzecznictwo Sądów Apelacji Łódzkiej
OSNC	Orzecznictwo Sądów Polskich. Izba Cywilna
OSNC-ZD	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNKN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNPG	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Prokuratura Generalna
OwSS	Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
Pal.	Palestra
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne
POSAG	Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPC	Polski Proces Cywilny
PPE	Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPH	Przegląd Prawa Handlowego
Pr. Sp.	Prawo Spółek
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
PS	Przegląd Sądowy
PUG	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
R.Pr.	Radca Prawny
TPP	Transformacje Prawa Prywatnego
ZNUŁ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego
Inne	
ARP	Agencja Rozwoju Przemysłu
BFG	Bankowy Fundusz Gwarancyjny
CRRiU	Centralny Rejestr Restrukturyzacji i Upadłości
GUS	Główny Urząd Statystyczny
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
KRS	Krajowy Rejestr Sądowy
KRZ	Krajowy Rejestr Zadłużonych
MRP	mieszkaniowy rachunek powierniczy

NBP	Narodowy Bank Polski
NIP	numer identyfikacji podatkowej
NPV	wskaźnik zaktualizowanej wartości netto
OMRP	otwarty mieszkaniowy rachunek powierniczy
ROA	wskaźnik rentowności aktywów (ang. <i>return on assets</i>)
ROE	stopa zwrotu z kapitału własnego (ang. <i>return on equity</i>)
ROS	wskaźnik rentowności sprzedaży (ang. <i>return on sales</i>)
SA	sąd apelacyjny
SKO	samorządowe kolegium odwoławcze
SKOK	spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa
SN	Sąd Najwyższy
SO	sąd okręgowy
SR	sąd rejonowy
TS	Trybunał Sprawiedliwości
TSUE	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
UOKiK	Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
ZMRP	zamknięty mieszkaniowy rachunek powierniczy
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WPROWADZENIE

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie w przystępny sposób złożonych zagadnień dotyczących niewypłacalności, dlatego zostało podzielone na trzy części: pierwszą opisującą postępowania restrukturyzacyjne, drugą poświęconą prowadzeniu postępowania upadłościowego oraz trzecią zawierającą przedstawienie projektowanych zmian do oczekującej na wejście w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych i zmian do ustawy Prawo restrukturyzacyjne oraz ustawy Prawo upadłościowe, które zostały znowelizowane w związku z elektronizacją tych postępowań.

Oprócz zagadnień teoretycznych autorzy starali się na przykładach, schematach lub wzorach omówić poszczególne instytucje lub instrumenty prawne związane z zagadnieniem niewypłacalności.

Uwzględnione zostały zmiany wprowadzone ustawą z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1802 ze zm.), która zasadniczo weszła w życie z dniem 24.03.2020 r., a przepisy art. 43 oraz 316 ust. 4 p.u. – z dniem 1.12.2020 r. Stosownie do art. 9 tej ustawy w sprawach, w których wniosek o ogłoszenie upadłości wpłynął przed wejściem nowelizacji w życie, stosuje się przepisy dotychczasowe, za wyjątkiem art. 315, 317, 320, 330a oraz 334 p.u., które stosuje się w brzmieniu nadanym nowelizacją. Ponadto na mocy art. 8 ustawy nowelizującej przepisy o skutkach wszczęcia postępowania co do osoby, majątku i zobowiązań upadłego stosuje się również do zdarzeń prawnych, które miały miejsce przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Jak wynika z uzasadnienia projektu do przedmiotowej ustawy, wprowadzone zmiany miały usprawnić przebieg postępowania i przenieść część kompetencji na syndyków, celem odciążenia sądów upadłościowych. Istotna zmiana dotyczy przede wszystkim postępowania upadłościowego osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, celem umożliwienia zapewnienia ochrony większej liczbie osób, albowiem znacznie wzrosła ilość postępowań prowadzonych według przepisów tytułu V części trzeciej p.u. osób w ramach tzw. upadłości konsumenckiej (uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw, VIII kadencja, druk sejm. nr 3480).

Ustawa z 30.08.2019 r. wprowadziła także przepisy zwiększające ochronę małżonka upadłego poprzez regulację umożliwiającą dokonanie zabezpieczenia środków materialnych dla funkcjonowania rodziny, której członkowie objęci są postępowaniem upadłościowym (uzasadnienie..., VIII kadencja, druk sejm. nr 3480, s. 2).

Stan zagrożenia epidemią wywołanego wirusem COVID-19 wymusił wprowadzenie szeregu ograniczeń ze względów bezpieczeństwa, co niestety zaburzyło prawidłowe funkcjonowanie gospodarki i doprowadziło do pogorszenia sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy, którzy w związku z ogłoszeniem stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii znaleźli się w trudnej sytuacji finansowej, mogą ubiegać się o udzielenie im wsparcia, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z 16.04.2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (Dz.U. z 2021 r. poz. 737 ze zm.).

Jednakże, stosownie do art. 2 ust. 2 Tarczy 2.0, regulacje zawarte w ww. ustawie nie mogą mieć zastosowania do przedsiębiorców, których trudna sytuacja finansowa nie jest następstwem okoliczności, o których mowa w art. 1 tej ustawy, a więc na skutek ekonomicznych następstw dla przedsiębiorcy, wynikających z wprowadzonych na podstawie odrębnych przepisów zakazów oraz ograniczeń w celu zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania zakażenia wirusem SARS-CoV-2 oraz rozprzestrzeniania się choroby wywołanej tym wirusem (COVID-19). Wynika to z celów ustawy, określonych w art. 4 Tarczy 2.0, w myśl którego celem oferowanego przez Agencję Rozwoju Przemysłu lub jej spółkę zależną wsparcia jest przeciwdziałanie skutkom gospodarczym COVID-19 poprzez zapewnienie beneficjentowi płynności finansowej przez okres trwania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii oraz przez okres 12 miesięcy następujący po odwołaniu tego stanu, do czasu ustania negatywnych skutków ekonomicznych dla przedsiębiorców.

Pod pojęciem trudnej sytuacji finansowej należy rozumieć sytuację, w której nastąpił spadek obrotów gospodarczych przedsiębiorcy w następstwie COVID-19 (art. 3 pkt 2 Tarczy 2.0), polegający na spadku sprzedaży towarów lub usług w rozumieniu art. 15g ust. 9 u.COVID-19. Regulacji zawartych w przepisach o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 nie stosuje się do przedsiębiorców, wobec których ogłoszono upadłość, oraz przedsiębiorców, wobec których otwarte zostało postępowanie restrukturyzacyjne. W przypadku przedsiębiorców, względem których złożono wniośki w tych postępowaniach, do czasu ich prawomocnego rozpatrzenia procedura udzielenia **wsparcia** określona w ustawie ulega zawieszeniu (art. 2 ust. 3 Tarczy 2.0).

Przez wsparcie należy rozumieć wszelkie formy oferowania przedsiębiorcom na warunkach rynkowych instrumentów finansowego wsparcia zwrotnego udzielanego przez ARP lub jej spółkę zależną na rzecz przedsiębiorców, w tym w szczególności pożyczki, gwarancje, poręczenia oraz inne instrumenty, których przedmiotem jest finansowanie działalności gospodarczej, z wyłączeniem instrumentów zastrzeżonych dla podmiotów wykonujących działalność bankową oraz ubezpieczeniową, przy czym szczegółowy wykaz oferowanych instrumentów finansowych jest publikowany na stronie internetowej ARP (art. 3 pkt 1 Tarczy 2.0). Wielkość oraz rodzaj wsparcia są uzależnione od faktycznych skutków finansowych, jakie przedsiębiorca poniósł na skutek ogłoszenia stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, jak również skali prowadzonej działalności (art. 5 ust. 2 Tarczy 2.0). Natomiast katalog rodzajów udzielanego wsparcia został określony w przepisie art. 6 ust. 1 Tarczy 2.0

Na mocy art. 73 pkt 45 Tarczy 2.0 dodany został przepis art. 15zzra u.COVID-19, zgodnie z którym, jeżeli podstawa do ogłoszenia upadłości dłużnika powstała w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, a stan niewypłacalności powstał z powodu COVID-19, **bieg terminu do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości**, o którym mowa w art. 21 p.u., nie rozpoczyna się, a rozpoczęty **ulega przerwaniu. Po tym okresie termin ten biegnie na nowo.** Jeżeli stan niewypłacalności powstał w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19, **domniemywa się, że zaistniał z powodu COVID-19.**

Ponadto w przypadku, gdy termin na zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości ustalany jest z uwzględnieniem postanowień art. 15zzra ust. 1 u.COVID-19 i wniosek o ogłoszenie upadłości zostanie złożony przez dłużnika w tym terminie, a brak jest wcześniejszego wniosku o ogłoszenie upadłości, określone przepisami Prawa upadłościowego terminy, dla których obliczania znaczenie ma dzień zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości, **wydłuża się** o liczbę dni pomiędzy dniem zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości a ostatnim dniem, w którym wniosek ten winien być złożony stosownie do art. 21 ust. 1, lub odpowiednio art. 21 ust. 2a p.u., bez uwzględniania postanowień art. 15zzra ust. 1 u.COVID-19.

Przedmiotowy przepis odsyła do regulacji zawartej w Prawie upadłościowym nie tylko co do przepisu art. 21 p.u., określającego termin na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości, ale także podstaw ogłoszenia upadłości (które zostały omówione w rozdziale III części drugiej opracowania).

W opracowaniu omówiono oprócz dotychczasowych rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych także uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne, które zostało wprowadzone na mocy ustawy z 19.06.2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2021 r. poz. 1072 ze zm.), stanowiącej uzupełnienie regulacji prawnej wprowadzonej wspomnianą ustawą o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (uzasadnienie rządowego projektu ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o zmianie niektórych innych ustaw, IX kadencja, druk sejm. nr 382, s. 14). W uzasadnieniu projektu do tej ustawy podkreślono, że wprowadzone regulacje mają obowiązywać do 30.06.2021 r., aby do tego czasu opracować i uchwalić zmiany Prawa restrukturyzacyjnego, które będą uwzględniały rozwiązania odpowiadające instrumentom służącym przeprowadzeniu sprawnej restrukturyzacji zawarte w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1023 z 20.06.2019 r. w sprawie ram restrukturyzacji zapobiegawczej, umorzenia długów i zakazów prowadzenia działalności oraz w sprawie środków zwiększających skuteczność postępowań dotyczących restrukturyzacji, niewypłacalności i umorzenia długów, a także zmieniającej dyrektywę (UE) 2017/1132 (dyrektywa o restrukturyzacji i upadłości) (Dz.Urz. UE L 172, s. 18), która powinna zostać transponowana do krajowego porządku prawnego do 17.07.2021 r.

W dniu 20.04.2021 r., na podstawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw, IX kadencja, druk sejm. nr 1016, uchwalona została przez Sejm ustawa o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw. Do uchwalonej ustawy w dniu 11.05.2021 r. Senat wprowadził poprawki (X kadencja, druk sen. nr 387a), w tym zaproponowano, aby ustawa weszła w życie z dniem 1.12.2021 r., z wyjątkiem art. 1 pkt 8 i art. 6 pkt 3, które miałyby wejść w życie z dniem 1.07.2021 r. Zgodnie z art. 12 pkt 2 u.zm.KRZ propozycja ta została uwzględniona.

W imieniu wszystkich Autorów jako redaktor życzę miłej lektury.

dr hab. Izabella Gil, prof. UWr

Część I

Prawo restrukturyzacyjne

Prawo restrukturyzacyjne – zagadnienia wstępne

Kinga Flaga-Gieruszyńska

SPIS TREŚCI

1. Pojęcie prawa restrukturyzacyjnego i relacje do innych działów prawa 1	4. Relacje do innych działów prawa – stosunek do postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego 4
2. Przedmiot prawa restrukturyzacyjnego 2	5. Cel prawa restrukturyzacyjnego 5
3. Relacje do innych postępowań cywilnych 3	6. Funkcje prawa restrukturyzacyjnego 6

Podstawa prawna: art. 3, 11, 12, 224, 257, 258–260, 269, 276, 277, 287, 310, 311, 312, 341, 334 i n. p.r.; art. 130 i n., art. 174, 180, 1097 i n. k.p.c.

1. Pojęcie prawa restrukturyzacyjnego i relacje do innych działów prawa

1 Problematykę prawa restrukturyzacyjnego reguluje ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne. Normuje ona postępowanie związane z zawarciem układu z wierzycielami w razie niewypłacalności lub zagrożenia niewypłacalnością dłużnika. **Stanowi ono zespół norm prawnych określających prawa i obowiązki podmiotów tego postępowania w celu uregulowania relacji pomiędzy niewypłacalnym lub zagrożonym niewypłacalnością dłużnikiem a wierzycielami, bez względu na źródło powstania wierzytelności.** Samo pojęcie restrukturyzacji nie jest pojęciem nowym, ponieważ było stosowane już na gruncie wcześniejszych stanów prawnych w odniesieniu do ustalenia sposobu zaspokojenia roszczeń wierzycieli na podstawie układu zawartego przez nich z dłużnikiem. Należy jednak wskazać, że restrukturyzacja ma również szersze znaczenie, obejmujące m.in. aspekty ekonomiczne odnoszące się do reorganizacji i przekształceń różnego rodzaju organizacji (np. spółek handlowych). Jednak w tym przypadku należy odnosić się do restrukturyzacji w wąskim znaczeniu, obejmującej zawarcie układu z wierzycielami, z uwzględnieniem specyfiki postępowania sanacyjnego.

Prawo restrukturyzacyjne wraz z Prawem upadłościowym stanowi kompleksową, całościową regulację prawną, której istotą jest uregulowanie stosunków pomiędzy zagrożonym niewypłacalnością lub niewypłacalnym dłużnikiem a wierzycielami. Istotą kompleksowej regulacji prawnej jest to, że stanowi ona zespół norm odnoszących się do jednego przedmiotu, które z systemowego punktu widzenia należą do (różnych) gałęzi prawa. Takie stanowisko reprezentuje również A. Hrycaj [A. Hrycaj, *Cztery postępowania restrukturyzacyjne*, DR 2015/1, s. 2 i n.]. Za takim podejściem przemawia charakter norm wprowadzonych w Prawie restrukturyzacyjnym, które mają charakter cywilnoprawny, cywilnoprocesowy, administracyjnoprawny (np. art. 140–149 p.r.) oraz karnoprawny (art. 399 i 400 p.r.).

Z uwagi na wzajemne powiązanie Prawa restrukturyzacyjnego i Prawa upadłościowego oraz łączącą te normy specyfikę występują również poglądy wskazujące, że oba te prawa należy traktować jako odrębną gałąź prawa. Jak zauważa R. Adamus, szczególny rodzaj stosunków społecznych, jakie reguluje prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe, stanowi kryterium wyróżnienia, a zarazem jedną z podstawowych racji przemawiających za wyodrębnieniem prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego jako osobnej gałęzi prawa [m.in. R. Adamus, *Miejsce prawa upadłościowego i naprawczego w systemie prawa*, PUG 2011/1, s. 17].

Użycie terminu „prawo restrukturyzacyjne” spowodowało powstanie całego szeregu pojęć o charakterze pochodnym (np. zdolność restrukturyzacyjna, doradca restrukturyzacyjny). Jednak najbardziej rozbudowanym i złożonym co do desygnatów pojęciem jest „postępowanie restrukturyzacyjne”, które obejmuje swoim zakresem:

- 1) postępowanie w przedmiocie zatwierdzenia układu;
- 2) przyspieszone postępowanie układowe;
- 3) postępowanie układowe;
- 4) postępowanie sanacyjne.

Postępowanie restrukturyzacyjne stanowi rodzaj sądowego postępowania cywilnego. Przedmiotem postępowania restrukturyzacyjnego jest tzw. sprawa restrukturyzacyjna, która stanowi szczególny rodzaj sprawy cywilnej. A. Hrycaj wskazuje, że jej przedmiotem jest kompleksowe rozwiązanie konfliktu interesów pomiędzy dłużnikiem a wierzycielem oraz pomiędzy samymi wierzycielami, zaistniałego w związku z niewypłacalnością lub zagrożeniem

niewypłacalnością dłużnika w sposób zgodnie przyjęty przez dłużnika i określoną większością wierzycieli [A. Hrycaj, *Cztery...*, s. 7].

Postępowanie restrukturyzacyjne można zakwalifikować jako postępowanie nieprocesowe, przy czym nie stanowi ono pełnej regulacji, ponieważ zawiera odesłania do Kodeksu postępowania cywilnego. Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu oznacza, że przepisy te mogą być zastosowane wprost, z modyfikacją uwzględniającą specyfikę postępowania restrukturyzacyjnego, względnie nie znajdują zastosowania w ogóle (np. przepisy dotyczące skargi o wznowienie postępowania).

Jak stanowi art. 209 p.r., w sprawach nieuregulowanych ustawą Prawo restrukturyzacyjne do postępowania restrukturyzacyjnego stosuje się odpowiednio przepisy księgi pierwszej części pierwszej k.p.c., z wyłączeniem przepisów o zawieszeniu i wznowieniu postępowania, a tym samym przepisy obejmujące proces cywilny. Taka konstrukcja formułuje zasadę pierwszeństwa stosowania przepisów Prawa restrukturyzacyjnego, a dopiero w ich braku przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, ale z uwzględnieniem celu, funkcji i specyfiki Prawa restrukturyzacyjnego, regulującego postępowanie cywilne o szczególnym charakterze.

W postępowaniu restrukturyzacyjnym znajdują odpowiednie zastosowanie przede wszystkim postanowienia Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące:

- 1) wyłączenia sędziego (art. 48–54 k.p.c.);
- 2) zdolności sądowej i procesowej (art. 64–71 k.p.c.);
- 3) pełnomocnictwa procesowego (art. 86–97 k.p.c.);
- 4) pism procesowych (art. 125–130⁵ k.p.c.);
- 5) doręczeń (art. 131–147 k.p.c.);
- 6) posiedzeń sądowych (art. 148–163 k.p.c.);
- 7) terminów (art. 164–172 k.p.c.);
- 8) rozpraw (art. 206–226² k.p.c.);
- 9) dowodów i postępowania dowodowego (art. 227–309 k.p.c.);
- 10) postanowień (art. 354–362¹ k.p.c.);
- 11) prawomocności orzeczeń (art. 363–366 k.p.c.).

Ponadto zgodnie z art. 269 i 287 p.r. w sprawach nieuregulowanych w Prawie restrukturyzacyjnym do postępowania zabezpieczającego odnoszącego się do poszczególnych postępowań restrukturyzacyjnych przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym stosuje się odpowiednio. Pozwala to na stosowanie przez sąd w tym postępowaniu, obok konstrukcji przewidzianych w Prawie restrukturyzacyjnym, reguł postępowania zabezpieczającego przewidzianych w ustawie procesowej (np. co środków zaskarżenia, wstrzymania wykonalności postanowienia o zabezpieczeniu). Natomiast art. 341 p.r. stanowi, że w sprawach nieuregulowanych przepisami tytułu III p.r. przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące międzynarodowego postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio (art. 1097 i n. k.p.c.).

Jednocześnie przepisy Prawa restrukturyzacyjnego odsyłają do poszczególnych postanowień Kodeksu postępowania cywilnego, np. w zakresie usuwania braków formalnych pism procesowych (art. 130 i n. k.p.c.).

Z uwagi na publicznoprawny charakter przepisów procesowych mają one w głównej mierze charakter bezwzględnie obowiązujący, ograniczając znaczenie woli stron dla kształtowania poszczególnych konstrukcji procesowych wprowadzonych w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Nie oznacza to jednak, że w Prawie restrukturyzacyjnym nie występują aspekty materialnoprawne, ponieważ z pewnością taki charakter mają regulacje ustawowe odnoszące się do: przesłanek restrukturyzacji, materialnoprawnych skutków wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego itp.

W doktrynie dostrzega się również istotną relację pomiędzy prawem restrukturyzacyjnym [a także upadłościowym – rozważania takie prowadzi m.in. M. Pannert, *Wpływ upadłości likwidacyjnej na wykonanie zobowiązań z umów wzajemnych*, Warszawa 2010, s. 22] a prawem

gospodarczym, uznając, że prawo to stanowi element prawa gospodarczego prywatnego jako obszaru regulacji odnoszącego się do przedsiębiorców i działalności gospodarczej. Należy przy tym przypomnieć, że biorąc pod uwagę charakter norm materialnoprawnych występujących w Prawie restrukturyzacyjnym, niektórzy przedstawiciele doktryny plasują je również jako składową prawa handlowego *sensu largo* [A. Hrycaj, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2019, s. 15 i wskazana tam literatura].

2. Przedmiot prawa restrukturyzacyjnego

2

Prawo restrukturyzacyjne określa dwa podstawowe zagadnienia:

- 1) zasady zawierania przez dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością układu z wierzycielami;
- 2) skutki zawartego układu.

Ponadto ze względu na odrębny, specyficzny charakter postępowania sanacyjnego ustawodawca wyodrębnia również problem przeprowadzenia działań sanacyjnych. Postępowanie sanacyjne ma odmienny charakter od innych postępowań restrukturyzacyjnych, ponieważ nie ma cech egzekucji generalnej. Natomiast działania sanacyjne stanowią czynności prawne i faktyczne, które zmierzają do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika i mają na celu przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań, przy jednoczesnej ochronie przed egzekucją.

Jak wskazano w uzasadnieniu projektu omawianej ustawy:

„Wszystkie postępowania restrukturyzacyjne będą skierowane zarówno do przedsiębiorców niewypłacalnych, jak i tych zagrożonych niewypłacalnością. Z możliwości wszczęcia tych postępowań wykluczeni zostaną jedynie ci przedsiębiorcy, którzy mają zdolność regulowania swoich zobowiązań i nie istnieje żadne zagrożenie jej utraty, a mimo to chcieliby bezpodstawnie uzyskać korzyści wynikające z poddania się procedurom restrukturyzacyjnym. Objęcie postępowaniami restrukturyzacyjnymi również dłużników niewypłacalnych jest uzasadnione głównie interesem wierzycieli, dla których korzystniejsze może być uzyskanie zaspokojenia w wyniku realizacji układu niż w drodze likwidacji majątku dłużnika w postępowaniu upadłościowym” (uzasadnienie rządowego projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, VII kadencja, druk sejm. nr 2824, s. 11).

Warto również wskazać, że Prawo restrukturyzacyjne nie jest jednolite w swojej strukturze, ponieważ – obok rozwiązań ogólnych i dotyczących poszczególnych postępowań restrukturyzacyjnych – w ustawie wprowadzono przepisy dotyczące międzynarodowego postępowania restrukturyzacyjnego oraz odnoszące się do odrębnych postępowań restrukturyzacyjnych. Postępowania odrębne to postępowanie restrukturyzacyjne wobec deweloperów, a także postępowanie restrukturyzacyjne wobec emitentów obligacji. Uzupełniający charakter mają przepisy karne, odnoszące się do odpowiedzialności karnej za udzielanie nieprawdziwych informacji lub niewydanie dokumentów dotyczących majątku dłużnika.

Odnosząc się do przedmiotu Prawa restrukturyzacyjnego, należy wskazać na jego bardzo silne związki z Prawem upadłościowym. Szczególne znaczenie mają kwestie związane z przejściem z trybu postępowania restrukturyzacyjnego do postępowania upadłościowego (np. art. 334 i n. p.r., dotyczące złożenia i rozpoznania uproszczonego wniosku o ogłoszenie upadłości) i zabezpieczenia majątku dłużnika dla potrzeb postępowania upadłościowego w razie braku możliwości zrealizowania celu postępowania restrukturyzacyjnego. Kluczowe znaczenie w tym przypadku ma prymat Prawa restrukturyzacyjnego, ponieważ zgodnie z art. 11 p.r. w przypadku złożenia wniosku restrukturyzacyjnego i wniosku o ogłoszenie upadłości w pierwszej kolejności rozpoznaje się wniosek restrukturyzacyjny.

3. Relacje do innych postępowań cywilnych

Wskazane zagadnienie zostanie ograniczone do analizy stosunku postępowania restrukturyzacyjnego do postępowania rozpoznawczego, egzekucyjnego i upadłościowego jako postępowań cywilnych o szczególnym znaczeniu dla zainicjowania i przebiegu postępowania restrukturyzacyjnego, a także do sytuacji dłużnika po niezrealizowaniu celu tego postępowania.

Stosunek między postępowaniem cywilnym rozpoznawczym a postępowaniami restrukturyzacyjnymi można rozpatrywać jedynie w odniesieniu do spraw cywilnych, których rozstrzygnięcie będzie miało wpływ na stan i skład masy układowej albo masy sanacyjnej, względnie na inne aspekty istotne dla przebiegu i realizacji celu postępowania restrukturyzacyjnego.

W postępowaniu o zatwierdzenie układu stosunek ten można oceniać dopiero na etapie po zatwierdzeniu układu przez sąd. Zgodnie z art. 224 ust. 1 p.r. od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu do dnia jego uprawomocnienia nadzorca układu wykonuje uprawnienia nadzorca sądowego, choć nie nabywa jego statusu. Stosownie do art. 39 ust. 1 *ab initio* p.r. oznacza to, że jeżeli dłużnik będzie zamierzał dokonać czynności dyspozytywnej (np. będzie chciał zawrzeć ugodę przed sądem), która przekracza zakres zwykłego zarządu majątkiem, to na dokonanie takiej czynności pod rygorem nieważności niezbędna będzie zgoda nadzorca układu.

Z kolei na podstawie art. 257 p.r. otwarcie przyspieszonego postępowania układowego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych i przed sądami polubownymi w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Z kolei jak stanowi art. 258 p.r., dłużnik ma obowiązek niezwłocznie informować nadzorcę sądowego o postępowaniach sądowych i przed sądami polubownymi, dotyczących masy układowej, prowadzonych na rzecz lub przeciwko dłużnikowi. W sprawach tych uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorca sądowego nie wywierają skutków prawnych.

W odniesieniu do postępowania układowego należy zwrócić uwagę na postanowienia art. 276 p.r., który stanowi, że otwarcie postępowania układowego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Koszty postępowania obciążają wszczynającego postępowanie, jeżeli nie było przeszkód do umieszczenia wierzytelności w całości w spisie wierzytelności. Natomiast zgodnie z art. 277 ust. 1 p.r. nadzorca sądowy wstępuje z mocy prawa do postępowań sądowych dotyczących masy układowej. Nadzorca sądowy wstępuje do wszystkich postępowań dotyczących masy układowej, a nie jedynie do tych, które dotyczą wierzytelności objętych układem. W sprawach cywilnych nadzorca sądowy ma uprawnienia interwenienta ubocznego albo uczestnika postępowania, do którego przepisy o współuczestnictwie jednolitym stosuje się odpowiednio. Współuczestnictwo jednolite zachodzi, jeśli z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczy ma niepodzielnie wszystkich współuczestników. Odpowiednie stosowanie przepisów o współuczestnictwie jednolitym skutkuje tym, że czynności procesowe działającego nadzorca sądowego są skuteczne wobec niedziałającego dłużnika, ale także czynności procesowe działającego dłużnika są skuteczne wobec niedziałającego nadzorca sądowego (art. 73 § 2 k.p.c.). Jednocześnie nadzorca sądowy i dłużnik mają prawo samodzielnie popierać sprawę (art. 74 k.p.c.). Nadzorca sądowy w toku postępowania podlega przesłuchaniu w charakterze strony.

Również w postępowaniach z udziałem dłużnika uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorca sądowego nie wywiera skutków prawnych.

W aspekcie stosunku postępowania restrukturyzacyjnego i postępowania cywilnego należy zwrócić uwagę na postanowienia art. 174 § 1 k.p.c., zgodnie z którym sąd zawiesza postępowanie z urzędu:

a) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości, masy układowej lub masy sanacyjnej i ogłoszono upadłość lub wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe albo ustanowiono zarządcę w postępowaniu restrukturyzacyjnym (pkt 4);

b) jeżeli ustanowiono zarządcę przymusowego w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości lub zarządcę tymczasowego w postępowaniu o otwarciu postępowania sanacyjnego, a postępowanie dotyczy majątku objętego zabezpieczeniem (pkt 5).

Zgodnie z art. 240 p.r. z dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika staje się masą układową. Natomiast z dniem otwarcia postępowania sanacyjnego mienie służące prowadzeniu przedsiębiorstwa oraz mienie należące do dłużnika stają się masą sanacyjną (art. 294 p.r.). W związku z tym należy przyjąć, że postępowanie dotyczy masy układowej lub masy sanacyjnej wtedy, gdy wynik tego postępowania może wpłynąć na skład lub stan tej masy, ale również na sprawowanie nadzoru lub zarządu tą masą.

W przypadku art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po nastąpieniu tych zdarzeń, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy. W każdej sytuacji, gdy na podstawie przepisów Prawa restrukturyzacyjnego dojdzie do odebrania zarządu jednej ze stron procesu cywilnego, niezbędne jest zawieszenie tego postępowania, tak aby umożliwić podmiotowi postępowania restrukturyzacyjnego należyte reprezentowanie strony. Postępowanie restrukturyzacyjne prowadzi się z udziałem nadzorca, którym jest nadzorca układu albo nadzorca sądowy, albo zarządcy, co znajduje również odzwierciedlenie w postępowaniu cywilnym. W omawianych sytuacjach sąd wezwie zarządcę przymusowego, zarządcę tymczasowego albo zarządcę do udziału w sprawie. W przypadku ustanowienia zarządcy to z nim toczy się postępowanie cywilne po podjęciu zawieszonego postępowania, natomiast w przypadku ustanowienia nadzorca – jak zasygnalizowano – strona musi mieć jego akceptację w odniesieniu do czynności dyspozytywnych przekraczających czynności zwykłego zarządu.

Zgodnie z art. 180 § 1 k.p.c. sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności w przypadku ustanowienia zarządcy tymczasowego w postępowaniu o otwarciu postępowania sanacyjnego – z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję zarządcy tymczasowego (pkt 5 lit. c), ustanowienia zarządcy w postępowaniu restrukturyzacyjnym – z chwilą ustalenia osoby pełniącej funkcję zarządcy (pkt 5 lit. d).

Osobnym zagadnieniem jest wszczynanie nowych postępowań w trakcie postępowania restrukturyzacyjnego. Najistotniejszym problemem jest inicjowanie postępowań sądowych przez dłużnika. Należy zgodzić się ze stanowiskiem A. Hrycaj, która wskazuje, że prawidłowe jest w takiej sytuacji zastosowanie w drodze analogii art. 196 k.p.c. Sąd powinien pouczyć dłużnika, że nie przysługuje mu legitymacja procesowa do występowania w postępowaniu, i zobowiązać do podania, czy dłużnik wnosi o zawiadomienie o toczącym się procesie zarządcy. Jeżeli dłużnik takiego wniosku nie złoży, sąd powinien oddalić powództwo z uwagi na brak legitymacji procesowej po stronie powoda [A. Hrycaj [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020, s. 242].

Na temat podstaw i skutków zawieszenia postępowania cywilnego por. K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Meritum. Postępowanie cywilne*, t. I, *Postępowanie rozpoznawcze i zabezpieczające*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, rozdz. XIII, nb 642–654, s. 581–593.

Z kolei w odniesieniu do czynności zarządcy należy zauważyć, że z uwagi na to, iż jednym z jego obowiązków jest ściągnięcie należności przysługujących dłużnikowi, tym samym musi on – w sytuacji braku dobrowolnego zaspokojenia jego roszczeń – wszczynać postępowania

sądowe. Zgodnie z art. 311 ust. 1 p.r. postępowania sądowe dotyczące masy sanacyjnej mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez zarządcę albo przeciwko niemu. Postępowania te zarządca prowadzi w imieniu własnym na rzecz dłużnika.

W odniesieniu do dopuszczalności wszczęcia postępowania przez wierzyciela należy na wstępie rozróżnić, czy przedmiotem postępowania jest wierzytelność, która podlega umieszczeniu w spisie wierzytelności. Po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego postępowania cywilne, których przedmiotem jest wierzytelności niepodlegająca umieszczeniu w spisie wierzytelności, mogą być bez ograniczeń wszczynane przez wierzyciela. W przypadku postępowań dotyczących masy układowej lub sanacyjnej mamy do czynienia z udziałem zarządcy w postępowaniu (art. 311 ust. 1 p.r.). Natomiast zgodnie z art. 310 p.r. otwarcie postępowania sanacyjnego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań sądowych w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Koszty postępowania obciążają wszczynającego postępowanie, jeżeli nie było przeszkód do umieszczenia wierzytelności w całości w spisie wierzytelności.

Pomiędzy postępowaniem restrukturyzacyjnym a postępowaniem klauzulowym nie zachodzi żadna zależność, ponieważ postępowanie w sprawie nadania klauzuli wykonalności jest prowadzone wyłącznie w celu powstania tytułu wykonawczego jako podstawy wszczęcia egzekucji, a więc nie jest ani częścią postępowania rozpoznawczego, ani częścią postępowania egzekucyjnego w ścisłym tego słowa znaczeniu. Jedyne ograniczenie polega na tym, że wierzyciel nie będzie mógł w pewnych sytuacjach skorzystać z tego tytułu wykonawczego i wszcząć egzekucji przeciwko dłużnikowi, o czym mowa dalej.

W odniesieniu do postępowania przed sądem polubownym Prawo restrukturyzacyjne co do wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności nie przewiduje utraty mocy zapisu na sąd polubowny, a skutki wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego są takie jak w odniesieniu do postępowań toczących się przed sądami państwowymi. Zainicjowanie postępowań restrukturyzacyjnych nie ma wpływu również na byt już toczących się postępowań arbitrażowych lub tych, które mogą zostać wytoczone równolegle z postępowaniem restrukturyzacyjnym.

Jednak należy zwrócić uwagę na konstrukcję dotyczącą przyspieszonego postępowania układowego z art. 258 p.r., zgodnie z którym dłużnik niezwłocznie informuje nadzorcę sądowego o postępowaniach przed sądami polubownymi dotyczących masy układowej, prowadzonych na rzecz lub przeciwko dłużnikowi. W sprawach tych uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorcy sądowego nie wywiera skutków prawnych. W razie braku zgody nadzorcy sądowego sąd polubowny nie powinien wydawać wyroku, u podstaw którego znalazło się uznanie powództwa albo przyznanie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Jednak problematyczna jest kwestia zakwestionowania takiego nieuprawnionego rozstrzygnięcia w drodze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (art. 1206 k.p.c.). W przypadku ustanowienia w postępowaniu zarządcy znajduje zastosowanie reguła podstawienia procesowego, zgodnie z którą zarządca bierze udział w postępowaniach, w których stroną jest albo ma być dłużnik.

W odniesieniu do postępowania sanacyjnego ustawodawca wprowadził regułę braku wpływu na już toczące się postępowania arbitrażowe. Jednocześnie postępowania przed sądami polubownymi dotyczące masy sanacyjnej mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez zarządcę.

Podobnie otwarcie postępowania układowego nie stoi na przeszkodzie wszczęciu lub dalszemu prowadzeniu postępowań przed sądem polubownym. Jednak zgoda nadzorcy sądowego wymagana jest dla skuteczności uznania roszczenia, zrzeczenia się roszczenia, zawarcia ugody lub przyznania przez dłużnika okoliczności istotnych dla sprawy (art. 277 ust. 4 p.r.). Koszty postępowania obciążają wszczynającego postępowanie, jeżeli nie było przeszkód do umieszczenia wierzytelności w całości w spisie wierzytelności. Ponadto nadzorca wstępuje z mocy prawa do postępowań dotyczących masy układowej w charakterze strony.

Odrębną kwestią jest stosunek postępowań restrukturyzacyjnych do postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego, który jest uzależniony od rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego. W postępowaniu o zatwierdzenie układu dłużnik uzyskuje ochronę przed egzekucją dopiero od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu. Zgodnie z art. 224 ust. 2 p.r. od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu do dnia jego uprawomocnienia przepisy art. 259 i 260 p.r. stosuje się odpowiednio, co oznacza odwołanie do rozwiązań dotyczących otwarcia przyspieszonego postępowania układowego i postępowania układowego.

Natomiast art. 259 ust. 1 i art. 278 ust. 1 p.r. stanowią, że postępowanie egzekucyjne dotyczące wierzytelności objętej z mocy prawa układem, wszczęte przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego oraz przed dniem wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania lub z dniem wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu. Rozwiązania te nie odnoszą się do wierzytelności nieobjętych układem, a także wierzytelności, które mogą być objęte układem jedynie za zgodą wierzyciela. Konstrukcja zawieszenia *ex lege* powoduje, że ani organ postępowania restrukturyzacyjnego, ani organ egzekucyjny nie wydają postanowienia o zawieszeniu postępowania, a jeśli zostanie omyłkowo takie rozstrzygnięcie wydane, będzie ono miało jedynie walor deklaratoryjny. W praktyce zdarza się, że organ egzekucyjny wyraża wątpliwości co do natury danej wierzytelności, uprawniającą do zaliczenia jej do wierzytelności objętych układem, więc ustawodawca wprowadził taką możliwość, że na wniosek dłużnika lub nadzorca sądowego sędzia-komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Na postanowienie sędziego-komisarza nie przysługuje zażalenie. Postanowienie to doręcza się również organowi egzekucyjnemu.

Zawieszenie postępowania egzekucyjnego nie powoduje uchylenia dokonanych czynności egzekucyjnych, co skutkuje tym, że dłużnik nadal nie może dysponować tymi składnikami majątkowymi, które zostały zajęte w postępowaniu egzekucyjnym; może to w istotny sposób utrudniać dalsze prowadzenie działalności gospodarczej. Z tego względu na podstawie art. 259 ust. 2 p.r. sędzia-komisarz na wniosek dłużnika lub nadzorca może uchylić zajęcia dokonane w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym dotyczącym wierzytelności objętej z mocy prawa układem przed dniem otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego lub przed dniem wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Postanowienie o uchyleniu zajęcia doręcza się również organowi egzekucyjnemu.

Jak ustawodawca wskazuje w art. 259 ust. 3 p.r., wszczęcie postępowania egzekucyjnego oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem jest niedopuszczalne po dniu otwarcia przyspieszonego postępowania układowego i postępowania układowego.

Wobec ograniczenia skutku zawieszenia postępowania egzekucyjnego do egzekwowanych wierzytelności objętych z mocy prawa układem inne postępowania egzekucyjne mogą toczyć się dalej po dniu otwarcia przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego lub po dniu wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu. Jedyne ograniczenia w tym zakresie wynikają z art. 260 ust. 1 i 2 p.r. Wierzyciel posiadający wierzytelność zabezpieczoną na mieniu dłużnika hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską może w toku przyspieszonego postępowania układowego prowadzić egzekucję wyłącznie z przedmiotu zabezpieczenia (art. 260 ust. 1 p.r.). Z kolei na podstawie art. 260 ust. 2 p.r. sędzia-komisarz na wniosek dłużnika lub nadzorca sądowego może zawiesić postępowanie egzekucyjne co do wierzytelności nieobjętych z mocy prawa układem, jeżeli egzekucję skierowano do przedmiotu zabezpieczenia niezbędnego do prowadzenia przedsiębiorstwa. Łączny czas zawieszenia postępowania egzekucyjnego nie może przekroczyć trzech miesięcy, co oznacza, że może dojść do kilkukrotnego zawieszenia na krótsze okresy. Zwolnienie zajętego przedmiotu spod

zajęcia może nastąpić zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego doręcza się również organowi egzekucyjnemu. Na postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego zażalenie przysługuje wyłącznie wierzycielowi prowadzącemu egzekucję. Na postanowienie oddalające wniosek zażalenie przysługuje wyłącznie dłużnikowi. Do podjęcia zawieszonego postępowania konieczne jest wydanie postanowienia organu egzekucyjnego na wniosek wierzyciela.

Rozwiązania zawarte w art. 260 ust. 1–4 p.r. nie odnoszą się do egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę. Ze względu na społeczny charakter tych wierzytelności, stanowiących podstawę egzystencji wierzyciela, są one traktowane w uprzywilejowany sposób.

Zważywszy na odmienny charakter postępowania sanacyjnego, w tym przypadku inaczej uregulowano skutki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego dla postępowania egzekucyjnego. Zgodnie z art. 312 ust. 1 p.r. postępowanie egzekucyjne skierowane do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej, wszczęte przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego, ulega zawieszeniu z mocy prawa z dniem otwarcia postępowania. Na wniosek dłużnika lub zarządcy sędzia-komisarz postanowieniem stwierdza zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Postanowienie doręcza się również organowi egzekucyjnemu. Jak stanowi art. 312 ust. 2 p.r., sędzia-komisarz na wniosek dłużnika lub zarządcy może uchylić zajęcie dokonane przed dniem otwarcia postępowania sanacyjnego w postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym skierowanym do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej, jeżeli jest to konieczne dla dalszego prowadzenia przedsiębiorstwa. Sumy uzyskane w zawieszonym postępowaniu egzekucyjnym, a jeszcze niewydane, przelewa się do masy sanacyjnej niezwłocznie po wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania sanacyjnego (art. 312 ust. 3 p.r.). Sposób sformułowania tego przepisu wskazuje, że organ egzekucyjny musi przekazać do masy sanacyjnej wszystkie pozostające na jego koncie sumy, niezależnie od stadium, w którym doszło do zawieszenia postępowania egzekucyjnego, a jednocześnie nie ma kompetencji do dokonania jakichkolwiek potrąceń (również na pokrycie kosztów postępowania egzekucyjnego). Wydaje się jednak, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby organ egzekucyjny domagał się zaspokojenia tych wierzytelności na takich zasadach jak inni wierzyciele mający wierzytelności o charakterze publicznoprawnym.

Według art. 312 ust. 4 p.r. po otwarciu postępowania sanacyjnego niedopuszczalne jest skierowanie egzekucji do majątku dłużnika wchodzącego w skład masy sanacyjnej oraz wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia na tym majątku. Omówionych rozwiązań, zawartych w art. 312 ust. 1–4 p.r., nie stosuje się do egzekucji świadczeń alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę, co stanowi wskazany już przejaw ich uprzywilejowanego charakteru.

Ostatnią kwestią jest stosunek postępowania restrukturyzacyjnego do postępowania upadłościowego. Celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika, a więc relacja pomiędzy tymi postępowaniami w razie niezrealizowania celu postępowania restrukturyzacyjnego ma podstawowe znaczenie. Prawo restrukturyzacyjne rozstrzyga kwestię zbiegu postępowania restrukturyzacyjnego i upadłościowego. W przypadku złożenia wniosku restrukturyzacyjnego i wniosku o ogłoszenie upadłości w pierwszej kolejności rozpoznaje się wniosek restrukturyzacyjny (art. 11 p.r.). Wynika to z faktu, że skuteczne przeprowadzenie postępowania upadłościowego co do zasady wyłącza możliwość utrzymania działalności gospodarczej dłużnika, ponieważ zasadniczo prowadzi do likwidacji jego majątku, a w przypadku przedsiębiorców niebędących osobami fizycznymi – również do likwidacji dłużnika. Tym samym przepis ten kreuje zasadę pierwszeństwa restrukturyzacji. Mówiąc o złożeniu wniosku, ustawodawca odnosi się do skutecznego wniesienia pisma procesowego, pozbawionego braków formalnych. Zgodnie z art. 12 ust. 1 p.r. sąd restrukturyzacyjny

niezwłocznie po powzięciu wiadomości o złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości zawiadamia sąd upadłościowy o złożeniu wniosku restrukturyzacyjnego. Sąd upadłościowy wstrzymuje rozpoznanie wniosku o ogłoszenie upadłości do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie wniosku restrukturyzacyjnego. Wstrzymanie rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości nie wyłącza możliwości zabezpieczenia majątku w trybie art. 36–43 p.r. dla zapewnienia efektywności ewentualnego postępowania upadłościowego. Szczególnie istotne to rozwiązanie jest w sytuacji, gdy w postępowaniu restrukturyzacyjnym nie zastosowano żadnych zabezpieczeń albo jedynie nadzorcę tymczasowego. Odpowiednikiem przepisu art. 12 ust. 2 p.r. jest art. 9b ust. 2 p.u., o identycznym brzmieniu. W przypadku gdy wstrzymaniu rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości sprzeciwia się interes ogółu wierzycieli, sąd upadłościowy wydaje postanowienie o przejęciu wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania z wnioskiem o ogłoszenie upadłości i rozstrzygnięcia jednym postanowieniem. Odnosi się to do przypadków, w których argumentacja zawarta w obu wnioskach jest równie przekonująca i wymaga pogłębionej analizy. Sąd upadłościowy rozpoznaje wnioski w składzie właściwym do rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 12 ust. 3 p.r.). Jeżeli przejęcie wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania z wnioskiem o ogłoszenie upadłości prowadziłoby do znacznego opóźnienia wydania orzeczenia w przedmiocie ogłoszenia upadłości, ze szkodą dla wierzycieli, a podstawy restrukturyzacji przedstawione przez dłużnika we wniosku restrukturyzacyjnym są znane sądowi upadłościowemu, sąd upadłościowy nie wydaje postanowienia o przejęciu wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania z wnioskiem o ogłoszenie upadłości i rozpoznaje wniosek o ogłoszenie upadłości, o czym zawiadamia sąd restrukturyzacyjny (art. 12 ust. 4 p.r.). Jeżeli została ogłoszona upadłość dłużnika, sąd restrukturyzacyjny wstrzymuje rozpoznanie wniosku restrukturyzacyjnego do czasu uprawomocnienia się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. Sąd restrukturyzacyjny odmawia zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu albo odmawia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego w przypadku uprawomocnienia się postanowienia o ogłoszeniu upadłości. W przypadku uchylenia postanowienia o ogłoszeniu upadłości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przepisy art. 11 i art. 12 ust. 2–4 p.r. stosuje się odpowiednio (art. 13 p.r.).

Nie oznacza to jednak, że zasada pierwszeństwa postępowania restrukturyzacyjnego ma charakter bezwzględny ponieważ istnieje możliwość odwrócenia ustawowej kolejności i przyznania pierwszeństwa wnioskowi o ogłoszenie upadłości, jeżeli wymaga tego ochrona wierzycieli przed zaistnieniem szkody związanej ze zbyt późnym zainicjowaniem postępowania upadłościowego (przede wszystkim ze względu na postępującą utratę wartości majątku dłużnika i wzrost wartości jego zobowiązań).

4. Relacje do innych działów prawa – stosunek do postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego

4

W tej części opracowania zostanie omówiony stosunek postępowań restrukturyzacyjnych względem postępowania administracyjnego i sądownoadministracyjnego, który należy rozpatrywać jedynie w odniesieniu do spraw cywilnych, których rozstrzygnięcie będzie miało wpływ na stan i skład masy układowej albo masy sanacyjnej, względnie na inne aspekty istotne dla przebiegu i realizacji celu postępowania restrukturyzacyjnego.

W postępowaniu o zatwierdzenie układu stosunek ten można oceniać dopiero na etapie po zatwierdzeniu układu przez sąd. Zgodnie z art. 224 ust. 1 p.r. od dnia wydania postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu do dnia jego uprawomocnienia nadzorca układu

wykonuje uprawnienia nadzorcy sądowego, choć nie nabywa jego statusu. Zgodnie z art. 39 ust. 1 *ab initio* p.r. oznacza to, że jeżeli dłużnik będzie zamierzał dokonać czynności (np. zawrzeć ugodę administracyjną albo przed sądem administracyjnym), która przekracza zakres zwykłego zarządu majątkiem, to na dokonanie takiej czynności pod rygorem nieważności niezbędna będzie zgoda nadzorcy układu.

Z kolei na podstawie art. 257 p.r. otwarcie przyspieszonego postępowania układowego nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań administracyjnych i sądowo-administracyjnych w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Natomiast stosownie do art. 258 p.r. dłużnik niezwłocznie informuje nadzorcę sądowego o postępowaniach administracyjnych i sądowo-administracyjnych, dotyczących masy układowej, prowadzonych na rzecz lub przeciwko dłużnikowi. W sprawach tych uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorcy sądowego nie wywiera skutków prawnych. Sprawę dotyczącą masy układowej zdefiniowano w rozważaniach dotyczących postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych.

Otwarcie postępowania układowego również nie wyłącza możliwości wszczęcia przez wierzyciela postępowań administracyjnych i sądowo-administracyjnych w celu dochodzenia wierzytelności podlegających umieszczeniu w spisie wierzytelności. Jednak regulacja ta nie jest identyczna, ponieważ postępowanie układowe z reguły jest bardziej rozbudowanym i czasochłonnym postępowaniem. W przypadku postępowań zainicjowanych po otwarciu postępowania układowego ustawodawca postanowił, że koszty postępowania będą obciążały wszczynającego postępowanie, jeżeli nie było przeszkód do umieszczenia wierzytelności w całości w spisie wierzytelności (art. 276 zdanie drugie p.r.). Na podstawie art. 277 ust. 1 p.r. nadzorca sądowy wstępuje z mocy prawa do postępowań sądowych, administracyjnych, sądowo-administracyjnych oraz przed sądami polubownymi, dotyczących masy układowej. Nadzorca sądowy wstępuje do wszystkich postępowań dotyczących masy układowej, a nie jedynie do tych, które dotyczą wierzytelności objętych układem. W postępowaniach administracyjnych i sądowo-administracyjnych oraz przed sądami polubownymi nadzorca sądowy ma prawa strony. W tych postępowaniach uznanie roszczenia, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody lub przyznanie okoliczności istotnych dla sprawy przez dłużnika bez zgody nadzorcy sądowego nie wywiera skutków prawnych.

W przypadku postępowania sanacyjnego decydujące znaczenie mają postanowienia art. 311 ust. 1 p.r., zgodnie z którym postępowania administracyjne i sądowo-administracyjne przed sądami polubownymi dotyczące masy sanacyjnej mogą być wszczęte i prowadzone wyłącznie przez zarządcę albo przeciwko niemu. Postępowania dotyczące masy sanacyjnej zarządca prowadzi w imieniu własnym na rzecz dłużnika. W konsekwencji stroną postępowania jest zarządca jako organ postępowania restrukturyzacyjnego, a nie konkretna osoba będąca piasunem tej funkcji, co ma istotne znaczenia dla jego oznaczenia w postępowaniu.

W tym przypadku niewątpliwie postępowanie administracyjne powinno zostać zawieszone, a następnie podjęte z udziałem zarządcy. W doktrynie pojawia się stanowisko, zgodnie z którym w odniesieniu do zarządcy ustanowionego w postępowaniu restrukturyzacyjnym jako podstawę wstąpienia zarządcy do postępowania administracyjnego należy przyjąć art. 97 § 1 pkt 3 k.p.a., stosowany w drodze analogii [A. Hrycaj [w:] *System...*, s. 244]. Jednak co do postępowania sądowo-administracyjnego najistotniejszym problemem jest to, że nie doszło do nowelizacji przepisów postanowień Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Zgodnie z art. 124 § 1 pkt 4 tej ustawy sąd zawiesza postępowanie z urzędu, jeżeli w stosunku do strony zostało wszczęte postępowanie upadłościowe, a sprawa dotyczy przedmiotu wchodzącego w skład masy upadłości. Tym samym brak jest podstaw ustawowych do zawieszenia postępowania na skutek zainicjowania postępowania restrukturyzacyjnego. Z tego względu znajdzie zastosowanie art. 110 tej ustawy, który stanowi, że rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd postanowi zawiadomić o toczącym się postępowaniu sądowym osoby, które dotychczas nie brały udziału w sprawie w charakterze stron.

5. Cel prawa restrukturyzacyjnego

5 Cel Prawa restrukturyzacyjnego został zdefiniowany w art. 3 ust. 1 p.r., który stanowi, że jest nim uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. Głównym założeniem Prawa restrukturyzacyjnego jest wprowadzenie skutecznych instrumentów pozwalających na przeprowadzenie restrukturyzacji przedsiębiorstwa dłużnika i zapobieżenie jego likwidacji. W ten sposób ustawodawca chce zapewnić możliwość zastosowania restrukturyzacji zobowiązań przy jednoczesnej optymalizacji zaspokojenia wierzytelności, co ma pozwolić na zachowanie dłużnika (w przypadku osoby fizycznej zachowanie prowadzonej działalności gospodarczej), bez zaistnienia stygmatyzującego stanu upadłości. Tym samym wszczęcie postępowania upadłościowego staje się rozwiązaniem ostatecznym, które powinno znaleźć zastosowanie wobec dłużnika zagrożonego niewypłacalnością albo zagrożonego niewypłacalnością dopiero po nieudanej próbie restrukturyzacji.

Celem Prawa restrukturyzacyjnego jest więc praktyczne zastosowanie idei „drugiej” czy też „nowej szansy” pozwalającej na kontynuowanie działalności gospodarczej przez przedsiębiorców, którzy unikną stanu upadłości, a jednocześnie przy pomocy instrumentów Prawa restrukturyzacyjnego doprowadzą do zaspokojenia wierzytelności. Należy przy tym wskazać swoisty charakter postępowania sanacyjnego, którego dodatkowym celem jest dokonanie czynności sanacyjnych (prawnych i faktycznych), które doprowadzą do efektywnej naprawy działającego przedsiębiorstwa dłużnika.

Syntetycznie cel Prawa restrukturyzacyjnego określiła A. Hrycaj, wskazując, że jego celem jest stworzenie instrumentów prawnych pozwalających na rozwiązanie sytuacji kryzysowej dłużnika wynikającej z jego niewypłacalności bądź zagrożenia niewypłacalnością i związanego z tym konfliktu z wierzycielami w sposób, który aktywnie angażując wierzycieli w zarządzanie przebiegiem postępowania restrukturyzacyjnego, zabezpieczy ich słuszne prawa (art. 3 ust. 1, art. 8 ust. 1 i 2, art. 12 ust. 3 p.r.) i umożliwi uniknięcie upadłości dłużnika (art. 3 ust. 1 p.r.), a w postępowaniu sanacyjnym umożliwi przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań (argument z art. 326 ust. 3 p.r.), czego efektem końcowym będzie zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika jako całości [m.in. A. Hrycaj [w:] *System...*, s. 21–22]. To ostatnie założenie ma swój wyraz przede wszystkim w regule pierwszeństwa rozpoznania wniosku restrukturyzacyjnego przed wnioskiem o ogłoszenie upadłości.

6. Funkcje prawa restrukturyzacyjnego

6 Prawo restrukturyzacyjne spełnia cztery zasadnicze funkcje:

1) funkcję sanacyjną – wyrażającą się w dążeniu do uzdrowienia sytuacji ekonomicznej dłużnika, a w przypadku postępowania sanacyjnego również do przeprowadzenia głębszych działań sanacyjnych odnoszących się również do działań naprawczych prowadzonych co do samego przedsiębiorstwa dłużnika; mogą to być zarówno czynności faktyczne (np. reorganizacja struktury przedsiębiorstwa, ograniczenie zatrudnienia), jak i czynności prawne (np. najem pomieszczeń magazynowych, zakup surowców); wprowadzenie różnych trybów postępowania restrukturyzacyjnego pozwala na właściwe dopasowanie postępowania do istniejących kategorii wierzyciela, stopnia zadłużenia, a także relacji, jakie łączą dłużnika z wierzycielami;

2) funkcję windykacyjną – przepisy Prawa restrukturyzacyjnego mają również zmierzać do optymalnego zaspokojenia wierzytelności, które mogą zostać umieszczone w spisie wierzytelności; podstawowym instrumentem zaspokojenia ma być realizacja układu zawartego z wierzycielami, a więc możliwe jest częściowe, względnie rozłożone w czasie zaspokojenie wierzycieli; obok interesu dłużnika ustawodawca chroni również interes wierzycieli, poprzez takie konstrukcje jak np. rozwiązania związane z kontrolą wykonania układu (art. 173–178 p.r.);

3) funkcję profilaktyczną – niewypłacalność, względnie zagrożenie niewypłacalnością dłużnika może wywołać niekorzystne skutki społeczne i ekonomiczne, przede wszystkim związane z zagrożeniem niewypłacalnością albo niewypłacalnością jego kontrahentów, którzy w postępowaniu restrukturyzacyjnym mają status wierzycieli; prawo restrukturyzacyjne ma zapobiegać „reakcji łańcuchowej” powodującej rosnące zadłużenie kolejnych uczestników danego rynku z powodu powstawania zatorów płatniczych;

4) funkcję wychowawczą – ma na celu rozpowszechnianie wśród przedsiębiorców rozwiązań zapobiegających upadłości jako stanowi skrajnie niekorzystnemu dla dłużnika, w szczególności propagowanie idei postępowania restrukturyzacyjnego (z lepszym skutkiem niż postępowania naprawczego) jako rozwiązania korzystnego dla ochrony dłużnika (pozbawionego cech stygmatyzacji i rozwiązań kończących byt dłużnika jako przedsiębiorcy), a jednocześnie dla ochrony interesów wierzycieli, którzy mogą zostać zaspokojeni co prawda jedynie częściowo, ale zazwyczaj w większym stopniu, niż nastąpiłoby to w postępowaniu upadłościowym.

Literatura: R. Adamus, *Miejsce prawa upadłościowego i naprawczego w systemie prawa*, PUG 2011/1; A. Hrycaj, *Cztery postępowania restrukturyzacyjne*, DR 2015/1; A. Hrycaj, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2019; A. Hrycaj [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020; M. Pannert, *Wpływ upadłości likwidacyjnej na wykonanie zobowiązań z umów wzajemnych*, Warszawa 2010.

Źródła prawa restrukturyzacyjnego

Izabella Gil

SPIS TREŚCI	
1. Uwagi wstępne	7
2. Prawo restrukturyzacyjne	8
A. Akty prawne zmieniające Prawo restrukturyzacyjne	9
B. Akty wykonawcze	10
3. Inne akty prawne odnoszące się do restrukturyzacji	11
A. Prawo upadłościowe	11
B. Inne akty prawne regulujące zagadnienie niewypłacalności	12

Podstawa prawna: art. 9a, 9b p.r.; ustawa z 24.07.2015 r. o zmianie ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1259); ustawa z 5.08.2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 140); ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1130 ze zm.); ustawa z 9.10.2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1830); ustawa z 31.03.2016 r. o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 615); ustawa z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 842 ze zm.); ustawa z 5.09.2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1173 ze zm.); ustawa z 16.11.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. poz. 1948 ze zm.); ustawa z 16.12.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. poz. 2260 ze zm.); ustawa z 10.01.2018 r. o zmianie ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności (Dz.U. poz. 149); ustawa z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 398 ze zm.); ustawa z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. z 2021 r. poz. 170); ustawa z 5.07.2018 r. o zmianie ustawy o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1544 ze zm.); ustawa z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r. poz. 55 ze zm.); ustawa z 6.12.2018 r. o zmianie ustawy o dowodach osobistych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 60 ze zm.); ustawa z 17.01.2019 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 326); ustawa z 4.04.2019 r. o zmianie ustawy o licencji doradcy restrukturyzacyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 912); ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1655 ze zm.); ustawa z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1802 ze zm.); ustawa z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2217 ze zm.); ustawa z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2089); ustawa z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1080); ustawa z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1090).

1. Uwagi wstępne

7

Źródła obowiązującego prawa stanowią: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, rozporządzenia oraz akty prawa miejscowego, obowiązujące na obszarze działania organów, które je ustanowiły. Można dokonać wyodrębnienia następujących rodzajów źródeł prawa, a mianowicie źródeł powszechnie obowiązującego prawa (krajowego i międzynarodowego) oraz źródeł prawa miejscowego [W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Kraków 2002, art. 87]. Ze względu na szerokie spektrum zagadnień dotyczących Prawa restrukturyzacyjnego również regulacje prawne w tym zakresie rozproszone są w różnych aktach prawnych.

2. Prawo restrukturyzacyjne

Zasadniczym źródłem prawa restrukturyzacyjnego jest ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2020 r. poz. 814 ze zm.). Przedmiotowa ustawa zasadniczo weszła w życie 1.01.2016 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 5, który wszedł w życie 1.02.2018 r.;
- 2) art. 148 i 149, które weszły w życie 1.09.2015 r.;
- 3) art. 428 pkt 138 w zakresie dotyczącym art. 227, który wszedł w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Prawo restrukturyzacyjne reguluje:

- 1) zawieranie przez dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością układu z wierzycielami oraz skutki układu;
- 2) przeprowadzanie działań sanacyjnych.

A. Akty prawne zmieniające Prawo restrukturyzacyjne

Prawo restrukturyzacyjne, od dnia jego wejścia w życie, było zmieniane 22 razy przez następujące akty prawne:

- 1) ustawę z 24.07.2015 r. o zmianie ustawy o listach zastawnych i bankach hipotecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1259);
- 2) ustawę z 5.08.2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 140);
- 3) ustawę z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2021 r. poz. 1130 ze zm.);
- 4) ustawę z 9.10.2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1830);
- 5) ustawę z 31.03.2016 r. o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 615);
- 6) ustawę z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 842 ze zm.);
- 7) ustawę z 5.09.2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1173 ze zm.);
- 8) ustawę z 16.11.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. poz. 1948 ze zm.);
- 9) ustawę z 16.12.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. poz. 2260 ze zm.);
- 10) ustawę z 10.01.2018 r. o zmianie ustawy – Prawo restrukturyzacyjne, ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności (Dz.U. poz. 149);
- 11) ustawę z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 398 ze zm.);
- 12) ustawę z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. z 2021 r. poz. 170);
- 13) ustawę z 5.07.2018 r. o zmianie ustawy o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1544 ze zm.);

- 14) ustawę z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r. poz. 55 ze zm.);
- 15) ustawę z 6.12.2018 r. o zmianie ustawy o dowodach osobistych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 60 ze zm.);
- 16) ustawę z 17.01.2019 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 326);
- 17) ustawę z 4.04.2019 r. o zmianie ustawy o licencji doradcy restrukturyzacyjnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 912);
- 18) ustawę z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1655 ze zm.);
- 19) ustawę z 30.08.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1802 ze zm.);
- 20) ustawę z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2217 ze zm.);
- 21) ustawę z 16.10.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2089);
- 22) ustawę z 16.07.2020 r. o udzielaniu pomocy publicznej w celu ratowania lub restrukturyzacji przedsiębiorców (Dz.U. poz. 1298);
- 23) ustawę z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1080).

B. Akty wykonawcze

10

Celem ułatwienia, a przede wszystkim ujednolicenia prowadzenia czynności w różnych postępowaniach wydane zostały następujące akty wykonawcze:

- 1) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17.12.2015 r. w sprawie określenia wzoru karty do głosowania w postępowaniu o zatwierdzenie układu (Dz.U. poz. 2215);
- 2) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17.12.2015 r. w sprawie określenia wzoru sprawozdania z czynności nadzorczy sądowego i zarządcy, wzoru sprawozdania rachunkowego i wzoru sprawozdania końcowego zarządcy (Dz.U. poz. 2214);
- 3) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17.12.2015 r. w sprawie określenia wzoru spisu inwentarza w postępowaniu sanacyjnym (Dz.U. poz. 2207);
- 4) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 17.12.2015 r. w sprawie określenia wzoru spisu wierzytelności oraz wzoru spisu wierzytelności spornych (Dz.U. poz. 2206).

3. Inne akty prawne odnoszące się do restrukturyzacji

A. Prawo upadłościowe

11

Problematyka związana z restrukturyzacją została także uregulowana w ustawie z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.). Stosownie do przepisu art. 9a p.u. nie można ogłosić upadłości przedsiębiorcy w okresie od otwarcia

postępowania restrukturyzacyjnego do jego zakończenia lub prawomocnego umorzenia. W Prawie upadłościowym wprowadzono zasadę prymatu prawa restrukturyzacyjnego w stosunku do prawa upadłościowego, zgodnie bowiem z art. 9b ust. 1 p.u. w przypadku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego w pierwszej kolejności rozpoznaje się wniosek restrukturyzacyjny. Sąd upadłościowy wstrzymuje rozpoznanie wniosku o ogłoszenie upadłości do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie wniosku restrukturyzacyjnego. Wstrzymanie rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości nie wyłącza możliwości zabezpieczenia majątku (art. 9b ust. 2 p.u.). Natomiast w przypadku, gdy wstrzymaniu rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości sprzeciwia się interes ogółu wierzycieli, powyższego przepisu nie stosuje się. W takiej sytuacji sąd upadłościowy wydaje **postanowienie o przejęciu wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia jednym postanowieniem**. Sąd upadłościowy rozpoznaje oba wnioski w składzie właściwym dla rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 9b ust. 3 p.u.). Natomiast jeżeli przejęcie wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania prowadziłoby do znacznego opóźnienia wydania orzeczenia w przedmiocie ogłoszenia upadłości, ze szkodą dla wierzycieli, a podstawy restrukturyzacji przedstawione przez dłużnika we wniosku restrukturyzacyjnym są znane sądowi upadłościowemu, sąd upadłościowy nie wydaje postanowienia o przejęciu wniosków do wspólnego rozpoznania i rozpoznaje wniosek o ogłoszenie upadłości, o czym zawiadamia sąd restrukturyzacyjny (art. 9b ust. 4 p.u.).

B. Inne akty prawne regulujące zagadnienie niewypłacalności

Problematyka objęta Prawem restrukturyzacyjnym została uregulowana także w ramach odesłań do innych aktów prawnych. Zagadnienia dotyczące restrukturyzacji zawarte zostały także w szczególności w:

- 1) ustawie z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 160) – por. art. 43 pkt 2 i 3, art. 44 akapit szósty;
- 2) ustawie z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.) – por. art. 87 § 1, art. 174 § 1 pkt 4, 5 i 6, § 3, art. 180 § 1 pkt 5, art. 1025 § 5, art. 1064¹⁰ § 1 zmienionej ustawą z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz.1090);
- 3) ustawie z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1427 ze zm.) – por. art. 115 § 5b;
- 4) ustawie z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1128 ze zm.) – por. art. 5a pkt 37, art. 14 ust. 3 pkt 6, art. 22f, art. 23 ust. 1 pkt 40, ust. 3 pkt 2;
- 5) ustawie z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1406 ze zm.) – por. art. 4a pkt 5a, art. 12 ust. 4 pkt 8 lit. b, art. 16 ust. 1 pkt 43 lit. b, ust. 2 pkt 2, ust. 2a, art. 16f ust. 1 i 2, art. 25 ust. 14 pkt 1;
- 6) ustawie z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.) – por. art. 3 ust. 1 pkt 6, art. 29 ust. 3, art. 35b ust. 1 pkt 1 i 2, art. 36;
- 7) ustawie z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017) – por. art. 4 ust. 1 pkt 3;
- 8) ustawie z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 112 ze zm.) – por. art. 41 pkt 4, art. 44 ust. 1 pkt 5;

- 9) ustawie z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1325 ze zm.) – por. art. 116;
- 10) ustawie z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1896 ze zm.) – określającej również zasady postępowania naprawczego, likwidacji i upadłości banków; por. art. 70 ust. 2 pkt 2, art. 75 ust. 1, art. 158, 169;
- 11) ustawie z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 423 ze zm.) – por. art. 28;
- 12) ustawie z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.) – por. art. 299 § 2;
- 13) ustawie z 9.11.2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Dz.U. z 2020 r. poz. 299);
- 14) ustawie z 24.08.2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz.U. z 2019 r. poz. 212) – por. art. 1 pkt 14 lit. a, art. 6a, 7, 15;
- 15) ustawie z 23.11.2002 r. o restrukturyzacji zobowiązań koncesyjnych operatorów stacjonarnych publicznych sieci telefonicznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1700) – por. art. 14;
- 16) ustawie z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2021 r. poz. 685 ze zm.) – por. art. 89a, 89b;
- 17) ustawie z 20.04.2004 r. o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1808 ze zm.) – por. art. 2 pkt 19, art. 14 ust. 1 pkt 2;
- 18) ustawie z 27.05.2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz.U. z 2021 r. poz. 605) – por. art. 28 ust. 4, art. 81;
- 19) ustawie z 30.06.2005 r. o kinematografii (Dz.U. z 2021 r. poz. 257) – por. art. 22 ust. 2 pkt 3;
- 20) ustawie z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 755 ze zm.) – por. art. 74, 75, 76, 76b;
- 21) ustawie z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2021 r. poz. 328 ze zm.) – por. art. 45e, 45h, 133, 139, 140, 141, 142, 144, 145;
- 22) ustawie z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2080 ze zm.) – por. art. 79, 91;
- 23) ustawie z 13.07.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 2020 r. poz. 7) – por. art. 2, 3, 23a;
- 24) ustawie z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 242 ze zm.);
- 25) ustawie z 28.06.2012 r. o spłacie niektórych niezaspokojonych należności przedsiębiorców, wynikających z realizacji udzielonych zamówień publicznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 227 ze zm.) – por. art. 5–7;
- 26) rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 17.12.2015 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia członków Komisji Egzaminacyjnej powołanej do przeprowadzenia egzaminu dla osób ubiegających się o licencję doradcy restrukturyzacyjnego oraz zespołu do przygotowania pytań i zadań problemowych na egzamin (Dz.U. poz. 2221);
- 27) ustawie z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 842 ze zm.) – por. art. 2;
- 28) rozporządzeniu Ministra Finansów z 23.12.2019 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej osoby posiadającej licencję doradcy restrukturyzacyjnego oraz spółki handlowej, pełniących funkcję w postępowaniu restrukturyzacyjnym, upadłościowym lub egzekucyjnym (Dz.U. poz. 2527).

Orzecznictwo:

- postanowienie SO w Warszawie z 4.04.2017 r., XXIII Gz 126/17, LEX nr 2295538 („W myśl art. 9b ust. 1 i 2 p.u. zasadą jest, że w przypadku złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego, w pierwszej kolejności rozpoznaje się wniosek restrukturyzacyjny. W tym celu sąd upadłościowy wstrzymuje rozpoznanie wniosku o ogłoszenie upadłości do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie wniosku restrukturyzacyjnego. Zasada ta doznaje jednak pewnych wyjątków przewidzianych w art. 9b ust. 2 i 4 p.u., które to przepisy przewidują możliwość wydania postanowienia o przejęciu wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia jednym postanowieniem (ust. 3) oraz, bez wydawania postanowienia o przejęciu wniosków do wspólnego rozpoznania, rozpoznać w pierwszej kolejności wniosek o ogłoszenie upadłości (ust. 4). Ta druga możliwość, zgodnie z brzmieniem art. 9b ust. 4 p.u., wystąpi tylko wtedy, gdy przejęcie wniosku o ogłoszenie upadłości i wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania prowadziłoby do opóźnienia wydania orzeczenia w przedmiocie ogłoszenia upadłości ze szkodą dla wierzycieli, a podstaw restrukturyzacyjne przedstawione we wniosku restrukturyzacyjnym są znane sądowi upadłościowemu. Tożsama regulacja znalazła się w art. 12 ust. 1–4 p.r.”).

Literatura: W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Kraków 2002.

Zasady prawa restrukturyzacyjnego

Izabella Gil

SPIS TREŚCI

1. Uwagi wstępne	13	B. Zasada dominacji grupowego (zbiorowego) interesu wierzycieli	18
2. Naczelne zasady prawa restrukturyzacyjnego	16	C. Zasada mediacyjnego rozwiązywania konfliktu interesów	19
A. Zasada równowagi i ochrony słuszných praw dłużnika i wierzycieli	17	D. Zasada poszanowania zgodnej woli dłużnika i wierzycieli	20

Podstawa prawna: art. 3, 8 ust. 1 i 2, art. 12 ust. 3, art. 68 ust. 1, art. 80 ust. 3, art. 116, 119 ust. 3, art. 128 ust. 1, art. 155, 225, 239, 259 ust. 1–5, art. 260 ust. 2, art. 278 ust. 1, art. 313 ust. 1, art. 315 ust. 1 p.r.; art. 2 ust. 1 p.u.; art. 2, 7 Konstytucji RP; Karta praw podstawowych Unii Europejskiej

1. Uwagi wstępne

- 13** Charakter prawny regulacji zawartej w Prawie restrukturyzacyjnym wymaga uwzględnienia jej specyfiki, a w szczególności zawartych w tej ustawie norm prawnych. Prawo restrukturyzacyjne zawiera nie tylko normy o charakterze materialnoprawnym, ale także procesowym, mające zapewnić dłużnikowi zagrożonemu niewypłacalnością właściwą ochronę prawną, jak też prawnoprosesową. Zróżnicowanie norm prawnych regulujących zagadnienia restrukturyzacji powoduje, że prawa restrukturyzacyjnego nie można zaliczyć do odrębnej gałęzi prawa, w której obowiązują spójne reguły postępowania. W związku z tym, w zależności od tego, jakie kwestie są regulowane, mogą to być zasady charakterystyczne dla prawa cywilnego, prawa postępowania cywilnego czy też prawa administracyjnego oraz prawa karnego.
- 14** Cel prowadzonych postępowań restrukturyzacyjnych delimituje zasady, jakimi należy kierować się w postępowaniach restrukturyzacyjnych. Prawo restrukturyzacyjne zawiera normy prawne, których zasadniczym celem jest umożliwienie dłużnikowi wyjścia z trudnej sytuacji pod względem ekonomiczno-finansowym i zawarcia układu z wierzycielami, a w konsekwencji uniknięcia ogłoszenia upadłości. Zgodnie z przepisem art. 3 p.r. celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli. Powyższy cel prowadzenia postępowań restrukturyzacyjnych decyduje zatem o zasadach, jakimi należy się kierować w toku prowadzonych postępowań restrukturyzacyjnych. Zasady prawa stanowią założenia, reguły, w postaci regulacji instytucjonalnych, które odróżniają daną gałąź prawa od innych. Zasady prawa mają swoje źródło w wartościach wyodrębnionych w trakcie kształtowania się rzeczywistych stosunków społecznych, które wiążą się także z funkcją danej gałęzi prawa [por. J. Jacyszyn [w:] *Encyklopedia prawa*, red. U. Kalina-Prasznica, Warszawa 2007, s. 1026].
- Zasadniczym celem postępowań restrukturyzacyjnych jest utrzymanie przedsiębiorstwa dłużnika, co jest spójne z zasadami określonymi w przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 22.07.2014 r. rządowym programie pn. Polityka Nowej Szansy, którego beneficjentem są małe i średnie firmy. Celem przedmiotowego programu, przewidzianego do realizacji w latach 2014–2020, jest przeciwdziałanie upadłości przedsiębiorstw i ułatwianie ponownego podjęcia działalności gospodarczej przez osoby, które w wyniku porażki zakończyły dotychczasową działalność [<https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologia/polityka-nowej-szansy>, dostęp: 29.01.2021 r.].
- 15** Zasady stanowią pewne idee, którymi kieruje się ustawodawca, stanowiąc normy prawa powszechnie obowiązującego w sensie abstrakcyjnym, jak też konkretnym [R. Kmiecik [w:] *Prawo dowodowe. Zarys wykładu*, red. R. Kmiecik, Warszawa 2008, s. 78].
- Zasady prawa można ujmować w sposób dyrektywalny, polegający na tym, że rangę zasad użytkują normy, mające nadrzędny charakter w stosunku do innych norm. Natomiast sposób pozadyrektywalny (czy też opisowy) **polega na traktowaniu zasad, jako pewnych wzorców**, czy modeli służących rozwiązywaniu węzłowych problemów prawa procesowego cywilnego [S. Wronkowska, M. Zieliński, Z. Ziemiński, *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1974, s. 29 i n.].

Prawo restrukturyzacyjne, podobnie jak wiele innych regulacji prawnych poszczególnych instrumentów prawnych, jak też postępowań, w ramach których realizowana jest ochrona prawnoprocesowa, realizuje zasadę praworządności (którą statuuje art. 2 Konstytucji RP, według którego Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej), legalizmu (wynikającą z art. 7 Konstytucji RP, zgodnie z którym organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa), równości wobec prawa, zarówno określonej w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) (zob. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, która stanowi załącznik do Traktatu z Lizbony zmieniającego Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, Dz.U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569), jak i Konstytucji RP. Ponadto regulacje zawarte w Prawie restrukturyzacyjnym wprowadzają także zasady charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych.

2. Naczelne zasady prawa restrukturyzacyjnego

W doktrynie do naczelnych zasad prawa restrukturyzacyjnego zalicza się:

- 1) zasadę równowagi i ochrony słusznych praw dłużnika i wierzycieli,
- 2) zasadę dominacji grupowego (zbiorowego) interesu wierzycieli,
- 3) zasadę mediacyjnego rozwiązywania konfliktu interesów,
- 4) zasadę poszanowania zgodnej woli dłużnika i wierzycieli [A. Hrycaj, *Dział 1. Zagadnienia wstępne* [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2019, s. 33].

A. Zasada równowagi i ochrony słusznych praw dłużnika i wierzycieli

Prawo restrukturyzacyjne, w odróżnieniu od Prawa upadłościowego, w większym zakresie służy ochronie słusznych praw dłużnika, co stanowi realizację konstytucyjnej zasady, że ograniczenia w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw nie mogą naruszać istoty wolności i praw (por. art. 31 ust. 3 *in fine* Konstytucji RP). Wniosek taki można wyprowadzić, dokonując porównania zasadniczych celów postępowania upadłościowego i postępowań restrukturyzacyjnych. Zasadniczym celem postępowania upadłościowego jest bowiem takie prowadzenie postępowania, aby roszczenia wierzycieli mogły zostać zaspokojone w jak najwyższym stopniu, a dopiero jeśli racjonalne względy na to pozwolą – dotychczasowe przedsiębiorstwo dłużnika zostało zachowane (art. 2 ust. 1 p.u.). Natomiast celem postępowania restrukturyzacyjnego jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika przez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli (art. 3 p.r.). Restrukturyzacja ma umożliwić zawarcie układu dłużnika z wierzycielami, w którym cel windykacyjny, związany z uzyskaniem zaspokojenia roszczeń przez wierzycieli, powinien uwzględniać możliwości finansowe dłużnika, aby mógł wyjść z kryzysu. Ze swej istoty układ stanowi wyraz wypracowanych form i sposobów umożliwiających doprowadzenie do częściowego zaspokojenia wierzycieli, co wiąże się także z wyrażeniem zgody na ustępstwa w stosunku do dłużnika w zakresie

splaty zobowiązań, dzięki którym będzie możliwa poprawa sytuacji ekonomiczno-financej dłużnika.

Jednym z celów postępowań restrukturyzacyjnych są działania sanacyjne, przez które należy rozumieć czynności prawne i faktyczne, które zmierzają do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika i mają na celu przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań, przy jednoczesnej ochronie przed egzekucją (art. 3 ust. 6 p.r.).

Prawo restrukturyzacyjne, aby ułatwić dłużnikowi wykonanie układu, wprowadza szereg instrumentów i regulacji prawnych w istocie ograniczających uprawnienia wierzycieli dłużnika, w szczególności takie jak:

- 1) zawieszenie toczących się postępowań egzekucyjnych (np. art. 259 ust. 1, art. 260 ust. 2, art. 278 ust. 1 p.r.);
- 2) uchylenie zajęć egzekucyjnych (np. art. 259 ust. 2 p.r.);
- 3) niedopuszczalność wszczęcia postępowania egzekucyjnego oraz wykonania postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia lub zarządzenia zabezpieczenia roszczenia wynikającego z wierzytelności objętej z mocy prawa układem (np. art. 259 ust. 3 i 4 p.r.);
- 4) prowadzenie egzekucji przez wierzycieli posiadających wierzytelność zabezpieczoną na mieniu dłużnika hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym, zastawem skarbowym lub hipoteką morską wyłącznie z przedmiotu zabezpieczenia (np. art. 260 ust. 1 p.r.);
- 5) nieważność postanowień umów zastrzeganych na wypadek złożenia wniosku o zatwierdzenie układu lub zatwierdzenia układu zmianę lub rozwiązanie stosunku prawnego, którego stroną jest dłużnik (art. 225 ust. 1 p.r.).

Nie można jednak zapominać, że Prawo restrukturyzacyjne zawiera także regulacje służące ochronie interesów wierzycieli, a nie tylko dłużnika. Jako przykład można wskazać następujące regulacje:

- 1) sąd odmawia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli skutkiem tego postępowania byłoby pokrzywdzenie wierzycieli (art. 8 ust. 1 p.r.);
- 2) sąd odmawia otwarcia postępowania układowego lub sanacyjnego również, jeżeli nie została uprawdopodobniona zdolność dłużnika do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu (art. 8 ust. 2 p.r.);
- 3) w przypadku gdy wstrzymaniu rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości sprzeciwia się interes ogółu wierzycieli, sąd upadłościowy wydaje postanowienie o przejęciu wniosku restrukturyzacyjnego do wspólnego rozpoznania z wnioskiem o ogłoszenie upadłości i rozstrzygnięcia jednym postanowieniem (art. 12 ust. 3 p.r.);
- 4) sąd może z urzędu uchylić zarząd własny dłużnika i ustanowić zarządcę, jeżeli:
 - a) dłużnik, chociażby nieumyślnie, naruszył prawo w zakresie sprawowania zarządu, czego skutkiem było pokrzywdzenie wierzycieli lub możliwość takiego pokrzywdzenia w przyszłości;
 - b) oczywiste jest, że sposób sprawowania zarządu nie daje gwarancji wykonania układu lub dla dłużnika ustanowiono kuratora na podstawie art. 68 ust. 1 p.r.;
 - c) dłużnik nie wykonuje poleceń sędziego-komisarza lub nadzorcy sądowego, w szczególności nie złożył w wyznaczonym przez sędziego-komisarza terminie propozycji układowych zgodnych z prawem (art. 239 ust. 1 p.r.).

B. Zasada dominacji grupowego (zbiorowego) interesu wierzycieli

18

Postępowania restrukturyzacyjne prowadzone są w celu zawarcia układu z wierzycielami, a więc mają charakter postępowań zbiorowych. Majątek dłużnika inicjującego wszczęcie postępowań restrukturyzacyjnych zazwyczaj nie jest wystarczający na zaspokojenie roszczeń wierzycieli objętych układem, co powoduje konflikty pomiędzy wierzycielami, często

mającymi także odmienne oczekiwania, w jaki sposób należałoby przeprowadzić postępowanie restrukturyzacyjne, a w konsekwencji, w jaki sposób zaspokajać wierzycieli. Organami, które reprezentują grupowy interes wierzycieli, są rada wierzycieli i zgromadzenie wierzycieli [por. F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 615]. Stosownie do przepisu art. 128 ust. 1 p.r. przy wykonywaniu obowiązków rada wierzycieli kieruje się interesem ogółu wierzycieli. Z powyższych względów uchwały rady wierzycieli podejmuje się większością głosów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej (art. 132 ust. 1 p.r.). Zabezpieczeniem ochrony wierzycieli ma też być regulacja zawarta w przepisie art. 138 p.r., że członek rady wierzycieli odpowiada za szkodę wynikłą z nienależytego pełnienia obowiązków.

Zgromadzenie wierzycieli stanowi organ działający w interesie wszystkich wierzycieli. Żaden inny organ nie może zastąpić go w czynnościach przekazanych mu prawem [W. Głodowski, *Pozycja prawna wierzyciela w postępowaniu upadłościowym*, Poznań 2002, s. 83], zwołanie zgromadzenia stanowi swego rodzaju „forum, na którym wierzyciele decydują o ewentualnym zawarciu układu z dłużnikiem” [K. Babiarz-Mikulska, *Status prawny wierzyciela w polskim postępowaniu naprawczym*, Kraków 2006, s. 115].

Wyrazem zasady dominacji grupowego interesu wierzycieli jest regulacja, stosownie do której układ zostaje przyjęty, chociażby nie uzyskał wymaganej większości w niektórych z grup wierzycieli, jeżeli wierzyciele mający łącznie dwie trzecie sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom głosowali za przyjęciem układu, a wierzyciele z grupy lub grup, które wypowiedziały się przeciw przyjęciu układu, zostaną zaspokojeni na podstawie układu w stopniu nie mniej korzystnym niż w przypadku przeprowadzenia postępowania upadłościowego (art. 119 ust. 3 p.r.).

C. Zasada mediacyjnego rozwiązywania konfliktu interesów

Istota prowadzonych postępowań przejawia się w podejmowaniu czynności prawnych i faktycznych umożliwiających wypracowanie przez dłużnika z wierzycielami układu. Układ zatem jest wyrazem dojścia do porozumienia w zakresie rozwiązania zaistniałego konfliktu spowodowanego niewypłacalnością lub jej zagrożeniem ze strony dłużnika. Uchwała zgromadzenia wierzycieli o przyjęciu układu zapada, jeżeli wypowie się za nią większość głosujących wierzycieli, którzy oddali ważny głos, mających łącznie co najmniej dwie trzecie sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom (art. 119 ust. 1 p.r.). Natomiast w przypadku, gdy głosowanie nad układem przeprowadza się w grupach wierzycieli, obejmujących poszczególne kategorie interesów, układ zostaje przyjęty, jeżeli w każdej grupie wypowie się za nim większość głosujących wierzycieli z tej grupy, mających łącznie co najmniej dwie trzecie sumy wierzytelności, przysługujących głosującym wierzycielom z tej grupy (art. 119 ust. 2 p.r.).

Postępowanie restrukturyzacyjne jest nieco zbliżone do postępowania mediacyjnego, gdyż propozycje układowe składa dłużnik, może je również złożyć rada wierzycieli, nadzorca sądowy albo zarządca, albo wierzyciel lub wierzyciele mający łącznie więcej niż 30% sumy wierzytelności, z wyłączeniem wierzycieli określonych w art. 80 ust. 3, art. 109 ust. 1 i art. 116 p.r. W ramach propozycji układowych określa się sposób restrukturyzacji zobowiązań dłużnika (art. 155 ust. 3 p.r.). Sąd restrukturyzacyjny zatwierdza jedynie układ, przy czym może wyłącznie odmówić zatwierdzenia układu, natomiast nie może narzucać jego treści. Powyższa regulacja zbliża zatem do adjudykacyjnych form załatwiania sprawy.

D. Zasada poszanowania zgodnej woli dłużnika i wierzycieli

20

Zasada poszanowania zgodnej woli dłużnika i wierzycieli powiązana jest z zasadą medyjnego rozwiązywania konfliktów, gdyż sąd restrukturyzacyjny w przypadku złożenia wniosku o zatwierdzenie układu:

- 1) **odmawia** zatwierdzenia układu, jeżeli narusza on prawo, w szczególności jeśli przewiduje udzielenie pomocy publicznej niezgodnie z przepisami, albo jeżeli jest oczywiste, że układ nie będzie wykonany;
- 2) **może odmówić** zatwierdzenia układu, jeżeli jego warunki są rażąco krzywdzące dla wierzycieli, którzy głosowali przeciw układowi i zgłosili zastrzeżenia;
- 3) **odmawia** zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu albo przyspieszonym postępowaniu układowym, jeżeli suma spornych wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem;
- 4) **może zatwierdzić układ** – w razie gdy w przyspieszonym postępowaniu układowym okoliczność, o której mowa w pkt 3 powyżej, ujawni się po przyjęciu układu – **o ile zostanie wykazane**, że dłużnik nie wiedział o istnieniu wierzytelności spornych, a ich zaspokojenie w wyniku wykonania układu nie będzie mniejsze niż w przypadku ogłoszenia upadłości dłużnika.

Przedmiotowa zasada wyraża się także w regulacjach odnoszących się do sporządzania planu restrukturyzacyjnego, który np. w postępowaniu sanacyjnym jest sporządzany przez zarządcę w porozumieniu z dłużnikiem i opiniowany przez radę wierzycieli (art. 313 ust. 1 i art. 315 ust. 1 p.r.).

Literatura: K. Babiarz-Mikulska, *Status prawny wierzyciela w polskim postępowaniu naprawczym*, Kraków 2006; W. Głodowski, *Pozycja prawna wierzyciela w postępowaniu upadłościowym*, Poznań 2002; A. Hrycaj, *Dział 1. Zagadnienia wstępne* [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2019; J. Jacyszyn [w:] *Encyklopedia prawa*, red. U. Kalina-Prasznica, Warszawa 2007; R. Kmiecik [w:] *Prawo dowodowe. Zarys wykładu*, red. R. Kmiecik, Warszawa 2008; S. Wronkowska, M. Zieliński, Z. Ziemiński, *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1974; F. Zedler [w:] A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010.

Rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych

Kinga Flaga-Gieruszyńska

SPIS TREŚCI

1. Uwagi ogólne	21	4. Przyspieszone postępowanie układowe	24
2. Podział postępowań restrukturyzacyjnych	22	5. Postępowanie układowe	25
3. Postępowanie o zatwierdzenie układu	23	6. Postępowanie sanacyjne	26

Podstawa prawna: art. 1–3 p.r.

1. Uwagi ogólne

21

Ustawodawca wprowadził w Prawie restrukturyzacyjnym cztery postępowania restrukturyzacyjne:

- 1) postępowanie o zatwierdzenie układu;
- 2) przyspieszone postępowanie układowe;
- 3) postępowanie układowe;
- 4) postępowanie sanacyjne.

Z uwagi na wiele rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych ustawodawca wprowadził specyficzną systematykę Prawa upadłościowego. W ustawie znajdują się wspólne dla wszystkich postępowań przepisy ogólne, a w postanowieniach szczegółowych, odnoszących się do poszczególnych rodzajów postępowań, ustawodawca posługuje się odesłaniami, aby uniknąć nadmiernych powtórzeń w podobnych, ale nie tożsamych zdarzeniach istotnych dla przebiegu postępowań restrukturyzacyjnych.

Ich wspólnym mianownikiem jest konstrukcja układu jako sposobu restrukturyzacji zobowiązań uzgodnionego z wierzycielami, który pozwala zaspokoić część wierzytelności, a jednocześnie zachować byt dłużnika jako przedsiębiorcy. W zamian dłużnik musi zaakceptować ograniczenie albo odebranie zarządu nad swoim majątkiem i prowadzenie działalności pod nadzorem organów postępowania restrukturyzacyjnego. Ustawodawca wprowadza więc zależność pomiędzy stopniem ochrony dłużnika przed roszczeniami wierzyciela a poziomem ograniczenia zarządu dłużnika nad masą układową albo sanacyjną. W ten sposób zabezpiecza w wystarczającym stopniu zbiorowy interes wierzycieli przed działaniami dłużnika o charakterze fraudacyjnym, a także wynikającymi z kolejnych nietrafionych decyzji gospodarczych.

W konsekwencji w każdym ze wskazanych postępowań restrukturyzacyjnych obowiązuje katalog wielu tożsamych regulacji odnoszących się m.in. do wierzytelności z mocy prawa objętych układem, zawarcia i uchylecia układu itp. Jednocześnie jednak różnią się pewnymi rozwiązaniami istotnymi dla szybkości i sprawności postępowania, specyfiki i poziomu skomplikowania relacji dłużnika i wierzycieli itd. Ten ostatni aspekt szczególnie widoczny jest w sposobie liczenia większości w głosowaniu wierzycieli. Jedynie w postępowaniu o zatwierdzenie układu większości liczone są od liczby i kwoty wierzytelności uprawniających do udziału w głosowaniu (podobne rozwiązanie stosuje się również w układzie częściowym). W pozostałych postępowaniach restrukturyzacyjnych większość liczy się spośród wierzycieli głosujących.

Co do zasady do dłużnika należy wybór postępowania restrukturyzacyjnego adekwatnego do potrzeb dłużnika w zależności od stopnia zaawansowania jego problemów finansowych i związanych z tym okoliczności, takich jak stosunek wierzycieli do kłopotów dłużnika. Jednak ograniczeniem możliwości wyboru jest suma wierzytelności spornych, o czym będzie mowa dalej. Specyficznym rozwiązaniem jest postępowanie sanacyjne, które jest wszczynane niezależnie od woli dłużnika, a nawet wbrew jego woli. Ten ostatni przypadek przewiduje art. 283 ust. 2 p.r., który stanowi, że postępowanie sanacyjne może zostać wszczęte niezależnie od woli dłużnika, a nawet wbrew jego woli.

Wskazane wyżej relacje dłużnika i wierzycieli mają często decydujące znaczenie co do wyboru właściwego postępowania, czego przykładem jest wybór pomiędzy postępowaniem o zatwierdzenie układu, w którym dłużnik musi samodzielnie porozumieć się z poszczególnymi wierzycielami, a przyspieszonym postępowaniem układowym, w którym do wypracowania porozumienia z wierzycielami służy sformalizowane gremium w postaci zgromadzenia wierzycieli. Niewątpliwie dłużnik w tym przypadku musi wybrać bardziej skomplikowaną, czasochłonną i kosztoclonną procedurę, jeżeli nie ma wypracowanych pozytywnych relacji z wierzycielami.

P. Zimmerman wskazuje również, że wybór ten pozostaje nie bez wpływu na reputację i wiarygodność na rynku, na którym działa dłużnik, ponieważ zastosowanie sformalizowanych procedur nieuchronnie prowadzi do poszerzenia kręgu podmiotów znajdujących trudną sytuację dłużnika [P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020, art. 2 p.r.].

Kryterium podziału postępowań restrukturyzacyjnych decydującym o możliwości wyboru jednego z nich przez dłużnika jest suma wierzytelności spornych. Jeżeli jest niższa niż 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, dłużnik może zdecydować się na postępowanie o zatwierdzenie układu albo przyspieszone postępowanie układowe, a także postępowanie sanacyjne, jeżeli uzna, że jego przedsiębiorstwo wymaga dodatkowo działań naprawczych. Jeżeli suma wierzytelności spornych przekracza poziom 15%, możliwość wyboru ogranicza się do postępowania układowego i sanacyjnego, ponieważ jedynie w tych postępowaniach przewiduje się ustalenie spisu wierzytelności. Mechanizmy te z pewnością mają zabezpieczyć zbiorowy interes wierzycieli poprzez wprowadzenie rozwiązań pozwalających na podjęcie decyzji co do zawarcia układu przez większość wierzycieli.

Podstawowym problemem jest prawidłowe określenie przekroczenia względnie nieprzekroczenia progu procentowego ustalonego dla wierzytelności spornych. Sumę, od której należy policzyć 15% wierzytelności spornych, oblicza się poprzez zsumowanie wierzytelności bezspornych i spornych. W tym działaniu matematycznym nie uwzględnia się wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo i przysługujących pracownikom, co do których wierzyciele nie wyrazili zgody na objęcie układem.

Przekroczenie progu 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem pozwala dłużnikowi na skorzystanie z postępowania układowego, najbliższego postępowaniu o tej samej nazwie występującemu w poprzednim stanie prawnym. Godzi ono dwa aspekty postępowań restrukturyzacyjnych: ochronę dłużnika przed wierzycielami, których wierzytelności są objęte układem, i rozbudowane postępowanie, którego celem jest rozstrzygnięcie sporu między dłużnikami a wierzycielami co do istnienia i wysokości wierzytelności, które mają być umieszczone w spisie wierzytelności.

Postępowanie sanacyjne jest postępowaniem najdalej idącym w zakresie ingerencji w majątek dłużnika i zarządzanie nim. Z tego względu wykorzystuje również instrumenty znane z postępowania upadłościowego, takie jak odebranie zarządu majątkiem dłużnikowi albo konstrukcja bezskuteczności wybranych czynności dokonanych na szkodę wierzycieli. W zamian dłużnik uzyskuje możliwość skorzystania z bardzo szerokiego wachlarza instrumentów o charakterze naprawczym, które mają za zadanie dokonać głębokiej restrukturyzacji nie tylko zobowiązań, ale również samego przedsiębiorstwa dłużnika. W niektórych sytuacjach postępowanie to może prowadzić do układu likwidacyjnego, a więc likwidacji składników majątku dłużnika ze skutkiem sprzedaży upadłościowej.

Uogólniając, należy podkreślić, że postępowania restrukturyzacyjne różnią się zakresem ochrony dłużnika przed wierzycielami oraz sposobem zarządzania majątkiem (także przedsiębiorstwem) dłużnika, uzależniając w dużej mierze zakres tej ochrony od poziomu ograniczenia zarządu dłużnika jego majątkiem.

2. Podział postępowań restrukturyzacyjnych

Postępowania restrukturyzacyjne można dzielić według różnych kryteriów. Jednak podstawowym jest zaangażowanie sądu w postępowanie, więc pierwszym podziałem jest ten, w którym wyróżnia się postępowanie częściowo pozasądowe (postępowanie o zatwierdzenie układu) oraz postępowania sądowe (przyspieszone układowe, układowe, sanacyjne), które inicjuje wniosek dłużnik (albo innego podmiotu, np. Komisji Nadzoru Finansowego) o ich

otwarcie złożony do właściwego sądu. Postępowanie o zatwierdzenie układu składa się z etapu pozasądowego i sądowego, zainicjowanego złożeniem wniosku o zatwierdzenie układu.

W doktrynie wyróżnia się również podział na takie postępowania, w których wyróżnia się etap rozpoznania wniosku restrukturyzacyjnego i etap postępowania prowadzonego po prawomocnym rozpoznaniu tego wniosku, oraz takie, w których nie występuje etap postępowania prowadzonego po rozpoznaniu wniosku restrukturyzacyjnego. Do pierwszej grupy postępowań należy zaliczyć przyspieszone postępowanie układowe, postępowanie układowe oraz postępowanie sanacyjne. Do drugiej grupy zalicza się postępowanie o zatwierdzenie układu, w którym pozytywne prawomocne rozpoznanie wniosku restrukturyzacyjnego, tj. wniosku o zatwierdzenie układu, prowadzi od razu do rozpoczęcia etapu wykonywania układu (m.in. A. Hrycaj) [M. Geromin, A. Hrycaj, Z. Miczek [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020, s. 49].

Oprócz czterech ogólnych postępowań restrukturyzacyjnych w Prawie restrukturyzacyjnym (postępowania o zatwierdzenie układu, przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego, postępowania sanacyjnego) ustawodawca wprowadził postępowania odrębne odnoszące się do dłużników prowadzących działalność gospodarczą o szczególnym znaczeniu społecznym, co zagraża interesom osób, które pozostają w określonych relacjach z dłużnikiem (np. nabywców nieruchomości u dewelopera).

Ustawodawca, biorąc pod uwagę specyfikę działalności gospodarczej i katalog osób, na których prawa i obowiązki ma wpływ wynik postępowania restrukturyzacyjnego, wprowadził następujące postępowania odrębne:

- a) wobec deweloperów;
- b) wobec emitentów obligacji;
- c) wobec banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych.

W postępowaniu odrębnym wobec deweloperów istotne znaczenie ma ochrona praw nabywców nieruchomości lokalowych, którzy powinni mieć możliwość przedstawienia propozycji układowych. Z tego względu w odniesieniu do deweloperów nie ma możliwości zastosowania odformalizowanego postępowania, jakim jest postępowanie o zatwierdzenie układu, w którym inicjatywa i ukształtowanie propozycji układowych należą do dłużnika. Tym samym zgodnie z art. 351 p.r. wobec dewelopera nie prowadzi się postępowania o zatwierdzenie układu, z wyjątkiem układu częściowego, jeżeli nie są nim objęte wierzytelności nabywców oraz wierzytelności zabezpieczone na nieruchomości, na której jest prowadzone przedsięwzięcie deweloperskie. Dłużnik będący deweloperem może więc skorzystać z przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego i postępowania sanacyjnego, z uwzględnieniem warunków ich wszczęcia zasygnalizowanych wyżej.

Podobnie w przypadku emitentów obligacji ustawodawca za priorytet uznaje ochronę interesów obligatariuszy, wykluczając z tych samych powodów co do zasady możliwość postępowania o zatwierdzenie układu. W konsekwencji art. 362 ust. 3 p.r. stanowi, że wobec emitenta obligacji nie prowadzi się postępowania o zatwierdzenie układu, z wyjątkiem układu częściowego, jeżeli układem częściowym nie są objęte wierzytelności z tytułu emisji obligacji. Dłużnik będący emitentem obligacji może więc skorzystać z przyspieszonego postępowania układowego, postępowania układowego i postępowania sanacyjnego, z uwzględnieniem warunków ich wszczęcia zasygnalizowanych wyżej.

Co szczególnie interesujące, E. Skibińska przewiduje możliwość połączenia dwóch postępowań odrębnych w sytuacji, gdy dłużnik jest jednocześnie deweloperem i emitentem obligacji [E. Skibińska [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2016, s. 542].

3. Postępowanie o zatwierdzenie układu

Jak stanowi art. 3 ust. 2 p.r., postępowanie o zatwierdzenie układu:

1) umożliwia zawarcie układu w wyniku samodzielnego zbierania głosów wierzycieli przez dłużnika bez udziału sądu;

2) może być prowadzone, jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem.

To ostatnie ograniczenie wynika z faktu, że w tym postępowaniu nie sporządza się spisu wierzytelności, co wyklucza możliwość wyjaśniania wierzytelności spornych z wierzycielami.

Postępowanie o zatwierdzenie układu jest najmniej sformalizowanym postępowaniem restrukturyzacyjnym, którego pierwszy etap ma charakter pozasądowy i polega na samodzielnym zbieraniu głosów wierzycieli przez dłużnika. Wsparciem merytorycznym dla dłużnika jest doradca restrukturyzacyjny, który pełni funkcję nadzorcy układu. Doradca restrukturyzacyjny jest zatrudniony przez dłużnika, a ustawodawca nie ingeruje w zasady wynagradzania doradcy.

Ustawodawca ograniczył aktywność sądu w tym postępowaniu do rozstrzygnięcia w przedmiocie zatwierdzenia układu, co oznacza, że nie wyróżnia się w nim fazy zainicjowanej wnioskiem o otwarcie postępowania. W konsekwencji sąd rozpoznaje jedynie wniosek o zatwierdzenie układu i wydaje postanowienie merytoryczne o zatwierdzeniu lub odmowie zatwierdzenia układu albo formalne (o umorzeniu postępowania albo o odrzuceniu wniosku).

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

G. Kamiński, *Przebieg postępowania o zatwierdzenie układu*, red. I. Gil

4. Przyspieszone postępowanie układowe

Zgodnie z art. 3 ust. 3 p.r. przyspieszone postępowanie układowe:

1) umożliwia dłużnikowi zawarcie układu po sporządzeniu i zatwierdzeniu spisu wierzytelności w uproszczonym trybie;

2) może być prowadzone, jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem.

To ostatnie ograniczenie wynika z faktu, że ustawodawca wprowadził w omawianym postępowaniu istotne ograniczenia proceduralne. W tym postępowaniu wyróżnia się dwa etapy: postępowanie o otwarcie i właściwe postępowanie restrukturyzacyjne. Na skutek pozytywnego rozpoznania wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego rozpoczyna się kolejny etap postępowania, który kończy się wydaniem i uprawnomocnieniem się postanowienia o zatwierdzeniu albo o odmowie zatwierdzenia układu, albo o umorzeniu postępowania.

Spis wierzytelności sporządza się i zatwierdza w uproszczonym trybie. Wyciąg ze spisu wierzytelności jest tytułem egzekucyjnym. W razie przyjęcia i zatwierdzenia układu kolejnym etapem jest wykonywanie układu przez dłużnika. W zależności od przebiegu tego etapu postępowania sąd wydaje postanowienie o stwierdzeniu wykonania układu, o uchyleniu układu, względnie o wygaśnięciu układu z mocy prawa.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

G. Kamiński, *Przebieg przyspieszonego postępowania układowego*, red. I. Gil

5. Postępowanie układowe

25

Według art. 3 ust. 4 p.r. postępowanie układowe:

1) umożliwia dłużnikowi zawarcie układu po sporządzeniu i zatwierdzeniu spisu wierzytelności;
2) może być prowadzone, jeżeli suma wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem. To postępowanie może być stosowane tylko w okolicznościach wskazanych w pkt 2, ponieważ w pozostałych przypadkach dłużnik może wybrać jedynie postępowanie o zatwierdzenie układu, przyspieszone postępowanie układowe albo postępowanie układowe. Jest to postępowanie najbardziej rozbudowane i czasochłonne, ponieważ przewiduje ono czynności, których celem jest rozstrzygnięcie sporu pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem w ramach ustalania spisu wierzycieli. Na skutek pozytywnego rozpoznania wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego rozpoczyna się kolejny etap postępowania, które kończy się wydaniem i uprawnieniem się postanowienia o zatwierdzeniu albo o odmowie zatwierdzenia układu, albo o umorzeniu postępowania.

W razie przyjęcia i zatwierdzenia układu kolejnym etapem jest wykonywanie układu przez dłużnika. W zależności od przebiegu tego etapu postępowania sąd wydaje postanowienie o stwierdzeniu wykonania układu, o uchyleniu układu, względnie o wygaśnięciu układu z mocy prawa.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

G. Kamieński, *Przebieg postępowania układowego*, red. I. Gil

6. Postępowanie sanacyjne

26

Jak stanowi art. 3 ust. 5 p.r., postępowanie sanacyjne umożliwia dłużnikowi przeprowadzenie działań sanacyjnych oraz zawarcie układu po sporządzeniu i zatwierdzeniu spisu wierzytelności. W konsekwencji niezależnie od struktury wierzytelności, relacji dłużnika z wierzycielami, jeśli przedsiębiorstwo dłużnika wymaga restrukturyzacji, może on wybrać postępowanie sanacyjne. Podobnie jak w postępowaniu układowym, w tym postępowaniu również sporządza się i zatwierdza spis wierzytelności.

Działaniami sanacyjnymi są czynności prawne i faktyczne, które zmierzają do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika i mają na celu przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań, przy jednoczesnej ochronie przed egzekucją. Najczęściej działania sanacyjne polegają na ograniczeniu albo restrukturyzacji zatrudnienia, odstąpieniu od umów dłużnika niemających uzasadnienia gospodarczego, względnie na zniwelowaniu skutków działań dłużnika o charakterze fraudacyjnym.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

G. Kamieński, *Przebieg postępowania sanacyjnego*, red. I. Gil

Literatura: M. Geromin, A. Hrycaj, Z. Miczek [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020; E. Skibińska [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2016; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020.

Zakres podmiotowy prawa restrukturyzacyjnego

Włodzimierz Głodowski

SPIS TREŚCI

1. Uwagi wstępne	27	3. Zdolność restrukturyzacyjna	32
2. Pojęcie przedsiębiorcy	29		

1. Uwagi wstępne

- 27** W doktrynie postępowania upadłościowego od okresu międzywojennego używane jest pojęcie zdolności upadłościowej określającej zakres podmiotowy zastosowania prawa upadłościowego. Oczywiście w różnych okresach termin ten ujmowany był przez ustawodawcę różnorodnie [zob. szerzej B. Groele, J. Kruczałak-Jankowska [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020, s. 688]. Aktualnie problematykę tę reguluje art. 5 i 6 p.u. Po pojawieniu się Prawa restrukturyzacyjnego w doktrynie zaczęto używać odpowiednika tego określenia, tj. terminu „zdolność restrukturyzacyjna” [szerzej R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 33 i cytowana tam literatura]. Zdolność ta to atrybut przysługujący niektórym dłużnikom i dopuszczający możliwość zawarcia przez ten podmiot układu w ramach postępowania restrukturyzacyjnego, a zatem zakres podmiotowy postępowania restrukturyzacyjnego.
- 28** Zakres podmiotowy postępowania restrukturyzacyjnego określa art. 4 p.r. Przepis ten w ust. 1 zawiera określenie pozytywne podmiotów prawa restrukturyzacyjnego (definicja pozytywna), natomiast w ust. 2 zawarte są wyłączenia zdolności restrukturyzacyjnej (definicja negatywna). Ustawodawca w art. 4 ust. 1 pkt 1 p.r. stwierdził, że przepisy Prawa restrukturyzacyjnego stosuje się do przedsiębiorców w rozumieniu Kodeksu cywilnego. Nadto w art. 4 ust. 1 pkt 2–4 p.r. ustawodawca rozszerzył zakres podmiotowy także na:
- spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne nieprowadzące działalności gospodarczej;
 - wspólników osobowych spółek handlowych ponoszących odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem;
 - wspólników spółki partnerskiej.
- Z kolei w art. 4 ust. 2 p.r. ustawodawca określił wyłączenia zdolności restrukturyzacyjnej.

2. Pojęcie przedsiębiorcy

Podstawa prawna: art. 4 ust. 1 pkt 1 p.r.; art. 43¹ k.c.

- 29** Prawo restrukturyzacyjne w art. 4 ust. 1 pkt 1 przyznaje zdolność restrukturyzacyjną przede wszystkim przedsiębiorcom, w rozumieniu definicji zawartej w art. 43¹ k.c. W ustawodawstwie polskim można wskazać wiele różnych definicji legalnych terminu „przedsiębiorca”. Tytułem przykładu wskazać można definicje przedsiębiorcy zawarte w ustawie z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2021 r. poz. 275), ustawie z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1913) lub w ustawie z 30.10.2017 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. poz. 2070). Ustawodawca odsyła jednak w zakresie zdolności restrukturyzacyjnej do definicji przedsiębiorcy zawartej w art. 43¹ k.c. Takie odesłanie do definicji przedsiębiorcy wyrażonej w Kodeksie cywilnym jest uzasadnione tym, że właśnie ta definicja powstała na potrzeby prawa prywatnego [R. Adamus, *Prawo...*, s. 34]. Zgodnie z powołanym przepisem przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c., prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Powyższa definicja opiera się zarówno na elemencie podmiotowym, jak i funkcjonalnym.

Element podmiotowy zawarty w kodeksowej definicji przedsiębiorcy wskazuje na trzy rodzaje podmiotów prawa cywilnego:

- osoby fizyczne;
- osoby prawne;
- jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, ale posiadające zdolność prawną z mocy ustawy.

Oczywistym jest, że przedsiębiorcą może być osoba fizyczna, w doktrynie natomiast kwestią sporną pozostaje wymagany zakres zdolności do czynności prawnych takiej osoby. W tym aspekcie wyróżnić można trzy stanowiska. Według pierwszego z nich konieczność prowadzenia działalności gospodarczej we własnym imieniu nie oznacza, żeby osoba fizyczna musiała posiadać pełną zdolność do czynności prawnych. Przedsiębiorca nieposiadający zdolności w ogóle lub tylko w ograniczonym zakresie może bowiem dokonywać czynności prawnych związanych ze swoją działalnością z pomocą przedstawiciela ustawowego [E. Gniewek [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019, art. 43¹, nb 5; podobnie W. Popiołek [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–449*¹⁰, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018, art. 43¹, nb 6]. Według drugiego, odmiennego stanowiska przedsiębiorca powinien odznaczać się pełną zdolność do czynności prawnych, gdyż dokonywanie tego rodzaju czynności to powszechne zjawisko w działalności gospodarczej (wyrok SA w Warszawie z 22.04.2009 r., VI ACA 1083/08, LEX nr 577590). W doktrynie znaleźć można reprezentantów zbliżonego stanowiska, uznających, że przedsiębiorca powinien mieć co najmniej ograniczoną zdolność do czynności prawnych związanych przynajmniej z prowadzoną przez niego działalnością [M. Kępiński [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–352*, red. M. Gutowski, Legalis 2018, art. 43¹, nb 3; podobnie R. Uliasz [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Legalis 2019, art. 43¹, nb 3]. Ostatni, trzeci pogląd stanowi, że przedsiębiorca musi mieć pełną zdolność do czynności prawnych poza sytuacjami wyjątkowymi wynikającymi z prawa spadkowego; w razie braku zdolności do czynności prawnych lub w razie jej ograniczenia posłużenie się przez przedsiębiorcę przedstawicielem ustawowym może mieć jedynie charakter czasowy [Ł. Żelechowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2020, art. 43¹, nb 11].

Katalog osób prawnych prowadzących działalność gospodarczą posiadających status podmiotowy przedsiębiorców jest bardzo szeroki. Zaliczyć można do niego zarówno kapitałowe spółki handlowe, przedsiębiorstwa państwowe (por. art. 1 ustawy z 25.09.1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych, Dz.U. z 2020 r. poz. 1644 ze zm.), jak i banki czy spółdzielnie (por. art. 1 ustawy z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2021 r. poz. 648). W przypadku osób prawnych, które mogą, ale nie muszą prowadzić działalności gospodarczej, należy przyjąć, że jeżeli taka działalność jest prowadzona, to dana osoba prawna posiada status przedsiębiorcy. Jeżeli natomiast działalność wykonywana przez tę osobę nie mieści się w pojęciu działalności gospodarczej, to ta osoba prawna nie może być uznana za przedsiębiorcę [R. Uliasz [w:] *Kodeks...*, red. M. Załucki, art. 43¹, nb 7].

Przedsiębiorcą może być również jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, ale posiadająca zdolność prawną z mocy ustawy, czyli tzw. ułomna osoba prawna. Podmioty te mają pewne atrybuty osób prawnych i w obrocie są na ogół traktowane jak osoby prawne. Tymi atrybutami są: samodzielność organizacyjna, posiadanie wyodrębnionego i własnego majątku, zdolność prawna oraz zdolność do czynności prawnych, zdolność sądowa, zdolność do czynności procesowych, zdolność upadłościowa i restrukturyzacyjna, a także samodzielna odpowiedzialność własnym majątkiem za zobowiązania [zob. P. Tereszkiewicz, *Odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki jawnej*, Warszawa 2008, s. 37]. Tytułem przykładu można wskazać, że do kategorii takich niepełnych osób prawnych należą spółki osobowe prawa handlowego, które już ze swojej istoty są przedsiębiorcami. Przewidziany przez ustawę cel utworzenia takich spółek jest zawsze związany z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Do kategorii niepełnych osób prawnych zalicza się również spółki kapitałowe w organizacji (zob. art. 11 k.s.h.); należy uznać, że posiadają one status przedsiębiorcy wtedy, gdy

prowadzą działalność gospodarczą. Natomiast za przedsiębiorcę nie sposób uznać wspólnoty mieszkaniowej. W przypadku spółki cywilnej przedsiębiorcą w świetle Prawa przedsiębiorców nie jest sama spółka, lecz zgodnie z art. 4 ust. 2 pr. przeds. wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

31

Kryterium funkcjonalne wyrażone w Kodeksie cywilnym, do którego odwołuje się Prawo restrukturyzacyjne, jest nader szerokie, przy czym Kodeks cywilny nie definiuje, czym właściwie powinna być działalność gospodarcza lub zawodowa. Interpretacji tych pojęć dokonuje doktryna i judykatura, które aktualnie na ogół opierają się w tej kwestii na pojęciu działalności gospodarczej wyrażonym w art. 3 pr. przeds.

Działalność gospodarcza rozumiana jest jako każdy rodzaj działalności zarobkowej [M. Bednarek [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006, s. 575], która dodatkowo powinna posiadać następujące cechy: profesjonalny charakter, powtarzalność, podporządkowanie zasadzie racjonalnego gospodarowania, uczestnictwo w obrocie gospodarczym [B. Groele, J. Kruczałak-Jankowska [w:] *System...*, s. 59]. Wszystkie wspomniane cechy powinny występować łącznie. Precyzując, pojęcie prowadzenia działalności oznacza, że powinien to być pewien określony ciąg działań, a nie tylko pojedyncze czynności dokonywane okazjonalnie albo dorywczo [zob. M. Bednarek [w:] *System...*, s. 576]. Konstatując, przedsiębiorcą jest podmiot, który wykonuje czynności powtarzalnie, w taki sposób, by tworzyły zorganizowaną całość.

Działalność zawodowa polega na osobistym i samodzielnym wykonywaniu w sposób systematyczny i odpłatny czynności wymagających pewnych kwalifikacji tudzież pewnego poziomu wiedzy. W doktrynie podnosi się, że nie chodzi tutaj o jakikolwiek zawód wymagający określonej wiedzy, a głównie o tzw. wolne zawody [B. Groele, J. Kruczałak-Jankowska [w:] *System...*, s. 59; R. Adamus, *Prawo...*, s. 35].

W doktrynie dominuje pogląd, według którego pojęcia działalności zarobkowej i gospodarczej krzyżują się wzajemnie. Co więcej, działalność przedsiębiorcy nie musi mieć charakteru zarobkowego, jako nastawionego na osiągnięcie zysku, co z kolei umożliwia klasyfikację jako przedsiębiorców również organizacji *non profit*. Ponadto do zakwalifikowania jako przedsiębiorcy nie jest wymagane dopełnienie wymogów co do wpisu we właściwym rejestrze. Również przejściowe przerwy w działalności nie powodują utraty statusu przedsiębiorcy (por. wyrok SN z 21.02.2007 r., I CSK 450/06, LEX nr 274205). Podmiot zachowuje status przedsiębiorcy również w przypadku zawieszenia działalności gospodarczej w rozumieniu art. 22 ust. 1 pr. przeds. W myśl tego przepisu przedsiębiorca niezatrudniający pracowników może zawiesić wykonywanie działalności gospodarczej na czas nieokreślony albo określony, nie krótszy jednak niż 30 dni (art. 23 ust. 1 pr. przeds.). Natomiast według art. 23 ust. 2 pr. przeds. przedsiębiorca wpisany do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego może zawiesić działalność na okres od 30 dni do 24 miesięcy. W opisywanym okresie zawieszenia przedsiębiorca nie może wykonywać działalności gospodarczej ani osiągać z niej przychodów. W tym czasie ma jedynie prawo do wykonywania wszelkich czynności koniecznych do zachowania lub zabezpieczenia źródła przychodów oraz uczestnictwa w postępowaniach sądowych związanych z prowadzoną przez niego działalnością [por. R. Adamus, *Prawo...*, s. 37].

3. Zdolność restrukturyzacyjna

Podstawa prawna: art. 4 ust. 1 pkt 2–4, art. 4 ust. 2 p.r.

Zakres podmiotowy Prawa restrukturyzacyjnego, a tym samym zdolności restrukturyzacyjnej został określony w art. 4 p.r. Jak zostało to już wskazane powyżej, katalog podmiotów podlegających Prawu restrukturyzacyjnemu (tak samo jak w przypadku Prawa upadłościowego; por. art. 5 i 6 p.u.) został oparty na definicji pozytywnej oraz negatywnej. Jednak zdolność restrukturyzacyjna jest w swoim zakresie pojęciem węższym niż zdolność upadłościowa, którą ustawodawca przyznaje również osobom fizycznym nieprowadzącym działalności gospodarczej (zdolność upadłościowa konsumencka).

Definiując pojęcie zdolności restrukturyzacyjnej, można najogólniej wskazać, że jest to możliwość skorzystania z postępowania restrukturyzacyjnego w celu poprawienia swojej sytuacji gospodarczej. Taką możliwość Prawo restrukturyzacyjne przyznaje w pierwszej kolejności przedsiębiorcom w rozumieniu art. 43¹ k.c., przy czym oprócz regulacji art. 4 ust. 1 pkt 1 p.r. szereg przepisów tej ustawy odwołuje się także w wyraźny sposób do kwestii związanych właśnie z działalnością gospodarczą i prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Ustawodawca zdecydował się w art. 4 ust. 1 pkt 2–4 p.r. na znaczące poszerzenie katalogu podmiotów, którym przysługiwać ma zdolność restrukturyzacyjna. Są to:

- spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjne nieprowadzące działalności gospodarczej;
- wspólnicy osobowych spółek handlowych ponoszący odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem;
- wspólnicy spółki partnerskiej.

Ustawa ma zatem zastosowanie wobec spółek z o.o. oraz spółek akcyjnych nieprowadzących działalności gospodarczej. Oczywiście jest, że spółki kapitałowe mogą być zakładane w każdym celu prawem dopuszczalnym, nie tylko w celu prowadzenia działalności gospodarczej (por. art. 151 § 1 k.s.h.; tak: uchwała SN z 13.01.2006 r., III CZP 122/05, LEX nr 165504). Prowadzenie działalności gospodarczej nie jest elementem konstytutywnym spółek kapitałowych, w odróżnieniu od spółek osobowych. Takie podmioty nie mieszczą się w kodeksowej definicji przedsiębiorcy, mogą jednak zaciągać zobowiązania, a co za tym idzie – stać się niewypłacalnymi. Z tego powodu, nawet jeżeli nie prowadziłyby działalności gospodarczej, stosuje się do nich przepisy dotyczące zdolności restrukturyzacyjnej. Odmienne traktowanie osób fizycznych oraz jednostek organizacyjnych widoczne jest również w innych aspektach, np. na płaszczyźnie legitymacji czynnej do złożenia wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego – za dłużnika będącego osobą prawną wniosek może złożyć także jego wierzyciel, jednak tylko jeżeli będzie to wierzyciel osobisty. Przy czym nie wystarczy samo zagrożenie niewypłacalnością, warunkiem koniecznym jest, by ta osoba prawna była niewypłacalna. Co więcej, taka szczególna legitymacja dotyczy wyłącznie osób prawnych, a nie osób ustawowych (w szczególności spółek osobowych), i to nawet w sytuacji, w której żadnym z odpowiedzialnych wspólników nie jest osoba fizyczna. Przepis art. 33¹ k.c. nie może być podstawą wykładni rozszerzającej z uwagi na wyraźne odwołanie się do jedynie wybranych rodzajów osób prawnych (spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna) [tak A.J. Witosz [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A. Witosz, A.J. Witosz, Warszawa 2016, s. 23].

Charakter odpowiedzialności wspólników za długi spółki osobowej określany jest w literaturze mianem solidarności subsydiarnej. Oznacza to dla wierzyciela konieczność powstrzymania się z egzekucją długów spółki z majątku wspólnika do chwili stwierdzenia bezskuteczności

egzekucji względem spółki [P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 1366]. Wspólnicy osobowych spółek handlowych ponoszący odpowiedzialność całym swoim majątkiem za zobowiązania spółek to: wszyscy wspólnicy spółki jawnej, komplementariusze w spółce komandytowej i komandytowo-akcyjnej. Nie posiadają oni samodzielnie zdolności upadłościowej, ponieważ nie prowadzą działalności gospodarczej w imieniu własnym, gdyż tę działalność w tym wypadku prowadzi spółka. By możliwe było harmonijne przeprowadzenie restrukturyzacji wszystkich wspólników odpowiadających za te same długi, konieczne jest uznanie zdolności restrukturyzacyjnej nie tylko samej spółki, ale również jej wspólników.

W pierwszej kolejności należy wskazać na odpowiedzialność komandytariuszy, którzy ponoszą odpowiedzialność do wysokości sumy komandytowej pomniejszonej o wniesiony wkład lub też są zwolnieni od wszelkiej odpowiedzialności (por. art. 111 w zw. z art. 112 § 1 k.s.h.). Biorąc pod uwagę jedynie ogólne zasady odpowiedzialności komandytariuszy, należy stwierdzić, że nie mają oni możliwości skutecznego złożenia wniosku restrukturyzacyjnego, chyba że prowadzą działalność gospodarczą samodzielnie, poza spółką. Ponadto w szczególnych przypadkach komandytariusz może ponosić odpowiedzialność całym swoim majątkiem, bez żadnych ograniczeń. Taka rozszerzona odpowiedzialność może dotyczyć jedynie określonej grupy zobowiązań (art. 109 § 2 k.s.h.), jednego konkretnego zobowiązania (art. 118 § 2 k.s.h.) lub też wszystkich zobowiązań spółki (art. 104 § 4 k.s.h.).

Podobne zasady co do odpowiedzialności dotyczą akcjonariuszy w spółce komandytowo-akcyjnej. Tutaj mamy do czynienia z sytuacją dość wyjątkową z racji na to, że Kodeks prawa handlowego w art. 135 stanowi, iż akcjonariusz nie odpowiada za zobowiązania spółki, natomiast art. 4 p.r. daje zdolność restrukturyzacyjną również takim osobom. Należy poruszyć wątpliwość kształtującą się w doktrynie, czy zdolność restrukturyzacyjną należy wobec akcjonariuszy oceniać według kategoryzacji wspólników spółek osobowych i ogólnych zasad ich odpowiedzialności [R. Adamus, *Prawo...*, s. 28]. Przy analizie konkretnego przypadku może się bowiem okazać, że taki wspólnik nie mieści się w zakresie normowania art. 4 ust. 1 pkt 3 p.r. Komplementariusze spółek komandytowo-akcyjnych co do zasady ponoszą odpowiedzialność całym swoim majątkiem bez ograniczeń. Odpowiedzialność ta może być jednak wyłączona ze skutkiem od chwili wpisu w rejestrze przedsiębiorców (por. art. 137 § 5 k.s.h.). Taki przypadek dotyczy wspólników zarządzających pozbawionych prawa reprezentacji przez sąd w związku ze sprzeciwem złożonym wobec uchwały walnego zgromadzenia, która dotyczyła wyłączenia komplementariusza z prawa reprezentacji.

Należy opowiedzieć się przeciwko wyposażeńiu w zdolność restrukturyzacyjną osób działających przed powstaniem osobowej spółki handlowej. Jeśli osoby te działały w imieniu spółki po jej zawarciu, a przed wpisem w rejestrze, odpowiadają solidarnie [R. Adamus, *Prawo...*, s. 40].

Ponadto, tak jak zostało podniesione w uchwale Sądu Najwyższego, wspólnik spółki jawnej traci zdolność upadłościową w razie wystąpienia ze spółki. Zdaniem SN:

„Ponieważ status wspólnika spółki prawa handlowego określa ustawa, przeczyłoby regułom logiki utożsamianie wspólnika i byłego wspólnika, zwłaszcza gdyby taka dowolna interpretacja miała kształtować treść odrębnego aktu normatywnego o istotnym znaczeniu społecznym. Uznanie, że po wystąpieniu ze spółki status wspólnika pozostaje niezmienny, podważałoby sens regulacji np. następstw wyłączenia wspólnika (art. 63 § 2 k.s.h.) oraz regulacji odpowiedzialności wspólnika spółki jawnej (art. 31 ust. 3, art. 32 k.s.h.)” (uchwała SN z 18.12.2008 r., III CZP 126/08, LEX nr 469162).

Pogląd ten zachowuje aktualność na gruncie obecnej regulacji prawnej.

Co więcej, zaznaczenia wymaga pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy, że otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego spółki jawnej (jak też innej spółki handlowej) nie jest równoznaczne z otwarciem postępowania restrukturyzacyjnego wobec wspólników takiej spółki. Ogłoszenie upadłości spółki nie uzasadnia uwzględnienia wniosku wspólnika o ogłoszenie

jego upadłości, jeżeli wierzyciele spółki nie domagali się od niego zaspokojenia swoich wierzytelności (uchwała SN z 5.08.2004 r., III CZP 41/04, LEX nr 116593).

Podkreślenia wymaga także problem, że brak jest wyraźnego rozstrzygnięcia, czy o zdolności restrukturyzacyjnej decydować ma abstrakcyjnie ujęta kategoryzacja typów wspólników, czy też mają to być okoliczności konkretnego przypadku. Jeżeli przyjąć pierwszy punkt widzenia, to każdy komandytariusz i akcjonariusz w spółce komandytowo-akcyjnej będący osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej byłby pozbawiony zdolności restrukturyzacyjnej. Natomiast każdy komplementariusz w spółce komandytowo-akcyjnej miałby legitymację do złożenia wniosku. Przy przyjęciu drugiego punktu widzenia sąd musiałby najpierw badać kształt odpowiedzialności konkretnego wspólnika w momencie orzekania. W takim przypadku sądowi potrzebnych danych powinno dostarczać badanie akt rejestrowych spółki. Rozwiązanie to rodzi jednak pewne problemy, gdyż rozszerzenie odpowiedzialności wspólników „pasywnych” skutkiem zdarzeń prawnych faktycznych nie jest ujawniane w rejestrze.

Z uwagi na fakt, że postępowanie restrukturyzacyjne odnosi się do wierzycieli traktowanych jako zbiorowość, wydaje się, że należy odmówić zdolności restrukturyzacyjnej wspólnikom pasywnym w tych wypadkach, gdy odpowiadają oni bez ograniczenia jedynie za wybrane kategorie zobowiązań. Wyjątkowość odpowiedzialności za dane zobowiązanie nie powinna mieć decydującego znaczenia. Natomiast w przypadku posługiwania się przez spółkę osobową firmą zawierającą nazwisko komandytariusza lub akcjonariusza w spółce komandytowo-akcyjnej Kodeks spółek handlowych nakazuje traktować w zakresie odpowiedzialności takich wspólników jak komplementariuszy. W takim wypadku są oni objęci zakresem pojęcia wspólników odpowiadających całym majątkiem bez ograniczenia, a z racji, iż rozszerzona odpowiedzialność dotyczy tu wszystkich zobowiązań spółki, uznanie zdolności restrukturyzacyjnej wobec takich osób znajdzie swoje uzasadnienie [A.J. Witosz [w:] *Prawo...*, red. A. Torbus, A. Witosz, A.J. Witosz, s. 25].

Na koniec tej części rozważań warto jeszcze wskazać, że zdolności restrukturyzacyjnej mieć nie będzie spółka cywilna, gdyż zdolność restrukturyzacyjna przysługuje wyłącznie jej wspólnikom. W przypadku otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego wobec wszystkich wspólników spółki cywilnej sąd może połączyć sprawy do wspólnego rozpoznania (por. art. 190 p.r.). Natomiast należy podkreślić, że na podstawie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych art. 190 p.r. ulegnie zasadniczej zmianie od wejścia w życie tej ustawy – w razie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego wobec wspólników spółki cywilnej oraz ich małżonków sąd, który później wydaje postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, wyznacza tego samego sędziego-komisarza i nadzorcę sądowego albo zarządcę, który został wyznaczony w sprawie, w której sąd wcześniej wydał postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, chyba że z uwagi na szczególne okoliczności sprawy byłoby to nieuzasadnione. Co istotne, art. 17 p.r. stosuje się do danej regulacji odpowiednio, tak więc jeżeli przedmiotowe postępowanie zostało otwarte w różnych sądach, dalsze postępowanie prowadzić będzie sąd, który pierwszy wydał postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego (podstawa prawa od wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych to art. 17 w zw. z art. 190 § 1 p.r.). Co więcej, postępowanie restrukturyzacyjne nie jest dostępne dla osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (z zastrzeżeniem art. 4 ust. 1 pkt 3 i 4 p.r.). Takie osoby mają możliwość skorzystania z upadłości konsumenckiej, na gruncie której możliwe jest zawarcie układu. Jest to konstrukcja zaskakująca z legislacyjnego punktu widzenia, z racji na silne akcenty oddłużeniowe i restrukturyzacyjne.

Podsumowując rozważania co do zdolności restrukturyzacyjnej wspólników spółek osobowych będących osobami fizycznymi, należy uznać, że taka zdolność przysługuje:

- wspólnikom prowadzącym samodzielną działalność gospodarczą poza spółką, niezależnie od tego, jakiej są kategorii wspólnikiem;
- wspólnikom będącym spółką kapitałową, niezależnie od tego, czy prowadzi ona działalność gospodarczą;

- wszystkim wspólnikom jawnym, partnerom, komplementariuszom w spółce komandytowej;
- odpowiedzialnym komplementariuszom w spółce komandytowo-akcyjnej;
- komandytariuszom i akcjonariuszom w spółce komandytowo-akcyjnej odpowiadającym jak komplementariusze (por. art. 104 § 4 i art. 127 § 4 k.s.h.).

37 Uwagi odnoszące się do wspólników spółek osobowych ponoszących odpowiedzialność całym majątkiem za zobowiązania spółki mają zastosowanie w całości do wspólników spółki partnerskiej. Różnica polega tutaj na tym, że co do zasady nie odpowiadają oni własnym majątkiem za zobowiązania wywołane działalnością innych partnerów. Takie bezpośrednie wskazanie zdolności restrukturyzacyjnej partnerów spółki partnerskiej w przepisie art. 4 ust. 1 pkt 3 p.r. miało na celu przede wszystkim ukrócenie dywagacji co do tego, czy każdy z partnerów, niezależnie od wewnętrznej regulacji stosunków korporacyjnych tej spółki, będzie mógł się legitymować zdolnością restrukturyzacyjną.

38 Ustawową konstrukcję zdolności restrukturyzacyjnej zamyka wyliczenie podmiotów, które niezależnie od spełnienia cech wskazanych w punktach powyższych będą pozbawione zdolności restrukturyzacyjnej.

Zgodnie z art. 4 ust. 2 p.r. wyłączenie zdolności restrukturyzacyjnej dotyczy:

- 1) Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego;
- 2) banków krajowych;
- 3) Banku Gospodarstwa Krajowego;
- 4) oddziałów banków zagranicznych;
- 5) spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych;
- 6) firm inwestycyjnych, o których mowa w art. 2 pkt 14 ustawy z 10.06.2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2020 r. poz. 842 ze zm.);
- 7) zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji;
- 8) funduszy inwestycyjnych;
- 9) instytucji finansowych w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 26 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Ur. UE L 176, s. 1) z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, jeżeli są jednostką zależną w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 16 rozporządzenia nr 575/2013 wobec instytucji kredytowej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia nr 575/2013, podmiotu, o którym mowa w pkt 3–9 powyżej, lub firmy inwestycyjnej i są objęte nadzorem skonsolidowanym sprawowanym zgodnie z art. 6–17 rozporządzenia nr 575/2013;
- 10) finansowych spółek holdingowych w rozumieniu w art. 4 ust. 1 pkt 20 rozporządzenia nr 575/2013 z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 11) finansowych spółek holdingowych o działalności mieszanej w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 21 rozporządzenia nr 575/2013 z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 12) holdingów mieszanych w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 22 rozporządzenia nr 575/2013 z siedzibą w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- 13) dominujących finansowych spółek holdingowych z państwa członkowskiego Unii Europejskiej w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 30 rozporządzenia nr 575/2013;
- 14) unijnych dominujących finansowych spółek holdingowych w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 31 rozporządzenia nr 575/2013;
- 15) dominującej finansowej spółki holdingowej o działalności mieszanej z państwa członkowskiego Unii Europejskiej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 32 rozporządzenia nr 575/2013;
- 16) unijnej dominującej finansowej spółki holdingowej o działalności mieszanej, o której mowa w art. 4 ust. 1 pkt 33 rozporządzenia nr 575/2013.

W pierwszej kolejności ustawodawca z grona podmiotów posiadających zdolność restrukturyzacyjną wykluczył Skarb Państwa. Zdolność restrukturyzacyjną mają natomiast podmioty z udziałem Skarbu Państwa, oczywiście o ile przysługuje im przymiot przedsiębiorcy.

Kolejną grupą wymienioną przez ustawodawcę są jednostki samorządu terytorialnego, tzn. gminy, powiaty i województwa. Co do gmin nie ulega wątpliwości, że posiadają one osobowość prawną (art. 2 ust. 2 ustawy z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.), jednak działalność gospodarcza prowadzona przez gminę jest znacznie ograniczona i nie może wykraczać poza działalność o charakterze użyteczności publicznej. Jakikolwiek ewentualne zaangażowanie gminy poza ten zakres może mieć miejsce wyłącznie na zasadach wskazanych w ustawie o samorządzie gminnym. Powyższe uniemożliwia uznanie gminy za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 4 ust. 1 pkt 1 p.r. Gmina może powoływać szereg jednostek pomocniczych, takich jak: sołectwa, dzielnice czy osiedla. W piśmiennictwie trafnie zauważono, że owe jednostki nie są „ułamnymi” osobami prawnymi, a jedynie częściami większej struktury organizacyjnej [R. Szczepaniak, *W kwestii cywilnoprawnej reprezentacji gminy*, „Samorząd Terytorialny” 1995/7–8, s. 118 i n.]. Zatem zasadne wydaje się twierdzenie, że wyłączenie zdolności restrukturyzacyjnej rozciąga się również i na owe jednostki pomocnicze gmin. Natomiast nie ulega wątpliwości, że zdolność restrukturyzacyjną na zasadach ogólnych, jako przedsiębiorcy, posiadają spółki komunalne [por. R. Adamus, *Prawo...*, s. 42]. W doktrynie panuje również stanowisko co do dopuszczalności przyznania zdolności restrukturyzacyjnej spółce utworzonej przez związek komunalny do realizacji określonego zadania lub stowarzyszeniu gmin wyposażonemu w osobowość prawną i prowadzącemu działalność gospodarczą. Powyższe uwagi w sposób analogiczny stosuje się do powiatów oraz województw, a także tworzonych przez nie związków powiatów i utworzonych przez powiaty lub województwa stowarzyszeń wyposażonych w zdolność prawną i zarazem prowadzących działalność gospodarczą.

Zdolności restrukturyzacyjnej nie posiadają również banki krajowe, Bank Gospodarstwa Krajowego oraz oddziały banków zagranicznych. Takie wyłączenie jest związane z poddaniem instytucji finansowych szczególnej procedurze w razie ich przymusowej restrukturyzacji, co zostało uregulowane w ustawie o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, wprowadzającej w tym zakresie dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z 15.05.2014 r. ustanawiającą ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniającą dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 173, s. 190, ze zm.). Zdolności restrukturyzacyjnej pozbawione zostały również pozostałe podmioty wymienione w art. 4 ust. 2 pkt 8–16 p.r. i są objęte nadzorem skonsolidowanym sprawowanym zgodnie z art. 6–17 rozporządzenia nr 575/2013.

Zaznaczyć należy, że powyższy katalog jest tylko w części zgodny z katalogiem wyłączeń zdolności upadłościowej zawartym w art. 6 p.u. W literaturze [P. Zimmerman, *Prawo...*, s. 1368] wskazuje się, że następujące podmioty posiadają zdolność restrukturyzacyjną, nie posiadając jednocześnie zdolności upadłościowej:

- publiczne samodzielne zakłady opieki zdrowotnej;
- instytucje i osoby prawne utworzone w drodze ustawy (chyba że ustawa stanowi inaczej);
- instytucje i osoby prawne utworzone w wykonaniu obowiązku nałożonego przez ustawodawcę;
- osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne, które nie prowadzą innej działalności gospodarczej lub zawodowej;
- uczelnie.

Zatem zakresy podmiotowe pojęć zdolności upadłościowej i zdolności restrukturyzacyjnej nie są tożsame.

Orzecznictwo:

- wyrok SA w Warszawie z 22.04.2009 r., VI ACa 1083/08, LEX nr 577590 („Prowadzenie działalności gospodarczej we własnym imieniu przez przedsiębiorcę wiąże się z dokonywaniem czynności prawnych przekraczających zakres wynikający z art. 14 § 2 kc i wymaga posiadania przez przedsiębiorcę, będącego osobą fizyczną, pełnej zdolności do czynności prawnych”);
- uchwała SN z 18.12.2008 r., III CZP 126/08, LEX nr 469162 („Ponieważ status wspólnika spółki prawa handlowego określa ustawa, przeczyłoby regułom logiki utożsamianie wspólnika i byłego wspólnika, zwłaszcza gdyby taka dowolna interpretacja miała kształtować treść odrębnego aktu normatywnego o istotnym znaczeniu społecznym. Uznanie, że po wystąpieniu ze spółki status wspólnika pozostaje niezmieniony, podważałoby sens regulacji np. następstw wyłączenia wspólnika (art. 63 § 2 k.s.h.) oraz regulacji odpowiedzialności wspólnika spółki jawnej (art. 31 ust. 3, art. 32 k.s.h.)”);
- wyrok SN z 21.02.2007 r., I CSK 450/06, LEX nr 274205 („Czasowa, nawet wielomiesięczna przerwa w produkcji przedsiębiorstwa na skutek pożaru i dokonanie w tym czasie remontu budynku przedsiębiorstwa nie stanowi zaprzestania działalności gospodarczej. Okresowe przerwy w ruchu przedsiębiorstwa produkcyjnego mogą występować nie tylko z powodu pożaru czy różnego rodzaju awarii, ale także z innych przyczyn, np. ze względu na trudności ze zbytem wyprodukowanego towaru”);
- uchwała SN z 13.01.2006 r., III CZP 122/05, LEX nr 165504 („[...] możliwe jest istnienie spółek akcyjnych, które nie działają w celu osiągnięcia zysku i nie prowadzą działalności gospodarczej, której celem byłoby przysporzenie zysku akcjonariuszom, spółka akcyjna może bowiem powstać w każdym celu dozwolonym przez prawo, np. w celu charytatywnym. Także zatem spółki akcyjne, pomimo obowiązku wpisu do rejestru przedsiębiorców, nie muszą mieć aktywności gospodarczej nastawionej na osiągnięcie zysku jako przedmiotu działalności”);
- uchwała SN z 5.08.2004 r., III CZP 41/04, LEX nr 116593 („W świetle art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 595 ze zm.) ogłoszenie upadłości spółki jawnej nie uzasadnia uwzględnienia wniosku wspólnika o ogłoszenie jego upadłości, jeżeli wierzyciele spółki nie domagali się zaspokojenia od niego swoich wierzytelności”).

Literatura: R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2019; M. Bednarek [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. E. Łętowska, Warszawa 2006; E. Gniewek [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Legalis 2019; B. Groele, J. Kruczałak-Jankowska [w:] *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2020; M. Kępiński [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–352*, red. M. Gutowski, Legalis 2018; W. Popiołek [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–449¹⁰*, red. K. Pietrzykowski, Legalis 2018; R. Szczepaniak, *W kwestii cywilnoprawnej reprezentacji gminy, „Samorząd Terytorialny” 1995/7–8*; P. Tereszkievicz, *Odpowiedzialność wspólników za zobowiązania spółki jawnej*, Warszawa 2008; R. Uliasz [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Legalis 2019; A.J. Witosz [w:] *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, red. A. Torbus, A. Witosz, A.J. Witosz, Warszawa 2016; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2020; Ł. Żelechowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Legalis 2020.

Podmioty postępowania restrukturyzacyjnego

Kinga Flaga-Gieruszyńska

SPIS TREŚCI

1. Sąd restrukturyzacyjny	40	4. Nadzorca sądowy i zarządca	53
A. Kompetencje sądu restrukturyzacyjnego	41	A. Zagadnienia ogólne	53
B. Skład sądu	42	B. Nadzorca układu	75
C. Właściwość sądu restrukturyzacyjnego	45	C. Nadzorca sądowy	78
2. Sędzia-komisarz	47	D. Zarządca	90
A. Kompetencje sędziego-komisarza	48	E. Uczestnicy postępowania restrukturyzacyjnego	97
3. Zastępca sędziego-komisarza	52	F. Dłużnik	98
		G. Wierzyciele	101
		H. Rada wierzycieli	102
		I. Zgromadzenie wierzycieli	105
		J. Inni uczestnicy postępowania	107

1. Sąd restrukturyzacyjny

Podstawa prawna: art. 14 ust. 1 p.r.

- 40** Zgodnie z art. 14 ust. 1 p.r. sprawy w postępowaniu restrukturyzacyjnym rozpoznaje sąd restrukturyzacyjny. Termin „sąd restrukturyzacyjny” ma charakter funkcjonalny, funkcje te bowiem wykonuje sąd rejonowy – sąd gospodarczy. Kognicja sądu restrukturyzacyjnego musi być *expressis verbis* wyrażona w ustawie.

Na temat organizacji sądów powszechnych rozpoznających sprawy cywilne por. M. Ski-bińska [w:] *Meritum. Postępowanie cywilne*, t. I, *Postępowanie rozpoznawcze i zabezpieczające*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, rozdz. III, pkt A, nb 114–118, s. 133–144

A. Kompetencje sądu restrukturyzacyjnego

Podstawa prawna: art. 14 p.r.

- 41** W obecnym stanie prawnym właściwość sądu restrukturyzacyjnego odnosi się do następujących czynności:
- 1) odmowa otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli skutkiem tego postępowania byłoby pokrzywdzenie wierzycieli (art. 8 ust. 1 p.r.);
 - 2) odmowa otwarcia postępowania układowego lub restrukturyzacyjnego, jeżeli nie została uprawdopodobniona zdolność dłużnika do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu (art. 8 ust. 2 p.r.);
 - 3) zawiadomienie niezwłocznie sądu upadłościowego o złożeniu wniosku restrukturyzacyjnego, po powzięciu wiadomości o złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 12 ust. 1 p.r.);
 - 4) odmowa zatwierdzenia układu w postępowaniu o zatwierdzenie układu (art. 13 p.r.);
 - 5) odmowa otwarcia postanowienia restrukturyzacyjnego w przypadku uprawomocnienia się postanowienia o ogłoszeniu upadłości (art. 13 p.r.);
 - 6) wykonanie czynności, dla wykonania której właściwy jest sędzia-komisarz, jeśli czynność ma być wykonana po dniu zakończenia postępowania albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania (art. 18 ust. 4 p.r.);
 - 7) powołanie zastępcy sędziego-komisarza (art. 21 ust. 1 p.r.) lub więcej niż jednego zastępcy (art. 21 ust. 3 p.r.);
 - 8) zmiana nadzorca sądowego lub zarządcy (art. 28 ust. 1 p.r.);
 - 9) możliwość odmowy powołania nadzorca sądowego albo zarządcy wskazanego przez dłużnika, jeżeli jest oczywiste, że ta osoba nie daje rękojmi należytego wykonywania obowiązków (art. 28 ust. 2 p.r.);
 - 10) stwierdzenie wygaśnięcia funkcji nadzorca sądowego lub zarządcy (art. 29 ust. 1 p.r.);
 - 11) odwołanie nadzorca sądowego lub zarządcy w przypadku rażącego uchybienia albo braku poprawy w wykonywaniu obowiązków mimo nałożonej grzywny lub w przypadku niewykonywania obowiązków określonych w art. 24 ust. 5 i art. 25 ust. 2 p.r., mimo wezwania do ich spełnienia (art. 30 ust. 3 p.r.);
 - 12) wysłuchanie nadzorca sądowego albo zarządcy przed ich odwołaniem (art. 30 ust. 4 p.r.);
 - 13) możliwość zawieszenia nadzorca sądowego albo zarządcy w wykonywaniu czynności do czasu wydania postanowienia w przedmiocie odwołania (art. 30 ust. 4 p.r.);

- 14) powołanie tymczasowego nadzorca sądowego albo tymczasowego zarządcy na czas zawieszenia w pełnieniu obowiązków nadzorca sądowego albo zarządcy lub do czasu powołania nadzorca sądowego albo zarządcy (art. 30 ust. 4 p.r.);
- 15) wydanie postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia sprawozdania końcowego sporządzonego przez zarządcę (art. 33 ust. 2 p.r.);
- 16) wydanie postanowienia o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego, w którym powołuje nadzorcę sądowego (art. 38 ust. 1 i 2 p.r.);
- 17) wydanie postanowienia w przedmiocie wynagrodzenia nadzorca sądowego (art. 44 ust. 1, art. 45 ust. 1 p.r.);
- 18) przyznanie odrębnego wynagrodzenia nadzorczy sądowemu i zarządcy, jeżeli sąd odebrał zarząd własny dłużnikowi i ustanowił zarządcę (art. 48 ust. 1 p.r.);
- 19) wydanie postanowienia o otwarciu postępowania sanacyjnego, wraz z powołaniem zarządcy (art. 51 ust. 1 p.r.);
- 20) ustalenie wstępnego wynagrodzenia zarządcy (art. 55 ust. 2 pkt 4 i art. 56 ust. 1 p.r.);
- 21) wydanie postanowienia w przedmiocie wynagrodzenia ostatecznego zarządcy (art. 58 ust. 1, art. 59 ust. 1 p.r.);
- 22) rozstrzygnięcie o złożeniu kwoty wynagrodzenia do depozytu (art. 59 ust. 6 p.r.);
- 23) rozstrzygnięcie z urzędu o wynagrodzeniu zarządcy w razie śmierci (art. 64 ust. 1 i 2 p.r.);
- 24) ustalenie wynagrodzenia kuratora (art. 69 ust. 2 p.r.);
- 25) zatwierdzenie układu wraz z postanowieniem w przedmiocie zatwierdzenia uchwały ustalającej wynagrodzenie zarządcy (art. 61 ust. 6 p.r.);
- 26) wydanie postanowienia odmawiającego zatwierdzenia uchwały o ustaleniu wynagrodzenia zarządcy (art. 61 ust. 8 p.r.);
- 27) zatwierdzenie układu przyjętego przez zgromadzenie wierzycieli (art. 164 ust. 1 p.r.);
- 28) odmowa zatwierdzenia układu (art. 165 p.r.);
- 29) otwarcie przyspieszonego postępowania układowego (art. 192 ust. 2 p.r.);
- 30) wydanie postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu (art. 223 ust. 1 p.r.);
- 31) rozpoznanie wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego (art. 232 ust. 1 p.r.);
- 32) wydanie postanowienia o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego (art. 233 ust. 1 i 2 p.r.);
- 33) możliwość uchylecia z urzędu w przyspieszonym postępowaniu układowym zarządu własnego dłużnika i ustanowienia zarządcy (art. 239 ust. 1 p.r.);
- 34) możliwość żądania od dłużnika zaliczki na wydatki postępowania o otwarcie postępowania układowego (art. 267 p.r.);
- 35) możliwość zabezpieczenia majątku dłużnika przez ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego w postępowaniu o otwarcie postępowania układowego (art. 268 ust. 1 p.r.);
- 36) możliwość zawieszenia na wniosek dłużnika lub tymczasowego nadzorca sądowego postępowania egzekucyjnego prowadzonego w celu dochodzenia należności objętych z mocy prawa układem oraz uchylenia zajęcia rachunku bankowego, jeżeli jest to niezbędne dla osiągnięcia celów postępowania układowego (art. 268 ust. 2 p.r.);
- 37) ustalenie wynagrodzenia tymczasowego nadzorca sądowego (art. 268 ust. 9 p.r.);
- 38) rozpoznanie wniosku o otwarcie postępowania układowego i wydanie postanowienia (art. 270 ust. 1, art. 271 ust. 1 p.r.);
- 39) możliwość żądania od dłużnika zaliczki na wydatki postępowania o otwarcie postępowania sanacyjnego (art. 285 p.r.);
- 40) możliwość zabezpieczenia majątku dłużnika w postępowaniu o otwarcie postępowania sanacyjnego (art. 286 ust. 1 p.r.);
- 41) rozpoznanie wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego (art. 288 ust. 1 p.r.);
- 42) wydanie postanowienia uwzględniającego wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego (art. 288 ust. 2 p.r.);

- 43) możliwość zezwolenia dłużnikowi na wykonywanie zarządu nad całością lub częścią przedsiębiorstwa w zakresie nieprzekraczającym zwykłego zarządu, jeżeli skuteczne przeprowadzenie postępowania wymaga osobistego udziału dłużnika lub jego reprezentantów (art. 288 ust. 3 p.r.);
- 44) umorzenie postępowania restrukturyzacyjnego w przypadkach określonych w przepisie art. 325 ust. 1 p.r.;
- 45) umorzenie przyspieszonego postępowania układowego (art. 326 ust. 1 p.r.);
- 46) zarządzanie likwidacji majątku i określenie sposobu likwidacji, jeżeli dłużnik nie odbierze swojego majątku w terminie wyznaczonym przez zarządcę (art. 332 ust. 1 p.r.);
- 47) współpraca z sądami zagranicznymi i zarządcami zagranicznymi (art. 345, 347, 348 p.r.);
- 48) ustanowienie kuratora do reprezentowania praw obligatariuszy (art. 363 ust. 1 p.r.).

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Ustalenie właściwości miejscowej sądu restrukturyzacyjnego*, red. I. Gil

B. Skład sądu

Podstawa prawna: art. 14 p.r.

- 42** Sąd restrukturyzacyjny orzeka w składzie jednego sędziego. Stanowi to odzwierciedlenie reguły jednoosobowego składu orzekającego w postępowaniu cywilnym, wyrażonej w art. 47 § 1 k.p.c. Jednak rozpoznając zażalenie na postanowienie sędziego-komisarza oraz w przedmiocie wynagrodzenia nadzorcy sądowego albo zarządcy w postępowaniu układowym i sanacyjnym (art. 42–50 i 55–64 p.r.), sąd orzeka w składzie trzech sędziów (art. 14 ust. 2 p.r.). Właściwość składu trzech sędziów zawodowych w sprawie wynagrodzenia i zwrotu wydatków nadzorcy sądowego i zarządcy w postępowaniu układowym i sanacyjnym obejmuje następujące sprawy:
- 1) ustalenie wynagrodzenia nadzorcy sądowego (art. 44 ust. 1 p.r.);
 - 2) zwrot różnicy pomiędzy pobranymi zaliczkami a ustalonym wynagrodzeniem, jeżeli sąd ustali wynagrodzenie nadzorcy sądowego w niższej wysokości niż suma pobranych zaliczek (art. 45 ust. 3 p.r.);
 - 3) ustalenie wynagrodzenia wstępnego zarządcy (art. 56 ust. 1 p.r.);
 - 4) ustalenie wynagrodzenia ostatecznego zarządcy (art. 58 ust. 1 p.r.);
 - 5) zwrot różnicy pomiędzy pobranymi zaliczkami a ustalonym wynagrodzeniem, jeżeli sąd ustali wynagrodzenie zarządcy w niższej wysokości niż suma pobranych zaliczek (art. 59 ust. 7 p.r.);
 - 6) rozpoznanie zażalenia na postanowienia sędziego-komisarza, a także postanowienia zastępcy sędziego-komisarza oraz sędziego wyznaczanego do rozpoznania sprzeciwu dotyczącego spisu wierzytelności.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Ustalenie składu sądu restrukturyzacyjnego*, red. I. Gil

- 43** W postępowaniu restrukturyzacyjnym nie ma zastosowania art. 47 § 4 k.p.c., zgodnie z którym prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w trzyosobowym składzie sędziowskim, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawartość lub precedensowy charakter sprawy.

Po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego w skład sądu nie może wchodzić sędzia-komisarz ani jego zastępca. Podobnie art. 14 ust. 3 p.r. stanowi, że w przypadku uchylenia postanowienia sędziego-komisarza i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sędzia-komisarz jest wyłączony od ponownego rozpoznawania tej sprawy. Wyłączenie to obowiązuje również w przypadku uchylenia postanowienia wydanego w wyniku ponownego rozpoznania sprawy. W takim przypadku sprawę rozpoznaje zastępca sędziego-komisarza albo wyznaczony sędzia. Konstrukcja ta znajduje uzasadnienie w idei wyłączenia sędziego z mocy ustawy w postępowaniu cywilnym (art. 48 k.p.c.), która ma zapewnić niezawisłość orzekania w sprawach cywilnych.

Na temat składu orzekającego sądów powszechnych rozpoznających sprawy cywilne por. M. Skibińska [w:] *Meritum. Postępowanie cywilne*, t. I, *Postępowanie rozpoznawcze i zabezpieczające*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, rozdz. III, pkt A, nb 114–118, s. 133–144.

C. Właściwość sądu restrukturyzacyjnego

Podstawa prawna: art. 15–17 p.r.

Sprawy restrukturyzacyjne rozpoznaje sąd właściwy dla głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika (art. 15 ust. 1 p.r.). Jak stanowi art. 15 ust. 2 p.r., przez główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika należy rozumieć miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich. W przypadku osoby prawnej oraz jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, domniemywa się, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce siedziby. Natomiast w przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania działalności gospodarczej lub zawodowej (art. 15 ust. 3–4 p.r.). W odniesieniu do osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej lub zawodowej domniemywa się, że głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu tej osoby. W przypadku każdej innej osoby fizycznej domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu tej osoby. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy miejsce zwykłego pobytu nie zostało przeniesione do innego państwa członkowskiego w okresie 6 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego. Wszystkie te domniemania mają charakter wrzuszalny (*praesumptiones iuris tantum*).

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Ustalenie właściwości miejscowej sądu restrukturyzacyjnego*, red. I. Gil

Termin „główny ośrodek podstawowej działalności” pojawia się jako łącznik właściwości również w art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848. W przypadku spółki lub osoby prawnej domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem ich podstawowej działalności jest miejsce siedziby statutowej. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy siedziba statutowa nie została przeniesiona do innego państwa członkowskiego w okresie 3 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego.

W przypadku osoby fizycznej prowadzącej niezależną działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania tej działalności. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy główne miejsce wykonywania działalności nie zostało przeniesione do innego państwa członkowskiego w okresie 3 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego.

Jeżeli dłużnik nie ma w Rzeczypospolitej Polskiej głównego ośrodka podstawowej działalności, właściwy jest sąd miejsca zwykłego pobytu albo siedziby dłużnika, a jeżeli dłużnik nie ma w Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zwykłego pobytu albo siedziby, właściwy jest sąd, w którego obszarze znajduje się majątek dłużnika (art. 15 ust. 6 p.r.). W tym przypadku mamy do czynienia z pojęciem majątku w węższym zakresie, odnoszącym się do praw majątkowych. Można w tym przypadku mówić o jego tożsamości z pojęciem mienia wynikającym z art. 44 k.c., a więc należy odnieść się do mienia, czyli własności i innych praw majątkowych dłużnika. Trzeba jednak pamiętać, że omawiane kryteria mają charakter pomocniczy, znajdują bowiem zastosowanie dopiero w razie niemożności zastosowania kryterium głównego ośrodka jego podstawowej działalności. Muszą one być stosowane w kolejności ustalonej przez ustawodawcę, ich subsydiarność ma bowiem charakter dwustopniowy.

Na temat właściwości sądów powszechnych rozpoznających sprawy cywilne por. M. Skibińska [w:] *Meritum. Postępowanie cywilne*, t. I, *Postępowanie rozpoznawcze i zabezpieczające*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2021, rozdz. III, pkt B.a–c, nb 119–123, s. 144–152.

46

Podstawy ustalania właściwości bierze sąd z urzędu pod rozwagę. Jeżeli w toku postępowania o zatwierdzenie układu albo otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego okaże się, że właściwy jest inny sąd, sprawę przekazuje się temu sądowi. Na postanowienie o przekazaniu sprawy nie przysługuje zażalenie. Postanowienie wiąże sąd, któremu sprawa została przekazana, nawet jeśli nie jest trafne. Ustawodawca – w celu realizacji postulatu szybkości postępowania – wprowadził zasadę kontynuacji, czynności dokonane w sądzie niewłaściwym pozostają bowiem w mocy (art. 16 p.r.). Nie wyklucza to kwestionowania tych czynności w ramach przysługującego środka zaskarżenia od rozstrzygnięcia sądu w tym postępowaniu. Przekazanie sprawy po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego jest niedopuszczalne, po tej chwili bowiem sąd, do którego złożono wniosek, prowadzi dalsze postępowanie.

Zgodnie z art. 17 p.r., jeżeli postępowanie restrukturyzacyjne zostało otwarte w kilku sądach, dalsze postępowanie prowadzi sąd, który pierwszy wydał postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego. Ta sytuacja jest możliwa z powodu elastycznego ujęcia kryteriów właściwości sądu, do którego składa się wniosek. W razie wydania w jednym z tych sądów wskazanego postanowienia ustaje właściwość innych sądów i postępowania prowadzone przez te sądy ulegają umorzeniu (art. 355 k.p.c.).

2. Sędzia-komisarz

Podstawa prawna: art. 18 p.r.

47

Jak stanowi art. 18 ust. 1 p.r., po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego czynności sądowe w postępowaniu wykonuje sędzia-komisarz, z wyjątkiem wskazanych wyżej czynności, dla których właściwy jest sąd. Wskazana reguła odgrywa zasadniczą rolę w odniesieniu do czynności sądowych dokonywanych w postępowaniu restrukturyzacyjnym, wynikających z innych ustaw, co do których należy przypisać kompetencję organu sądowego.

Sędzia-komisarz pełni swoją funkcję do dnia zakończenia postępowania albo uprawomocnienia się postanowienia o jego umorzeniu. Jeżeli został złożony uproszczony wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego albo ogłoszenie upadłości, sędzia-komisarz pełni swoją funkcję do dnia otwarcia postępowania sanacyjnego albo ogłoszenia upadłości albo uprawomocnienia się postanowienia o oddaleniu albo odrzuceniu wniosku, albo umorzeniu postępowania o otwarcie postępowania sanacyjnego albo ogłoszenie upadłości (art. 18 ust. 3 p.r.). Jeżeli do wykonania określonej czynności właściwy jest sędzia-komisarz, a czynność ta ma być wykonana po dniu zakończenia postępowania albo uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania, właściwy do jej wykonania jest sąd (art. 18 ust. 4 p.r.).

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Ustalenie właściwości sądu lub sędziego-komisarza dla wykonania czynności sądowych w toku postępowania restrukturyzacyjnego*, red. I. Gil

A. Kompetencje sędziego-komisarza

Podstawa prawna: art. 19 p.r.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 p.r. sędzia-komisarz kieruje tokiem postępowania restrukturyzacyjnego, sprawuje nadzór nad czynnościami nadzorczy sądowego i zarządcy, oznacza czynności, których wykonywanie przez nadzorcę sądowego albo zarządcę jest niedopuszczalne bez jego zezwolenia lub bez zezwolenia rady wierzycieli, jak również zwraca uwagę na popełnione przez nich uchybienia.

48

W konsekwencji można mówić o następujących zasadniczych **funkcjach wykonywanych przez sędziego-komisarza**:

49

- 1) kierowniczej – skoncentrowanej na wykonywaniu uprawnień ustawowych w oparciu o pozyskiwane informacje o stanie i przebiegu postępowania;
- 2) nadzorczej – jej istotą jest takie ukształtowanie czynności nadzorczy sądowego (zarządcy), aby zoptymalizować efektywność prowadzonego postępowania przy zachowaniu odpowiedniego zabezpieczenia interesów dłużnika, wierzycieli i osób trzecich; w tym zakresie należy wskazać m.in. kompetencje dotyczące zatwierdzania sprawozdań nadzorczy sądowego (zarządcy);
- 3) sędziowskiej, w tym orzeczniczej – sędzia-komisarz w zakresie swoich czynności ma prawa i obowiązki sądu i przewodniczącego (art. 20 p.r.); do czynności sędziego-komisarza należy stosować wszystkie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące sądu pierwszej instancji;
- 4) dyscyplinującej – odnoszącej się do stosowania sankcji wobec podmiotów nienależycie wykonujących swoje obowiązki w toku postępowania (art. 30 p.r.).

Sędzia-komisarz, korzystając z uprawnień przewodniczącego, wykonuje następujące czynności:

50

- a) wezwanie do uzupełnienia braków formalnych lub fiskalnych pism procesowych, a w razie ich nieuzupełnienia – zwrot pisma (art. 130 k.p.c.),
- b) przewodniczenie rozprawie (rozpoznanie sprzeciwu w trybie art. 95 ust. 2 p.r.),
- c) stosowanie policji sesyjnej (art. 48–50 p.u.s.p.).

Do czynności, w których sędzia-komisarz korzysta z kompetencji sądu pierwszej instancji, należy zaliczyć m.in. rozpoznanie wniosku o zwolnienie od kosztów (art. 101 i n. u.k.s.c.) i rozpoznanie wniosku o przywrócenie terminu (art. 168 k.p.c.).

51

Natomiast mówiąc o kompetencjach o charakterze orzeczniczym, należy wskazać:

- a) rozstrzyganie sporów co do wysokości zaliczek kwartalnych i orzekanie o dalszych zaliczkach po upływie 5 kwartałów pełnienia funkcji nadzorca sądowego (art. 43 ust. 3 p.r.), a także po upływie 5 kwartałów pełnienia funkcji przez zarządcę (art. 57 ust. 3 p.r.);
- b) ustanawianie kuratora dla dłużnika po otwarciu postępowania (art. 68 ust. 1 p.r.) i orzekanie o wynagrodzeniu kuratora (art. 69 ust. 2 p.r.);
- c) dokonywanie zmian spisu wierzytelności i spisu wierzytelności spornych w przyspieszonym postępowaniu układowym (art. 90 ust. 2 p.r.);
- d) rozpoznawanie sprzeciwów (art. 95 p.r.);
- e) zatwierdzanie spisu wierzytelności (art. 97–98 p.r.) i jego zmiany (art. 101 ust. 2 p.r.); wykreślanie wierzytelności ze spisu wierzytelności przy zaistnieniu ku temu przesłanek z art. 99 p.r.;
- f) zwoływanie zgromadzenia wierzycieli (art. 104 p.r.) oraz przewodniczenie zgromadzeniu wierzycieli (art. 106 p.r.);
- g) wydawanie postanowień w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia uchwały na zgromadzeniu wierzycieli oraz uchylanie uchwał podjętych na zgromadzeniu wierzycieli (art. 112 p.r.);
- h) stwierdzanie przyjęcia układu (art. 120 p.r.);
- i) ustanawianie rady wierzycieli oraz powoływanie i odwoływanie jej członków (art. 121 ust. 1 p.r.);
- j) rozpoznawanie zarzutów przeciwko uchwale rady wierzycieli (art. 136 ust. 3 p.r.);
- k) wyznaczanie radzie wierzycieli terminu do dokonania określonych czynności (art. 139 ust. 2 p.r.);
- l) wykonywanie czynności zastrzeżonych dla rady wierzycieli w razie jej nieustanowienia lub w razie braku czynności rady w terminie wyznaczonym przez sędziego-komisarza (art. 139 p.r.);
- m) stwierdzanie zawieszenia postępowania egzekucyjnego (art. 259 ust. 1 p.r.) oraz uchylanie zajęć (art. 259 ust. 2 p.r.);
- n) wyznaczanie terminu zgromadzenia wierzycieli (art. 263 ust. 1; art. 321 p.r.);
- o) uznawanie za bezskuteczne w stosunku do masy sanacyjnej czynności prawnych dłużnika (art. 304 ust. 1–2 p.r.);
- p) uznawanie za bezskuteczne obciążenia majątku dłużnika ograniczonymi prawami rzeczowymi (art. 304 ust. 3–6 p.r.);
- q) uznawanie za bezskuteczne w stosunku do masy sanacyjnej określonej części wynagrodzenia umownego (art. 305 p.r.);
- r) zatwierdzanie planu restrukturyzacyjnego (art. 315 ust. 1 p.r.).

Podział na wskazane funkcje nie wyłącza istnienia czynności wykraczających poza ramy realizacji powyższych funkcji, niemniej pozwala uporządkować próby zdefiniowania statusu sędziego-komisarza w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Nie sposób również nie dostrzec wzajemnego przenikania się i powiązania poszczególnych funkcji sędziego-komisarza, czego przykładem jest ścisła korelacja pomiędzy funkcją nadzorczą i dyscyplinującą. Co więcej, znaczenie i aktywność sędziego-komisarza w konkretnych postępowaniach mogą być różne z uwagi na możliwość ograniczenia uprawnień nadzorca sądowego (zarządcy) na mocy jego postanowienia. Ograniczenie to jest wiążącym rozstrzygnięciem, co oznacza, że wykroczenie poza ramy wyznaczone przez sędziego-komisarza skutkuje możliwością zastosowania wobec nadzorca sądowego (zarządcy) sankcji przewidzianych w art. 30 ust. 1–3 p.r.

Sędzia-komisarz i nadzorca albo zarządca mogą porozumiewać się w sprawach dotyczących postępowania restrukturyzacyjnego bezpośrednio oraz z użyciem środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, w szczególności przez telefon, faks lub pocztę elektroniczną. Tak szerokie określenie sposobu komunikowania się w toku postępowania stanowi konkretyzację postulatu szybkości i efektywności postępowania.

Prawidłowe wykonywanie kompetencji przez sędziego-komisarza wymaga posiadania pełnej informacji odnoszącej się do osoby i majątku dłużnika oraz co do innych okoliczności

istotnych dla podejmowania efektywnych czynności. Nie bez znaczenia jest również współdziałanie sędziego-komisarza z podmiotami spoza postępowania restrukturyzacyjnego wykonującymi zadania albo posiadającymi informacje istotne dla przebiegu tego postępowania. Z tego względu wprowadzono wyraźną regulację, że organy administracji publicznej i komornicy sądowi udzielają pomocy sędziemu-komisarzowi w wykonywaniu jego czynności (art. 22 p.r.). Postanowienie to ma szczególne znaczenie w aspekcie np. korzystania z informacji gromadzonych w rejestrach administracyjnych czy też takich zagadnień jak właściwa relacja postępowania egzekucyjnego i postępowania restrukturyzacyjnego, która ma kluczowe znaczenie dla zaspokojenia wierzycieli w tym ostatnim postępowaniu.

3. Zastępca sędziego-komisarza

Podstawa prawna: art. 21, 95 ust. 1 p.r.

W uzasadnionych przypadkach sąd powołuje zastępcę sędziego-komisarza (art. 21 ust. 1 p.r.). Z tego względu zastępcy (zastępców) sędziego-komisarza nie powołuje się w postanowieniu, w którym powołano sędziego-komisarza, ale dopiero na dalszym etapie postępowania, jeśli zaistnieją przesłanki wskazane w Prawie restrukturyzacyjnym. Ustawodawca doprecyzował, że zastępca sędziego-komisarza wykonuje czynności sędziego-komisarza, jeżeli ustawa tak stanowi oraz w czasie trwania przemijającej przeszkody do wykonywania tych czynności przez sędziego-komisarza. W szczególności dotyczy to sytuacji, w której ta przemijająca przeszkoda (choroba, urlop wypoczynkowy itp.) może negatywnie wpłynąć na przebieg i efektywność postępowania, np. z tego względu, że nastąpi to tuż przed terminem czynności istotnej dla prawidłowości tego postępowania. Z kolei przesłanki ustawowe odnoszą się do przypadków, w których niezbędne jest jednoczesne dokonanie dużej liczby czynności sędziego-komisarza. Z tego względu w art. 95 ust. 1 p.r. wskazuje się, że sędzia-komisarz, zastępca sędziego-komisarza lub wyznaczony sędzia rozpoznaje sprzeciw na posiedzeniu niejawnym w terminie 2 miesięcy od dnia jego wniesienia. Jak stanowi art. 21 ust. 3 p.r., w szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd może powołać więcej niż jednego zastępcę sędziego-komisarza, aczkolwiek w odniesieniu do rozpoznawania sprzeciwów ustawodawca powinien rozważyć zasadność wyznaczenia kolejnych sędziów zamiast zastępców sędziego-komisarza. Możliwość ta wynika z konstrukcji wprowadzonej przez ustawodawcę, zgodnie z którą w czasie trwania przemijającej przeszkody do wykonywania czynności przez sędziego-komisarza i jego zastępcę czynności wykonuje jako sędzia-komisarz wyznaczony sędzia, do którego przepisy o czynnościach sędziego-komisarza stosuje się odpowiednio (art. 21 ust. 5 p.r.). Jej podstawowym celem jest uproszczenie mechanizmu stosowanego w razie konieczności zaangażowania większej liczby osób na potrzeby wykonywania czynności orzeczniczych w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Do zastępcy sędziego-komisarza przepisy dotyczące sędziego-komisarza stosuje się odpowiednio.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Powołanie i wykonywanie czynności przez zastępcę sędziego-komisarza*, red. I. Gil

4. Nadzorca sądowy i zarządca

A. Zagadnienia ogólne

Podstawa prawna: art. 23 p.r.

53

Status prawny nadzorcy sądowego i zarządcy w postępowaniu restrukturyzacyjnym nie został dotychczas jednoznacznie określony, zwłaszcza w odniesieniu do jego relacji z sądem. Przyjmuje się, że sposób rozliczeń finansowych pomiędzy piastunem tego organu pozasądowego a sądem zależy od formy organizacyjno-prawnej, w jakiej działa doradca restrukturyzacyjny, którego powołano na nadzorcę sądowego albo zarządcę. W przypadku nadzorcy układu kwestie te reguluje umowa cywilnoprawna, która swoją konstrukcją przypomina umowę zlecenia. W pozostałych przypadkach, jeżeli nadzorcy układu wykonuje czynności w postępowaniu w ramach działalności gospodarczej, to powinien rozliczyć się z sądem jako przedsiębiorca i spoczywają na nim odpowiednie obowiązki podatkowe i wynikające z systemu ubezpieczeń społecznych. Natomiast w przypadku, gdy osoba ta nie prowadzi działalności gospodarczej, rozliczenia z sądem przeprowadza się na zasadach wprowadzonych w odniesieniu do biegłych sądowych. Płatnikiem jest masa restrukturyzacyjna (sanacyjna).

Postępowanie restrukturyzacyjne prowadzi się z udziałem nadzorcy, którym jest nadzorca układu albo nadzorca sądowy, albo zarządcy (art. 23 p.r.). Tym samym ustawodawca przewiduje możliwość wykonywania czynności w postępowaniu przez jednego z trzech wskazanych organów pozasądowych, przy czym każdy z nich wykonuje odmienne zadania.

Ustanowienie nadzorcy układu następuje w inny sposób niż pozostałych organów pozasądowych, które są kreowane w drodze postanowienia sądu. Nadzorca sądowy jest doradcą restrukturyzacyjnym, z którym dłużnik zawiera umowę o charakterze cywilnoprawnym. W ten sposób dłużnik zapewnia sobie profesjonalną pomoc w przygotowaniu propozycji układowych, sprawnego przebiegu głosowania, a także w sporządzeniu sprawozdania, które stanowi dokument załączany do wniosku o zatwierdzenie układu. Nadzorca układu nie ogranicza dłużnika w zarządzie jego majątkiem (art. 36 ust. 1 p.r.), ale sprawuje nadzór nad czynnościami dłużnika na tym etapie postępowania.

Z kolei na podstawie art. 38 ust. 1 p.r. nadzorca sądowy jest powoływany przez sąd w postanowieniu o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego. Jego zadaniem jest nadzór nad czynnościami dłużnika, a dłużnik dokonuje jedynie czynności zwykłego zarządu bez zgody nadzorcy sądowego. W pozostałym zakresie zgoda ta jest niezbędna, chyba że ustawa przewiduje zezwolenie rady wierzycieli. Zgoda może zostać udzielona również po dokonaniu czynności w terminie 30 dni od dnia jej dokonania. Czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu dokonana bez wymaganej zgody jest nieważna.

54

Podstawowym zadaniem zarządcy jest zarząd majątkiem dłużnika. Jak stanowi art. 52 ust. 1 p.r., zarządca niezwłocznie obejmuje zarząd masą sanacyjną, zarządza nią, sporządza spis inwentarza wraz z oszacowaniem oraz sporządza i realizuje plan restrukturyzacyjny. Ponadto po otwarciu postępowania sanacyjnego dłużnik, któremu nie udzielono zezwolenia, o którym mowa w art. 288 ust. 3 p.r. (wyjątkowo sąd może zezwolić dłużnikowi na wykonywanie zarządu nad całością lub częścią przedsiębiorstwa w zakresie nieprzekraczającym zakresu zwykłego zarządu), wskazuje i wydaje zarządcy cały swój majątek oraz wydaje dokumenty dotyczące jego działalności, majątku oraz rozliczeń, w szczególności księgi rachunkowe, inne ewidencje prowadzone dla celów podatkowych i korespondencje.

Należy również podkreślić, że w szczególnych przypadkach sąd może skorzystać z możliwości przewidzianej w art. 239 ust. 1 p.r. i z urzędu uchylić zarząd własny dłużnika i ustanowić zarządcę, jeżeli:

- 1) dłużnik, chociażby nieumyślnie, naruszył prawo w zakresie sprawowania zarządu, czego skutkiem było pokrzywdzenie wierzycieli lub możliwość takiego pokrzywdzenia w przyszłości;
- 2) oczywiste jest, że sposób sprawowania zarządu nie daje gwarancji wykonania układu lub dla dłużnika ustanowiono kuratora na podstawie art. 68 ust. 1 p.r.;
- 3) dłużnik nie wykonuje poleceń sędziego-komisarza lub nadzorcy sądowego, w szczególności nie złożył w wyznaczonym przez sędziego-komisarza terminie propozycji układowych zgodnych z prawem.

Co więcej, w tym przypadku zarządca nie tylko sprawuje zarząd majątkiem dłużnika, ale również wykonuje czynności nadzorcy sądowego wskazane w ustawie (art. 239 ust. 3 p.r.).

W odniesieniu do organów pozasądowych ustawodawca wprowadził także rozwiązania tymczasowe, których istotą jest zagwarantowanie efektywności postępowania restrukturyzacyjnego. Odnosi się to do następujących przypadków:

- a) obligatoryjnie – w razie odwołania nadzorcy sądowego albo zarządcy do czasu powołania następnego sąd powołuje tymczasowego nadzorcę sądowego albo tymczasowego zarządcę, do których przepisy o nadzorcy sądowym albo zarządcy stosuje się odpowiednio (art. 30 ust. 6 p.r.);
- b) fakultatywnie – w przypadku uprawdopodobnienia podstaw do odwołania nadzorcy sądowego albo zarządcy sąd może do czasu wydania postanowienia w przedmiocie odwołania zawiesić nadzorcę sądowego albo zarządcę w wykonywaniu jego czynności, powołując tymczasowego nadzorcę sądowego albo tymczasowego zarządcę, do których przepisy o nadzorcy sądowym albo zarządcy stosuje się odpowiednio (art. 30 ust. 4 p.r.).

Zgodnie z art. 24 ust. 1 p.r. nadzorcą albo zarządcą może być osoba fizyczna, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych i licencję doradcy restrukturyzacyjnego wydaną na zasadach i w trybie określonych w ustawie z 15.06.2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego, albo spółka handlowa, której wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadają taką licencję. Ponadto zgodnie z postanowieniami art. 24 ust. 1a p.r., który będzie obowiązywać z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych, zarówno osoba fizyczna, jak i spółka handlowa, której wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadają licencję doradcy restrukturyzacyjnego i która zamierza wykonywać obowiązki w postępowaniach restrukturyzacyjnych, muszą posiadać konto doradcy restrukturyzacyjnego w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe.

W myśl art. 3 u.l.d.r. licencję doradcy restrukturyzacyjnego może uzyskać osoba fizyczna, która:

- 1) ma obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym;

- 2) zna język polski w zakresie niezbędnym do wykonywania czynności syndyka, nadzorcy lub zarządcy;

- 3) ma pełną zdolność do czynności prawnych;

- 4) ukończyła wyższe studia i uzyskała tytuł magistra lub równorzędny w wyżej wskazanym państwie;

- 5) posiada nieposzlakowaną opinię;

- 6) w okresie 15 lat przed złożeniem wniosku o licencję doradcy restrukturyzacyjnego przez co najmniej 3 lata zarządzała majątkiem upadłego, przedsiębiorstwem lub jego wyodrębnioną częścią w Rzeczypospolitej Polskiej lub innym wyżej wskazanym państwie;

- 7) nie była karana za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
- 8) nie jest podejrzana albo oskarżona o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe;
- 9) nie jest wpisana do rejestru dłużników niewypłacalnych Krajowego Rejestru Sądowego;
- 10) złożyła z pozytywnym wynikiem egzamin przed Komisją Egzaminacyjną, powołaną przez Ministra Sprawiedliwości.

Z dniem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych wprowadzony zostanie również dodatkowy wymóg braku wpisu dotyczących tej osoby w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacji, o których mowa w art. 2 ust. 1 u.KRZ.

58

Jednocześnie ustawodawca wprowadził mechanizmy zapewniające nie tylko odpowiedni poziom merytoryczny czynności nadzorcy sądowego albo zarządcy, ale również bezstronność i działanie w oderwaniu od partykularnego interesu dłużnika albo wierzycieli. Z tego względu stosownie do art. 24 ust. 2 p.r. nadzorczą albo zarządcą nie może być osoba fizyczna albo spółka handlowa, która jest:

- 1) wierzycielem lub dłużnikiem dłużnika;
- 2) małżonkiem, wstępnym, zstępnym, jednym z rodzeństwa, powinowatym dłużnika lub jego wierzyciela w tej samej linii czy stopniu;
- 3) osobą pozostającą z dłużnikiem w stosunku przysposobienia lub małżonkiem tej osoby albo osobą pozostającą z dłużnikiem w faktycznym związku, prowadzącą z nim wspólnie gospodarstwo domowe; w tym ostatnim przypadku podstawowe znaczenia ma więź między tymi osobami, wspólne zamieszkiwanie i prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego, natomiast odmiennością jest brak formalnego węzła pomiędzy tymi osobami oraz brak warunku różnicy płci;
- 4) lub była zatrudniona przez dłużnika na podstawie stosunku pracy albo wykonywała pracę lub świadczyła usługi na rzecz dłużnika na podstawie innego stosunku prawnego (w tym wypadku chodzi przede wszystkim o umowy cywilnoprawne – umowa zlecenia, umowa o dzieło), z wyjątkiem wykonywania na rzecz dłużnika czynności doradztwa restrukturyzacyjnego, o których mowa w ustawie o licencji doradcy restrukturyzacyjnego; jednak powołanie osoby, która była nadzorczą, jako zarządcy w postępowaniu dotyczącym tego samego dłużnika jest niedopuszczalne;
- 5) lub była członkiem organu (niezależnie od kompetencji tego organu oraz ustania członkostwa), prokurentem lub pełnomocnikiem dłużnika albo jest lub w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku restrukturyzacyjnego była współnikiem albo akcjonariuszem dłużnika posiadającym udziały albo akcje w wysokości wyższej niż 5% kapitału zakładowego dłużnika lub wierzyciela; z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych pojawi się w tym zakresie również rozwiązanie dotyczące prostej spółki akcyjnej, co do której wprowadzono próg więcej niż 5% akcji tej spółki;
- 6) lub była spółką powiązaną z dłużnikiem lub jest lub była członkiem organu, prokurentem lub pełnomocnikiem takiej spółki albo jest lub w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku restrukturyzacyjnego była współnikiem albo akcjonariuszem posiadającym udziały albo akcje w wysokości wyższej niż 5% kapitału zakładowego spółki powiązanej z dłużnikiem; stosunek powiązania został zdefiniowany w art. 4 § 1 pkt 5 k.s.h.; z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych pojawi się w tym zakresie również rozwiązanie dotyczące prostej spółki akcyjnej, co do której wprowadzono próg więcej niż 5% akcji tej spółki. Wszystkie kwestie związane z pokrewieństwem i powinowactwem są definiowane zgodnie z postanowieniami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. W konsekwencji pokrewieństwo powstaje z momentem urodzenia, a przypadku małżeństwa, powinowactwa i przysposobienia przeszkody trwają mimo ustania małżeństwa lub przysposobienia.

59

Należy dodać, że z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych wprowadzone będzie kolejne wyłączenie, dotyczące podmiotów, co do których są ujawnione w Krajowym Rejestrze Zadłużonych informacje określone w art. 2 ust. 1 ustawy

z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r. poz. 55 ze zm.). Odnosi się to do:

1) osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną – wobec których są albo były prowadzone postępowania:

- a) restrukturyzacyjne w rozumieniu Prawa restrukturyzacyjnego,
- b) upadłościowe lub wtórne postępowania upadłościowe,
- c) zakończone prawomocnym orzeczeniem zakazu, o którym mowa w art. 373 ust. 1 p.u.,
- d) w przedmiocie uznania orzeczenia o wszczęciu zagranicznego postępowania upadłościowego;

2) wspólników osobowych spółek handlowych, którzy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem, jeżeli ogłoszono upadłość spółki, wszczęto wtórne postępowanie upadłościowe wobec spółki lub oddalono wniosek o ogłoszenie upadłości spółki na podstawie art. 13 ust. 1 lub 2 p.u.;

3) osób fizycznych, osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną – wobec których umorzono postępowanie egzekucyjne prowadzone przez komornika sądowego lub sąd z uwagi na fakt, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych, albo umorzono postępowanie egzekucyjne prowadzone przez naczelnika urzędu skarbowego albo dyrektora oddziału ZUS z uwagi na fakt, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty przewyższającej wydatki egzekucyjne;

4) osób fizycznych, wobec których toczy się egzekucja świadczeń alimentacyjnych oraz egzekucja należności budżetu państwa powstałych z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, a które zalegają ze spełnieniem tych świadczeń za okres dłuższy niż 3 miesiące.

Nadzorca sądowy albo zarządca ma obowiązek najpóźniej wraz z podjęciem pierwszej czynności przed sądem lub przed sędzią-komisarzem złożyć do akt oświadczenie, że nie zachodzi żadna z wyżej wskazanych przeszkód. Jeżeli ustawa wymaga, aby osoba wyznaczona do pełnienia funkcji nadzorczy albo zarządcy posiadała także tytuł kwalifikowanego doradcy restrukturyzacyjnego, funkcję nadzorczy albo zarządcy może również pełnić spółka handlowa, której wspólnicy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania spółki bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkowie zarządu reprezentujący spółkę posiadają także tytuł kwalifikowanego doradcy restrukturyzacyjnego. W razie niezłożenia oświadczenia nadzorca sądowy albo zarządca jest wzywany do uzupełnienia braku w terminie tygodnia, a po bezskutecznym upływie terminu – brak oświadczenia stanowi przesłankę jego odwoływania przez sąd (art. 30 ust. 3 p.r.).

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Złożenie przez nadzorcę sądowego albo zarządcę oświadczenia, że nie zachodzi przeszkody do pełnienia funkcji nadzorczy albo zarządcy w postępowaniu restrukturyzacyjnym*, red. I. Gil

Kończąc rozważania odnoszące się do powoływania organów pozasądowych, należy dodać, że ustawodawca wprowadził również przypadki, w których wierzyciele, względnie dłużnik, mogą mieć wpływ na wybór nadzorczy sądowego albo zarządcy:

a) zgodnie z art. 38 ust. 2 p.r. na wniosek dłużnika, do którego dołączono pisemną zgodę wierzyciela lub wierzycieli mających łącznie więcej niż 30% sumy wierzytelności, z wyłączeniem wierzycieli, o których mowa w art. 80 ust. 3 oraz art. 116 p.r., sąd, w postanowieniu o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego, powołuje do pełnienia funkcji nadzorczy sądowego osobę spełniającą omówione wyżej wymogi wskazaną przez dłużnika; sąd może odmówić powołania wskazanej osoby, jeżeli zachodzą

uzasadnione przyczyny, w szczególności jeżeli jest oczywiste, że wskazana osoba nie daje rękami należytego wykonywania obowiązków;

b) na podstawie art. 51 ust. 2 p.r. na wniosek dłużnika, do którego dołączono pisemną zgodę wierzyciela lub wierzycieli mających łącznie więcej niż 30% sumy wierzytelności, z wyłączeniem wierzycieli, o których mowa w art. 80 ust. 3 oraz art. 116 p.r., sąd, w postanowieniu o otwarciu postępowania sanacyjnego, powołuje do pełnienia funkcji zarządcy osobę spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r., wskazaną przez dłużnika; sąd może odmówić powołania wskazanej osoby, jeżeli zachodzą uzasadnione przyczyny, w szczególności jeżeli jest oczywiste, że wskazana osoba nie daje rękami należytego wykonywania obowiązków;

c) zgodnie z art. 133 ust. 2 p.r. na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej w pełnym składzie, za którą głosowało co najmniej czterech członków, albo na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej zgodnie z wnioskiem dłużnika sąd zmienia nadzorcę sądowego albo zarządcę i powołuje do pełnienia tych funkcji osobę spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r., wskazaną przez radę wierzycieli, chyba że byłoby to niezgodne z prawem, rażąco naruszałoby interes wierzycieli lub zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że wskazana osoba nie będzie należycie pełniła obowiązków; na postanowienie sądu odmawiające powołania osoby wskazanej przez radę zażalenie przysługuje wyłącznie członkom rady wierzycieli oraz dłużnikowi.

61 Zgodnie z art. 25 ust. 1 p.r. nadzorca i zarządca odpowiadają za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków na podstawie art. 415 i n. k.c. (za czynny niedozwolone). Odpowiedzialność ta oparta jest na zasadzie winy, obejmując zarówno winę umyślną, jak i winę nieumyślną (lekkomyślność albo niedbalstwo). Szkada musi nastąpić na skutek nienależytego wykonywania obowiązków przez nadzorcę sądowego albo zarządcę. Należy przyjąć, że – w zależności od zaistniałych okoliczności – odpowiedzialność ta może zaistnieć względem dłużnika, wierzycieli oraz osób trzecich, a także zarządcy (powołanego po osobie wyrządzającej szkodę), względnie syndyka masy upadłości, jeśli następnie ogłoszono upadłość dłużnika.

W celu urealnienia dochodzenia roszczeń wynikających z zaistniałej szkody nadzorca sądowy i zarządca niezwłocznie, nie później niż wraz z podjęciem pierwszej czynności przed sądem lub sędzią-komisarzem, składają do akt postępowania dokument potwierdzający zawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z pełnieniem funkcji. Koszty ubezpieczenia nie stanowią kosztów postępowania restrukturyzacyjnego.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Złożenie przez nadzorcę sądowego albo zarządcę dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z pełnieniem funkcji*, red. I. Gil

62 W postępowaniu restrukturyzacyjnym ustawodawca wprowadza względem omawianych organów pozasądowych rozwiązania odnoszące się do dodatkowych obowiązków, których istotą jest wzmocnienie sytuacji dłużnika poprzez wykorzystanie istniejących możliwości finansowania jego działalności. Nadzorca sądowy informuje dłużnika o dostępnych dla dłużnika źródłach finansowania, w tym pomocy publicznej, a także współpracuje z dłużnikiem w celu uzyskania tego finansowania (art. 26 ust. 1 p.r.). Z pewnością stanowi to element istotny również dla nadzorcy sądowego, składnikiem jego wynagrodzenia jest bowiem część uzależniona od skutku postępowania. Nie oznacza to jednak, że nadzorca ma wyręczać dłużnika w pozyskiwaniu środków finansowych na prowadzoną działalność gospodarczą albo składaniu wniosków w postępowaniach oddłużeniowych oferowanych przez niektórych wierzycieli (np. ZUS). Z kolei zarządca podejmuje działania w celu uzyskania dodatkowego źródła finansowania działalności dłużnika, w tym uzyskania pomocy publicznej, jeżeli istnieje taka potrzeba i możliwość. Tym samym zarządca dokonuje wszelkich czynności zmierzających do

poprawy sytuacji finansowej dłużnika, które są dostępne i niezbędne dla pozytywnego zakończenia postępowania restrukturyzacyjnego.

Jak stanowi art. 27 ust. 1 p.r., nadzorca sądowy i zarządca pełnią swoje funkcje do dnia zakończenia postępowania restrukturyzacyjnego, a więc do czasu uprawomocnienia się postanowienia o zatwierdzeniu układu albo o odmowie zatwierdzenia układu. W innym przypadku momentem tym jest uprawomocnienie się postanowienia o jego umorzeniu. Jeżeli został złożony uproszczony wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego albo uproszczony wniosek o ogłoszenie upadłości, to nadzorca sądowy i zarządca pełnią swoje funkcje do dnia otwarcia postępowania sanacyjnego albo ogłoszenia upadłości (w praktyce do momentu objęcia masy przez zarządcę, względnie syndyka) albo do dnia uprawomocnienia się postanowienia o oddaleniu uproszczonego wniosku albo jego odrzuceniu, albo umorzeniu postępowania o otwarcie postępowania sanacyjnego albo ogłoszenie upadłości.

63

W postanowieniu, w którym powołuje się nadzorcę sądowego albo zarządcę, wskazuje się numer licencji doradcy restrukturyzacyjnego osoby powołanej do pełnienia funkcji nadzorcy sądowego albo zarządcy lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym spółki powołanej do pełnienia tej funkcji (art. 27 ust. 3 p.r.). Trzeba zgodzić się z P. Zimmermanem, że należy podać numer licencji lub KRS również we wniosku o powołanie odpowiedniej osoby do pełnienia funkcji nadzorcy sądowego w trybie art. 38 ust. 2 p.r., funkcji zarządcy w trybie art. 51 ust. 2 p.r., we wniosku o zmianę nadzorcy lub zarządcy składanym w trybie art. 28 ust. 1 pkt 4 p.r., jak również w treści uchwały rady wierzycieli o zmianie osoby pełniącej funkcję nadzorcy sądowego lub zarządcy podejmowanej w trybie art. 133 ust. 2 p.r. [P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020, art. 27 p.r., nb 4].

64

Jak wielokrotnie wskazano, w toku postępowania może dojść do zmiany osoby powołanej na stanowisko nadzorcy sądowego albo zarządcy. Rozwiązanie to, obok sankcji wskazanych w art. 30 p.r., stanowi jedną z możliwych konsekwencji niewłaściwego działania nadzorcy sądowego albo zarządcy, aczkolwiek nie ma wprost charakteru dyscyplinującego, odnosi się bowiem również do innych okoliczności. W myśl art. 28 ust. 1 p.r. sąd zmienia nadzorcę sądowego albo zarządcę:

65

1) na jego wniosek; wniosek ten nie wymaga uzasadnienia; samo złożenie wniosku nie jest równoznaczne z odejściem nadzorcy sądowego albo zarządcy z postępowania restrukturyzacyjnego, momentem zmiany tej osoby jest bowiem dopiero wydanie postanowienia przez sąd w tej materii;

2) w przypadku cofnięcia albo zawieszenia praw wynikających z licencji doradcy restrukturyzacyjnego osobie fizycznej albo wspólnikom ponoszącym odpowiedzialność za zobowiązania spółki będącej nadzorcą sądowym albo zarządcą bez ograniczenia całym swoim majątkiem albo członkom zarządu reprezentującym taką spółkę;

3) na podstawie uchwały rady wierzycieli podjętej w trybie określonym w art. 133 ust. 2 p.r.; na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej w pełnym składzie, za którą głosowało co najmniej czterech członków, albo na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej zgodnie z wnioskiem dłużnika sąd zmienia nadzorcę sądowego albo zarządcę i powołuje do pełnienia tych funkcji osobę spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r., wskazaną przez radę wierzycieli, chyba że byłoby to niezgodne z prawem, rażąco naruszałoby interes wierzycieli lub zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że wskazana osoba nie będzie należycie pełniła obowiązków;

4) na wniosek dłużnika, do którego dołączono pisemną zgodę wierzyciela lub wierzycieli mających łącznie więcej niż 30% sumy wierzytelności, z wyłączeniem wierzycieli określonych w art. 80 ust. 3, art. 109 ust. 1 i art. 116 p.r.; rozwiązanie to znajdzie zastosowanie także w odniesieniu do nadzorcy sądowego powołanego na wniosek dłużnika w trybie art. 38 ust. 2 p.r. i zarządcy powołanego w trybie art. 51 ust. 2 p.r.

Wskazane przypadki mają charakter obligatoryjny, a więc sąd ma obowiązek dokonać zmiany nadzorca sądowego albo zarządcy w razie zaistnienia wskazanych okoliczności. Jednak w przypadku, o którym mowa w pkt 4, sąd może odmówić powołania wskazanej osoby, jeżeli zachodzą uzasadnione przyczyny, w szczególności jeżeli jest oczywiste, że wskazana osoba nie daje rękojmi należytego wykonywania obowiązków. Ponadto zmiana na wniosek dłużnika nadzorca sądowego albo zarządcy powołanych na podstawie uchwały rady wierzycieli podjętej na podstawie art. 133 ust. 2 p.r. jest niedopuszczalna.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Postępowanie w przedmiocie zmiany nadzorca sądowego albo zarządcy*, red. I. Gil

66

Jak wyżej wskazano, dla niektórych przypadków odwołania nadzorca sądowego albo zarządcy podstawowe znaczenie mają przepisy ustawy o licencji doradcy restrukturyzacyjnego, która przewiduje obligatoryjne i fakultatywne przypadki cofnięcia tej licencji. Zgodnie z art. 18 ust. 1 u.l.d.r. Minister Sprawiedliwości cofa licencję doradcy restrukturyzacyjnego, w przypadku gdy osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego:

- 1) przestała spełniać którykolwiek z wymogów określonych w art. 3 ust. 1 pkt 1, 3, 9 u.l.d.r.;
- 2) dwukrotnie została odwołana prawomocnym postanowieniem z powodu nienależytego pełnienia obowiązków, a w przypadku odwołania z powodu rażącego uchybienia – jednokrotnie; decyzja ta ma charakter związany, a więc organ jest obowiązany do cofnięcia decyzji, jeżeli zachodzi przesłanka określona w tym przepisie (wyrok NSA z 20.02.2018 r., II GSK 3856/16, LEX nr 2455924);
- 3) wystąpiła z takim wnioskiem;
- 4) została skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 5) dopuściła się uporczywego lub rażącego naruszenia przepisów prawa w związku z wykonywaniem czynności, o których mowa w art. 2 ust. 1 lub 2 u.l.d.r., stwierdzonego w ramach nadzoru, o którym mowa w art. 20b u.l.d.r.

Natomiast art. 18 ust. 2 u.l.d.r. określa fakultatywny przypadek cofnięcia licencji, Minister Sprawiedliwości może bowiem cofnąć licencję doradcy restrukturyzacyjnego w przypadku, gdy osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego została skazana prawomocnym wyrokiem za nieumyślne przestępstwo lub nieumyślne przestępstwo skarbowe, które miało związek z wykonaniem uprawnień wynikających z licencji doradcy restrukturyzacyjnego i rzutowało na jakość i sposób wykonywania tych uprawnień.

67

Podobnie został skonstruowany mechanizm zawieszenia osoby mającej licencję doradcy restrukturyzacyjnego, Minister Sprawiedliwości zawiesza bowiem tę osobę, jeżeli:

- 1) wobec niej jest prowadzone postępowanie o częściowe lub całkowite ubezwłasnowolnienie i ustanowiono dla niej doradcę tymczasowego;
- 2) przeciwko niej jest prowadzone postępowanie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, z wyjątkiem spraw, w których oskarżycielem jest podmiot, o którym mowa w art. 55 § 1 k.p.k., lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Natomiast organ ten może zawiesić osobie posiadającej licencję doradcy restrukturyzacyjnego prawa wynikające z licencji, jeżeli przeciwko tej osobie jest prowadzone postępowanie:

- 1) o nieumyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, o nieumyślne przestępstwo skarbowe lub o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, w którym oskarżycielem jest podmiot, o którym mowa w art. 55 § 1 k.p.k., mając na uwadze charakter i wagę zarzucanego jej czynu oraz to, czy ma on związek z wykonaniem uprawnień wynikających z licencji doradcy restrukturyzacyjnego i rzutuje na jakość i sposób wykonywania tych uprawnień;

2) w przedmiocie cofnięcia licencji doradcy restrukturyzacyjnego z przyczyn, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 6 u.l.d.r., mając na uwadze potrzebę ochrony słuszných interesów uczestników postępowań restrukturyzacyjnych lub upadłościowych lub interes publiczny.

Odrębną kwestią jest wygaśnięcie funkcji nadzorca sądowego albo zarządcy. Zgodnie z art. 29 ust. 1 p.r. sąd stwierdza wygaśnięcie funkcji nadzorca sądowego albo zarządcy w przypadku:

- 1) jego śmierci;
- 2) utraty przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych;
- 3) gdy w składzie organów spółki będącej nadzorcą sądowym albo zarządcą zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie (np. utrata licencji przez członka zarządu w spółce kapitałowej, który nie został odwołany z zarządu).

Takie rozstrzygnięcie sądu ma charakter deklaracyjny, jedynie potwierdzający zaistnienie zdarzenia, które nastąpiło z mocy prawa. Odpis prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu wygaśnięcia funkcji nadzorca sądowego albo zarządcy doręcza się Ministrowi Sprawiedliwości, który czuwa nad prawidłowością działania doradców restrukturyzacyjnych.

W przypadku, o którym mowa w pkt 1, w postanowieniu wskazuje się datę śmierci nadzorca sądowego albo zarządcy.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Wygaśnięcie funkcji nadzorca sądowego albo zarządcy*, red. I. Gil

W celu zagwarantowania należytego działania organów pozasądowych ustawodawca wprowadził instrumenty dyscyplinujące, które znajdą zastosowanie w razie niewłaściwego wykonywania czynności w postępowaniu przez te organy. Sankcje, które może stosować sędzia-komisarz, są stopniowalne w zależności od stopnia zawinienia nadzorca sądowego albo zarządcy. Z pewnością najmniej dotkliwym środkiem jest zwrócenie uwagi organowi postępowania na popełnione uchybienia (art. 19 ust. 1 p.r.), jednak nie wyczerpuje to możliwości przewidzianych w ustawie.

Jak stanowi art. 30 ust. 1 p.r., sędzia-komisarz upomina nadzorcę sądowego albo zarządcę, który nie wykonuje albo nienależyście wykonuje swoje obowiązki (obejmuje to zarówno działania, jak i zaniechania organów). Zakładając optymalną efektywność tego instrumentu, należy uznać, że sędzia-komisarz powinien w upomnieniu określić uchybienia stanowiące podstawę upomnienia, czynności, które powinny być podjęte w celu ich usunięcia, oraz termin dokonania tych czynności. Jeśli uchybienie nie jest istotne, co uzasadniało niezastosowanie grzywny, należy piastuna organu uprzedzić o zagrożeniu grzywną w razie dalszego niewłaściwego postępowania. Na postanowienie w przedmiocie upomnienia służy zażalenie (art. 30 ust. 5 p.r.).

W przypadku istotnego uchybienia albo braku poprawy w wykonywaniu obowiązków mimo upomnienia sędzia-komisarz nakłada na nadzorcę sądowego albo zarządcę grzywnę w wysokości od 1000 zł do 30 000 zł, biorąc pod uwagę stopień oraz wagę uchybienia (art. 30 ust. 2 p.r.). Na postanowienie w przedmiocie nałożenia grzywny służy zażalenie (art. 30 ust. 5 p.r.).

Wskazane sankcje są stosowane przez sędziego-komisarza z urzędu, więc o ile nie jest wykluczona sygnalizacja ze strony uprawnionych podmiotów, to jakkolwiek wniosek w tym przedmiocie powinien zostać odrzucony jako niedopuszczalny. W tym przypadku nie powinno zostać wydane postanowienie o odmowie udzielenia upomnienia albo nałożenia grzywny, które ma charakter merytoryczny.

W przypadku rażącego uchybienia albo braku poprawy w wykonywaniu obowiązków mimo nałożonej grzywny lub w przypadku niewykonania obowiązków, o których mowa w art. 24 ust. 5 p.r. (brak oświadczenia, że nie zachodzą przesłanki uniemożliwiające sprawowanie mu

68

69

70

funkcji zarządcy albo nadzorcy sądowego w danym postępowaniu) i art. 25 ust. 2 p.r. (brak dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej), mimo wezwania do ich spełnienia w terminie tygodnia, sąd odwołuje nadzorcę sądowego albo zarządcę. W tym przypadku sąd ma obowiązek wydania takiego rozstrzygnięcia z urzędu, a więc żaden z podmiotów nie ma legitymacji do złożenia wniosku w tej sprawie, co oznacza konieczność odrzucenia takiego wniosku jako niedopuszczalnego. W razie uprawdopodobnienia podstaw do odwołania nadzorcy sądowego albo zarządcy sąd może do czasu wydania postanowienia w przedmiocie odwołania zawiesić nadzorcę sądowego albo zarządcę w wykonywaniu jego czynności, powołując tymczasowego nadzorcę sądowego albo tymczasowego zarządcę, do których przepisy o nadzorcy sądowym albo zarządcy stosuje się odpowiednio (art. 30 ust. 4 p.r.). Wprowadzenie tej osoby ma zabezpieczyć interesy wierzycieli, ale również dłużnika, którego majątek z uwagi na nieprawidłowe czynności zarządcy albo nadzorcy sądowego może ulec pomniejszeniu.

- 71** Wniosek o odwołanie nadzorcy sądowego albo zarządcy z tych przyczyn może złożyć prokurator. Wydaje się, że to ostatnie uprawnienie odnosi się przede wszystkim do sytuacji, w których działanie albo zaniechanie organu w postępowaniu upadłościowym następuje w wyniku czynu zabronionego (np. łapownictwa) albo samo jest takim czynem (np. sprzeniewierzenie powierzzonego mienia). Sąd wysłuchuje nadzorcę sądowego albo zarządcę przed ich odwołaniem, co stanowi rozwiązanie uzasadnione ze względu na wagę takiego rozstrzygnięcia. Na postanowienie sądu w przedmiocie odwołania nadzorcy sądowego albo zarządcy przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje również nadzorcy sądowemu albo zarządcy. Odpis prawomocnego postanowienia doręcza się Ministrowi Sprawiedliwości, co stanowi obowiązek informacyjny istotny z perspektywy potencjalnych przesłanek cofnięcia licencji doradcy restrukturyzacyjnego. Sąd powołuje nadzorcę sądowego albo zarządcę po uprawomocnieniu się postanowienia o odwołaniu. Do czasu powołania nadzorcy sądowego albo zarządcy sąd powołuje tymczasowego nadzorcę sądowego albo tymczasowego zarządcę, do których przepisy o nadzorcy sądowym albo zarządcy stosuje się odpowiednio.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Odwołanie nadzorcy sądowego albo zarządcy*, red. I. Gil

M. Piechowiak, *Upomnienie nadzorcy sądowego albo zarządcy*, red. I. Gil

- 72** W celu wzmocnienia zasady jawności postępowania restrukturyzacyjnego z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych wprowadza się rozwiązanie, zgodnie z którym obwieszcza się postanowienie o powołaniu nadzorcy sądowego albo zarządcy oraz prawomocne postanowienie o zmianie, odwołaniu albo stwierdzeniu wygaśnięcia funkcji nadzorcy sądowego albo zarządcy oraz organów, do których przepisy o nadzorcy sądowym albo zarządcy stosuje się odpowiednio (art. 30a p.r.). Z pewnością ma to znaczenie dla bezpieczeństwa obrotu prawnego, pozwala bowiem uczestnikom tego obrotu na precyzyjne ustalenie podmiotów umocowanych do działania w czynnościach dotyczących majątku dłużnika.

- 73** W myśl art. 31 ust. 1 p.r. nadzorca sądowy i zarządca składają sędziemu-komisarzowi sprawozdania ze swoich czynności za każdy miesiąc kalendarzowy pełnienia funkcji. Należy przyjąć, że termin miesięczny stanowi okres maksymalny, co pozwala na wprowadzenie przez sędziego-komisarza krótszych terminów, jeśli jest to uzasadnione szybkością kolejnych czynności dokonywanych w postępowaniu restrukturyzacyjnym. W konsekwencji sędzia-komisarz może wyznaczyć inne terminy składania sprawozdań z czynności oraz określić dodatkowe wymogi co do treści tych sprawozdań. Sprawozdania z czynności nie podlegają zatwierdzeniu przez sędziego-komisarza, ale mogą stanowić podstawę do zastosowania środków dyscyplinujących wobec nadzorcy sądowego albo zarządcy.

W konsekwencji sprawozdania z czynności i sprawozdania rachunkowe składane przez organy pozasądowe sędziemu-komisarzowi stanowią instrument efektywnego nadzoru nad przebiegiem postępowania, a jednocześnie wartościowe źródło informacji dla innych uczestników postępowania.

Sprawozdanie z czynności nadzorcy sądowego obejmuje co najmniej wskazanie:

1) czy dłużnik reguluje zobowiązania powstałe po otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego; niewykonywanie zobowiązań stanowi podstawę umorzenia postępowania, toteż informacja odnosząca się do ich realizacji stanowi kluczowy element sprawozdania; zgodnie z art. 326 ust. 2 p.r. sąd obligatoryjnie umarza postępowanie układowe, jeżeli dłużnik utracił zdolność do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu oraz zobowiązań, które nie mogą zostać objęte układem;

2) przedstawionych przez dłużnika wpływów i wydatków oraz wysokości środków pieniężnych zgromadzonych w kasie i na rachunkach bankowych na początku i końcu okresu sprawozdawczego;

3) czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu, na które nadzorca sądowy wyraził zgodę; w tym zakresie kluczowe znaczenie ma merytoryczne uzasadnienie tych decyzji oraz skutki finansowe, jakie uzgodnione czynności wywołały w majątku dłużnika.

Nadzorca sądowy nie jest zobowiązany do złożenia sprawozdania finansowego.

Natomiast sprawozdanie z czynności zarządcy obejmuje co najmniej wskazanie i omówienie etapu przygotowywania lub realizacji planu restrukturyzacyjnego oraz wskazanie, czy zarządca reguluje zobowiązania powstałe po otwarciu postępowania sanacyjnego (art. 31 ust. 3 p.r.), a więc informacje kluczowe dla oceny prawidłowego przebiegu postępowania.

Ponadto zgodnie z art. 32 ust. 1 p.r. zarządca składa sędziemu-komisarzowi co miesiąc kalendarzowy sprawozdanie rachunkowe. Sprawozdanie rachunkowe obejmuje co najmniej wskazanie źródła i wysokości poszczególnych wpływów i wydatków oraz wysokości środków pieniężnych zgromadzonych w kasie i na rachunkach bankowych na początku i końcu okresu sprawozdawczego. Sędzia-komisarz zatwierdza sprawozdanie rachunkowe, odmawia uznania określonego wydatku lub dokonuje odpowiedniego sprostowania oraz orzeka o zwrocie do masy sanacyjnej kwoty niezatwierdzonej. Na postanowienie sędziego-komisarza przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje również zarządcy. Prawomocne postanowienie zobowiązujące zarządcę do zwrotu do masy sanacyjnej kwoty niezatwierdzonej stanowi tytuł egzekucyjny przeciwko zarządcy.

Należy zwrócić uwagę, że wskazane przez ustawodawcę elementy sprawozdań mają charakter minimalny, co oznacza, że sędzia-komisarz może wprowadzić dodatkowe wymogi w jego opinii istotne dla prawidłowej oceny przebiegu postępowania, a także organ sporządzający sprawozdanie może również umieścić w nim kolejne informacje, które mają znaczenie z uwagi na okoliczności postępowania. Wydaje się, że istnieje również możliwość zażądania przez sędziego-komisarza uzupełnienia sprawozdania, jeśli uzna niezbędność dodatkowych informacji za poprzednie okresy rozliczeniowe.

Po wykonaniu wszystkich obowiązków zarządca składa sprawozdanie końcowe, które obejmuje co najmniej wskazanie, w jakim stopniu został zrealizowany plan restrukturyzacyjny oraz czy zarządca wydał dłużnikowi cały majątek i dokumenty (art. 33 ust. 1 p.r.). Istotą tego postępowania jest określenie wyników przeprowadzonego postępowania i nakładu pracy poczynionego przez zarządcę. Zgodnie z art. 34 ust. 1 p.r. do sprawozdań, o których mowa w art. 32 i 33 p.r., przepisów ustawy z 29.09.1994 r. o rachunkowości nie stosuje się, ponieważ *de facto* jest to sprawozdanie z poczynionych wydatków w toku postępowania. Sprawozdanie końcowe zatwierdza sąd.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Składanie przez nadzorcę sądowego albo zarządcę sprawozdań z czynności*, red. I. Gil

74 Sąd odmawia zatwierdzenia sprawozdania końcowego w całości lub części, jeżeli zarządca dokonał czynności niezgodnych z prawem lub skutkujących pokrzywdzeniem wierzycieli lub dłużnika albo mimo wezwania nie wykonał w określonym terminie wszystkich obowiązków. Odmowa zatwierdzenia sprawozdania ma kluczowe znaczenie, wykraczające poza ramy samego postępowania, ponieważ może być jedną z przesłanek oceny działania zarządcy w aspekcie jego odpowiedzialności cywilnej względem dłużnika lub wierzycieli.

Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje dłużnikowi, wierzycielom, a także zarządcy. Prawomocne postanowienie o odmowie zatwierdzenia sprawozdania końcowego w całości lub części doręcza się Ministrowi Sprawiedliwości, także ze względu na wskazane wyżej przesłanki cofnięcia licencji doradcy restrukturyzacyjnego.

Sprawozdania, o których mowa w art. 31–33 p.r., składa się w postaci elektronicznej i zamieszcza w Centralnym Rejestrze Restrukturyzacji i Upadłości; z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych będzie to Krajowy Rejestr Zadłużonych. Na gruncie prawa cywilnego procesowego należy podkreślić, że wzór ten nie jest formularzem w świetle art. 130 k.p.c., a więc nie ma podstaw do wezwania do usunięcia braków formalnych względnie zwrotu sprawozdania. Nie ulega jednak wątpliwości, że niestaranność sporządzającego sprawozdanie może stanowić element negatywnej oceny jego pracy w toku postępowania.

B. Nadzorca układu

Podstawa prawna: art. 35 p.r.

75 W przeciwieństwie do innych organów pozasądowych wybór nadzorcy układu należy wyłącznie do dłużnika. W konsekwencji ani sąd, ani wierzyciele nie mają wpływu na wybór dłużnika, jedynym kryterium stosowanym w tym przypadku jest bowiem spełnienie wymogów dotyczących licencji doradcy restrukturyzacyjnego. Jak stanowi art. 35 ust. 1 p.r., w postępowaniu o zatwierdzenie układu nadzorca układu jest wybierany przez dłużnika i pełni swoją funkcję na podstawie umowy zawartej z dłużnikiem. Treść umowy o charakterze zbliżonym do umowy zlecenia może odwoływać się do postanowień ustawowych dotyczących wykonywania obowiązków nadzorcy układu. Z tego względu nadzorca układu ponosi odpowiedzialność kontraktową wobec dłużnika (art. 471 i n. k.c.). W umowie określa się wynagrodzenie nadzorcy układu, przy czym ustawa nie precyzuje zasad określenia tego wynagrodzenia, co daje swobodę wyrażenia woli stron w tym zakresie, a to pozwala na zastosowanie np. systemu motywacyjnego w zależności od efektów pracy nadzorcy układu.

Z uwagi na kwalifikacje wymagane od nadzorcy układu ustawodawca przewiduje, że umowa wygasa w przypadku cofnięcia lub zawieszenia praw wynikających z licencji doradcy restrukturyzacyjnego oraz w przypadku śmierci nadzorcy układu lub utraty przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych. Umowa wygasa również w przypadku, gdy w terminie 2 tygodni od dnia jej zawarcia nadzorca układu nie zawrze umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, w takiej sytuacji nadzorcy układu przysługuje wynagrodzenie za już wykonane czynności. W przypadku wygaśnięcia umowy z tych przyczyn dłużnik niezwłocznie zawiera umowę z osobą spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r., w celu dalszego pełnienia funkcji nadzorcy układu. Należy przy tym pamiętać, że wskazane zmiany personalne nie mają znaczenia dla biegu terminów przewidzianych w tym postępowaniu.

76 Zawarcie umowy z nadzorcą układu nie ogranicza dłużnika w zarządzie jego majątkiem aż do wydania przez sąd postanowienia w przedmiocie zatwierdzenia układu (art. 36 ust. 1 p.r.).

Następnie nadzorca układu nabywa uprawnienia nadzorcy sądowego, a dłużnik ma ograniczoną swobodę działania jedynie do czynności zwykłego zarządu do chwili uprawomocnienia się postanowienia (art. 224 ust. 1 p.r.).

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Wygaśnięcie umowy zawartej między dłużnikiem a nadzorcą układu*, red. I. Gil

Dłużnik udziela nadzorcy układu pełnych i zgodnych z prawdą informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz udostępnia dokumenty dotyczące swojego majątku i zobowiązań. Należy podkreślić, że zakres tych informacji określa treść wniosku o zatwierdzenie układu i załączników wskazanych przez ustawodawcę (art. 219 i 220 p.r.). Dla treści pozyskiwanych informacji znaczenie mają również postanowienia art. 216 ust. 1 p.r., zgodnie z którym nadzorca układu udziela wierzycielowi na jego żądanie informacji o sytuacji majątkowej dłużnika i możliwości wykonania układu w zakresie, który jest potrzebny do podjęcia racjonalnej ekonomicznej decyzji o głosowaniu za albo przeciw układowi. Dłużnik udziela nadzorcy układu tych informacji, pod rygorem odpowiedzialności karnej za dostarczanie nieprawdziwych informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz za zatajanie informacji mających istotne znaczenie dla przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego, o czym poucza go nadzorca układu. Pouczenie powinno mieć formę pisemną w chwili zawarcia umowy o wykonywanie czynności nadzorcy układu, a dłużnik powinien podpisem poświadczyc zapoznanie się z pouczeniem. Nadzorca układu nie ponosi odpowiedzialności za prawdziwość informacji dostarczonych mu przez dłużnika, pouczonego o odpowiedzialności karnej. Nie zwalnia to nadzorcy układu z obowiązku wnikliwego weryfikowania przedstawionych informacji, w szczególności w przypadku, gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do ich rzetelności.

Z uwagi na sytuację dłużnika, który jest co najmniej zagrożony niewypłacalnością, ustawodawca wprowadza mechanizmy mające na celu zabezpieczenie majątku dłużnika oraz zapewnienie efektywności postępowania restrukturyzacyjnego, a razie zaistnienia stosownych okoliczności – postępowania sanacyjnego, względnie upadłościowego. Według art. 37 ust. 1 p.r. w ramach sprawowanego nadzoru nadzorca układu może kontrolować czynności dłużnika dotyczące jego majątku, a także przedsiębiorstwo dłużnika, w tym sprawdzać, czy mienie dłużnika, które nie stanowi części przedsiębiorstwa, jest dostatecznie zabezpieczone przed zniszczeniem lub utratą. W razie zaistnienia nieprawidłowości nadzorca układu powinien pisemnie wskazać uwagi odnoszące się do tych działań lub zaniechań dłużnika, przy czym mogą to być jedynie rady, ponieważ nadzorca nie ma uprawnień władczych.

Do czynności nadzorcy układu należy w szczególności:

- 1) sporządzenie planu restrukturyzacyjnego, którego treść określono w art. 10 p.r.;
- 2) przygotowanie wspólnie z dłużnikiem propozycji układowych; z jednej strony to dłużnik ma decydujące zdanie co do restrukturyzacji zobowiązań, ale z drugiej – ich dopracowanie jest na tyle skomplikowane, iż wymaga wsparcia profesjonalisty;
- 3) sporządzenie spisu wierzytelności oraz spisu wierzytelności spornych; w tym przypadku podstawowe znaczenie ma ustalenie proporcji tych ostatnich wierzytelności względem ogółu wierzytelności, przekroczenie progu 15% uniemożliwia bowiem prowadzenie tego postępowania;
- 4) współpraca z dłużnikiem w zakresie sprawnego i zgodnego z prawem zbierania głosów przy zachowaniu praw wierzycieli; odnosi się to w szczególności do aspektów organizacyjnych, informacyjnych i formalnych, w tym przestrzegania ustawowego 3-miesięcznego terminu;
- 5) złożenie sprawozdania o możliwości wykonania układu; treść sprawozdania określa art. 220 p.r.

Nadzorca układu przygotowuje sprawozdanie stanowiące załącznik do wniosku dłużnika o zatwierdzenie układu (art. 219 ust. 2 pkt 3, art. 220 p.r.). W sprawozdaniu powinien odnieść się do ewentualnych nieprawidłowości dotyczących zachowania dłużnika w odniesieniu do przedsiębiorstwa oraz jego majątku.

C. Nadzorca sądowy

Podstawa prawna: art. 38 p.r.

- 78** Nadzorca sądowy jest powoływany przez sąd w postanowieniu o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego (art. 38 ust. 1 p.r.). Nadzorcą może być osoba fizyczna lub spółka prawa handlowego z uwzględnieniem kryteriów określonych w art. 24 ust. 1–2 p.r.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Powołanie nadzorcy sądowego*, red. I. Gil

W celu zapewnienia odpowiedniego obciążenia doradców restrukturyzacyjnych, którzy przy nadmiernej liczbie spraw mogą nie wykonywać należycie swoich obowiązków, co negatywnie wpływa na efektywność i prawidłowość prowadzonych postępowań, ustawodawca wprowadził kryteria oceny możliwości powierzenia doradcy kolejnych spraw. Sąd powołuje nadzorcę sądowego, biorąc pod uwagę liczbę spraw, w których osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego pełni funkcję nadzorcy sądowego lub zarządcy w innych postępowaniach restrukturyzacyjnych lub syndyka w postępowaniach upadłościowych, a także jej doświadczenie i dodatkowe kwalifikacje. Rozwiązanie to stosuje się odpowiednio w przypadku wyznaczenia nadzorcy sądowego będącego spółką handlową.

- 79** Jednocześnie w przypadku szczególnego rodzaju dłużników wprowadzono wymóg kwalifikowanych kompetencji doradcy restrukturyzacyjnego. Odnosi się to do:
- 1) przedsiębiorcy, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:
 - a) zatrudniał średniorocznie 250 lub więcej pracowników lub
 - b) osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych przekraczający równowartość w złotych 50 mln euro, lub
 - c) osiągnął sumy aktywów bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat, które przekroczyły równowartość w złotych 43 mln euro,
 - 2) spółki o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa, umieszczonej w wykazie określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z 16.12.2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 735 ze zm.),
 - 3) przedsiębiorcy o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, umieszczonego w wykazie określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 6 ustawy z 23.08.2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców (Dz.U. z 2020 r. poz. 1669).
- W powyższych przypadkach sąd wyznacza do pełnienia funkcji nadzorcy sądowego osobę posiadającą licencję doradcy restrukturyzacyjnego z tytułem kwalifikowanego doradcy restrukturyzacyjnego.

- 80** Na wniosek dłużnika, do którego dołączono pisemną zgodę wierzyciela lub wierzycieli mających łącznie więcej niż 30% sumy wierzytelności, z wyłączeniem wierzycieli, o których

mowa w art. 80 ust. 3 (wierzytelności współdłużnika, poręczyciela, gwaranta lub banku otwierającego akredytywy, który nie zaspokoił wierzyciela) oraz art. 116 p.r. (wierzytelności podmiotów pozbawionych prawa głosu w sprawie układu), sąd, w postanowieniu o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego lub postępowania układowego, powołuje do pełnienia funkcji nadzorca sądowego osobę spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r., wskazaną przez dłużnika. W celu usprawnienia postępowania dłużnik może dołączyć do wniosku zgodę osoby w nim wskazanej. Sąd może odmówić powołania wskazanej osoby, jeżeli zachodzą uzasadnione przyczyny, w szczególności jeżeli jest oczywiste, że wskazana osoba nie daje rękojmi należytego wykonywania obowiązków (np. z uwagi na nieprawidłowości, które się pojawiły w innych postępowaniach prowadzonych przez tego doradcę restrukturyzacyjnego).

Po powołaniu nadzorca sądowego dłużnik może dokonywać czynności zwykłego zarządu. W tym przypadku można przyjąć szerokie rozumienie pojęcia zarządu. Sąd Najwyższy wskazał, że zarząd obejmuje całokształt dotyczących danego majątku czynności prawnych oraz działań faktycznych, a wśród nich czynności, których treścią jest zarówno zobowiązanie się do zbycia prawa majątkowego stanowiącego składnik tego majątku, jak i przeniesienie takiego prawa na inną osobę (zob. uchwała SN (7) z 10.04.1991 r., III CZP 76/90, OSNC 1991/10–12, poz. 117). Należy zgodzić się z S. Gurgulem, że przez czynności zwykłego zarządu należy rozumieć załatwianie bieżących spraw związanych z normalną eksploatacją rzeczy i utrzymanie jej w stanie nie pogorszonym, w ramach aktualnego jej przeznaczenia, pozostałe zaś czynności należy zaliczyć do kategorii czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu [S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020, art. 39 p.r., nb 2]. Jednak granice pomiędzy tymi kategoriami czynnościami nie są precyzyjnie określone, więc ocena ta powinna zostać przeprowadzona w odniesieniu do konkretnej czynności na tle towarzyszących jej okoliczności. Na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu wymagana jest zgoda nadzorca sądowego, chyba że ustawa przewiduje zezwolenie rady wierzycieli. Jak stanowi art. 129 ust. 1 p.r., zezwolenia rady wierzycieli pod rygorem nieważności wymagają następujące czynności dłużnika albo zarządcy:

- 1) obciążenie składników masy układowej lub sanacyjnej hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym lub hipoteką morską w celu zabezpieczenia wierzytelności nieobjętej układem;
- 2) przeniesienie własności rzeczy lub prawa na zabezpieczenie wierzytelności nieobjętej układem;
- 3) obciążenie składników masy układowej lub sanacyjnej innymi prawami;
- 4) zaciąganie kredytów lub pożyczek;
- 5) zawarcie umowy dzierżawy przedsiębiorstwa dłużnika lub jego zorganizowanej części lub innej podobnej umowy.

Ponadto zezwolenia rady wierzycieli pod rygorem nieważności wymaga również sprzedaż przez dłużnika nieruchomości lub innych składników majątku o wartości powyżej 500 000 zł.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Podejmowanie przez dłużnika czynności po powołaniu nadzorca sądowego*, red. I. Gil

Warto przypomnieć, że rada wierzycieli może również udzielić zezwolenia na zawarcie umowy kredytu lub pożyczki lub ustanowienie zabezpieczeń, o których mowa w art. 129 ust. 1 pkt 1–3 p.r., jeżeli jest to niezbędne do zachowania zdolności do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania restrukturyzacyjnego i zobowiązań powstałych po jego otwarciu lub zawarcia i wykonania układu oraz zostało zagwarantowane, że środki zostaną przekazane dłużnikowi i wykorzystane w sposób przewidziany przez uchwałę rady wierzycieli, a ustanowione zabezpieczenie jest adekwatne do udzielonego kredytu lub pożyczki.

Czynności, o których mowa w art. 129 ust. 1 p.r., dokonane za zezwoleniem rady wierzycieli, nie mogą być uznane za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości.

W razie odmiennego stanowiska nadzorca sądowy może wystąpić do sędziego-komisarza o zbadanie zgodności uchwały rady wierzycieli z przepisami prawa i wnosić o jej uchylenie. Ustawodawca wprowadził również bardzo istotną w praktyce zgodę *ex post*, może ona bowiem zostać udzielona również po dokonaniu czynności w terminie 30 dni od dnia jej dokonania. Jeżeli chodzi o formę zgody, to należy przyjąć, że jest pochodna od formy czynności, której dotyczy, jednak to obostrzenie nie odnosi się do odmowy zgody, która może przybrać zwykłą formę pisemną. Czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu dokonana bez wymaganej zgody jest nieważna (art. 39 ust. 1 p.r.). Przepisy art. 36 ust. 2 i 3 oraz art. 37 ust. 1 p.r. stosuje się odpowiednio.

W konsekwencji należy przyjąć, że podstawowym zadaniem nadzorca sądowego jest w pierwszym rzędzie dokonanie prawidłowej klasyfikacji czynności dokonywanych przez dłużnika, a następnie ich oceny przede wszystkim w aspekcie potencjalnych zagrożeń dla interesów wierzycieli i przebiegu postępowania. Zgodnie z art. 40 p.r. do czynności nadzorca sądowego należy w szczególności:

- 1) zawiadomienie wierzycieli o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego; w tym zakresie posługuje się spisem wierzycieli załączonym do wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego;
- 2) sporządzenie planu restrukturyzacyjnego w oparciu o wymogi określone w art. 10 p.r., ze szczególnym uwzględnieniem możliwości wykonania wskazanych we współpracy z dłużnikiem propozycji układowych, a także sporządzenie spisu wierzytelności (art. 76–87 p.r.) na podstawie danych przekazanych przez dłużnika; w tym zakresie kluczowe znaczenie mają terminy liczone od chwili wydania postanowienia o otwarciu postępowania – 2 tygodnie w przyspieszonym postępowaniu układowym (art. 261 pkt 1 p.r.) oraz 30 dni w odniesieniu do postępowania układowego (art. 280 p.r.);
- 3) ocena propozycji układowych, w tym, w razie potrzeby, doradztwo w zakresie ich zmiany w celu zapewnienia zgodności z prawem i możliwości ich wykonania; warto wskazać, że w tym przypadku nadzorca sądowy nie może kierować się wyłącznie interesem dłużnika, ale musi analizować prawdopodobieństwo wykonania tych propozycji oraz brać pod uwagę należyte zabezpieczenie interesów wierzycieli; kryterium kluczowym jest również zgodność z prawem, w szczególności przepisami Prawa restrukturyzacyjnego, ale również innymi powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności Kodeksu spółek handlowych w przypadku spółek, przepisami o pomocy publicznej itp.;
- 4) podejmowanie działań w celu złożenia przez wierzycieli możliwie największej liczby ważnych głosów; czuwanie nad przebiegiem głosowania ma koncentrować się na jego efektywnym przeprowadzeniu, niezależnie od stanowiska wyrażonego przez wierzycieli;
- 5) udział w zgromadzeniu wierzycieli i złożenie opinii o możliwości wykonania układu; w tym przypadku podstawowe znaczenie mają ustalone przez ustawodawcę założenia planu restrukturyzacyjnego, które wymagają przedstawienia wierzycielom (art. 114 p.r.), oraz ocena propozycji układowych pod kątem ich wykonalności (art. 115 p.r.), która co do zasady ma formę pisemną, co jednak nie wyklucza ustnego omówienia tych propozycji w zgromadzeniu wierzycieli;
- 6) w przyspieszonym postępowaniu układowym – sporządzenie spisu wierzytelności spornych w terminie 2 tygodni od otwarcia postępowania, z uwagi na konieczność dokonania weryfikacji progu 15-procentowego udziału tych wierzytelności, którego przekroczenie powoduje obowiązek umorzenia tego postępowania.

Jak zauważono, nadzorca sądowy prowadzi swoje czynności we współpracy z dłużnikiem, a w konsekwencji z oczywistych względów opiera swoje opinie na informacjach pozyskiwanych od dłużnika. Z tego względu – jak stanowi art. 41 p.r. – nadzorca sądowy nie ponosi odpowiedzialności za prawdziwość informacji dostarczonych mu przez dłużnika, pouczonego

o odpowiedzialności karnej za dostarczanie nieprawdziwych informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz za zatajanie informacji mających istotne znaczenie dla przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego. Pouczenie oraz poświadczenie o jego przyjęciu przez dłużnika powinno dla celów dowodowych mieć formę pisemną. Nie zwalnia to nadzorcę sądowego z obowiązku rzetelnego weryfikowania przedstawionych informacji, w szczególności w przypadku, gdy istnieją uzasadnione wątpliwości co do ich prawdziwości (np. z uwagi na rozbieżności między informacjami dłużnika a treścią posiadanych przez niego dokumentów).

W zamian za swoje obowiązki nadzorca sądowy otrzymuje wynagrodzenie ustalane na zasadach określonych przez ustawodawcę. Zmienione zasady konstruowania tego wynagrodzenia mają przede wszystkim zmotywować nadzorcę sądowego do efektywnego działania, przede wszystkim poprzez optymalizację skutków i maksymalizację sprawności postępowania restrukturyzacyjnego. Z jednej strony pojawiają się obiektywne kryteria liczbowe, pozwalające zweryfikować poziom skomplikowania postępowania, ale również kryterium ocenne, pozwalające sądowi na weryfikację nakładu pracy nadzorcę sądowego. Artykuł 42 ust. 1 p.r. stanowi, że wynagrodzenie nadzorcę sądowego ustala się jako sumę czterech części składowych, w granicach od 2-krotności do 44-krotności podstawy wynagrodzenia. Części składowe wynagrodzenia ustala się według następujących zasad:

1) część zależna od liczby wierzycieli będących uczestnikami postępowania:

- a) jedna podstawa wynagrodzenia – do 10 wierzycieli,
- b) trzy podstawy wynagrodzenia – od 11 do 50 wierzycieli,
- c) sześć podstaw wynagrodzenia – od 51 do 100 wierzycieli,
- d) osiem podstaw wynagrodzenia – od 101 do 500 wierzycieli,
- e) dziesięć podstaw wynagrodzenia – od 501 do 1000 wierzycieli,
- f) dwanaście podstaw wynagrodzenia – powyżej 1000 wierzycieli;

W tym przypadku bierze się pod uwagę szeroki katalog wierzycieli pojawiających się w postępowaniu, w tym wierzycieli ujętych w spisie wierzytelności oraz w spisie wierzytelności spornych (w przyspieszonym postępowaniu układowym), wierzycieli nieujętych w spisach, którzy zgłosili sprzeciw, wierzycieli dopuszczonych przez sędziego-komisarza w trybie art. 65 ust. 1 pkt 3 p.r.

2) część zależna od sumy wierzytelności przysługujących wierzycielom będącym uczestnikami postępowania:

- a) jedna podstawa wynagrodzenia – dla sumy do 100 000,00 zł,
- b) trzy podstawy wynagrodzenia – dla sumy od 100 000,01 zł do 500 000,00 zł,
- c) sześć podstaw wynagrodzenia – dla sumy od 500 000,01 zł do 1 000 000,00 zł,
- d) osiem podstaw wynagrodzenia – dla sumy od 1 000 000,01 zł do 10 000 000,00 zł,
- e) dziesięć podstaw wynagrodzenia – dla sumy od 10 000 000,01 zł do 500 000 000,00 zł,
- f) dwanaście podstaw wynagrodzenia – dla sumy przekraczającej 500 000 000,00 zł;

W tym wypadku należy zgodzić się z P. Zimmermanem, który wskazuje, że pod tym pojęciem należy rozumieć:

- a) w postępowaniu przyspieszonym – wierzytelności, które ujęte zostały w spisie wierzytelności i w kwotach z tego spisu, oraz wierzycieli spornych dopuszczonych do udziału w postępowaniu restrukturyzacyjnym przez sędziego-komisarza na podstawie art. 65 ust. 1 pkt 3 p.r. w kwotach ustalonych w postanowieniu wydanym w trybie art. 107 ust. 3 p.r.;
- b) w postępowaniu układowym – wierzytelności ujęte w zatwierdzonym spisie wierzytelności i w kwotach z tego spisu oraz wierzyciele sporni dopuszczeni do udziału w postępowaniu restrukturyzacyjnym przez sędziego-komisarza na takich samych zasadach [P. Zimmerman, *Prawo...*, art. 42 p.r., nb 2].

3) część ustalana przez sąd stosownie do rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego, zakresu czynności podejmowanych przez nadzorcę sądowego w toku postępowania i pracy włożonej w osiągnięcie celu postępowania – w granicach do dziesięciu podstaw wynagrodzenia;

w tym przypadku mamy do czynienia z kryterium ocennym, w ramach którego sąd może ocenić nakład pracy związany m.in. z poziomem skomplikowania postępowania, zachowaniem dłużnika itd.;

4) część ustalana w przypadku, gdy z przyczyn niezależnych od nadzorca sądowego postępowanie układowe trwa dłużej niż 12 miesięcy – w granicach do dziesięciu podstaw wynagrodzenia; to kryterium pozwala na wynagrodzenie nadzorca sądowego w sytuacji, gdy postępowanie przedłuża się mimo należytego wykonywania obowiązków przez nadzorcę sądowego.

Przez podstawę wynagrodzenia należy rozumieć przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w III kwartale roku poprzedniego, ogłoszone przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

85

Ustawodawca – również ze względu na fakt, że postępowanie układowe jest najbardziej rozbudowanym i czasochłonnym postępowaniem restrukturyzacyjnym, w którym występuje nadzorca sądowy – wprowadził w odniesieniu do tego postępowania możliwość pobierania zaliczek na poczet wynagrodzenia nadzorca. W praktyce powstają jednak wątpliwości, czy rozwiązania tego nie powinno rozszerzyć np. na przyspieszone postępowanie układowe, które ulega przedłużeniu poza ramy czasowe wyznaczane przez projektodawców. Podstawową regułą w tym zakresie stało się wyłączenie konieczności wydawania rozstrzygnięć organów sądowych w tym przedmiocie, z wyjątkiem sytuacji, w których z różnych przyczyn ustalenie prawidłowej wysokości należnej zaliczki jest problematyczne. Zgodnie z art. 43 ust. 1 p.r. nadzorca sądowy w postępowaniu układowym ma prawo do zaliczek kwartalnych w wysokości 10% wynagrodzenia, obliczonego zgodnie z art. 42 ust. 2 pkt 1 i 2 p.r., po upływie pełnego kwartału pełnienia funkcji, nie wcześniej niż po zatwierdzeniu spisu wierzytelności. Zaliczkę kwartalną wypłaca się na podstawie rachunku wystawionego przez nadzorcę sądowego, który powinien zostać przedstawiony do zapłaty dłużnikowi. Z kolei zgodnie z art. 43 ust. 3 p.r. sędzia-komisarz rozstrzyga postanowieniem spory co do wysokości zaliczek kwartalnych oraz po upływie 5 kwartałów pełnienia funkcji przez nadzorcę sądowego orzeka o dalszych zaliczkach. W tym przypadku podstawą ustalania zaliczek są dwie pierwsze podstawy określania wynagrodzenia wyrażone w art. 42 ust. 2 p.r.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Wypłata zaliczek kwartalnych nadzorca sądowemu w postępowaniu układowym*, red. I. Gil

86

Z kolei wynagrodzenie nadzorca sądowego jest ustalane na podstawie rozstrzygnięcia sądowego. Jak stanowi art. 44 ust. 1 p.r., sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wynagrodzenia na wniosek nadzorca sądowego złożony w terminie tygodnia od dnia złożenia opinii o możliwości wykonania układu albo doręczenia mu postanowienia o odwołaniu lub zmianie nadzorca sądowego albo umorzeniu postępowania. Termin ten ma charakter prekluzyjny i procesowy, co pozwala na złożenie nadzorca sądowemu wniosku o przywrócenie terminu w razie uchybienia terminowi na skutek okoliczności, za które nadzorca sądowy nie ponosi odpowiedzialności. Złożenie wniosku z uchybieniem terminowi skutkuje przyznaniem wynagrodzenia w wysokości dotychczas pobranych zaliczek, chyba że sąd postanowi o przyznaniu niższego wynagrodzenia i zwrocie części zaliczek. Do dnia wydania postanowienia w przedmiocie wynagrodzenia nadzorca sądowy może złożyć wniosek o przywrócenie terminu, wykazując, że uchybienie terminowi nastąpiło bez jego winy. We wniosku o ustalenie wynagrodzenia podaje się aktualne, według stanu na dzień złożenia wniosku, informacje o:

- 1) liczbie wierzytelności;
- 2) sumie wierzytelności;
- 3) rodzaju postępowania restrukturyzacyjnego;

4) zakresie czynności podejmowanych przez nadzorcę sądowego w toku postępowania restrukturyzacyjnego;

5) pracy włożonej w osiągnięcie celu postępowania restrukturyzacyjnego.

Nadzorca sądowy może do wniosku dołączyć pisemne oświadczenie dłużnika oraz oświadczenia wierzycieli, zawierające ich stanowisko co do wysokości wynagrodzenia, a także opinię rady wierzycieli. Jednak treść tych oświadczeń nie ma charakteru wiążącego dla sądu, zważywszy że wysokość wynagrodzenia nadzorcy sądowego nie pozostaje bez znaczenia dla obciążenia majątku dłużnika, a w konsekwencji – szans na zaspokojenie wierzycieli. Tym samym treść wniosku nadzorcy sądowego powinna się koncentrować na tych okolicznościach, które będą miały znaczenie dla określenia wynagrodzenia w oparciu o te kryteria, które mają charakter ocenny, i zależą w dużej mierze od wnikliwej analizy stanu faktycznego przez sąd orzekający w tej materii. Ostateczna wysokość wynagrodzenia nadzorcy sądowego jest uwarunkowana końcową oceną nakładu pracy nadzorcy sądowego, przebiegu oraz aspektów podmiotowych i przedmiotowych postępowania restrukturyzacyjnego, co skutkuje albo zwrotem nadpłaconych zaliczek, albo wypłatą różnicy pomiędzy wysokością wypłaconych zaliczek a wysokością końcowego wynagrodzenia. Zwrot następuje na rzecz dłużnika, a jeśli wszczęto postępowanie sanacyjne lub upadłościowe – z do masy sanacyjnej (masy upadłościowej). Zgodnie z art. 45 ust. 1 p.r. sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wynagrodzenia niezwłocznie po zakończeniu albo prawomocnym umorzeniu postępowania restrukturyzacyjnego. Na postanowienie przysługuje zażalenie, co do którego legitymacja przysługuje nadzorcy sądowemu, dłużnikowi oraz wszystkim wierzycielom. Siedmiodniowy termin do jego złożenia liczony jest wobec nadzorcy sądowego od doręczenia postanowienia, a wobec wierzycieli – od chwili wyłożenia w sekretariacie. Jak wskazano, jeżeli wynagrodzenie ustalono w wysokości niższej niż suma pobranych zaliczek, nadzorca sądowy zwraca nadwyżkę pobranych zaliczek. O zwrocie orzeka sąd w postanowieniu w przedmiocie wynagrodzenia. Prawomocne postanowienie stanowi tytuł egzekucyjny przeciwko nadzorcy sądowemu oraz dłużnikowi (art. 45 ust. 4 p.r.). Wynagrodzenie nadzorcy sądowego stanowi wydatek postępowania restrukturyzacyjnego.

Z uwagi na nakład pracy nadzorcy sądowego należy mu się wynagrodzenie również w sytuacji, gdy postępowanie restrukturyzacyjne nie przyniesie zamierzonych skutków w zakresie restrukturyzacji zobowiązań i kontynuowania działalności gospodarczej dłużnika. W przypadku prawomocnej odmowy zatwierdzenia układu albo prawomocnego umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego wynagrodzenie nadzorcy sądowego ustala się w wysokości 40% wynagrodzenia obliczonego zgodnie z art. 42 p.r. W związku z tym sąd w tym przypadku musi również odnieść się do wszystkich kryteriów stosowanych dla ustalania wynagrodzenia nadzorcy sądowego. Wynagrodzenie, w części przewyższającej pobrane zaliczki, wypłaca się na podstawie rachunku wystawionego przez nadzorcę sądowego niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o ustaleniu wynagrodzenia (art. 46 ust. 1 p.r.). W przypadku prawomocnego zatwierdzenia układu wynagrodzenie nadzorcy sądowego ustala się w kwocie nieprzekraczającej wynagrodzenia obliczonego zgodnie z art. 42 p.r. To wynagrodzenie, w części przewyższającej pobrane zaliczki, do wysokości 90% wypłaca się na podstawie rachunku wystawionego przez nadzorcę sądowego niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o ustaleniu wynagrodzenia. Pozostałą część wynagrodzenia wypłaca się po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu wykonania układu.

Ustawodawca odniósł się również do sytuacji, w której funkcję nadzorcy sądowego w toku całego postępowania wykonuje więcej niż jedna osoba. Jak stanowi art. 47 p.r., jeżeli w przyspieszonym postępowaniu układowym lub postępowaniu układowym funkcję nadzorcy sądowego pełniło kilku nadzorców sądowych, wynagrodzenie rozdziela się między nich proporcjonalnie do czasu pełnienia tej funkcji w postępowaniu, przy czym sąd może zdecydować o odstąpieniu od proporcjonalnego podziału, w szczególności jeżeli jest to uzasadnione zróżnicowanym wpływem poszczególnych nadzorców sądowych na przyjęcie układu. Tym samym sąd bierze pod uwagę czynniki obiektywne, ale także musi orzekać w oparciu o kryterium czasu wykonywania tej funkcji, nakładu pracy i jej efektów w odniesieniu do poszczególnych osób.

- 87** W praktyce nie zawsze w toku postępowania restrukturyzacyjnego dłużnik prawidłowo wykonuje zarząd swoim majątkiem, co może spowodować odebranie mu zarządu. Takie rozwiązanie wpływa na sposób ustalania wynagrodzenia pozasądowych podmiotów postępowania. W tym przypadku nie bez znaczenia jest zasadnicza różnica pomiędzy nadzorem nad czynnościami dłużnika a zarządem jego majątkiem. Zgodnie z art. 48 p.r., jeżeli w toku postępowania sąd odbierze dłużnikowi zarząd własny i ustanowi zarządcę, sąd przyznaje odrębnie wynagrodzenie nadzorcy sądowemu i odrębnie zarządcy przy uwzględnieniu zasad przyznawania wynagrodzenia dla każdego z nich oddzielnie przy jednoczesnym proporcjonalnym zmniejszeniu wynagrodzenia z uwagi na czas pełnienia funkcji przez każdego z nich, przy czym sąd może zdecydować o odstąpieniu od proporcjonalnego podziału, w szczególności jeżeli jest to uzasadnione zróżnicowanym wpływem nadzorcy sądowego i zarządcy na przyjęcie układu. Tym samym pierwszym podstawowym krokiem jest odrębne ustalenie nadzorcy sądowego i zarządcy w taki sposób, jakby wykonywali swoje czynności w toku całego postępowania, a następnie procentowe ustalenie proporcji ich rzeczywistego udziału w tym postępowaniu. Takie rozwiązanie dość precyzyjnie odzwierciedla okoliczność, że w określonej części postępowania zarządca wykonywał zarząd własny, a więc obciążenie majątku za ten czas powinno być mniejsze niż za okres, w którym ten zarząd został odebrany.
- 88** Wynagrodzenie i zaliczki na wynagrodzenie nadzorcy sądowego obowiązane do rozliczenia podatku od towarów i usług podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług (art. 49 p.r.). Ta konstrukcja umożliwia dłużnikowi rozliczenie VAT związanego z wynagrodzeniem nadzorcy sądowego na takich zasadach jak w innych przypadkach w zakresie działalności gospodarczej.
- 89** W przypadku śmierci nadzorcy sądowego roszczenie o należne mu wynagrodzenie należy do spadku po nim (art. 50 ust. 1 p.r.). Wynagrodzenie nadzorcy sądowego ma charakter dziedzicznego prawa majątkowego. Odnosi się to również do wydatków, które powinny zostać zwrócone nadzorcy sądowemu. W tym przypadku sąd orzeka o wynagrodzeniu nadzorcy sądowego z urzędu. Dłużnik albo zarządca wypłaca należne wynagrodzenie spadkobiercy zmarłego, przy czym spadkobierca musi okazać prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku. W razie zakończenia postępowania przed wydaniem rozstrzygnięcia w postępowaniu spadkowym albo dokonaniem stosownych czynności przed notariuszem wynagrodzenie (kwotę wydatków) należne zmarłego składa się do depozytu sądowego, aby następnie zostało wypłacone osobom, które wykażą prawo do spadku.

D. Zarządca

Podstawa prawna: art. 51 p.r.

- 90** Zarządca jest powoływany przez sąd w postanowieniu o otwarciu postępowania sanacyjnego (art. 51 ust. 1 p.r.), a także wtedy, gdy zachodzą okoliczności uzasadniające odebranie zarządu własnego w postępowaniu przyspieszonym układowym albo układowym. W tym przypadku istotne jest również to, aby spółka prawa handlowego albo osoba fizyczna, które spełniają warunki określone w art. 24 ust. 1 p.r., nie podlegały także ograniczeniom z art. 24 ust. 2 p.r. Z uwagi na poziom obciążenia obowiązkami zarządcy ustawodawca wprowadza mechanizmy zapobiegające przyjmowaniu przez doradców restrukturyzacyjnych nadmiernej liczby spraw kosztem jakości wykonywanych czynności. Sąd powołuje zarządcę, biorąc pod uwagę liczbę spraw, w których osoba posiadająca licencję doradcy restrukturyzacyjnego pełni funkcję nadzorcy sądowego lub zarządcy w innych postępowaniach restrukturyzacyjnych lub

syndyka w postępowaniach upadłościowych, a także jej doświadczenie i dodatkowe kwalifikacje. Przepis ten stosuje się odpowiednio w przypadku wyznaczania zarządcy będącego spółką handlową. Jednocześnie w odniesieniu do postępowań z założenia bardziej skomplikowanych, względnie długotrwałych wprowadzono dodatkowe wymogi wobec osób wykonujących zadania zarządcy. W przypadku:

- 1) przedsiębiorcy, który w co najmniej jednym z dwóch ostatnich lat obrotowych:
 - a) zatrudnił średniorocznie 250 lub więcej pracowników lub
 - b) osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych przekraczający równowartość w złotych 50 mln euro, lub
 - c) osiągnął sumy aktywów bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat, które przekroczyły równowartość w złotych 43 mln euro,
- 2) spółki o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa, umieszczonej w wykazie określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 31 ust. 2 ustawy z 16.12.2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym,
- 3) przedsiębiorcy o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, umieszczonego w wykazie określonym w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 6 ustawy z 23.08.2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców

– sąd wyznacza do pełnienia funkcji zarządcy osobę posiadającą licencję doradcy restrukturyzacyjnego z tytułem kwalifikowanego doradcy restrukturyzacyjnego.

Na wniosek dłużnika, do którego dołączono pisemną zgodę wierzyciela lub wierzycieli mających łącznie więcej niż 30% sumy wierzytelności, z wyłączeniem wierzycieli, o których mowa w art. 80 ust. 3 oraz art. 116 p.r., sąd, w postanowieniu o otwarciu postępowania sanacyjnego, powołuje do pełnienia funkcji zarządcy osobę spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r., wskazaną przez dłużnika. W celu przyspieszenia postępowania do wniosku można dołączyć zgodę doradcy restrukturyzacyjnego. Sąd może odmówić powołania wskazanej osoby, jeżeli zachodzą uzasadnione przyczyny, w szczególności jeżeli jest oczywiste, że wskazana osoba nie daje rękojmi należytego wykonywania obowiązków. Sąd musi to negatywne stanowisko uzasadnić w oparciu o rzetelne informacje dotyczące np. udziału tej osoby w innych postępowaniach. Do zarządcy powołanego w przyspieszonym postępowaniu układowym lub postępowaniu układowym stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zarządcy w postępowaniu sanacyjnym.

Zarządca wykonuje obowiązki związane z bieżącym zarządzaniem przedsiębiorstwem dłużnika *de facto* przy pomocy dłużnika i jego pracowników, jak też obowiązki związane ze sprawnym i efektywnym prowadzeniem postępowania sanacyjnego. Zarządca niezwłocznie obejmuje zarząd masą sanacyjną, zarządza nią, sporządza spis inwentarza wraz z oszacowaniem oraz sporządza i realizuje plan restrukturyzacyjny (art. 52 ust. 1 p.r.). Spis inwentarza wraz z oszacowaniem stanowi kluczowy dokument dla prawidłowego ukształtowania spisu inwentarza, pozwala bowiem ustalić rzeczywisty stan masy sanacyjnej oraz zweryfikować wartość jej składników. Precyzja w tym zakresie jest szczególnie przydatna w takich przypadkach jak np. sytuacja określona w art. 181 p.r., odnosząca się do ustalenia szacunkowej wartości przedmiotu zabezpieczenia w razie zawarcia układu częściowego. Przepisy art. 36 ust. 2 i 3 oraz art. 40 p.r. stosuje się odpowiednio. W konsekwencji dłużnik powinien udzielać pełnych i zgodnych z prawdą informacji adekwatnie do potrzeb tego postępowania, koncentrujących się wokół utrzymania przedsiębiorstwa dłużnika i zawarcia, a w konsekwencji wykonania układu z wierzycielami. Ponadto dłużnik jest zobowiązany wydać zarządcy wszystkie dokumenty dotyczące jego majątku i zobowiązań. W tym przypadku również dłużnik udziela nadzorcy układu wskazanych informacji pod rygorem odpowiedzialności karnej za dostarczanie nieprawdziwych informacji w celu wykorzystania w postępowaniu restrukturyzacyjnym oraz za zatajanie informacji mających istotne znaczenie dla przeprowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego, o czym poucza go nadzorca układu.

Odpowiednie stosowanie art. 40 p.r. oznacza, że zarządca ma następujące zadania:

- a) sporządzenie i realizacja planu restrukturyzacyjnego;
- b) sporządzenie spisu wierzytelności (reguły określają art. 76–87 p.r.);
- c) ocena propozycji układowych – przede wszystkim w zakresie zgodności z prawem i możliwości ich wykonania przez dłużnika;
- d) podejmowanie działań w celu złożenia przez wierzycieli możliwie największej liczby ważnych głosów, przy założeniu, iż odnosi się to do technicznych i prawnych aspektów głosowania w celu uniknięcia uchybień proceduralnych;
- e) udział w zgromadzeniu wierzycieli, w tym przedstawienie głównych założeń planu restrukturyzacyjnego, oraz ocena propozycji układowych pod kątem ich wykonalności (także w sytuacji, gdy głosowanie nad układem odbywa się bez zwoływania zgromadzenia wierzycieli).

91 Szczególnie istotny jest status zarządcy w postępowaniu sanacyjnym. W sprawach dotyczących masy sanacyjnej zarządca dokonuje czynności w imieniu własnym na rachunek dłużnika (art. 53 ust. 1 p.r.). Działając w imieniu własnym, zarządca nie jest reprezentantem dłużnika ani masy sanacyjnej. Jednocześnie działanie na rachunek dłużnika powoduje, że skutki czynności dokonywanych przez zarządcę obciążają majątek dłużnika. Natomiast zarządca nie odpowiada za zobowiązania zaciągnięte w sprawach dotyczących masy sanacyjnej. W tym przypadku zarządca będzie odpowiadał za działania niezgodne z prawem wykonywane ze szkodą dla masy sanacyjnej, więc na podstawie art. 32 ust. 3 p.r. sędzia-komisarz odmawia uznania określonego wydatku oraz orzeka o zwrocie do masy sanacyjnej kwoty niezatwierdzonej. Co więcej, prawomocne postanowienie zobowiązujące zarządcę do zwrotu do masy sanacyjnej kwoty niezatwierdzonej stanowi tytuł egzekucyjny przeciwko zarządcy.

92 Dodatkową grupą obowiązków powierzanych zarządcy jest wykonywanie obowiązków dłużnika jako przedsiębiorcy i pracodawcy. Jak stanowi art. 54 ust. 1 p.r., zarządca wykonuje obowiązki sprawozdawcze ciążyące na dłużniku:

- a) sporządzanie sprawozdań finansowych (art. 45 i n. ustawy z 29.09.1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2021 r. poz. 217 ze zm.);
- b) przekazywanie do GUS informacji wskazanych w rozdziale 4 ustawy z 29.06.1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 955);
- c) składanie sprawozdań do ZUS (art. 41 ust. 1 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2021 r. poz. 423 ze zm.).

Ponadto należą do nich w zależności od statusu prawnego dłużnika:

- a) składanie sprawozdań ministrowi właściwemu ze względu na cele fundacji (art. 12 ust. 2 ustawy z 6.04.1984 r. o fundacjach, Dz.U. z 2020 r. poz. 2167) w przypadku dłużnika mającego status fundacji;
- b) przekazywanie informacji określonych w ustawie z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2021 r. poz. 328 ze zm.) w odniesieniu do emitenta papierów wartościowych;
- c) przekazywanie informacji przewidzianych przez rozporządzenie Ministra Finansów z 12.10.2018 r. w sprawie obowiązków sprawozdawczych w zakresie obrotu papierami wartościowymi emitowanymi przez Skarb Państwa (Dz.U. poz. 2064 ze zm.) w odniesieniu do podmiotów prowadzących działalność maklerską papierami wartościowymi Skarbu Państwa;
- d) składanie sprawozdań na podstawie art. 21 ust. 2f ustawy z 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 573) odnośnie do działalności zakładu pracy chronionej;
- e) składanie sprawozdań przewidzianych w art. 10 i 15 ustawy z 11.05.2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1903) w przypadku podmiotu wytwarzającego określone odpady.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Składanie przez nadzorcę sądowego albo zarządcę sprawozdań z czynności*,
red. I. Gil

Zarządca nie odpowiada za opóźnienia w realizacji tych obowiązków spowodowane nieprzekazaniem mu dokumentacji lub przekazaniem dokumentacji nierzetelnej lub niekompletnej. Nie zwalnia to jednak zarządcy od obowiązku należytej staranności w zakresie weryfikacji prawdziwości i rzetelności przekazywanych przez dłużnika informacji.

Natomiast obowiązek przekazywania informacji, o którym mowa w art. 56 ust. 1 pkt 2 i ust. 7 oraz art. 70 ustawy z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 2080 ze zm.), a także art. 17 ust. 1 i 2 oraz art. 19 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z 16.04.2014 r. w sprawie nadużyć na rynku (rozporządzenie w sprawie nadużyć na rynku) oraz uchylającego dyrektywę 2003/6/WE Parlamentu Europejskiego i Rady i dyrektywy Komisji 2003/124/WE, 2003/125/WE i 2004/72/WE (Dz.Uz. UE L 173, s. 1), ciąży na zarządcy.

Dłużnik jest obowiązany do natychmiastowego udostępniania zarządcy posiadanych informacji i dokumentów pozwalających na wykonanie obowiązku, o którym mowa w art. 56 ust. 1 pkt 2 i ust. 7 oraz art. 70 ustawy o ofercie publicznej, a także art. 17 ust. 1 i 2 oraz art. 19 ust. 3 rozporządzenia nr 596/2014. Jeżeli dla dłużnika został ustanowiony kurator w postępowaniu restrukturyzacyjnym, obowiązek ten ciąży na kuratorze.

Odmienne zadania zarządcy wpływają na konieczność zmodyfikowania podejścia ustawodawcy do kryteriów kształtujących wysokość jego wynagrodzenia, które mają bardziej rozbudowany charakter w porównaniu do kryteriów przyjętych w odniesieniu do nadzorcy sądowego. Wynagrodzenie zarządcy ustala się jako sumę pięciu części składowych, w granicach od 3-krotności do 208-krotności podstawy wynagrodzenia (art. 55 ust. 1 p.r.). Części składowe wynagrodzenia ustala się według następujących zasad:

1) część zależna od liczby wierzycieli będących uczestnikami postępowania; to kryterium interpretuje się w taki sam sposób jak w przypadku nadzorcy sądowego:

- a) jedna podstawa wynagrodzenia – do 10 wierzycieli,
- b) trzy podstawy wynagrodzenia – od 11 do 50 wierzycieli,
- c) sześć podstaw wynagrodzenia – od 51 do 100 wierzycieli,
- d) dziesięć podstaw wynagrodzenia – od 101 do 500 wierzycieli,
- e) dwanaście podstaw wynagrodzenia – od 501 do 1000 wierzycieli,
- f) dwadzieścia cztery podstawy wynagrodzenia – powyżej 1000 wierzycieli;

2) część zależna od sumy wierzytelności przysługujących wierzycielom będącym uczestnikami postępowania; to kryterium również powinno być określane jak w odniesieniu do wynagrodzenia nadzorcy sądowego:

- a) jedna podstawa wynagrodzenia – dla sumy do 100 000,00 zł,
- b) trzy podstawy wynagrodzenia – dla sumy od 100 000,01 zł do 500 000,00 zł,
- c) sześć podstaw wynagrodzenia – dla sumy od 500 000,01 zł do 1 000 000,00 zł,
- d) dziesięć podstaw wynagrodzenia – dla sumy od 1 000 000,01 zł do 10 000 000,00 zł,
- e) dwanaście podstaw wynagrodzenia – dla sumy od 10 000 000,01 zł do 500 000 000,00 zł,
- f) dwadzieścia cztery podstawy wynagrodzenia – dla sumy przekraczającej 500 000 000,00 zł;

3) część zależna od średniomiesięcznych obrotów osiągniętych w toku postępowania sanacyjnego; w tym przypadku ustala się pełną wysokość obrotów od dnia otwarcia postępowania do chwili uprawomocnienia się końcowego postanowienia; kwotę tę należy podzielić przez liczbę miesięcy, w czasie których trwało postępowanie:

- a) jedna podstawa wynagrodzenia – do 20 000,00 zł,

- b) sześć podstaw wynagrodzenia – od 20 000,01 zł do 100 000,00 zł,
- c) dwanaście podstaw wynagrodzenia – od 100 000,01 zł do 1 000 000,00 zł,
- d) dwadzieścia podstaw wynagrodzenia – od 1 000 000,01 zł do 10 000 000,00 zł,
- e) sześćdziesiąt podstaw wynagrodzenia – od 10 000 000,01 zł do 50 000 000,00 zł,
- f) osiemdziesiąt podstaw wynagrodzenia – powyżej 50 000 000,00 zł.

Pozostałe kryteria mają charakter ocenny i są ustalane przez sąd w zależności od efektywności postępowania sanacyjnego, a przede wszystkim nakładu pracy zarządcy. W konsekwencji w zakres wynagrodzenia zarządcy wchodzi część ustalana przez sąd, stosownie do:

- a) stopnia poprawy kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa dłużnika, która miała miejsce w czasie trwania postępowania sanacyjnego, wyrażającego się m.in. w zwiększeniu przychodów i ograniczeniu kosztów;
- b) podjęcia przez zarządcę innych działań, w szczególności zawarcia umów, które przyniosą w przyszłości pozytywne ekonomicznie efekty dla dłużnika;
- c) stopnia skomplikowania sytuacji majątkowej i prawnej masy sanacyjnej oraz rodzaju i zakresu działalności prowadzonej przez dłużnika, w tym liczby pracowników zatrudnianych przez dłużnika

– w granicach do sześćdziesięciu podstaw wynagrodzenia.

Odrębny charakter ma natomiast część ustalana w przypadku, gdy z przyczyn niezależnych od zarządcy postępowanie trwa dłużej niż 12 miesięcy – w granicach do dwudziestu podstaw wynagrodzenia.

Przez podstawę wynagrodzenia należy rozumieć przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w III kwartale roku poprzedniego, ogłoszone przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Z uwagi na fakt, że postępowanie sanacyjne ma rozbudowany i skomplikowany charakter, jest czasochłonne, co wymaga wprowadzenia mechanizmów pozwalających na zapewnienie środków utrzymania zarządcy (spółki albo osoby fizycznej) w trakcie trwania postępowania, aby mógł w pełni zająć się należytych wykonywaniem swoich obowiązków. Jak stanowi art. 56 ust. 1 p.r., sąd w składzie trzyosobowym ustala wynagrodzenie wstępne zarządcy na wniosek zarządcy, złożony po złożeniu planu restrukturyzacyjnego, w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku. W tym przypadku nie ma możliwości działania z urzędu. We wniosku o ustalenie wynagrodzenia wstępnego podaje się aktualne, według stanu na dzień złożenia wniosku, informacje o:

- 1) liczbie wierzycieli;
- 2) sumie wierzytelności;
- 3) przewidywanych obrotach średniomiesięcznych w toku całego postępowania sanacyjnego;
- 4) przewidywanym zgodnie z planem restrukturyzacyjnym stopniu trudności prowadzenia postępowania i planowanej poprawie kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa dłużnika.

W ten sposób wnioskodawca prognozuje czas i poziom skomplikowania postępowania, a także przewidywany nakład pracy zarządcy. Sąd, ustalając wynagrodzenie wstępne, weryfikuje przewidywania zarządcy co do wskazanych okoliczności, a także bierze pod uwagę kryteria obiektywne wskazane we wniosku przez zarządcę. Ponadto zarządca może dołączyć do wniosku pisemne oświadczenie dłużnika oraz oświadczenia wierzycieli, zawierające ich stanowisko co do wysokości wynagrodzenia, a także opinię rady wierzycieli.

W konsekwencji, ustalając wynagrodzenie wstępne, sąd stosuje zasady określone w art. 55 p.r., biorąc pod uwagę wskaźniki podane we wniosku oraz prawdopodobieństwo realizacji planu restrukturyzacyjnego i przewidywane efekty dla wierzycieli, a także stanowisko dłużnika i wierzycieli, o ile zostały złożone. Na postanowienie w przedmiocie ustalenia wynagrodzenia wstępnego zażalenie przysługuje wyłącznie dłużnikowi i zarządcy, a tym samym legitymacji do jego zaskarżenia nie mają wierzyciele.

Podobnie jak w odniesieniu do nadzorca sądowego, również w przypadku zarządcy ustawodawca wprowadził mechanizm na zasadach automatyzmu pozwalający na wypłatę zaliczek bez konieczności wydawania odrębnych rozstrzygnięć przez organy sądowe. Sędzia-komisarz

orzeka postanowieniem o dalszych zaliczkach kwartalnych dopiero po upływie 5 kwartałów pełnienia funkcji przez zarządcę. Jak stanowi art. 57 ust. 1 p.r., po ustaleniu wynagrodzenia wstępnego zarządca ma prawo do zaliczek kwartalnych w wysokości równej 7% wynagrodzenia wstępnego, po upływie pełnego kwartału pełnienia funkcji. Pierwsza zaliczka może być pobrana nie wcześniej niż przed uprawomocnieniem się postanowienia o ustaleniu wynagrodzenia wstępnego. Zaliczkę kwartalną wypłaca się na podstawie rachunku wystawionego przez zarządcę, z uwzględnieniem VAT, jeśli zarządca jest jego podatnikiem. Z uwagi na fakt, że to zarządca zarządza rachunkiem bankowym dłużnika po wystawieniu swojego rachunku, dokonuje on samodzielnej wypłaty odpowiedniej kwoty na swoją rzecz z tego rachunku.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Wypłata zaliczek kwartalnych zarządcy*, red. I. Gil

W konsekwencji ustawodawca w tym przypadku również zastosował konstrukcję wynagrodzenia wstępnego, zaliczek i wynagrodzenia ostatecznego, co stanowi rozwiązanie optymalne z uwagi na długotrwałość postępowania. Zgodnie z art. 58 ust. 1 p.r. sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wynagrodzenia ostatecznego na wniosek zarządcy złożony w terminie tygodnia od dnia złożenia opinii o możliwości wykonania układu albo doręczenia mu postanowienia o odwołaniu albo zmianie zarządcy albo umorzeniu postępowania. Złożenie wniosku z uchybieniem terminowi skutkuje przyznaniem wynagrodzenia ostatecznego w wysokości dotychczas pobranych zaliczek, chyba że sąd postanowi o przyznaniu niższego wynagrodzenia i zwrocie części zaliczek. Termin ten ma charakter procesowy, toteż do dnia wydania postanowienia w przedmiocie wynagrodzenia ostatecznego zarządca może złożyć wniosek o przywrócenie terminu, wykazując, że uchybienie terminowi nastąpiło bez jego winy. We wniosku o ustalenie wynagrodzenia ostatecznego podaje się aktualne, według stanu na dzień złożenia wniosku, informacje o:

- 1) liczbie wierzycieli;
- 2) sumie wierzytelności;
- 3) średniomiesięcznych obrotach osiągniętych w toku postępowania sanacyjnego;
- 4) stopniu poprawy kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa dłużnika, która miała miejsce w czasie trwania postępowania sanacyjnego, osiągniętych przychodach i ich zmianie w stosunku do stanu poprzedzającego objęcie zarządu;
- 5) podjęciu innych działań, w szczególności zawarciu umów, które przyniosły w toku postępowania lub przyniosą w przyszłości pozytywne ekonomiczne efekty dla dłużnika;
- 6) stopniu skomplikowania sytuacji majątkowej i prawnej masy sanacyjnej oraz rodzaju i zakresie działalności prowadzonej przez dłużnika, w tym liczbie pracowników zatrudnianych przez dłużnika.

Zarządca może do wniosku dołączyć pisemne oświadczenie dłużnika oraz oświadczenia wierzycieli, zawierające ich stanowisko co do wysokości wynagrodzenia ostatecznego, a także opinię rady wierzycieli. Oświadczenia te nie mają charakteru wiążącego dla sądu, który musi samodzielnie dokonać oceny informacji zawartych we wniosku zarządcy.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Postępowanie w przedmiocie ustalenia wynagrodzenia ostatecznego zarządcy*, red. I. Gil

Ustawodawca w tym przypadku również odniósł się do sposobu ustalania wynagrodzenia w razie zakończenia postępowania bez oczekiwanych skutków. Sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wynagrodzenia ostatecznego niezwłocznie po zakończeniu albo prawomocnym umorzeniu postępowania restrukturyzacyjnego (art. 59 ust. 1 p.r.). Moment rozstrzygnięcia w tej materii został określony przez ustawodawcę w nieprzypadkowy sposób, wtedy

bowiem dopiero organ sądowy ma pełną wiedzę co do przebiegu tego postępowania, działań i nakładu pracy zarządcy poczynionych niezależnie od wyników postępowania. W przypadku prawomocnej odmowy zatwierdzenia układu albo prawomocnego umorzenia postępowania restrukturyzacyjnego wynagrodzenie zarządcy ustala się w wysokości 30% wynagrodzenia obliczonego zgodnie z art. 55 p.r. Wynagrodzenie, w części przewyższającej pobrane zaliczki, wypłaca się na podstawie rachunku wystawionego przez zarządcę niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o ustaleniu wynagrodzenia. W przypadku prawomocnego zatwierdzenia układu wynagrodzenie zarządcy ustala się w kwocie nieprzekraczającej wynagrodzenia obliczonego zgodnie z art. 55 p.r. To wynagrodzenie w części przewyższającej pobrane zaliczki, do wysokości 85%, wypłaca się na podstawie rachunku wystawionego przez zarządcę niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o ustaleniu wynagrodzenia. Pozostałą część wynagrodzenia wypłaca się po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu wykonania układu. Na postanowienie w przedmiocie ustalenia wynagrodzenia przysługuje zażalenie zarządcy, dłużnikowi oraz wszystkim wierzycielom.

Jednocześnie ustawodawca wprowadził regułę, że w przypadku, gdy zarządca jest obowiązany wydać dłużnikowi jego majątek na skutek zakończenia postępowania restrukturyzacyjnego albo uprawomocnienia się postanowienia o jego umorzeniu, a postanowienie o ustaleniu wynagrodzenia ostatecznego nie jest jeszcze prawomocne, kwota wynagrodzenia podlega złożeniu do depozytu sądowego w wysokości różnicy między wynagrodzeniem wnioskowanym a sumą pobranych zaliczek, chyba że sąd, mając na względzie ważny interes dłużnika, postanowi o ograniczeniu wysokości zabezpieczenia do kwoty ustalonej w nieprawomocnym postanowieniu o ustaleniu wynagrodzenia ostatecznego (art. 59 ust. 5 p.r.). O złożeniu kwoty wynagrodzenia do depozytu orzeka sąd w składzie jednoosobowym na wniosek zarządcy. Przepisów art. 693³ § 1 i 3 k.p.c. (odnoszących się do postępowania konwokacyjnego) nie stosuje się. O wydaniu kwoty wynagrodzenia z depozytu orzeka sąd w składzie jednoosobowym po prawomocnym ustaleniu wynagrodzenia ostatecznego.

Orzekając o wynagrodzeniu ostatecznym, sąd powinien dokonać rozliczenia zaliczek wypłacanych na jego poczet. Jeżeli wynagrodzenie ostateczne ustalono w wysokości niższej niż suma pobranych zaliczek, zarządca zwraca nadwyżkę pobranych zaliczek. O zwrocie orzeka sąd w postanowieniu o ustaleniu wynagrodzenia ostatecznego.

Na postanowienie sądu w przedmiocie wynagrodzenia ostatecznego przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje również zarządcy. Prawomocne postanowienie stanowi tytuł egzekucyjny przeciwko zarządcy oraz dłużnikowi. Wynagrodzenie zarządcy stanowi wydatek postępowania restrukturyzacyjnego (art. 59 ust. 10 p.r.).

95 W tym przypadku również rozstrzygnięto problem związany z sytuacją, gdy w toku postępowania kilka osób pełniło funkcję zarządcy. Jeżeli w postępowaniu sanacyjnym funkcję zarządcy pełniło kilku zarządców, wynagrodzenie rozdziela się między nich proporcjonalnie do czasu pełnienia tej funkcji w postępowaniu, przy czym sąd może zdecydować o odstąpieniu od proporcjonalnego podziału, w szczególności jeżeli jest to uzasadnione zróżnicowanym wpływem poszczególnych zarządców na zaistnienie okoliczności, o których mowa w art. 55 ust. 2 pkt 4, oraz na przyjęcie układu (art. 60 p.r.). Sąd tym samym powinien brać uwagę nie tylko okresy, w których poszczególne osoby pełniły swoją funkcję, ale również nakład pracy i znaczenie czynności konkretnej osoby dla wyników postępowania sanacyjnego, a tym samym może w praktyce okazać się, że osoba, która pełniła funkcję krócej, uzyska wyższe wynagrodzenie ze względu na wyniki jego pracy.

96 W postępowaniu sanacyjnym wprowadzono również możliwość ustalenia wynagrodzenia dla zarządcy przez organ pozasądowy, biorąc pod uwagę, że uczestnicy postępowania mogą w pełni ocenić efektywność pracy i zaangażowanie zarządcy. Zgodnie z art. 61 ust. 1 p.r. wynagrodzenie zarządcy może zostać również ustalone odrębną uchwałą zgromadzenia wierzycieli, podejmowaną wraz z uchwałą w przedmiocie przyjęcia układu, z zastosowaniem tych samych

wymogów co do quorum oraz wymaganych większości. W celu zabezpieczenia interesów zarządcy przed sytuacją, w której wierzyciele przyznają mniejsze wynagrodzenie, niż wynikałoby to z reguł ogólnych, wprowadzono obostrzenie, że wynagrodzenie ustalone uchwałą zgromadzenia wierzycieli nie może być niższe niż obliczone zgodnie z art. 55 ust. 2 pkt 1–3 p.r. Na wynagrodzenie zalicza się zaliczki pobrane przez zarządcę zgodnie z art. 57 p.r. Ze względu na to, że wynagrodzenie zarządcy jest wydatkiem postępowania, który obciąża masę sanacyjną, dłużnik również może w pewnym zakresie wypowiedzieć się co do propozycji wierzycieli. Uchwała o ustaleniu wynagrodzenia zarządcy może być poddana pod głosowanie wyłącznie po złożeniu przez dłużnika oświadczenia o jej poparciu. Jeżeli uchwała o ustaleniu wynagrodzenia zarządcy przewiduje wynagrodzenie nie wyższe niż 150% wynagrodzenia obliczonego zgodnie z art. 55 p.r., oświadczenie dłużnika, o którym mowa w art. 61 ust. 3 p.r., nie jest wymagane. Takie rozwiązanie jest właściwe, ponieważ wynagrodzenie w takiej wysokości nie obciąża majątku dłużnika w nadmiernym stopniu, co pozwala na zrezygnowanie z nadmiernego formalizmu. Jak stanowi art. 61 ust. 5 p.r., w przypadku nieprzyjęcia układu albo prawomocnej odmowy zatwierdzenia przyjętego układu uchwała zgromadzenia wierzycieli o ustaleniu wynagrodzenia zarządcy traci moc. W takim przypadku oraz w sytuacji, gdy na zgromadzeniu wierzycieli nie podjęto uchwały o ustaleniu wynagrodzenia, zarządca składa wniosek o ustalenie wynagrodzenia ostatecznego w terminie tygodnia od dnia zgromadzenia wierzycieli albo od doręczenia mu postanowienia o odmowie zatwierdzenia układu. W ten sposób kompetencje w zakresie ustalenia wynagrodzenia ostatecznego wracają do sądu. Sąd, zatwierdzając układ, wydaje również postanowienie w przedmiocie zatwierdzenia uchwały ustalającej wynagrodzenie zarządcy. Zgodnie z art. 61 ust. 8 p.r. sąd może odmówić zatwierdzenia uchwały o ustaleniu wynagrodzenia zarządcy, jeżeli jest niezgodna z prawem (np. brak akceptacji dłużnika dla uchwały dotyczącej wynagrodzenia ustalonego na poziomie powyżej 150% wynagrodzenia określonego na zasadach ogólnych) lub narusza istotne interesy zarządcy lub wierzycieli, którzy głosowali przeciw tej uchwale oraz zgłosili zastrzeżenia w trybie i terminie przewidzianym dla zastrzeżeń przeciwko układowi, lub narusza istotne interesy dłużnika, który sprzeciwił się jej podjęciu. W takim przypadku zarządca składa wniosek o ustalenie wynagrodzenia ostatecznego w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu postanowienia o odmowie zatwierdzenia uchwały. Do wynagrodzenia ustalonego uchwałą zgromadzenia wierzycieli przepisy art. 59 ust. 4–7 p.r. stosuje się odpowiednio, co oznacza, że:

- 1) wynagrodzenie w części przewyższającej pobrane zaliczki, do wysokości 85%, wypłaca się na podstawie rachunku wystawionego przez zarządcę niezwłocznie po uprawomocnieniu się postanowienia o ustaleniu wynagrodzenia;
- 2) pozostałą część wynagrodzenia wypłaca się po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu wykonania układu;
- 3) jeżeli zarządca jest obowiązany wydać dłużnikowi jego majątek na skutek zakończenia postępowania restrukturyzacyjnego albo uprawomocnienia się postanowienia o jego umorzeniu, a postanowienie o ustaleniu wynagrodzenia ostatecznego nie jest jeszcze prawomocne, kwota wynagrodzenia podlega złożeniu do depozytu sądowego w wysokości różnicy między wynagrodzeniem wnioskowanym a sumą pobranych zaliczek, chyba że sąd, mając na względzie ważny interes dłużnika, postanowi o ograniczeniu wysokości zabezpieczenia do kwoty ustalonej w nieprawomocnym postanowieniu o ustaleniu wynagrodzenia ostatecznego; postanowienie podlega zaskarżeniu w trybie i terminach przewidzianych dla zaskarżenia postanowienia o zatwierdzeniu układu.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Wniosek zarządcy o ustalenie wynagrodzenia ostatecznego w przypadku utraty mocy uchwały zgromadzenia wierzycieli o ustaleniu wynagrodzenia zarządcy lub odmowy jej zatwierdzenia*, red. I. Gil

Zgodnie z art. 63 p.r. wynagrodzenie i zaliczki na wynagrodzenie zarządcy obowiązane do rozliczenia podatku od towarów i usług podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług, co pozwala dłużnikowi na rozliczenie tego podatku w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Zgodnie z art. 64 ust. 1 p.r. w przypadku śmierci zarządcy roszczenie o należne mu wynagrodzenie należy do spadku po nim. W tym przypadku sąd orzeka o wynagrodzeniu zarządcy z urzędu. Podobnie jak wskazano to w odniesieniu do nadzorcy sądowego, wynagrodzenie jest dziedzicznym prawem majątkowym, a więc jest należne spadkobiercom zarządcy na zasadach ogólnych.

E. Uczestnicy postępowania restrukturyzacyjnego

Podstawa prawna: art. 65 p.r.

97

Obok organów sądowych występujących w postępowaniu restrukturyzacyjnym należy również wyróżnić kategorię uczestników postępowania. Są to podmioty, które nie mają w postępowaniu kompetencji władczych, względnie nadzorczych, ale ich czynności mają wpływ na przebieg postępowania, np. poprzez korzystanie z prawa głosu przez wierzycieli.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 p.r. uczestnikami postępowania restrukturyzacyjnego są:

- 1) dłużnik;
- 2) wierzyciel osobisty dłużnika, któremu przysługuje wierzytelność bezsporna;
- 3) wierzyciel osobisty dłużnika, któremu przysługuje wierzytelność sporna i który uprawdopodobnił swoją wierzytelność oraz został dopuszczony do udziału w sprawie przez sędziego-komisarza; dopuszczenie do udziału w sprawie tego wierzyciela może nastąpić na wniosek wierzyciela albo z urzędu; w przypadku dopuszczenia wierzyciela do udziału w sprawie na jego wniosek dopuszczenie wywołuje skutek od dnia złożenia wniosku.

Ustawodawca przez wierzyciela rozumie osobę uprawnioną do żądania od dłużnika świadczenia. Mówiąc o świadczeniu, należy brać pod uwagę zarówno świadczenia prywatnoprawne (np. wynikające z umów), jak i świadczenia publicznoprawne (np. świadczenia z zakresu ubezpieczeń społecznych, podatków i innych danin publicznych). W konsekwencji w postępowaniu restrukturyzacyjnym nie bierze się pod uwagę wierzycieli rzeczowych, co do których nie ma zastosowania konstrukcja świadczeń, co jest rozwiązaniem problematycznym w praktyce. Jednocześnie ustawodawca definiuje wierzyciela osobistego, któremu przysługuje wierzytelność bezsporna, wskazując w tym zakresie wierzyciela osobistego:

- 1) który został wskazany przez dłużnika w spisie wierzycieli załączonym do wniosku restrukturyzacyjnego, co pozwala mu być uczestnikiem od chwili otwarcia postępowania aż do chwili prawomocnego uwzględnienia sprzeciwu przeciwko umieszczeniu całej wierzytelności w spisie wierzytelności, względnie zakończenia albo umorzenia postępowania,
- 2) którego wierzytelność została stwierdzona tytułem egzekucyjnym,
- 3) który został umieszczony w spisie wierzytelności.

Z kolei przez wierzytelność sporną należy rozumieć wierzytelność inną niż wskazana w art. 65 ust. 4 p.r., która została skonkretyzowana co do zakresu świadczenia dłużnika i podstawy faktycznej, w szczególności wierzytelność, co do której dłużnik został wezwany do spełnienia świadczenia, zawezwano dłużnika do próby ugodowej, wytoczono powództwo przeciwko dłużnikowi lub podniesiono zarzut potrącenia w sprawie wszczętej przez dłużnika albo co do której toczy się postępowanie przed sądem polubownym, oraz wierzytelność, o której mowa w art. 90 ust. 2 p.r. Należy przy tym podkreślić, że wierzyciele osobiści, którym przysługują wierzytelności sporne, jeżeli uprawdopodobnią wierzytelność i zostaną dopuszczeni do udziału w sprawie przez sędziego-komisarza, są uczestnikami postępowania do chwili uprawomocnienia się sporządzonego spisu wierzytelności.

Wierzyciel nieumieszczony w spisie wierzytelności traci uprawnienia uczestnika postępowania z dniem uprawomocnienia się postanowienia o oddaleniu jego sprzeciwu lub bezskutecznego upływu terminu do jego złożenia albo uprawomocnienia się postanowienia uwzględniającego sprzeciw co do umieszczenia jego wierzytelności (art. 65 ust. 7 p.r.).

F. Dłużnik

Podstawa prawna: art. 66 p.r.

Kluczowym problemem wymagającym omówienia jest wpływ otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na status cywilnoprawny dłużnika. Jak stanowi art. 66 ust. 1 p.r., otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego nie ma wpływu na zdolność prawną oraz zdolność do czynności prawnych dłużnika. Tym samym dłużnik pozostaje podmiotem praw i obowiązków istniejących w chwili wszczęcia postępowania, a konsekwencją otwarcia postępowania jest ograniczenie uprawnień dłużnika w zakresie zarządu majątkiem (w razie ustanowienia zarządcy – odebranie zarządu majątkiem). Jednak czynności zarządcy odnoszą bezpośredni skutek wobec majątku dłużnika, zarządca nie ponosi bowiem odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Należy przy tym podkreślić, że mówiąc o majątku dłużnika, należy brać pod uwagę aktywa należące do dłużnika.

Nie bez znaczenia jest również zapewnienie bezpieczeństwa prawnego uczestnikom obrotu gospodarczego, czego przejawem jest obowiązek ujawnienia obecnego statusu dłużnika. Po wydaniu przez sąd postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego przedsiębiorca występuje w obrocie pod dotychczasową firmą z dodaniem oznaczenia „w restrukturyzacji”. Ponadto informacja o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego podlega ujawnieniu w rejestrze przedsiębiorców KRS (art. 44 ust. 1 pkt 5 u.KRS). Rozwiązania te mają na celu realizację zasady jawności postępowania.

Istotą postępowania restrukturyzacyjnego jest utrzymanie zarządu własnego dłużnika z uwzględnieniem nadzoru nad czynnościami przekraczającymi zakres zwykłego zarządu (pojęcia te zostały omówione w innej części tego rozdziału). Tym samym w postępowaniu restrukturyzacyjnym dłużnik sprawuje zarząd własny swoim majątkiem, chyba że został ustanowiony zarządca. Odnosząc się do zarządu majątkiem, należy również wskazać na wykonywanie uprawnień korporacyjnych i majątkowych związanych z udziałem (członkostwem) dłużnika w innych podmiotach (np. spółkach prawa handlowego, spółdzielniach, fundacjach).

Istotną kwestią jest sytuacja dłużnika, który jest osobą fizyczną pozostającą w związku małżeńskim. Z dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego w stosunku do jednego z małżonków pozostających w ustroju wspólności majątkowej majątek wspólny małżonków wchodzi do masy układowej albo sanacyjnej i podlega nadzorowi nadzorczy sądowego albo zarządowi zarządcy (art. 73 p.r.). W tym przypadku nie dochodzi do ustawowego zniesienia ustroju wspólności małżeńskiej. Co więcej, zgodnie z art. 34¹ k.r.o. każdy z małżonków jest uprawniony do współposiadania rzeczy wchodzących w skład majątku wspólnego oraz do korzystania z nich w takim zakresie, jaki daje się pogodzić ze współposiadaniem i korzystaniem z rzeczy przez drugiego małżonka. W konsekwencji zarządca może korzystać z majątku wspólnego i przeznaczać go na cele związane z realizacją planu restrukturyzacyjnego na zasadach określonych w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym (art. 36–39 k.r.o.). Przede wszystkim małżonek dłużnika ma obowiązek współdziałać z zarządcą w zarządzie majątkiem wspólnym, a także udzielać mu informacji o stanie majątku wspólnego, o wykonywaniu zarządu majątkiem wspólnym i o zobowiązaniach obciążających majątek wspólny. Obowiązki informacyjne małżonka dłużnika odnoszą się również do nadzorczy sądowego w razie zachowania zarządu władnego dłużnika.

Należy zauważyć, że ustawowy ustrój majątkowy małżeński to ustrój wspólności majątku małżonków, powstaje on bowiem z mocy prawa z chwilą zawarcia związku małżeńskiego (art. 31 k.r.o.), natomiast ustrój majątkowy umowny powstaje na skutek zawarcia majątkowej umowy małżeńskiej, na mocy której można wspólność ograniczyć, rozszerzyć lub wyłączyć. Do tego problemu odnosi się ustawodawca, wskazując, że ustanowienie rozdzielności majątkowej po dniu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego z datą wcześniejszą niż dzień otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego jest niedopuszczalne (art. 74 p.r.).

100 Zarząd własny, w zakresie określonym w art. 39 ust. 1 p.r., dłużnik sprawuje pod nadzorem nadzorcy sądowego (art. 67 ust. 1 p.r.). Z tego względu na czynności wykraczające poza zakres zwykłego zarządu potrzebna jest zgoda nadzorcy sądowego, z wyjątkiem tych czynności, które wymagają zgody rady wierzycieli (art. 129 p.r.).

Jeżeli dłużnikowi pozostawiono zarząd majątkiem, a jest on osobą prawną, to wykonuje swoje czynności na zasadach ogólnych – poprzez uprawnione do tego organy. Podobnie dłużnik zachowuje prawo do korzystania z pośrednictwa albo pomocy osób trzecich, przy użyciu konstrukcji stosowanych w polskim systemie prawnym (np. pełnomocnictwo, umowa agencyjna). Jednak zarówno organy dłużnika, jak i osoby trzecie muszą się stosować do ograniczeń nałożonych na dłużnika w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Od reguły zarządu własnego dłużnika wprowadzono jednak wyjątki, które znajdują zastosowanie w przypadku określonego zachowania dłużnika. W przyspieszonym postępowaniu układowym może dojść do odebrania zarządu własnego, sąd może bowiem z urzędu uchylić zarząd własny dłużnika i ustanowić zarządcę, jeżeli:

- a) dłużnik, chociażby nieumyślnie, naruszył prawo w zakresie sprawowania zarządu, czego skutkiem było pokrzywdzenie wierzycieli lub możliwość takiego pokrzywdzenia w przyszłości (art. 239 ust. 1 pkt 1 p.r.);
- b) oczywiste jest, że sposób sprawowania zarządu nie daje gwarancji wykonania układu lub dla dłużnika ustanowiono kuratora na podstawie art. 68 ust. 1 p.r. (art. 239 ust. 1 pkt 2 p.r.);
- c) dłużnik nie wykonuje poleceń sędziego-komisarza lub nadzorcy sądowego, w szczególności nie złożył w wyznaczonym przez sędziego-komisarza terminie propozycji układowych zgodnych z prawem (art. 239 ust. 1 pkt 3 p.r.).

Na mocy art. 273 p.r. rozwiązanie to ma odpowiednie zastosowanie do postępowania układowego.

Wyjątkiem od zasady pozostawienia zarządu majątku dłużnikowi jest postępowanie sanacyjne, w którym regułą jest odebranie zarządu własnego dłużnikowi i ustanowienie zarządcy. Jedynie w szczególnych przypadkach zarząd ten może być częściowo pozostawiony dłużnikowi (np. ze względu na szczególne kwalifikacje dłużnika).

Czynności prawne dokonane przez dłużnika dotyczące mienia, wobec którego dłużnik utracił prawo zarządu, są nieważne (art. 67 ust. 2 p.r.). Sankcja nieważności stanowi konsekwencję okoliczności, że dłużnik utracił prawo zarządu na skutek otwarcia postępowania sanacyjnego i w wyniku wydania postanowienia o odebraniu zarządu (art. 239, art. 239 w zw. z art. 273 p.r.). Nie ma znaczenia, czy dłużnik działa w dobrej wierze, nie wiedząc w trakcie wykonywania czynności o odebraniu mu zarządu.

Należy podkreślić, że obowiązek uzyskania zgody nadzorcy sądowego oraz czynności zarządcy nie odnoszą się do praw niemajątkowych dłużnika, takich jak niemajątkowe prawa autorskie czy prawo do wizerunku.

Spełnienie świadczenia do rąk dłużnika pozbawionego prawa zarządu, dokonane po obwieszczeniu o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, nie zwalnia z obowiązku spełnienia świadczenia do rąk zarządcy, chyba że równowartość świadczenia wpłynęła do masy układowej albo sanacyjnej (art. 67 ust. 3 p.r.).

Jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej, do czynności, które podlegają ujawnieniu w księdze wieczystej i rejestrach, również znajdują zastosowanie wyżej wymienione reguły. Odnosi się to również do konstrukcji spełniających podobne funkcje jak wpis w rejestrze

publicznym (np. złożenie dokumentu do zbioru dokumentów w rozumieniu art. 124 u.k.w.h.). Jak trafnie zauważa S. Gurgul, przepis ten nie dotyczy natomiast czynności prawnych dłużnika, na podstawie których można by żądać dokonania określonych wpisów w księdze wieczystej (stwierdzających lub powodujących powstanie, zmianę, przeniesienie, wygaśnięcie prawa), ponieważ czynności te, jak wszystkie inne czynności prawne dłużnika, są nieważne już z mocy przepisu art. 67 ust. 2 p.r. [S. Gurgul, *Prawo...*, art. 67 p.r., nb 2].

W myśl art. 67 ust. 5 p.r., jeżeli zawarcie umowy lub ustanowienie zabezpieczenia finansowego nastąpiło w dniu otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, a uprawniony z zabezpieczenia wykaże, że nie wiedział i przy zachowaniu należytej staranności nie mógł wiedzieć o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego, do ustanowienia zabezpieczenia finansowego zgodnie z przepisami ustawy z 2.04.2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 103) nie stosuje się sankcji nieważności wyrażonej w art. 67 ust. 2 p.r., podobnie jak co do zabezpieczenia ustanowionego w związku z uczestnictwem w systemie płatności lub systemie rozrachunku papierów wartościowych w rozumieniu ustawy z 24.08.2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz.U. z 2019 r. poz. 212) na rzecz podmiotu prowadzącego ten system lub na rzecz uczestnika tego systemu. Konstrukcja ta stanowi bezpośrednią realizację standardów ochrony aktywów będących przedmiotem zabezpieczenia finansowego albo zlecenia rozrachunku wyrażonych w postanowieniach dyrektywy 2002/47/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6.06.2002 r. w sprawie uzgodnień dotyczących zabezpieczeń finansowych (Dz.Urz. WE L 168, s. 43) oraz dyrektywy 98/26/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 19.05.1998 r. w sprawie zamknięcia rozliczeń w systemach płatności i rozrachunku papierów wartościowych (Dz.Urz. WE L 166, s. 45).

W trakcie badania wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, a także w trakcie postępowania restrukturyzacyjnego może dojść do sytuacji, w której dłużnik będący osobą fizyczną zostanie ubezwłasnowolniony, względnie dłużnik będący osobą prawną albo jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej będzie wykazywał braki uniemożliwiające działanie. Ustawodawca, odnosząc się do tego rodzaju sytuacji, wskazuje, że jeżeli po złożeniu wniosku restrukturyzacyjnego dłużnik utracił zdolność procesową i nie działa za niego przedstawiciel ustawowy, a także jeżeli w składzie organów dłużnika będącego osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, zachodzą braki uniemożliwiające ich działanie, sędzia-komisarz, a przed dniem otwarcia postępowania sąd, ustanawia kuratora. Kurator dłużnika nie musi mieć licencji doradcy restrukturyzacyjnego, choć ze względów praktycznych byłoby to pożądane. Przez zdolność procesową należy rozumieć zdolność do samodzielnego dokonywania czynności procesowych w postępowaniu cywilnym. Przepis art. 68 ust. 1 p.r. wyłącza możliwość stosowania reguł ogólnych Kodeksu postępowania cywilnego wyrażonych w art. 69–71 k.p.c., a dotyczących usuwania braków w zakresie zdolności procesowej osób fizycznych oraz braków w składzie właściwych organów osób prawnych oraz organów innych jednostek organizacyjnych. Jeżeli dla dłużnika ustanowiono kuratora na podstawie art. 42 § 1 k.c., tego kuratora powołuje się na kuratora w tym postępowaniu (art. 68 ust. 1 p.r.). To ostatnie rozwiązanie jest trafne, ponieważ niweluje problem dublowania osób reprezentujących dłużnika, a ponadto osoba wykonująca obowiązki kuratora na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego, znając specyfikę działalności dłużnika, może efektywnie go reprezentować w postępowaniu o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego. Kurator działający w tym postępowaniu ponosi na zasadzie winy odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania swoich obowiązków.

Kurator ustanowiony w postępowaniu o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego pełni swoją funkcję również po otwarciu tego postępowania. Jednak ustanowienie kuratora w tym trybie nie stanowi przeszkody do usunięcia, na podstawie zasad ogólnych, braku zdolności procesowej albo braków w składzie organów uniemożliwiających ich działanie. Po ich uzupełnieniu ustanowienie kuratora według przepisów niniejszego działu traci moc (art. 68

ust. 3 p.r.). Kurator w tym wypadku również ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 p.r. kuratorowi przysługuje prawo do wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków. Z uwagi na akt, że postępowanie ma charakter dwuetapowy, wynagrodzenie kuratora, niezależnie od tego, czy jest nim ta sama osoba, musi być ustalane odrębnie dla obu etapów postępowania. Wynagrodzenie za czas postępowania w przedmiocie otwarcia postępowania ustala sąd, natomiast wynagrodzenie kuratora we właściwym postępowaniu restrukturyzacyjnym ustala sędzia-komisarz, w wysokości adekwatnej do nakładu pracy kuratora, stosując odpowiednio przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 9 pkt 3 u.k.s.c. W tym przypadku z pewnością będzie miał znaczenie poziom skomplikowania i okres trwania postępowania, a tym samym zakres rzeczywistej odpowiedzialności kuratora. Odpowiednie stosowanie przepisów dotyczących postępowania cywilnego pozwala m.in. na zastosowanie wyższych stawek wynagrodzenia kuratora w postępowaniu w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego i właściwym postępowaniu restrukturyzacyjnym ze względu na jego większy nakład pracy i poziom odpowiedzialności. Wynagrodzenie kuratora obowiązującego do rozliczenia podatku od towarów i usług podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług, co pozwala dłużnikowi będącemu podatnikiem VAT na rozliczenie tego podatku w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Jak stanowi art. 69 ust. 3 p.r., na postanowienie w przedmiocie wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków przysługuje zażalenie kuratorowi, dłużnikowi i innym uczestnikom postępowania, którzy mają interes w jego zaskarżeniu.

Ustawodawca nie określa szczegółowo reguł proceduralnych w zakresie ustalania i wypłaty wynagrodzenia kuratora, co otwiera możliwość złożenia przez niego stosownego wniosku w każdym czasie w trakcie postępowania, ale również w razie jego zakończenia albo umorzenia. Co więcej, kurator może złożyć wniosek końcowy o wypłatę całości wynagrodzenia, ale zwłaszcza w czasie długotrwałego postępowania może również dojść do kilkukrotnej wypłaty częściowego wynagrodzenia. Koszty działania kuratora obciążają dłużnika. Jeżeli dłużnik na wezwanie kuratora nie pokrył tych kosztów, sędzia-komisarz na wniosek kuratora nakazuje tymczasową wypłatę sumy kosztów ze środków Skarbu Państwa i ich ściąganie od dłużnika w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji opłat sądowych (art. 71 p.r.).

Kończąc omawianie problematyki dotyczącej statusu dłużnika w postępowaniu restrukturyzacyjnym, należy odnieść się do problem śmierci dłużnika. W tym przypadku jego spadkobierca, a jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny – zarządca sukcesyjny, staje się uczestnikiem postępowania restrukturyzacyjnego. Ze względu na długotrwałość postępowań spadkowych dla zabezpieczenia praw spadkobiercy sędzia-komisarz z urzędu ustanawia kuratora, do którego przepisy art. 68–71 p.r. stosuje się (art. 72 ust. 1 p.r.). W konsekwencji ustanowienie kuratora traci moc po wstąpieniu do postępowania spadkobiercy dłużnika, który wykazał swoje prawa prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, europejskim poświadczeniem spadkowym albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia. Do spadkobiercy przepisy o prawach i obowiązkach dłużnika stosuje się odpowiednio, jednak masę restrukturyzacyjną (sanacyjną) nadal stanowi jedynie majątek dłużnika. W przypadku ustanowienia kuratora spadku regułę tę stosuje się odpowiednio.

G. Wierzyciele

Podstawa prawna: art. 75 p.r.

101 Wierzyciel, jak każdy uczestnik postępowania restrukturyzacyjnego, powinien mieć wszystkie przemyty podmiotów postępowania cywilnego: zdolność sądową, zdolność procesową i zdolność postulacyjną. Z tego względu, jeżeli wierzyciel nie ma zdolności procesowej i nie

działa za niego przedstawiciel ustawowy, a także jeżeli w składzie organów wierzyciela będącego osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, zachodzą braki uniemożliwiające ich działanie, sędzia-komisarz może, jeżeli przyczyni się to do usprawnienia postępowania, ustanowić dla niego kuratora, który działa za wierzyciela w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Jeżeli dla wierzyciela ustanowiono kuratora na podstawie art. 42 § 1 k.c., tego kuratora powołuje się na kuratora, o którym mowa w przepisie art. 75 ust. 1 p.r. W tym przypadku omówione przepisy art. 68 ust. 2–4, art. 69 i 70 p.r. stosuje się odpowiednio. Koszty działania kuratora obciążają wierzyciela, dla którego został on ustanowiony. Przepis art. 71 zdanie drugie p.r. stosuje się odpowiednio. Do kuratora wierzyciela mają zastosowanie uwagi odnoszące się do kuratora, który może być ustanowiony dla dłużnika.

H. Rada wierzycieli

Podstawa prawna: art. 121 p.r.

Rada wierzycieli jest organem reprezentującym interesy wierzycieli w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Z uwagi na fakt, że jest ona organem fakultatywnym, jeżeli nie zostanie ustanowiona, jej zadania wykonuje sędzia-komisarz. Zgodnie z art. 121 ust. 1 p.r. radę wierzycieli ustanawia oraz powołuje i odwołuje jej członków sędzia-komisarz z urzędu, o ile uzna to za potrzebne, albo na wniosek. Działanie z urzędu wydaje się zasadne przede wszystkim w sytuacji, gdy sędzia-komisarz uzna, że podczas postępowania będą musiały być podejmowane rozstrzygnięcia istotne dla interesów wierzycieli, mogące wzbudzić kontrowersje co do swoich skutków dla wyników postępowania. Ustawodawca w odniesieniu do trybu wnioskowego wyraźnie określił zarówno podmioty legitymowane, jak i konieczność niezwłocznego działania sędziego-komisarza. Sędzia-komisarz niezwłocznie, nie później niż w terminie tygodnia, ustanawia radę wierzycieli na wniosek dłużnika, co najmniej trzech wierzycieli lub wierzyciela albo wierzycieli mających łącznie co najmniej piątą część sumy wierzytelności (w tym wypadku ustawodawca skorzystał zarówno z parytetu liczbowego, jak i wartościowego odnoszącego się do wysokości wierzytelności, aby umożliwić inicjatywę w tym zakresie wierzycielom niezależnie od wartości ich wierzytelności), z wyłączeniem wierzycieli określonych w art. 80 ust. 3, art. 109 ust. 1 i art. 116 p.r. Jednocześnie jak stanowi art. 121 ust. 3 p.r., w celu uniknięcia negatywnych skutków braku zatwierdzonego spisu wierzytelności w zakresie możliwości ustanowienia rady wierzycieli do czasu zatwierdzenia spisu wierzytelności uprawnienia wierzycieli w sprawach dotyczących rady wierzycieli ustala się na podstawie:

- 1) spisu wierzycieli załączonego przez dłużnika do wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego;
- 2) spisu wierzytelności bezspornych przedstawionego na żądanie sędziego-komisarza przez nadzorcę sądowego albo zarządcę, sporządzonego w oparciu o księgi rachunkowe i inne dokumenty dłużnika;
- 3) przedłożonych przez wierzycieli tytułów egzekucyjnych;
- 4) spisu wierzytelności, jeżeli został sporządzony we wcześniejszym postępowaniu restrukturyzacyjnym – w postępowaniu sanacyjnym otwartym na podstawie uproszczonego wniosku złożonego zgodnie z art. 328 ust. 1 p.r.

W konsekwencji należy przyjąć, że wniosek o ustanowienie rady wierzycieli może zostać złożony już na etapie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Rada wierzycieli ustanowiona przez sędziego-komisarza funkcjonuje przez cały okres prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego, a więc aż do jego zakończenia albo umorzenia, co nie wyklucza zmian podmiotowych w jej składzie. W literaturze pojawiają się poglądy o możliwości uchylenia

postanowienia o ustanowieniu rady wierzycieli wydane z urzędu, jeśli okoliczności faktyczne ulegną zmianie, ale pogląd ten należy uznać za zbyt daleko idący, z analizy przepisów nie wynika bowiem epizodyczny charakter rady wierzycieli (np. ustanowionej w celu dokonania jednej lub kilku konkretnych czynności), a co więcej – pogląd taki dopuszczałby wielokrotne ustanawianie rady wierzycieli w razie zmiany okoliczności w długotrwałych postępowaniach restrukturyzacyjnych, co jest wręcz sprzeczne z ideą sprawnego postępowania restrukturyzacyjnego.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Ustanowienie rady wierzycieli w postępowaniu restrukturyzacyjnym*, red. I. Gil

103

Rada wierzycieli składa się z pięciu członków oraz dwóch zastępców powoływanych spośród wierzycieli dłużnika będących uczestnikami postępowania (art. 122 ust. 1 p.r.). Rada wierzycieli może składać się z trzech członków, jeżeli liczba wierzycieli dłużnika będących uczestnikami postępowania jest mniejsza niż siedem. Nie można powołać rady wierzycieli o mniejszym liczbowo składzie (np. z uwagi na niewystarczającą liczbę wierzycieli uczestniczących w postępowaniu). Skład rady może ulec modyfikacji z uwagi na rozstrzygnięcia następujące w toku postępowania, ponieważ sędzia-komisarz powinien zmienić jej skład np. wtedy, gdy członek albo zastępca członka rady utraci status wierzyciela w postępowaniu (jego wierzytelność nie zostanie umieszczona w spisie wierzytelności). Swoją funkcję członek rady wierzycieli wykonuje od momentu powołania przez sędziego-komisarza do momentu zakończenia działalności rady wierzycieli, a także w razie odwołania względnie śmierci członka rady.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Zmiana składu rady wierzycieli*, red. I. Gil

Jak stanowi art. 122 ust. 3 p.r., do zastępcy członka rady wierzycieli przepisy dotyczące członka rady wierzycieli stosuje się odpowiednio. Zastępca członka rady wierzycieli może uczestniczyć w posiedzeniach rady wierzycieli. Głosuje on nad uchwałą w przypadku nieobecności któregośkolwiek z członków rady wierzycieli. Zamiast nieobecnego członka rady wierzycieli w pierwszej kolejności głosuje zastępca wymieniony na pierwszym miejscu w sentencji postanowienia sędziego-komisarza o powołaniu, jeżeli jest obecny na posiedzeniu.

Zważywszy na ideę rady wierzycieli jako organu reprezentującego interesy wierzycieli, ustawodawca wprowadził możliwość wpływania przez wierzycieli na skład osobowy tej rady. Jak stanowi art. 123 ust. 1 p.r., na wniosek wierzyciela lub wierzycieli mających co najmniej piątą część sumy wierzytelności przysługujących wierzycielom będącym uczestnikami postępowania, z wyłączeniem wierzycieli określonych w art. 80 ust. 3, art. 109 ust. 1 i art. 116 p.r. (w tym współdłużnika, poręczyciela, gwaranta lub banku otwierającego akredytywy, który nie zaspokoił wierzyciela), sędzia-komisarz powołuje na członka rady wierzycieli wierzyciela wskazanego przez wnioskodawcę, chyba że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że wskazany wierzyciel nie będzie należycie pełnił obowiązków członka rady wierzycieli. Ta ostatnia przesłanka może wynikać jedynie ze sprawdzonych informacji, odnoszących się np. do dotychczasowych działań wierzyciela w postępowaniu. Na postanowienie oddalające wniosek zażalenie przysługuje wyłącznie wnioskodawcy. W przypadku gdy wierzyciel lub wierzyciele wnioskujący o powołanie członka rady wierzycieli posiadają co najmniej dwie piąte sumy wierzytelności przysługujących wierzycielom będącym uczestnikami postępowania, z wyłączeniem wierzycieli określonych w art. 80 ust. 3, art. 109 ust. 1 i art. 116 p.r., mogą oni wskazać po jednym kandydacie na członka rady wierzycieli na każdą piątą część posiadanych wierzytelności (art. 123 ust. 2 p.r.). Wierzyciel lub wierzyciele, których wniosek w obu

przypadkach został uwzględniony, nie mogą złożyć wniosku o powołanie kolejnych członków rady wierzycieli, chyba że członek powołany poprzednio na ich wniosek został odwołany.

Dodatkowe zaangażowanie wierzyciela w przebieg postępowania ma charakter dobrowolny, toteż wierzyciel może nie przyjąć obowiązków członka rady wierzycieli lub jego zastępcy (art. 124 p.r.); jeśli się zgodzi, to powinien to uczynić bezwarunkowo. Jeżeli wierzyciel, mimo wejścia w skład rady wierzycieli, nie angażuje się w wykonywanie swoich obowiązków, nie można zastosować wobec niego żadnych środków dyscyplinujących, z wyjątkiem odwołania go przez sędziego-komisarza. Ponadto członek rady (zastępca członka) może w każdej chwili zrzec się swej funkcji i nie ponosi z tego względu odpowiedzialności cywilnej. Jednak członek rady wierzycieli odpowiada za szkodę wynikłą z nienależytego pełnienia obowiązków (art. 138 p.r.).

W konsekwencji zgodnie z art. 125 ust. 1 p.r. sędzia-komisarz może odwołać członków rady wierzycieli, którzy nie pełnią należycie obowiązków, i powołać innych. Na postanowienie przysługuje zażalenie. Sędzia-komisarz odwołuje członka rady wierzycieli na jego wniosek. Odwołany prawomocnie członek rady wierzycieli nie może zostać ponownie powołany (art. 125 ust. 3 p.r.).

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Odwołanie członka rady wierzycieli*, red. I. Gil

Konstrukcja dotycząca inicjatywy wierzycieli w zakresie pierwotnego składu rady wierzycieli znajduje zastosowanie również co do zmiany jej członków. Na wniosek wierzyciela lub wierzycieli mających co najmniej piątą część sumy wierzytelności przysługujących wierzycielom będącym uczestnikami postępowania, z wyłączeniem wierzycieli określonych w art. 80 ust. 3, art. 109 ust. 1 i art. 116 p.r., sędzia-komisarz zmienia skład rady wierzycieli, powołując na członka rady wierzycieli wierzyciela wskazanego przez wnioskodawcę, chyba że zachodzi uzasadnione przypuszczenie, iż wskazany wierzyciel nie będzie należycie pełnił obowiązków członka rady wierzycieli. Na postanowienie oddalające wniosek zażalenie przysługuje wyłącznie wnioskodawcy (art. 126 ust. 1 p.r.). Przepisy art. 123 ust. 2 i 3 p.r. stosuje się odpowiednio. W tym wypadku wola wierzycieli nie pozostaje bez znaczenia, sędzia-komisarz, zmieniając skład rady wierzycieli, nie może bowiem odwołać członka rady wierzycieli powołanego na tej podstawie lub na podstawie art. 123 p.r., chyba że żądają tego wierzyciele, na których wniosek członek został powołany (art. 126 ust. 3 p.r.).

Z uwagi na fakt, że wierzyciel wchodzący w skład rady wierzycieli nie musi być osobą fizyczną, ustawodawca wprowadził możliwość, że członkowie rady wierzycieli pełnią swoje obowiązki osobiście albo przez pełnomocników (art. 127 ust. 1 p.r.). W przypadku osób prawnych z pewnością termin „osobiście” odnosi się do piastunów organów, przez które ta osoba działa, a w odniesieniu do jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej – osób uprawnionych do jej reprezentacji. Liczbę osób, które będą faktycznie wykonywać obowiązki wierzyciela niebędącego osobą fizyczną w radzie, określa akt statutu zasady jego reprezentacji (np. statut albo ustawa wprowadzająca łączną reprezentację). Pełnomocnictwo składa się przewodniczącemu rady, który składa je do akt postępowania wraz z protokołem z posiedzenia rady wierzycieli. W tym przypadku mają zastosowanie ogólne reguły określone w postanowieniach Kodeksu cywilnego co do pełnomocnictwa (art. 98–109 k.c.).

Ustawodawca precyzyjnie określa kompetencje rady wierzycieli, które mają charakter kontrolno-nadzorczy oraz opiniodawczy. Rada wierzycieli wykonuje następujące czynności:

- 1) udziela pomocy nadzorcy sądowemu albo zarządcy, zarówno z inicjatywy tych organów, jak i z własnej inicjatywy rady, jeśli jej członkowie dostrzegą taką konieczność,
- 2) kontroluje ich czynności, obejmując swoimi działaniami również zaniechania tych organów; kontrola może być przeprowadzana zarówno pod kątem legalności, jak i gospodarności oraz celowości,

3) bada stan funduszków masy układowej lub sanacyjnej, przy czym wykonywanie tych kompetencji nie może pozostawać w sprzeczności z treścią postanowień sędziego-komisarza w przedmiocie zatwierdzenia sprawozdań rachunkowych wydawanych na podstawie art. 32 p.r.,

4) udziela zezwolenia na czynności, które mogą być dokonane tylko za zezwoleniem rady wierzycieli,

5) wyraża opinię w innych sprawach, jeżeli zażąda tego sędzia-komisarz, nadzorca sądowy albo zarządca lub dłużnik.

Przy wykonywaniu obowiązków rada wierzycieli kieruje się interesem ogółu wierzycieli (art. 128 ust. 1 p.r.), a więc członkowie rady nie powinni kierować się jedynie swoim interesem indywidualnym, to bowiem może ich narazić na odpowiedzialność cywilną.

Rada wierzycieli lub jej członkowie mogą przedstawiać sędziemu-komisarzowi swoje uwagi o działalności dłużnika, nadzorcy sądowego albo zarządcy, zarówno co do całokształtu ich działalności, jak i poszczególnych działań (zachowań) tych podmiotów, które mają wpływ na przebieg postępowania. Jak stanowi art. 128 ust. 3 p.r., rada wierzycieli może żądać od dłużnika, nadzorcy sądowego albo zarządcy wyjaśnień oraz badać księgi i dokumenty przedsiębiorstwa dłużnika w zakresie, w jakim nie narusza to tajemnicy przedsiębiorstwa. Zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1913) przez tajemnicę przedsiębiorstwa rozumie się informacje techniczne, technologiczne, organizacyjne przedsiębiorstwa lub inne informacje posiadające wartość gospodarczą, które jako całość lub w szczególnym zestawieniu i zbiorze ich elementów nie są powszechnie znane osobom zwykle zajmującym się tym rodzajem informacji albo nie są łatwo dostępne dla takich osób, o ile uprawniony do korzystania z informacji lub rozporządzania nimi podjął, przy zachowaniu należytej staranności, działania w celu utrzymania ich w poufności. W pozostałym zakresie i w przypadku wątpliwości sędzia-komisarz określa zakres uprawnień członków rady do badania ksiąg i dokumentów przedsiębiorstwa dłużnika.

Odnosząc się do katalogu czynności wymagających zgody rady wierzycieli, a w jej braku – zgody sędziego-komisarza (ewentualnie w razie niewykonania czynności rady wierzycieli w terminie), należy wskazać, że zgodnie z art. 129 ust. 1 p.r. zezwolenia rady wierzycieli pod rygorem nieważności wymagają następujące czynności dłużnika albo zarządcy:

1) obciążenie składników masy układowej lub sanacyjnej hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym lub hipoteką morską w celu zabezpieczenia wierzytelności nieobjętej układem;

2) przeniesienie własności rzeczy lub prawa na zabezpieczenie wierzytelności nieobjętej układem;

3) obciążenie składników masy układowej lub sanacyjnej innymi prawami;

4) zaciąganie kredytów lub pożyczek;

5) zawarcie umowy dzierżawy przedsiębiorstwa dłużnika lub jego zorganizowanej części lub innej podobnej umowy (w tym wypadku należy brać pod uwagę oddanie składnika majątkowego do odpłatnego albo nieodpłatnego korzystania przez osobę trzecią).

Zezwolenia rady wierzycieli pod rygorem nieważności wymaga również sprzedaż przez dłużnika nieruchomości lub innych składników majątku o wartości powyżej 500 000 zł.

Ponadto na podstawie art. 129 ust. 3 p.r. rada wierzycieli może udzielić zezwolenia na zawarcie umowy kredytu lub pożyczki lub ustanowienie zabezpieczeń, o których mowa w art. 129 ust. 1 pkt 1–3 p.r., jeżeli jest to niezbędne do zachowania zdolności do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania restrukturyzacyjnego i zobowiązań powstałych po jego otwarciu lub zawarcia i wykonania układu oraz zostało zagwarantowane, że środki zostaną przekazane dłużnikowi i wykorzystane w sposób przewidziany przez uchwałę rady wierzycieli, a ustanowione zabezpieczenie jest adekwatne do udzielonego kredytu lub pożyczki.

Natomiast art. 246 ust. 1 p.r. stanowi, że zgoda rady wierzycieli umożliwia skuteczne obciążenie majątku dłużnika prawem rzeczowym po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego. Zabezpieczenie wpisane bez takiego zezwolenia podlega wykreśleniu na zarządzenie sędziego-komisarza.

Katalog czynności wskazuje, że zezwolenie odnosi się do czynności o dużym stopniu ryzyka, co może zadecydować o realizacji celów postępowania restrukturyzacyjnego. Zgodnie z art. 129 ust. 4 p.r. czynności dokonane za zezwoleniem rady wierzycieli nie mogą być uznane za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Wykonanie przez sędziego-komisarza czynności zastrzeżonych dla rady wierzycieli*, red. I. Gil

Ustawodawca w celu zwiększenia efektywności pracy rady wierzycieli, której sprzyja dostosowanie trybu jej pracy do specyfiki konkretnego postępowania, odstąpił od konkretyzacji szczegółowych reguł jej działania. Rada wierzycieli na pierwszym posiedzeniu przyjmuje regulamin, który określa w szczególności tryb posiedzeń, sposób zawiadamiania członków rady o posiedzeniu, sposób zbierania głosów i zasady współpracy rady z nadzorcą sądowym albo zarządcą oraz dłużnikiem, w tym sposób składania wniosków do rady (art. 130 ust. 1 p.r.). Przepis ten określa minimalny zakres przedmiotowy regulaminu, co pozwala uwzględnić w nim również inne istotne dla pracy rady zagadnienia. Rada wierzycieli na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród swoich członków przewodniczącego rady.

Rada wierzycieli wykonuje czynności przez podejmowanie uchwał na posiedzeniach, chyba że regulamin stanowi inaczej. Posiedzenia rady wierzycieli mogą odbywać się przy użyciu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość (art. 131 ust. 1 p.r.). Jeżeli uchwała nie jest podejmowana na posiedzeniu, do jej podjęcia konieczne jest oddanie głosów przez wszystkich członków rady wierzycieli. W takim przypadku głosu nie może oddać zastępca członka rady wierzycieli, co jest rozwiązaniem oczywistym, forma podejmowania uchwały usuwa bowiem przeszkodę co do niemożności udziału członka rady w posiedzeniu. Rada wierzycieli podejmuje uchwały w terminie 2 tygodni od dnia złożenia wniosku do rady. Termin ten ma charakter instrukcyjny, a więc jego naruszenie nie wpływa na ważność podjętej uchwały, a jedynie może mieć znaczenie w kontekście odpowiedzialności członków rady wierzycieli. Szczegółowe reguły składania wniosków do rady oraz przeprowadzania głosowania powinien określać regulamin rady.

Uchwały rady wierzycieli podejmuje się większością głosów, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej (art. 132 ust. 1 p.r.). Z uwagi na to, że nie wszystkie kompetencje rady można wykonać kolegialnie, wprowadzono rozwiązanie usprawniające działanie rady w takich okolicznościach, co pozwala na to, że rada wierzycieli może kontrolować czynności nadzorca sądowego albo zarządcy przez członka lub członków wskazanych w uchwale. Uchwałę rady wierzycieli o zbadaniu ksiąg i dokumentów przedsiębiorstwa dłużnika wykonują wskazani w uchwale członkowie rady wierzycieli lub, jeżeli są wymagane wiadomości specjalne, inne osoby. W celu wykluczenia możliwości nadużywania tego rozwiązania wprowadzono regułę, że koszty badania nie stanowią kosztów postępowania i nie obciążają dłużnika. Jak stanowi art. 132 ust. 4 p.r., z kontroli działalności dłużnika, nadzorca sądowego albo zarządcy oraz badania ksiąg i dokumentów rada wierzycieli składa sprawozdanie sędziemu-komisarzowi. Z innych czynności rada wierzycieli składa sprawozdanie na żądanie sędziego-komisarza.

W szczególnych okolicznościach rada wierzycieli może mieć wpływ na osoby wykonujące, a tym samym na sposób wykonywania zarządu majątkiem dłużnika w toku postępowania. Na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej w pełnym składzie, za którą głosowało co najmniej czterech członków, sąd może zezwolić dłużnikowi na wykonywanie zarządu w zakresie nieprzekraczającym zakresu zwykłego zarządu. W takim przypadku zarządca nadal pełni swoją funkcję (art. 133 ust. 1 p.r.). Na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej w pełnym składzie, za którą głosowało co najmniej czterech członków, albo na skutek uchwały rady wierzycieli podjętej zgodnie z wnioskiem dłużnika sąd zmienia nadzorcę sądowego albo zarządcę i powołuje do pełnienia tych funkcji osobę spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r.,

wskazaną przez radę wierzycieli, chyba że byłoby to niezgodne z prawem (np. wskazana osoba nie posiadałaby licencji doradcy restrukturyzacyjnego), rażąco naruszałoby interes wierzycieli lub zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że wskazana osoba nie będzie należycie pełniła obowiązków (np. ze względu na wykonywanie czynności w innych postępowaniach albo nadmierne obciążenie innymi obowiązkami). Co prawda ustawodawca nie wymaga uzasadnienia rozstrzygnięcia rady wierzycieli, ale wydaje się, że dla udzielenia pełnych wyjaśnień wierzycielom niebędącym członkami rady wierzycieli takie uzasadnienie byłoby przydatne. Na postanowienie sądu odmawiające powołania osoby wskazanej przez radę zażalenie przysługuje wyłącznie członkom rady wierzycieli oraz dłużnikowi. Jak stanowi art. 133 ust. 3 p.r., jeżeli rada wierzycieli składa się z trzech członków, wskazane uchwały podejmuje się jednomyślnie.

Pierwsze posiedzenie rady zwołuje nadzorca sądowy albo zarządca niezwłocznie po powołaniu rady. Zgodnie z art. 134 ust. 1 p.r. posiedzenie rady wierzycieli zwołuje przewodniczący rady, zawiadamiając członków i zastępców o terminie, miejscu i przedmiocie posiedzenia. Przewodniczący rady przewodniczy posiedzeniu rady wierzycieli, chyba że regulamin stanowi inaczej (np. przewidując każdorazowy wybór przewodniczącego posiedzenia). Posiedzenie rady wierzycieli może zwołać również sędzia-komisarz, który przewodniczy posiedzeniu. W postępowaniu sanacyjnym sędzia-komisarz powinien zwołać radę wierzycieli, jeżeli ma inny pogląd niż wyrażony w opinii rady wierzycieli o planie restrukturyzacyjnym (art. 315 p.r.), w celu wysłuchania argumentacji członków rady wierzycieli.

Na podstawie art. 135 ust. 1 p.r. z posiedzenia rady wierzycieli sporządza się protokół. W protokole z pewnością powinny zostać ujęte: termin i miejsce posiedzenia, obecność członków lub zastępców, treść uchwał, informacja o wynikach głosowania i inne istotne dane. Protokół podpisują obecni, a odmowę złożenia podpisu zaznacza się w protokole. Jeżeli posiedzenie odbywa się przy użyciu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, protokół podpisuje wyłącznie przewodniczący rady, ze wskazaniem przyczyny braku pozostałych podpisów, chyba że co innego wynika z regulaminu. Przewodniczący rady niezwłocznie po posiedzeniu przekazuje odpis protokołu sędziemu-komisarzowi, a także nadzorcy sądowemu albo zarządcy, jeżeli nie byli obecni na posiedzeniu. Do odpisu protokołu załącza się odpisy uchwał podjętych na posiedzeniu. Po podjęciu uchwały bez zwoływania posiedzenia rady wierzycieli przewodniczący rady niezwłocznie przekazuje odpis uchwały sędziemu-komisarzowi (art. 135 ust. 3 p.r.). Reguła tych nie stosuje się w przypadku posiedzenia rady wierzycieli, o którym mowa w art. 134 ust. 3 p.r.

W terminie tygodnia od dnia zamieszczenia uchwały rady wierzycieli w Centralnym Rejestrze Restrukturyzacji i Upadłości uczestnik postępowania oraz zarządca albo nadzorca sądowy mogą wnieść zarzuty przeciwko uchwale. Zarzuty wniesione po upływie terminu lub nieodpowiadające wymogom formalnym pisma procesowego pozostawia się bez rozpoznania. Przepisu art. 130 § 1 k.p.c., odnoszącego się do usuwania braków formalnych pism procesowych, nie stosuje się. Sędzia-komisarz rozpoznaje zarzuty w terminie tygodnia od dnia przedłożenia mu zarzutów (art. 136 ust. 3 p.r.). Sędzia-komisarz w wyniku rozpoznania zarzutów lub z urzędu w terminie 2 tygodni od dnia zamieszczenia uchwały rady wierzycieli w Rejestrze może uchylić tę uchwałę, jeżeli jest ona sprzeczna z prawem lub narusza interes wierzycieli. Sprzeczność z prawem może odnosić się zarówno do nieprawidłowości formalnych (np. nieprawidłowe zwołanie posiedzenia rady, na którym podjęto uchwałę), jak i nieprawidłowości merytorycznych (np. treść uchwały odnosi się do zagadnień znajdujących się poza zakresem kompetencji rady). Na postanowienie sędziego-komisarza zażalenie przysługuje wyłącznie skarżącemu, dłużnikowi oraz członkom rady wierzycieli. Z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych wprowadza się regułę, że wykonanie uchwały nie może nastąpić wcześniej niż po upływie 2 tygodni od dnia jej przekazania sędziemu-komisarzowi. Sędzia-komisarz może wstrzymać wykonanie uchwały do czasu uprawomocnienia się postanowienia w przedmiocie rozpoznania zarzutów lub postanowienia o uchyleniu uchwały rady wierzycieli.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEXM. Piechowiak, *Rozpoznanie zarzutów przeciwko uchwale rady wierzycieli*, red. I. Gil

Jak stanowi art. 137 ust. 1 p.r., członkowi rady wierzycieli przysługuje prawo do zwrotu koniecznych wydatków związanych z jego udziałem w posiedzeniu rady wierzycieli. Wykonywanie obowiązków członka rady wierzycieli jest co do zasady nieodpłatne. Jednak za udział w posiedzeniu sędzia-komisarz może przyznać członkowi stosowne wynagrodzenie, jeżeli jest to uzasadnione rodzajem i stopniem złożoności sprawy oraz zakresem wykonywanych prac (np. jeśli jest zaangażowany w indywidualnie wykonywane czynności kontrolne). Wynagrodzenie to nie może przekraczać 3% miesięcznego przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 55 ust. 3 p.r., za jeden dzień posiedzenia. Wynagrodzenie oraz zwrot wydatków wchodzi w skład kosztów postępowania restrukturyzacyjnego. Postanowienie w sprawie wynagrodzenia i zwrotu wydatków wydaje sędzia-komisarz po wysłuchaniu członka rady wierzycieli i nadzorca sądowego albo zarządcy. Postanowienie to jest niezaskarżalne.

I. Zgromadzenie wierzycieli

Podstawa prawna: art. 104 p.r.

Zgromadzenie wierzycieli w postępowaniu restrukturyzacyjnym ma dość ograniczone kompetencje, koncentrujące się bowiem na przyjęciu układu, a dodatkowe kompetencje uzyskuje w postępowaniu toczącym się wobec dewelopera (rozstrzygnięcia odnoszące się do dopłat nabywców). Zgodnie z art. 104 p.r. zgromadzenie wierzycieli zwołuje tylko i wyłącznie sędzia-komisarz (inny tryb zwołania zgromadzenia wierzycieli czyni jego uchwały nieistniejącymi) w:

- 1) celu głosowania nad układem;
- 2) przypadku, gdy rada wierzycieli podejmie uchwałę o zwołaniu zgromadzenia;
- 3) przypadku, gdy uzna to za potrzebne – w tej sytuacji sędzia-komisarz działa z urzędu, choć nie wyklucza to sygnalizacji ze strony innych podmiotów i uczestników postępowania o potrzebie zwołania zgromadzenia, jednak tego rodzaju wnioski są niewiążące dla sędziego-komisarza.

Należy jednocześnie zauważyć, że zgodnie z art. 110 ust. 7 p.r. głosowanie nad układem może odbyć się z pominięciem zwoływania zgromadzenia wierzycieli, o ile tak postanowi sędzia-komisarz.

Zgromadzenie wierzycieli zwołuje się przez obwieszczenie, w którym określa się termin, miejsce i przedmiot obrad oraz sposób głosowania (art. 105 ust. 1 p.r.). Sędzia-komisarz wydaje w tej sprawie zarządzenie, w którym zarządza zwołanie zgromadzenia wierzycieli i umieszczenie obwieszczenia, a także określa informacje, które powinny znaleźć się w treści obwieszczenia. Określając miejsce zgromadzenia, sędzia-komisarz powinien brać pod uwagę koszty postępowania związane z organizacją tego spotkania. Obwieszczenia dokonuje się co najmniej na 2 tygodnie przed terminem zgromadzenia wierzycieli. Na termin zgromadzenia wierzycieli wzywa się dłużnika, nadzorcę sądowego albo zarządcę. Ich niestawiennictwo, chociażby usprawiedliwione, nie stanowi przeszkody do odbycia zgromadzenia. Zgodnie z art. 105 ust. 4 p.r. w przypadku odroczenia zgromadzenia wierzycieli (może to nastąpić np. z uwagi na stawienie się na zgromadzenie zbyt małej liczby wierzycieli) sędzia-komisarz podaje obecnym do wiadomości nowy termin i miejsce zgromadzenia. W takim przypadku nie dokonuje się ponownego obwieszczenia. Oddany poprzednio głos wierzyciela, który nie stawił się na odroczonym zgromadzeniu wierzycieli, zachowuje moc i jest uwzględniany przy

105

obliczaniu wyników głosowania, jeżeli na tym zgromadzeniu poddane pod głosowanie są te same uchwały lub uchwały korzystniejsze dla wierzycieli. Zawiadomień wierzycieli o terminie zgromadzenia wierzycieli dokonuje nadzorca sądowy albo zarządca. W myśl art. 105 ust. 6 p.r. przed terminem zgromadzenia wierzycieli nadzorca sądowy albo zarządca przedkłada sędziemu-komisarzowi:

- 1) otrzymane karty do głosowania, wraz z odpisami lub wydrukami z rejestru i pełnomocnictwami koniecznymi do wykazania uprawnienia do oddania głosu oraz informacją, czy w stosunku do wierzyciela nie zachodzą okoliczności wskazane w art. 116 p.r., uszeregowane zgodnie z kolejnością przyjętą w spisie wierzytelności;
- 2) dowód wysłania, co najmniej na 3 tygodnie przed dniem zgromadzenia wierzycieli, zawiadomienia o zgromadzeniu wierzycieli na adres wskazany w rejestrze, do którego jest wpisany wierzyciel, o ile wierzyciel jest wpisany do rejestru, w przeciwnym przypadku na adres wierzyciela znany dłużnikowi.

Zgromadzeniu wierzycieli przewodniczy sędzia-komisarz (art. 106 ust. 1 p.r.), a w szczególności otwiera zgromadzenie, kieruje obradami, ustala porządek obrad, zarządza głosowaniem i ustala ich wyniki. Ta kompetencja sędziego-komisarza nie może być delegowana na inne osoby, więc w sytuacji, gdy zgromadzeniu wierzycieli przewodniczy inna osoba, uchwały na nim podjęte należy uznać za nieistniejące. Z przebiegu zgromadzenia wierzycieli sporządza się protokół. Obecność wierzycieli sprawdza nadzorca sądowy albo zarządca pod nadzorem sędziego-komisarza. Lista obecności obejmująca również wierzycieli, którzy oddali głos na piśmie, stanowi załącznik do protokołu. Jeżeli spis obecności został sporządzony w postaci elektronicznej i warunki techniczne to umożliwiają, składa się go również w postaci elektronicznej (art. 106 ust. 3 p.r.). Z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych przedmiotowy przepis zostanie zmieniony – spis obecności będzie sporządzany w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe.

Zgodnie z art. 107 ust. 1 p.r., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, na zgromadzeniu wierzycieli prawo głosu mają wierzyciele, których wierzytelności zostały umieszczone w zatwierdzonym spisie wierzytelności, oraz wierzyciele, którzy stawiają się na zgromadzeniu wierzycieli i przedłożą sędziemu-komisarzowi tytuł egzekucyjny stwierdzający ich wierzytelność. W konsekwencji sędzia-komisarz nie bierze udziału w głosowaniu, a prawo do udziału w zgromadzeniu oraz oddania głosu jest związane jedynie z posiadaniem wskazanej wierzytelności. Wierzyciele głosują sumą wierzytelności umieszczoną w zatwierdzonym spisie wierzytelności lub tytule egzekucyjnym.

Ustawodawca wprowadza również mechanizm umożliwiający poszerzenie kręgu uprawnionych wierzycieli o kolejne podmioty. Sędzia-komisarz może na wniosek wierzyciela i po wysłuchaniu dłużnika dopuścić do udziału w zgromadzeniu wierzycieli wierzyciela, którego wierzytelność jest uzależniona od warunku zawieszającego (te wierzytelności umieszcza się w spisie wierzytelności – art. 86 ust. 2 pkt 5 p.r.) lub jest sporna (np. została zaskarżona sprzeciwem) i została uprawdopodobniona. Sumę, według której oblicza się głos tego wierzyciela, sędzia-komisarz oznacza stosownie do okoliczności, odnosząc się do najbardziej prawdopodobnej ostatecznej wysokości wierzytelności. Sędzia-komisarz wydaje w tej materii niezaskarżalne postanowienie, które nie wymaga odrębnej formy, a może zostać wprowadzone do protokołu zgromadzenia wierzycieli.

Zgodnie z art. 108 ust. 1 p.r. wierzyciele, którzy mają wierzytelność solidarną (art. 367 k.c. stanowi, że kilku wierzycieli może być uprawnionych w ten sposób, że dłużnik może spełnić całe świadczenie do rąk jednego z nich, a przez zaspokojenie któregośkolwiek z wierzycieli dług wygasa względem wszystkich) lub niepodzielną (art. 379 § 2 k.c. stanowi, że świadczenie jest podzielne, jeżeli może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości), głosują przez wspólnego pełnomocnika. Nie ma w tym przypadku znaczenia, czy wierzyciele zgłosili wierzytelność wspólnie, czy też uczynili to osobno. Pełnomocnikiem może być również jeden z wierzycieli. Ustawodawca wprowadza jednocześnie mechanizmy zapobiegające negatywnym skutkom obstrukcji ze strony któregośkolwiek z wierzycieli.

Jeżeli wskazani wierzyciele nie dokonają wyboru pełnomocnika, w imieniu wierzycieli głosuje zarządca ustanowiony według przepisów Kodeksu cywilnego o zarządzie związanym ze współwłasnością. Niedokonanie przez nich wyboru pełnomocnika lub nieustanowienie zarządcy nie stanowi przeszkody do wyznaczenia terminu i odbycia zgromadzenia wierzycieli. Należy zaznaczyć, że uprawnienia do głosowania nie daje wierzytelność współdłużnika, poręczyciela, gwaranta lub banku otwierającego akredytywy, który nie zaspokoił wierzyciela, która jest ujęta jako wierzytelność warunkowa (art. 80 ust. 3 p.r.).

Wierzyciel nie ma prawa głosu także na podstawie wierzytelności, którą nabył w drodze przelewu lub indosu po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego (art. 109 ust. 1 p.r.). Przelew wierzytelności (cesja) polega na przeniesieniu wierzytelności z majątku dotychczasowego wierzyciela do majątku osoby trzeciej, na mocy umowy zawartej między zbywcą wierzytelności (cedentem) a jej nabywcą (cesjonariuszem) (np. umowy sprzedaży albo darowizny). Z kolei indos jest pisemnym oświadczeniem umieszczonym na papierze wartościowym na zlecenie i zawierającym co najmniej podpis zbywającego, oznaczającym przeniesienie praw na inną osobę. Jeżeli przejście wierzytelności nastąpiło wskutek spłacenia przez wierzyciela długu, za który odpowiadał osobiście albo określonymi przedmiotami majątkowymi, ze stosunku prawnego powstałego przed dniem otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, albo nabycie wierzytelności nastąpiło po obwieszczeniu w rejestrze informacji o trybie i miejscu sprzedaży wierzytelności, a zbycie nastąpiło na rzecz nabywcy, który zaoferował najwyższą kwotę, to tej konstrukcji nie stosuje się. W postępowaniu o zatwierdzenie układu także tego rozwiązania nie stosuje się (art. 109 ust. 2 p.r.). Z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych nie będzie obwieszczeń w rejestrze, więc przepis ten zostanie zmieniony. Pouczenie o treści tego przepisu jest jednym z obligatoryjnych elementów zawiadomienia sędziego-komisarza o zgromadzeniu wierzycieli zwołanym w celu głosowania nad układem (art. 264 ust. 1 p.r.).

Natomiast prawo głosowania na zwykłym zgromadzeniu wierzycieli mają wierzyciele, o których mowa w art. 116 p.r., chociaż nie mogą głosować nad układem. Tymi wierzycielami są osoby bliskie dłużnika i podmioty z nim powiązane. Jak stanowi ten przepis, w sprawach dotyczących układu nie ma prawa głosu wierzyciel będący małżonkiem dłużnika, jego krewnym lub powinowatym w linii prostej, krewnym lub powinowatym w linii bocznej do drugiego stopnia włącznie, przysposabiającym dłużnika lub przez niego przysposobionym, jeżeli dłużnikiem jest spółka handlowa – osobą uprawnioną do reprezentowania spółki, a jeżeli dłużnikiem jest osobowa spółka handlowa – współnikiem ponoszącym odpowiedzialność za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem (art. 116 ust. 1 p.r.). W sprawach dotyczących układu, jeżeli dłużnikiem jest spółka handlowa, nie ma prawa głosu wierzyciel będący spółką powiązaną z dłużnikiem oraz osoby upoważnione do jej reprezentacji, a także wierzyciel będący spółką i osoby uprawnione do jej reprezentowania, jeżeli ta spółka jest spółką dominującą albo zależną w stosunku do dłużnika. Zgodnie z art. 116 ust. 3 p.r. prawa głosu w sprawie dotyczącej układu nie ma również wierzyciel będący spółką kapitałową, której spółka dominująca jest również spółką dominującą dla dłużnika, oraz osoby uprawnione do jej reprezentowania. W sprawach dotyczących układu, jeżeli dłużnikiem jest spółka kapitałowa, prawa głosu nie ma wierzyciel będący osobą fizyczną, jeżeli reprezentuje ponad 25% kapitału zakładowego spółki.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Dopuszczenie do udziału w zgromadzeniu wierzycieli wierzyciela, którego wierzytelność jest uzależniona od warunku zawieszającego lub jest sporna i została uprawdopodobniona*, red. I. Gil

Jak stanowi art. 110 ust. 1 p.r., głosowanie na zgromadzeniu wierzycieli przeprowadza się pisemnie, a opis przebiegu i wynik głosowania zamieszcza się w protokole. Wierzyciel, który stawiał się osobiście na zgromadzeniu wierzycieli, może oddać głos ustnie do protokołu.

Głosowanie przeprowadza nadzorca sądowy albo zarządca pod nadzorem sędziego-komisarza. Spis głosów złożonych na piśmie oraz głosów oddanych ustnie na zgromadzeniu wierzycieli, do którego stosuje się odpowiednio przepis art. 86 ust. 2 p.r. (zmienianego z dniem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych), stanowi załącznik do protokołu. Jeżeli oddano głos w cudzym imieniu, wskazuje się również imię i nazwisko głosującego. Jeżeli spis głosów został sporządzony w postaci elektronicznej i warunki techniczne to umożliwiają, składa się go również w postaci elektronicznej. Protokół zgromadzenia wierzycieli, podobnie jak z posiedzenia sądowego, co do zasady sporządza się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk oraz pisemnie pod kierunkiem przewodniczącego (art. 157 § 1 zdanie drugie k.p.c.). W związku z elektroniczną postępowania restrukturyzacyjnego z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych przepis art. 110 p.r. ulegnie zmianie, a spis głosów, do którego stosuje się odpowiednio przepis art. 86 ust. 2 p.r., będzie sporządzać się w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe.

Uczestnik postępowania może głosować na zgromadzeniu wierzycieli również przez pełnomocnika. Pełnomocnikiem może być również jeden z wierzycieli (art. 110 ust. 3 p.r.). Pełnomocnictwo może być złożone w formie zwykłej pisemnej, ustawodawca nie wprowadza bowiem w tym zakresie formy kwalifikowanej pełnomocnictwa. Zważywszy, że głosowanie jest czynnością dokonywaną w postępowaniu restrukturyzacyjnym, należy przyjąć, iż w tym przypadku znajdzie zastosowanie art. 87 k.c.

Głos oddany na piśmie zawiera wskazanie imienia i nazwiska albo nazwy głosującego oraz wskazanie, czy głosuje za, czy przeciw uchwale (art. 110 ust. 4 p.r.). Natomiast z momentem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych będzie to następować w innej formie, ponieważ głosowanie będzie przeprowadzane za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe.

Wierzyciela, który wstrzymał się od głosu, uważa się za nieuczestniczącego w głosowaniu (art. 110 ust. 5 p.r.). To rozwiązanie należy uznać za trafne, ponieważ wierzyciel powinien zająć stanowisko we własnym interesie, a jego wstrzymanie się od głosu nie może mieć wpływu na rozstrzygnięcia podejmowane przez innych wierzycieli.

Jeżeli istnieją możliwości techniczne, głosowanie na zgromadzeniu wierzycieli może zostać przeprowadzone z wykorzystaniem elektronicznych środków komunikacji, gdy sędzia-komisarz tak postanowi. Głosowanie z wykorzystaniem elektronicznych środków komunikacji może obejmować w szczególności transmisję zgromadzenia wierzycieli w czasie rzeczywistym, w ramach której wierzyciele mogą wypowiadać się w toku zgromadzenia wierzycieli, przebywając w miejscu innym niż miejsce zgromadzenia wierzycieli. Udział wierzycieli w zgromadzeniu może podlegać jedynie wymogom i ograniczeniom, które są niezbędne do identyfikacji wierzycieli i zapewnienia bezpieczeństwa komunikacji elektronicznej (art. 110 ust. 6 p.r.).

W przypadku gdy z uwagi na znaczną liczbę wierzycieli odbycie zgromadzenia wierzycieli jest utrudnione, sędzia-komisarz może postanowić o przeprowadzeniu głosowania w innym trybie niż wskazane wyżej, w tym również z pominięciem zwoływania zgromadzenia wierzycieli. Postanowienie obwieszcza się w celu zapewnienia realizacji zasady jawności postępowania (art. 110 ust. 7 p.r.). Na to postanowienie przysługuje zażalenie. W tym przypadku – w razie zastosowania innego trybu przeprowadzenia głosowania – postanowienie sędziego-komisarza w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia układu może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Z dniem wejścia w życie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych obwieszczeniu podlegać będzie informacja o prawomocności postanowienia, o którym mowa w ust. 7.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, uchwała zgromadzenia wierzycieli zostaje przyjęta, jeżeli wypowie się za nią większość głosujących wierzycieli, którzy oddali ważny głos, mających łącznie co najmniej połowę sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom (art. 111 p.r.). Tym samym w celu zapewnienia reprezentatywności stanowiska wierzycieli i należytego zabezpieczenia ich interesów wprowadzono jednocześnie dwa kryteria: osobowe, odnoszące się do wierzycieli, i kapitałowe, dotyczące ich wierzytelności. Jednocześnie należy

zwrócić uwagę, że punktem wyjścia do obliczeń są w tym przypadku dane dotyczące głosujących wierzycieli, a to oznacza, że w odniesieniu do każdego zgromadzenia wierzycieli należy obliczać wskazaną większość indywidualnie.

Sędzia-komisarz wydaje na zgromadzeniu wierzycieli postanowienie w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia uchwały. W sentencji postanowienia stwierdzającego przyjęcie uchwały zawiera się treść uchwały (art. 112 ust. 1 p.r.). Stwierdzając przyjęcie uchwały przez zgromadzenie wierzycieli, sędzia-komisarz może jednocześnie z urzędu uchylić uchwałę, jeżeli jest sprzeczna z prawem lub narusza dobre obyczaje albo rażąco narusza interes wierzyciela, który głosował przeciw uchwale. Mówiąc o sprzeczności z prawem, należy odnieść się zarówno do aspektów proceduralnych (dotyczących np. zwołania albo przebiegu zgromadzenia wierzycieli), jak i materialnych (odnoszących się do treści rozstrzygnięcia np. wykraczającego poza ustawowe kompetencje zgromadzenia). Natomiast z naruszeniem dobrych obyczajów mamy do czynienia nie w przypadku naruszenia norm prawnych, ale zasad moralnych, aksjologicznych, reguł uczciwości w obrocie gospodarczym. Z kolei naruszenie interesu wierzyciela musi mieć charakter kwalifikowany (rażący), a jednocześnie istotną przesłanką podlegającą ocenie sędziego-komisarza jest aktywny sprzeciw tego wierzyciela wobec przedmiotowej uchwały. Na te postanowienia przysługuje zażalenie.

Jednocześnie ustawodawca wprowadził szczególne reguły odnoszące się do zgromadzenia wierzycieli, na którym ma zostać rozstrzygnięta kwestia układu, aby zapobiec sytuacji, w której decyzję w tej materii podejmie jedynie niewielka grupa aktywnych wierzycieli. Na zgromadzeniu wierzycieli można zawrzeć układ, jeżeli w zgromadzeniu uczestniczy co najmniej jedna piąta wierzycieli uprawnionych do głosowania nad układem (art. 113 ust. 1 p.r.). Uprawnieni do głosowania nad układem są wyłącznie wierzyciele określani w art. 107 ust. 1 i 3 p.r., którzy są objęci układem. Brak dowodu doręczenia zawiadomienia o zgromadzeniu wierzycieli wierzycielom, których liczba nie jest większa niż połowa wierzycieli uprawnionych do głosowania, a kwota ich wierzytelności nie przekracza jednej trzeciej sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, nie stoi na przeszkodzie odbyciu zgromadzenia wierzycieli i głosowaniu nad układem. Jednak w tym przypadku ustawodawca wprowadza mechanizm ostrożnościowy zapobiegający sytuacji, w której jakiegokolwiek nieprawidłowości w zakresie doręczeń wpłyną na wynik głosowania. Jak stanowi art. 113 ust. 4 p.r., jeżeli po przeprowadzeniu głosowania okaże się, że głosy wierzycieli, o których mowa w art. 113 ust. 3 p.r., mogłyby wpłynąć na wynik głosowania, sędzia-komisarz zarządza przerwę w zgromadzeniu wierzycieli w celu prawidłowego doręczenia zawiadomienia, chyba że stwierdzi na podstawie dowodu z dokumentu, że wierzyciele wiedzieli o zgromadzeniu.

Wierzyciele, aby podjąć właściwą decyzję, powinni mieć odpowiednio pogłębianą wiedzę na temat perspektyw działalności gospodarczej dłużnika i możliwości zrealizowania planów w zakresie restrukturyzacji i wykonania układu. Jak stanowi art. 114 ust. 1 p.r., w przyspieszonym postępowaniu układowym oraz w postępowaniu układowym nadzorca sądowy przedstawia na zgromadzeniu wierzycieli główne założenia planu restrukturyzacyjnego. Natomiast w postępowaniu sanacyjnym zarządca przedstawia na zgromadzeniu wierzycieli sprawozdanie z wykonania planu restrukturyzacyjnego w toku postępowania sanacyjnego oraz efekty podjętych działań, a także główne działania, które zgodnie z planem restrukturyzacyjnym zostaną podjęte po przyjęciu układu. Wydaje się, że czynność ta ma nie tylko charakter formalnego zapoznania wierzycieli z planem restrukturyzacyjnym i innymi okolicznościami, ale przede wszystkim ma na celu pokazanie wierzycielom możliwości realizacji układu i zachęcenie do pozytywnego głosowania. Z tego też względu nadzorca sądowy albo zarządca składa na zgromadzeniu wierzycieli opinię o możliwości wykonania układu (art. 115 p.r.).

Tryb składania propozycji układowych pozwala na przedstawienie różnych możliwości restrukturyzacji zobowiązań i ustabilizowania sytuacji finansowej dłużnika, a w konsekwencji kontynuowania jego działalności gospodarczej. W przypadku zgłoszenia kilku propozycji układowych sędzia-komisarz ustala kolejność głosowania nad propozycjami układowymi. Pod

106

głosowanie poddaje się wszystkie propozycje układowe, a tym samym czynności sędziego-komisarza odnoszące się do kolejności głosowania mają charakter jedynie porządkowy. W konsekwencji sędzia-komisarz musi zadbać o właściwą treść kart do głosowania, które muszą odzwierciedlać możliwość udziału wierzyciela w każdym głosowaniu odnoszącym się do kategorii interesu, w której się wierzyciel w tym konkretnym przypadku znalazł. Za przyjęte uznaje się te propozycje układowe, które uzyskały największe poparcie wierzycieli liczone w odniesieniu do sumy wierzytelności, z uwzględnieniem art. 119 p.r. (art. 117 ust. 1 p.r.). O tej ostatniej okoliczności sędzia-komisarz powinien poinformować uczestników zgromadzenia wierzycieli. Na zgromadzeniu wierzycieli dłużnik, zarządca albo nadzorca sądowy mogą zgłaszać zmiany propozycji układowych, przede wszystkim w celu uzyskania pozytywnego rozstrzygnięcia zgromadzenia wierzycieli dotyczącego układu, jednak pod warunkiem, że zmiany te nie uczynią układu niewykonalnym. W przypadku zgłoszenia przez dłużnika, zarządcę albo nadzorcę sądowego zmian propozycji układowych głos wierzyciela oddany na piśmie za pierwotnymi propozycjami układowymi uważa się za głos oddany za zmienionymi propozycjami układowymi, jeżeli są one korzystniejsze dla tego wierzyciela. Pozostałe głosy traktuje się jako głosy przeciw układowi.

W celu zachęcenia wierzycieli do pozytywnego głosowania nad układem plan restrukturyzacyjny może przewidywać dodatkowe rozwiązania pozwalające na zabezpieczenie interesów wierzycieli. Jeżeli plan restrukturyzacyjny określa zabezpieczenie jego wykonania przez osoby trzecie, udzielenie kredytu lub pożyczki dłużnikowi lub zgodę osób trzecich na zmianę treści praw lub stosunków prawnych, w tym zabezpieczeń w postaci hipoteki, zastawu, zastawu rejestrowego, zastawu skarbowego lub hipoteki morskiej, głosowanie nad układem może zostać przeprowadzone tylko w przypadku, gdy na zgromadzeniu wierzycieli zostaną przedłożone dokumenty, z których wynika, że zobowiązania te po przyjęciu układu zostaną wykonane (art. 118 ust. 1 p.r.). Dokumenty, o których mowa w art. 118 p.r., powinny być sporządzone w formie przewidzianej dla danej czynności prawnej (np. promesa kredytowa w formie pisemnej).

Rozwiązanie to stosuje się odpowiednio, jeżeli plan restrukturyzacyjny określa, że na czas wykonania układu zarząd nad przedsiębiorstwem ma zostać powierzony osobom wskazanym w układzie. Jeżeli układ określa restrukturyzację zobowiązań dłużnika przez konwersję wierzytelności na akcje lub udziały, głosowanie nad układem może zostać przeprowadzone tylko w przypadku, gdy na zgromadzeniu wierzycieli zostanie przedłożona zgoda Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów albo Komisji Europejskiej w zakresie kompetencji kontrolnych tych organów co do koncentracji na rynku albo zostanie wykazane, że zgoda taka nie jest wymagana. W tym względzie zasadnicze znaczenie mają postanowienia ustawy z 16.02.2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. z 2021 r. poz. 648) w zakresie postępowania w przedmiocie zgłoszenia zamiaru koncentracji.

Jeżeli propozycje układowe przewidują udzielenie dłużnikowi pomocy publicznej na restrukturyzację, głosowanie nad układem może zostać przeprowadzone tylko w przypadku, gdy na zgromadzeniu wierzycieli zostanie przedłożona zgoda właściwego organu na udzielenie pomocy publicznej albo zostanie wykazane, że zgoda taka nie jest wymagana (art. 118 ust. 4 p.r.). Zgoda na udzielenie pomocy publicznej nie jest wymagana, jeżeli dłużnik pomyślnie przejdzie testy wskazane w art. 140 i n. p.r. (test prywatnego wierzyciela).

W odniesieniu do uchwały o przyjęciu układu również stosuje się dwa kryteria większościowe – osobowe i kapitałowe. Wierzyciele głosują na przyjęciem układu wspólnie albo w ramach wyodrębnionych grup obejmujących kategorie interesu, jeżeli zostali na nie podzieleni. Uchwała zgromadzenia wierzycieli o przyjęciu układu zapada, jeżeli wypowie się za nią większość głosujących wierzycieli, którzy oddali ważny głos, mających łącznie co najmniej dwie trzecie sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom (art. 119 ust. 1 p.r.). Jeżeli głosowanie nad układem przeprowadza się w grupach wierzycieli, obejmujących poszczególne kategorie interesów, układ zostaje przyjęty, jeżeli w każdej grupie wypowie się za nim większość głosujących wierzycieli z tej grupy, mających łącznie co najmniej dwie trzecie

sumy wierzytelności, przysługujących głosującym wierzycielom z tej grupy. W tych przypadkach również większość osobowa potrzebna do przyjęcia układu w głosowaniu wszystkich wierzycieli lub w ramach danej grupy jest obliczana na podstawie liczby wierzycieli głosujących, którzy oddali ważny głos.

Od tej reguły wprowadza się pewne wyjątki. Układ zostaje przyjęty, chociażby nie uzyskał wymaganej większości w niektórych z grup wierzycieli, jeżeli wierzyciele mający łącznie dwie trzecie sumy wierzytelności przysługujących głosującym wierzycielom głosowali za przyjęciem układu, a wierzyciele z grupy lub grup, które wypowiedziały się przeciw przyjęciu układu, zostaną zaspokojeni na podstawie układu w stopniu nie mniej korzystnym niż w przypadku przeprowadzenia postępowania upadłościowego. W tym przypadku sędzia-komisarz musi dokonać oceny sytuacji, zwłaszcza w odniesieniu do wierzycieli, którzy mogli być bierni, np. z powodu niewystarczających albo niezrozumiałych dla nich informacji co do istoty propozycji układowych, stanu finansowego i majątku dłużnika itp.

Zgodnie z art. 120 ust. 1 p.r. sędzia-komisarz wydaje na zgromadzeniu wierzycieli postanowienie w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia układu. W sentencji postanowienia stwierdzającego przyjęcie układu zawiera się treść układu, aby nie było wątpliwości, zwłaszcza przy rozbudowanych konstrukcjach propozycji układowych, co do tego, jakie postanowienia zostały objęte stwierdzeniem przyjęcia układu. Uchylenie przez sędziego-komisarza uchwały zgromadzenia wierzycieli o przyjęciu układu jest niedopuszczalne, rozstrzygnięcie sędziego-komisarza ma bowiem jedynie charakter deklaratoryjny, potwierdzający istnienie stanowiska zgromadzenia wierzycieli co do ostatecznej treści układu. Nie zmienia to faktu, że jeżeli zaistnieją okoliczności wskazane w art. 165 p.r., układ może być niezatwierdzony. Postanowienie to obwieszcza się w celu realizacji zasady jawności postępowania restrukturyzacyjnego.

PROCEDURY – PRAWO RESTRUKTURYZACYJNE – LEX

M. Piechowiak, *Postępowanie w przedmiocie stwierdzenia przyjęcia lub nieprzyjęcia uchwały przez zgromadzenie wierzycieli*, red. I. Gil

J. Inni uczestnicy postępowania

Podstawa prawna: art. 229, 363 p.r.

W szczególnych przypadkach w postępowaniach restrukturyzacyjnych mogą pojawić się również inni uczestnicy postępowania z uwagi na szczególne okoliczności, względnie określony status prawny dłużnika.

W przypadku postępowania restrukturyzacyjnego prowadzonego wobec dłużnika będącego przedsiębiorstwem państwowym lub jednoosobową spółką Skarbu Państwa uczestnikiem może być organ założycielski lub minister właściwy do spraw Skarbu Państwa, jeżeli zgłosi udział w postępowaniu. Zgodnie z art. 229 ust. 1 p.r. o złożeniu wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego, który dotyczy przedsiębiorstwa państwowego albo jednoosobowej spółki Skarbu Państwa, sąd niezwłocznie zawiadamia, przy zastosowaniu środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość, w szczególności przez telefon, faks lub pocztę elektroniczną, organ założycielski albo pełnomocnika rządu, państwową osobę prawną, organ lub inną jednostkę uprawnioną do wykonywania praw z akcji lub udziałów należących do Skarbu Państwa, które mogą złożyć sądowi opinię w sprawie. Brak opinii nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

Z kolei w odrębnym postępowaniu restrukturyzacyjnym prowadzonym wobec emitentów obligacji pojawiają się:

a) kurator obligatariuszy (art. 363 ust. 1 p.r.) ustanowiony postanowieniem sądu; kuratorem może być również bank, z którym dłużnik zawarł umowę o reprezentowanie obligatariuszy wobec emitenta; dłużnik, nadzorca sądowy albo zarządca udzielają kuratorowi wszelkich potrzebnych informacji; kurator wykonuje też w imieniu obligatariuszy prawo głosu na zgromadzeniu wierzycieli, o ile sami nie oddali głosu (art. 367 p.r.); obligatariusze mogą działać w postępowaniu restrukturyzacyjnym również osobiście lub przez pełnomocnika, jeżeli zostali dopuszczeni do udziału w postępowaniu przez sędziego-komisarza; sędzia-komisarz dopuszcza obligatariuszy do udziału w postępowaniu po wykazaniu, że przysługują im prawa z obligacji;

b) administrator hipoteki (art. 363 ust. 2 p.r.); jeżeli dla zabezpieczenia praw z obligacji ustanowiono hipotekę na majątku emitenta, prawa i obowiązki obligatariuszy zabezpieczonych hipoteką w postępowaniu restrukturyzacyjnym wykonuje administrator hipoteki, o którym mowa w art. 31 ust. 4 ustawy z 15.01.2015 r. o obligacjach (Dz.U. z 2020 r. poz. 1208 ze zm.).

Ponadto zgodnie z art. 29 ustawy o obligacjach w przypadku ustanowienia zabezpieczenia innego niż hipoteka lub zastaw rejestrowy emitent może, przed rozpoczęciem emisji obligacji, zawrzeć w formie pisemnej pod rygorem nieważności umowę z administratorem zabezpieczeń, który wykonuje prawa i obowiązki wierzyciela z tytułu zabezpieczeń we własnym imieniu, lecz na rachunek obligatariuszy; administratorem zabezpieczeń może być także bank pełniący funkcję banku reprezentanta. W literaturze wymienia się następujące prawa i obowiązki administratora:

- a) wniesienia sprzeciwu co do ujęcia w spisie wierzycieli (w tym co do ustalonego w spisie prawdopodobieństwa zaspokojenia z przedmiotu zabezpieczenia);
- b) wniesienia sprzeciwu wobec odmowy uznania wierzytelności innego wierzyciela;
- c) głosowania na zgromadzeniu wierzycieli, w tym w sprawie przyjęcia układu;
- d) wnioskowania o zmianę składu rady wierzycieli;
- e) udziału w radzie wierzycieli;
- f) wnoszenia zażaleń na postanowienia sędziego-komisarza i sądu;
- g) wyrażania zgody na objęcie wierzytelności zabezpieczonej układem;
- h) zgłaszania własnych propozycji układowych (jeżeli suma wierzytelności obligatariuszy zabezpieczonych przekracza 30%) [P. Zimmerman, *Prawo...*, art. 363 p.r., nb 4].

Ci uczestnicy postępowania korzystają z uprawnień przypisanych wierzycielom, w tym mogą być powoływani do pełnienia funkcji członka rady wierzycieli. Kurator traci status uczestnika reprezentującego obligatariuszy, jeśli wszyscy obligatariusze zostali dopuszczeni do osobistego udziału w postępowaniu na podstawie postanowienia sędziego-komisarza.

Orzecznictwo:

- wyrok NSA z 20.02.2018 r., II GSK 3856/16, LEX nr 2455924 („Jeżeli według art. 18 ust. 1 pkt 2 ustawy z 2007 r. o licencji doradcy restrukturyzacyjnego przesłanką cofnięcia licencji syndyka są dwa postanowienia o odwołaniu z funkcji syndyka, organ cofający licencję nie ma kompetencji do badania zasadności czy legalności tych postanowień o odwołaniu”);
- uchwała SN (7) z 10.04.1991 r., III CZP 76/90, OSNC 1991/10–12, poz. 117 („W czasie trwania ustawowej wspólności majątkowej dopuszczalne jest rozporządzenie przez małżonka przedmiotem wchodzącym w skład majątku wspólnego na rzecz majątku odrębnego drugiego małżonka”).

Literatura: S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Legalis 2020.

Przebieg postępowania w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego

Adrian Borys, Joanna Kruczalak-Jankowska

SPIS TREŚCI

1. Okoliczności warunkujące otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenie układu	108	Główne postępowanie restrukturyzacyjne	139
A. Rodzaje okoliczności warunkujących otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego	108	Uboczne oraz wtórne postępowanie restrukturyzacyjne	140
B. Zdolność restrukturyzacyjna jako szczególna okoliczność warunkująca otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego	110	G. Katalog podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenia układu	142
C. Ocena okoliczności warunkujących otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego	111	a. Niewypłacalność	142
D. Warunki formalne i fiskalne	112	Płynnościowe ujęcie niewypłacalności	144
E. Warunki dopuszczalności	115	Zadłużeniowe ujęcie niewypłacalności	145
a. Katalog przesłanek procesowych warunkujących dopuszczalność otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego	115	b. Zagrożenie niewypłacalnością	147
b. Jurysdykcja krajowa w sprawach restrukturyzacyjnych	117	Zagrożenie niewypłacalnością w ujęciu płynnościowym	152
F. Warunki zasadności	128	Zagrożenie niewypłacalnością w ujęciu zadłużeniowym	158
a. Zastosowanie podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do postępowania o zatwierdzenie układu	131	c. Wielość wierzycieli	162
b. Zastosowanie podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego	134	d. Zdolność dłużnika do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po jego otwarciu	163
c. Podstawy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na podstawie rozporządzenia 2015/848	138	e. Legitymacja do złożenia wniosku restrukturyzacyjnego	166
		f. Brak pokrzywdzenia wierzycieli	167
		g. Odpowiedni poziom sumy wierzytelności spornych	170
		Pojęcie wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem	171
		Pojęcie wierzytelności spornych uprawniających do głosowania nad układem	172
		Uzasadnienie ograniczenia poziomu sumy wierzytelności spornych w postępowaniu o zatwierdzenie układu oraz w przyspieszonym postępowaniu układowym	173

Ocena poziomu sumy wierzytelności spornych w przyspieszonym postępowaniu układowym	174	Pozostałe wymogi w zakresie treści wniosku	222
Ocena poziomu sumy wierzytelności spornych w postępowaniu o zatwierdzenie układu	175	Możliwość zawarcia we wniosku żądania ewentualnego	223
2. Wniosek restrukturyzacyjny i postępowanie w przedmiocie rozpoznania wniosku	176	Oświadczenie o prawdziwości danych	224
A. Pojęcie i przedmiot wniosku restrukturyzacyjnego	176	Wymogi fiskalne wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego	225
a. Pojęcie wniosku restrukturyzacyjnego	176	c. Wniosek o otwarcie postępowania układowego	226
b. Przedmiot wniosku restrukturyzacyjnego	177	Treść wniosku o otwarcie postępowania układowego	226
B. Podmioty legitymowane do złożenia wniosku restrukturyzacyjnego	179	d. Wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego	227
C. Treść wniosku restrukturyzacyjnego	186	Wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego składany przez dłużnika	228
a. Wniosek o zatwierdzenie układu	189	Wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego składany przez wierzyciela ..	229
Treść wniosku o zatwierdzenie układu	189	D. Uproszczony wniosek o otwarcie postępowania sanacyjnego	230
Załączniki do wniosku o zatwierdzenie układu	190	a. Podstawa do złożenia uproszczonego wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego	230
Termin złożenia wniosku o zatwierdzenie układu	212	b. Uprawnienie do złożenia uproszczonego wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego	232
Uzupełnienie braków wniosku o zatwierdzenie układu	213	c. Termin do złożenia uproszczonego wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego	233
b. Wniosek o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego	214	d. Treść uproszczonego wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego	234
Treść wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego	214	E. Zbieg wniosku restrukturyzacyjnego i wniosku o ogłoszenie upadłości	235
Oznaczenie dłużnika	215	a. Pojęcie zbiegu wniosku restrukturyzacyjnego i wniosku o ogłoszenie upadłości	235
Propozycje układowe oraz wstępny plan restrukturyzacyjny	216	b. Pierwszeństwo wniosku restrukturyzacyjnego	236
Wskazanie miejsc, w których znajduje się przedsiębiorstwo lub inny majątek dłużnika	217	c. Przyjęcie wniosku restrukturyzacyjnego i wniosku o ogłoszenie upadłości do wspólnego rozpoznania	237
Aktualny wykaz majątku dłużnika z szacunkową wyceną jego składników	218	d. Możliwość rozpoznania wniosku o ogłoszenie upadłości przed wnioskiem restrukturyzacyjnym	238
Bilans sporządzony przez dłużnika dla celów postępowania o zatwierdzenie układu, na dzień przypadający w okresie 30 dni przed dniem złożenia wniosku	219	F. Postępowania w przedmiocie rozpoznania wniosku restrukturyzacyjnego	239
Wykaz wierzycieli oraz suma wierzytelności	220	G. Postanowienie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego	240
Wykaz wierzytelności spornych oraz suma wierzytelności spornych	221		

a. Uwagi ogólne	240	B. Wstępny plan restrukturyzacyjny – art. 9 p.r.	266
b. Postanowienie o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego	241	a. Wstępny plan restrukturyzacyjny – treść	266
c. Postanowienie o otwarciu postępowania układowego	242	b. Wstępny plan restrukturyzacyjny jako element wniosku o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego i postępowania układowego	267
d. Postanowienie o otwarciu postępowania sanacyjnego	243	c. Wstępny plan restrukturyzacyjny jako element wniosku o otwarciu postępowania sanacyjnego	268
H. Postępowanie zabezpieczające na etapie poprzedzającym otwarcie postępowania układowego oraz postępowania sanacyjnego	244	C. Właściwy plan restrukturyzacyjny	269
a. Przedmiot i cel zabezpieczenia	245	a. Właściwy plan restrukturyzacyjny – pojęcie	269
b. Podstawy zasadności zabezpieczenia	246	b. Właściwy plan restrukturyzacyjny – dodatkowe elementy treści (plan restrukturyzacyjny a pomoc publiczna)	271
c. Sposoby zabezpieczenia	247	c. Sprawozdanie nadzorca układu jako załącznik do wniosku o zatwierdzenie układu	272
Ustanowienie tymczasowego nadzorca sądowego	248	d. Sporządzenie i wykonanie planu restrukturyzacyjnego w przyspieszonym i zwykłym postępowaniu restrukturyzacyjnym	273
Ustanowienie tymczasowego zarządcy	253	e. Plan w przyspieszonym postępowaniu układowym	274
Zawieszenie postępowań egzekucyjnych prowadzonych w celu dochodzenia należności objętych z mocy prawa układem	258	f. Plan w postępowaniu układowym	275
Uchylenie zajęcia rachunku bankowego	259	g. Plan w postępowaniu sanacyjnym	276
d. Przebieg postępowania zabezpieczającego	260	Elementy planu restrukturyzacyjnego w postępowaniu sanacyjnym	277
e. Uchylenie lub zmiana postanowienia o zabezpieczeniu	261	Plan restrukturyzacyjny jako element sprawozdań składanych sędziemu- komisarzowi oraz wynagrodzenia zarządcy	279
f. Upadek zabezpieczenia	262	Plan a ustalanie wynagrodzenia zarządcy	280
3. Charakter prawny wstępnego planu restrukturyzacji i właściwego planu restrukturyzacji	263	D. Wykonanie i zmiana planu restrukturyzacyjnego	281
A. Plan restrukturyzacji a układ i propozycje układowe	264	E. Plan a wierzyciele	282

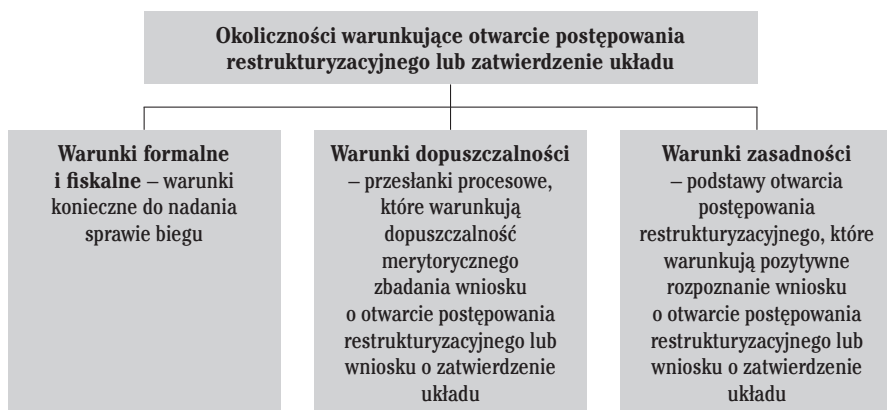
1. Okoliczności warunkujące otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenie układu

Podstawa prawna: art. 3 ust. 2 pkt 2, ust. 3 pkt 2, ust. 4 pkt 2, art. 4 ust. 1 i 2, art. 6, 7 ust. 1, art. 8, 283 ust. 1 i 2, art. 342 p.r.; art. 11 p.u.; art. 64, 65, 199, 1097 i n., art. 1111 i n., art. 1115 k.p.c.; art. 3–6 rozporządzenia 2015/848

A. Rodzaje okoliczności warunkujących otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego

108 Okolicznościami warunkującymi otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenie układu są wszelkie okoliczności, które weryfikuje sąd restrukturyzacyjny, rozpoznając wniosek o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub wnioszek o zatwierdzenie układu. Do okoliczności warunkujących otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenie układu zalicza się:

- a) **warunki formalne i fiskalne** wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub wniosku o zatwierdzenie układu;
- b) **warunki dopuszczalności**, tj. przesłanki procesowe warunkujące dopuszczalność merytorycznego zbadania wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub wniosku o zatwierdzenie układu, posiadanie **zdolności restrukturyzacyjnej**, rozumianej jako zespół cech danego podmiotu prawa pozwalających na prowadzenie wobec niego postępowania restrukturyzacyjnego (zob. rozdział V „Zakres podmiotowy prawa restrukturyzacyjnego”);
- c) **warunki zasadności**, tj. **podstawy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego**, określane inaczej jako przesłanki materialne postępowania restrukturyzacyjnego lub przesłanki merytoryczne postępowania restrukturyzacyjnego, które warunkują pozytywne rozpoznanie wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub wniosku o zatwierdzenie układu.

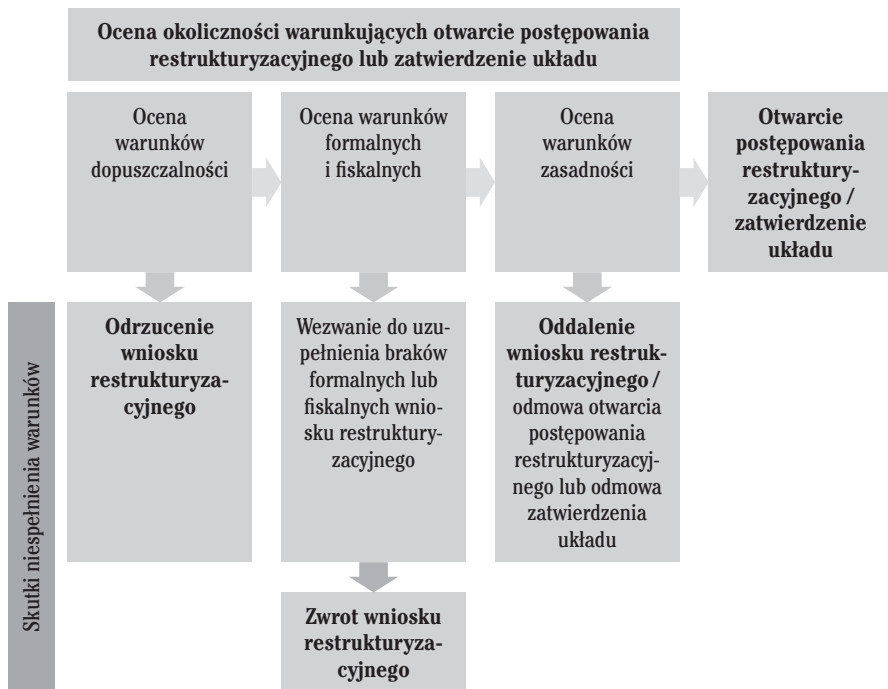
Sąd restrukturyzacyjny, dokonując oceny okoliczności warunkujących otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenie układu, w pierwszej kolejności powinien ocenić warunki dopuszczalności. Brak przesłanek procesowych skutkować będzie odrzuceniem wniosku restrukturyzacyjnego, z uwagi na niedopuszczalność jego merytorycznego rozpoznania. W związku z powyższym niezasadne jest wzywanie do uzupełnienia przez wnioskodawcę braków formalnych i fiskalnych wniosku, który i tak ostatecznie zostanie odrzucony. Mając na względzie ekonomikę postępowania, sąd do oceny warunków formalnych i fiskalnych wniosku restrukturyzacyjnego powinien przystąpić dopiero w sytuacji, w której przesłanki procesowe warunkujące dopuszczalność merytorycznego zbadania wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub wniosku o zatwierdzenie układu zostały spełnione. Dopiero na ostatnim etapie badania wniosku restrukturyzacyjnego, w sytuacji, gdy wniosek odpowiada wszelkim wymogom formalnym i fiskalnym albo gdy braki w tym zakresie zostały należycie uzupełnione, sąd może analizować spełnienie warunków zasadności – istnienia podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenia układu, a następnie wydać merytoryczne rozstrzygnięcie.

B. Zdolność restrukturyzacyjna jako szczególna okoliczność warunkująca otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego

Zdolność restrukturyzacyjna to możliwość stania się podmiotem, wobec którego może zostać otwarte, a następnie prowadzone postępowanie restrukturyzacyjne. Zagadnienie zdolności restrukturyzacyjnej, czyli zespołu cech podmiotu prawa pozwalających na prowadzenie wobec niego postępowania restrukturyzacyjnego, zostało omówione w rozdziale V, dlatego rozważania należy ograniczyć jedynie do charakteru zdolności restrukturyzacyjnej. W doktrynie zagadnienie charakteru zdolności restrukturyzacyjnej jest sporne, analogicznie jak zdolności upadłościowej. Występują poglądy, że zdolność restrukturyzacyjna stanowi przesłankę merytorycznego prowadzenia postępowania, a jej brak powinien skutkować oddaleniem wniosku restrukturyzacyjnego [zob. F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze w zarysie*, Warszawa 2009, s. 40]. Dominujące wydaje się jednak stanowisko, że zdolność restrukturyzacyjna, tak jak i zdolność upadłościowa, ma wyłącznie procesowy charakter, warunkując dopuszczalność merytorycznego rozpoznania sprawy, a zatem jej brak skutkować będzie odrzuceniem wniosku restrukturyzacyjnego [zob. M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Warszawa 1937, s. 26–27; A. Jakubecki, *Głosa do wyroku SN z 6.10.2004 r., I CK 71/04*, OSP 2005/12, s. 665; A. Pokora, *Zdolność upadłościowa*, PPH 1998/2, s. 26].

Ze względu na specyfikę postępowania restrukturyzacyjnego, do którego tylko odpowiednio znajdują zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, przyjąć należy, że zdolność restrukturyzacyjna stanowi szczególnego rodzaju przesłankę, warunkującą merytoryczne rozpoznanie wniosku restrukturyzacyjnego, a jej brak skutkować będzie oddaleniem wniosku, gdyż wiąże się nie tyle z ogólnym uprawnieniem takim jak zdolność sądowa, lecz możliwością uczestniczenia w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

C. Ocena okoliczność warunkujących otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego

Braki w zakresie warunków dopuszczalności oraz warunków formalnych i fiskalnych skutkują formalnym zakończeniem postępowania. Sąd odpowiednio odrzuci wniosek restrukturyzacyjny w przypadku negatywnej oceny warunków dopuszczalności lub zwróci wniosek restrukturyzacyjny, po uprzednim wezwaniu do usunięcia braków w trybie art. 130 i n. k.p.c., w przypadku negatywnej oceny warunków formalnych i fiskalnych.

Dopiero pozytywna ocena warunków dopuszczalności pozwala sądowi restrukturyzacyjnemu dokonać merytorycznej oceny wniosku przez pryzmat przesłanek otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Pozytywna ocena przesłanek otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego skutkuje wydaniem przez sąd postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego lub postanowienia o zatwierdzeniu układu. W przypadku negatywnej oceny podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego sąd oddali wniosek. Niekiedy sąd restrukturyzacyjny zamiast oddalić wniosek wydaje postanowienie o odmowie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub odmowie zatwierdzenia układu. Praktyka taka wynika z literalnej wykładni przepisów art. 8 ust. 1 i 2 p.r., które przyznają kompetencje sądowi restrukturyzacyjnemu odmowy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Postanowienie o odmowie otwarcia postępowania lub odmowie zatwierdzenia układu jest równoznaczne z postanowieniem o oddaleniu wniosku, gdyż odnosi się do okoliczności materialnoprawnych (podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego), a nie procesowych.

Literatura: R. Adamus, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2016; M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Warszawa 1937; M. Allerhand, B. Kurzępa, *Prawo upadłościowe. Komentarz. Orzecznictwo*, Bielsko-Biała 1999; M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Bielsko-Biała 1991;

W. Broniewicz, *Legitymacja procesowa*, Łódź 1963; W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008; T. Chilarski, *Upadłość transgraniczna w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2008; S. Cieślak, *Powiązania wewnątrzsystemowe w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013; A. Czornik, P. Koczwara, *Postępowanie o otwarcie postępowania sanacyjnego z wniosku wierzyciela – zagadnienia praktyczne*, DR 2016/6; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016; *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego*, cz. 1, t. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009; P. Filipiak, A. Michalska, *Uprawnienie wierzyciela rzeczowego do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości*, DR 2015/1; Ł. Grenda, *Wniosek restrukturyzacyjny. Uwagi praktyczne – aspekty prawne*, DR 2015/2; S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016; A. Hrycaj, P. Filipiak, *Transgraniczne postępowania upadłościowe przed sądami polskimi, „Państwo i Prawo” 2010/8*; *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2016; A. Hrycaj, *Pokrzywdzenie wierzycieli jako przesłanka odmowy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego*, DR 2016/1; A. Hrycaj, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2018; A. Jakubecki, *Głos do wyroku SN z 6.10.2004 r., I CK 71/04, OSP 2005/12*; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2008; A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz*. Art. 730–1088, red. J. Jankowski, Warszawa 2013; M. Jędrzejewska, *Problemy wynikające z regulacji zdolności sądowej w kodeksie postępowania cywilnego*, PS 1993/10; J. Korzonek, *Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Warszawa 1935; M. Kubiczek, B. Sokół, *Przesłanki prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego w świetle jego celu*, DR 2015/2; P. Kuśmierek, *Zdolność restrukturyzacyjna samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej*, DR 2016/3; W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1979; Ł. Lipowicz, *Analiza wniosku restrukturyzacyjnego przez sąd – próba określenia przyszłej praktyki sądowej*, DR 2015/2; E. Łętowska, *Zbieg norm w prawie cywilnym*, Warszawa 2002; *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. Zagadnienia praktyczne*, red. A. Machowska, Warszawa 2016; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz*. Art. 1–366, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016; H. Pietrzkowski, *Zdolność sądowa według Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. K. Weitz, J. Gudowski, t. 1, Warszawa 2011; A. Pokora, *Zdolność upadłościowa*, PPH 1998/2; M. Porzyci, *Stosowanie unijnego prawa upadłościowego do polskich postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych*, DR 2017/2; M. Sawczuk, *Zdolność procesowa w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1963; W. Siedlecki, *Przedmiot postępowania cywilnego* [w:] *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego. Zbiór studiów*, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974; K. Tatar, Ł. Trela, A. Królik, *Postępowanie o zatwierdzenie układu – wybrane problemy praktyczne*, DR 2017/1; M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, Warszawa 1947; A. Hrycaj, P.M. Wiórek, *Otwieranie europejskich postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych – przepisy jurysdykcyjne Rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego – zagadnienia ogólne, upadłość osób fizycznych*, HUK 2009/2; F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze w zarysie*, Warszawa 2009; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2016; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016.

D. Warunki formalne i fiskalne

Podstawa prawna: art. 126 i art. 187 k.p.c. w zw. z art. 209 p.r.; art. 219–221, 227–228, 265–266, 284 p.r.; art. 74 pkt 3 u.k.s.c.

Wniosek restrukturyzacyjny stanowi pierwsze pismo procesowe w sprawie, dlatego powinien co do zasady spełniać warunki formalne pisma procesowego (art. 126 § 1 k.p.c. w zw. z art. 209 p.r.), warunki formalne pierwszego pisma procesowego w sprawie (art. 126 § 2 k.p.c. w zw. z art. 209 p.r.) oraz warunki formalne przewidziane dla pozwu (art. 187 § 1 k.p.c. w zw. z art. 209 p.r.). Ponadto wniosek taki musi spełniać szczególne warunki formalne przewidziane w Prawie restrukturyzacyjnym. Należy pamiętać, że przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosujemy odpowiednio i tylko wówczas, gdy przepisy Prawa restrukturyzacyjnego nie stanowią inaczej.

Regulacja w zakresie treści wniosku restrukturyzacyjnego zawarta w Prawie restrukturyzacyjnym podzielona została w ten sposób, że osobno uregulowana została treść wniosku o zatwierdzenie układu (art. 219–221 p.r.) oraz treść pozostałych wniosków restrukturyzacyjnych, w taki sposób, że w pełni uregulowane zostały wymogi wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego (art. 227–228 p.r.). Natomiast regulacja w zakresie treści wniosku

112

113

o otwarcie postępowania układowego oraz wniosku o otwarcie postępowania sanacyjnego odsyła do odpowiedniego stosowania regulacji dotyczącej wniosku o otwarcie przyspieszonego postępowania układowego, ze wskazaniem odmienności (art. 256–266 i 284 p.r.).

- 114** Zgodnie z art. 74 pkt 3 u.k.s.c. od wniosku o zatwierdzenie układu po samodzielnym zbieraniu głosów albo otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego (wniosku restrukturyzacyjnego) pobiera się opłatę stałą w wysokości 1000 zł. W przypadku gdy wniosek nie został należycie opłacany, złożony był bezpośrednio przez dłużnika albo przez dłużnika reprezentowanego przez osobę będącą doradcą restrukturyzacyjnym, stosownie do art. 130 § 1 k.p.c. w zw. z art. 209 p.r. przewodniczący wzywa dłużnika, pod rygorem zwrócenia pisma, do opłacenia go w terminie tygodniowym. Natomiast w przypadku, gdy wniosek został złożony przez wnioskodawcę reprezentowanego przez adwokata lub radcę prawnego, zastosowanie znajdzie art. 130² § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 209 p.r., zgodnie z którym przewodniczący zwraca wniosek bez wezwania o uiszczenie opłaty. W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie wniosku strona może uiścić brakującą opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we właściwej wysokości, to wniosek wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu wniosku z tej samej przyczyny.

Literatura: R. Adamus, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2016; M. Allerhand, B. Kurzepa, *Prawo upadłościowe. Komentarz. Orzecznictwo*, Bielsko-Biała 1999; M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Bielsko-Biała 1991; W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008; A. Czornik, P. Koczwarra, *Postępowanie o otwarcie postępowania sanacyjnego z wniosku wierzyciela – zagadnienia praktyczne*, DR 2016/6; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016; *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego*, cz. 1, t. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009; P. Filipiak, A. Michalska, *Uprawnienie wierzyciela rzeczowego do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości*, DR 2015/1; Ł. Grenda, *Wniosek restrukturyzacyjny. Uwagi praktyczne – aspekty prawne*, DR 2015/2; S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016; *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2016; A. Hrycaj, *Pokrzywdzenie wierzyciela jako przesłanka odmowy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego*, DR 2016/1; A. Hrycaj, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2018; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2008; A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz*. Art. 730–1088, red. J. Jankowski, Warszawa 2013; J. Korzonek, *Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Warszawa 1935; Ł. Lipowicz, *Analiza wniosku restrukturyzacyjnego przez sąd – próba określenia przyszłej praktyki sądowej*, DR 2015/2; *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. Zagadnienia praktyczne*, red. A. Machowska, Warszawa 2016; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz*. Art. 1–366, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2016; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016.

E. Warunki dopuszczalności

Podstawa prawna: art. 64, 65, 199 § 1, art. 1097 i n., art. 1111 i n., art. 1115 k.p.c.; art. 4 ust. 1 i 2, art. 341, 342 p.r.; art. 3–6 rozporządzenia 2015/848

a. Katalog przesłanek procesowych warunkujących dopuszczalność otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego

- 115** Postępowanie restrukturyzacyjne stanowi element polskiego systemu postępowania cywilnego. Zgodnie z art. 209 p.r. w sprawach nieuregulowanych przez Prawo restrukturyzacyjne do postępowania restrukturyzacyjnego stosuje się odpowiednio przepisy księgi pierwszej części pierwszej k.p.c., z wyłączeniem przepisów o zawieszeniu i wznowieniu postępowania.

Z uwagi na powyższe warunkiem koniecznym dla możliwości wszczęcia i dalszego prowadzenia postępowania w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenia układu jest wystąpienie określonych przesłanek procesowych, rozumianych jako okoliczności, których istnienie lub nieistnienie decyduje o możliwości rozpoznania w określonym postępowaniu danej sprawy przez dany sąd [zob. J. Jodłowski [w:] J. Jodłowski, W. Sieciecki, *Postępowania cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1958, s. 70]. Przesłanki procesowe warunkują zatem możliwość przystąpienia do merytorycznego rozpoznania wniosku restrukturyzacyjnego oraz prawidłowy tok postępowania, w odróżnieniu od przesłanek materialnych (podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego), które warunkują osiągnięcie celu postępowania restrukturyzacyjnego.

W ramach postępowania w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego wyróżnić można następujące **przesłanki procesowe** warunkujące rozpoznanie sprawy:

- a) jurysdykcję krajową (art. 1097 i n. k.p.c.);
- b) brak immunitetu sądowego lub egzekucyjnego dłużnika (art. 1111 i n. oraz art. 1115 k.p.c.);
- c) dopuszczalność drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.);
- d) brak zawisłości sprawy (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.);
- e) brak powagi rzeczy osądzonej (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.);
- f) zdolność sądową oraz zdolność procesową (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.).

Przesłanki procesowe warunkujące rozpoznanie wniosku restrukturyzacyjnego:

przesłanki związane z kompetencją sądu do rozpoznania i rozstrzygnięcia danej sprawy:

jurysdykcja krajowa (art. 1097 i n. k.p.c.)

dopuszczalność drogi sądowej (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.)

brak zawisłości sprawy (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.)

brak powagi rzeczy osądzonej (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.)

przesłanki dotyczące stron:

brak immunitetu sądowego lub egzekucyjnego dłużnika (art. 1111 i n. oraz 1115 k.p.c.)

zdolność sądowa oraz zdolność procesowa (art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c.)

zdolność restrukturyzacyjna (art. 4 ust. 1 i 2 p.r.)

Wszystkie wyżej wskazane okoliczności warunkują dopuszczalność rozpoznania przez sąd restrukturyzacyjny wniosku restrukturyzacyjnego (wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub wniosku o zatwierdzenie układu). Przesłanki procesowe sąd restrukturyzacyjny bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W przypadku braku którejkolwiek ze wskazanych powyższej przesłanek procesowych **sąd odrzuci wniosek restrukturyzacyjny**. Natomiast w przypadku rozpoznania wniosku restrukturyzacyjnego pomimo braku którejkolwiek

ze wskazanych powyżej przesłanek procesowych postępowanie to dotknięte będzie sankcją nieważności.

WAŻNE! Istnienie przesłanek procesowych warunkuje dopuszczalność rozpoznania danej sprawy restrukturyzacyjnej. Przesłanki te są brane pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy, ich brak prowadzi do odrzucenia wniosku o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub wniosku o zatwierdzenie układu. Rozpoznanie sprawy w przypadku braku którejkolwiek ze wskazanych przesłanek procesowych powoduje nieważność postępowania.

b. Jurysdykcja krajowa w sprawach restrukturyzacyjnych

- 117** Jurysdykcja krajowa to właściwość sądów danego państwa do rozstrzygania sporów z zakresu prawa cywilnego i urzeczywistniania w tym zakresie norm prawa [Ł. Błaszczak [w:] *Postępowanie cywilne*, red. E. Marszałkowska-Krześ, Warszawa 2013, s. 747]. Sąd restrukturyzacyjny bada jurysdykcję krajową z urzędu, a jej brak bierze pod uwagę w każdym stanie sprawy (art. 1099 § 1 k.p.c. w zw. z art. 341 p.r.). Jurysdykcja krajowa w sprawie o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego stanowi zatem **przesłankę procesową bezwzględną**. W przypadku postępowania restrukturyzacyjnego jurysdykcja krajowa została uregulowana w art. 342 p.r. Powyższa regulacja ma charakter szczególnie względem regulacji zawartej w przepisach art. 1097–1110⁴ k.p.c., co w myśl zasady *lex specialis derogat legi generali* wyłącza ich stosowanie w sprawach restrukturyzacyjnych.

Jurysdykcja krajowa w sprawach restrukturyzacyjnych

Jurysdykcja krajowa wyłączna *iurisdictio exclusiva*

Do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich należą sprawy restrukturyzacyjne, jeżeli w RP znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika (art. 342 ust. 1 p.r.)

Postępowanie restrukturyzacyjne ma charakter głównego postępowania restrukturyzacyjnego

Jurysdykcja krajowa fakultatywna *iurisdictio facultativa*

Jurysdykcja, jeżeli dłużnik prowadzi w RP działalność gospodarczą albo ma miejsce zamieszkania lub siedzibę albo majątek (art. 342 ust. 2 p.r.)

Postępowanie restrukturyzacyjne ma charakter ubocznego postępowania restrukturyzacyjnego

- 118** Zgodnie z art. 342 ust. 1 p.r. do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich należą sprawy restrukturyzacyjne, jeżeli w **Rzeczypospolitej Polskiej znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika (jurysdykcja wyłączna)**. Łącznik jurysdykcyjny kreujący wyłączną jurysdykcję sądów polskich oparty na **głównym ośrodku podstawowej działalności** zastosowany w Prawie restrukturyzacyjnym jest tożsamy z łącznikiem wynikającym z prawa unijnego (zob. art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848).

WAŻNE! Głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich.

Pojęcie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika zdefiniowane zostało w art. 15 ust. 2 p.r., zgodnie z którym przez główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika należy rozumieć miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich. W przypadku osoby prawnej oraz jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, domniemywa się, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce siedziby (art. 15 ust. 3 p.r.). W przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą lub zawodową domniemywa się, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania działalności gospodarczej lub zawodowej (art. 15 ust. 4 p.r.). W przypadku osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej lub zawodowej domniemywa się, że głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu tej osoby (art. 15 ust. 5 p.r.).

119

Ponadto zgodnie z art. 342 ust. 2 p.r. sądom polskim przysługuje również jurysdykcja, jeżeli **dłużnik prowadzi w Rzeczypospolitej Polskiej działalność gospodarczą albo ma miejsce zamieszkania lub siedzibę albo majątek (jurysdykcja niewyłączna)**.

120

Kwalifikacja pojęć prawnych w prawie prywatnym międzynarodowym co do zasady następuje według *lex fori*. Metoda ta oparta jest na przepisach obowiązujących w siedzibie organu orzekającego w danej sprawie. Zatem jeżeli sąd polski ma jurysdykcję w danej sprawie i stosuje polskie prawo prywatne międzynarodowe, to dla poszukiwania znaczeń pojęć zawartych we własnym prawie prywatnym międzynarodowym zastosuje własne prawo materialne, w rozważanym przypadku cywilne [zob. J. Gołaczyński, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2017, s. 44]. Dlatego miejsce zamieszkania na potrzeby określenia jurysdykcji krajowej należy ustalić zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego (art. 25–28 k.c.). Zgodnie z art. 25 k.c. miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. O miejscu zamieszkania decydują dwa czynniki: obiektywny (zewnętrzny), czyli faktyczne przebywanie danej osoby w konkretnej miejscowości (*corpus*), oraz subiektywny (wewnętrzny), czyli uzewnętrzniony zamiar stałego pobytu (*animus*). Pojęcie zamiaru stałego pobytu należy rozumieć w sensie zobiektywizowanym, tj. jako sposób przebywania w danym miejscu, który dla typowego obserwatora stanowi podstawę do ustalenia, że miejsce to jest ośrodkiem działalności życiowej danej osoby fizycznej. Wyrażenie zamiaru stałego pobytu nie wymaga złożenia oświadczenia woli (nie jest czynnością prawną). Wystarczy więc, że zamiar taki wynika z zachowania danej osoby polegającego na ześrodkowaniu swojej aktywności życiowej w określonej miejscowości. Natomiast pojęcie siedziby należy ustalić zgodnie z treścią art. 41 k.c. Regulacja ta stanowi, że jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowią inaczej, siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający.

Łącznik jurysdykcyjny w postaci położenia majątku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej kreuje tzw. jurysdykcję nadmierną, gdyż sam fakt położenia w majątku dłużnika stanowi zbyt wątle powiązanie sprawy restrukturyzacyjnej z państwem forum. Na potrzeby regulacji art. 342 ust. 2 p.r. terminu „majątek” należy używać w węższym znaczeniu i odnosić go jedynie do aktywów dłużnika.

Jeżeli jurysdykcja sądu polskiego jest wyłączna, postępowanie restrukturyzacyjne ma charakter głównego postępowania restrukturyzacyjnego. W pozostałych przypadkach postępowanie restrukturyzacyjne ma charakter ubocznego postępowania restrukturyzacyjnego.

WAŻNE! W sprawach restrukturyzacyjnych przepisów dotyczących umów o jurysdykcję nie stosuje się.

Stosownie do regulacji art. 343 p.r. w sprawach restrukturyzacyjnych przepisów dotyczących umów o jurysdykcję nie stosuje się. Oznacza to, że nie ma możliwości umownego poddawania spraw restrukturyzacyjnych sądom polskim ani umownego wyłączania ich właściwości

121

na rzecz sądów zagranicznych. Kwestie te mogą być rozstrzygane wyłącznie w drodze ustaw, umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo prawa organizacji międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem, w szczególności prawa wtórnego Unii Europejskiej.

Jurysdykcja krajowa w sprawie o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego ma charakter bezwzględny, nie może zatem zostać zmieniona na mocy woli uczestników postępowania restrukturyzacyjnego w drodze zawarcia umowy jurysdykcyjnej, niezależnie czy umowa taka miałaby być zawarta przez dłużnika z większością, czy też ze wszystkimi wierzycielami. Do zmiany jurysdykcji krajowej może dojść jednak w wyniku zmiany stanu faktycznego będącego podstawą ustalenia jurysdykcji, tzn. zmiany położenia głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika. Zjawisko takie określane jest mianem forum shopping („turystyki jurysdykcyjnej”) i polega na uzyskaniu jurysdykcji sądów państwa obcego, którego prawo jest, w ocenie dłużnika, dla niego najbardziej korzystne. Zjawisku temu w ramach prawa unijnego ma przeciwdziałać regulacja art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848, która włącza możliwość zastosowania domniemań prawnych określających położenie głównego ośrodka podstawowej działalności dłużnika, jeżeli w okresie 3 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego siedziba (w przypadku osób prawnych) lub główne miejsce wykonywania działalności (osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą) zostały przeniesione do innego państwa członkowskiego.

WAŻNE! Ustanowienie przez sąd zagraniczny zarządcy zagranicznego do podejmowania czynności w Rzeczypospolitej Polskiej nie wyłącza jurysdykcji krajowej sądów polskich.

122 Niedopuszczalne jest ograniczenie jurysdykcji krajowej wewnętrznymi decyzjami sądu państwa obcego, dlatego ustanowienie przez sąd zagraniczny zarządcy zagranicznego do podejmowania czynności w Rzeczypospolitej Polskiej nie wyłącza jurysdykcji krajowej sądów polskich.

123 Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 338 p.r. przepisów dotyczących jurysdykcji krajowej zawartych w prawie restrukturyzacyjnym nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczpospolita Polska jest stroną, albo prawo organizacji międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem, stanowi inaczej. Zatem w przypadku dłużnika, którego główny ośrodek podstawowej działalności zlokalizowany jest na terenie państwa członkowskiego Unii Europejskiej, kwestia jurysdykcji krajowej regulowana będzie przez przepisy art. 3–6 rozporządzenia 2015/848, które w sposób odmienny definiują łącznik jurysdykcyjny w przypadku jurysdykcji fakultatywnej.

Regulacja rozporządzenia 2015/848 posługuje się sformułowaniem „postępowanie upadłościowe”, jednakże zgodnie z art. 2 pkt 4 rozporządzenia 2015/848 dla celów rozporządzenia „postępowanie upadłościowe” oznacza postępowanie wymienione w załączniku A, czyli w przypadku Rzeczypospolitej Polskiej upadłość, postępowanie o zatwierdzenie układu, przyspieszone postępowanie układowe, postępowanie układowe, postępowanie sanacyjne.

124 Zgodnie z art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 sądy państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się **główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika**, posiadają jurysdykcję do wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego („**główne postępowanie restrukturyzacyjne**”). Głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce, w którym dłużnik regularnie zarządza swoją działalnością o charakterze ekonomicznym i które jako takie jest rozpoznawalne dla osób trzecich. Ustalając, czy główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika jest możliwy do zweryfikowania dla osób trzecich, należy zwrócić szczególną

uwagę na wierzycieli i ich percepcję tego, skąd dłużnik administruje swoją działalnością. Może to wymagać w razie przeniesienia głównego ośrodka podstawowej działalności poinformowania wierzycieli w odpowiednim czasie o nowej lokalizacji, z której dłużnik prowadzi działalność, np. przez zaznaczenie zmiany adresu w korespondencji handlowej lub przez ogłoszenie nowej lokalizacji innymi odpowiednimi środkami (zob. motyw 28 rozporządzenia 2015/848).

W przypadku osoby prawnej domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce jej siedziby statutowej. Domniemanie to ma zastosowanie tylko wtedy, gdy siedziba statutowa nie została przeniesiona do innego państwa członkowskiego w okresie 3 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego. W przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest główne miejsce wykonywania tej działalności. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy główne miejsce wykonywania działalności nie zostało przeniesione do innego państwa członkowskiego w okresie 3 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego. W przypadku każdej innej osoby fizycznej domniemywa się, wobec braku dowodu przeciwnego, że głównym ośrodkiem jej podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu tej osoby. Domniemanie takie ma zastosowanie tylko wtedy, gdy miejsce zwykłego pobytu nie zostało przeniesione do innego państwa członkowskiego w okresie 6 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego. Ograniczenia w stosowaniu wskazanych domniemań prawnych stanowią zabezpieczenie mające zapobiegać nielegalnemu lub nieuczciwemu wybieraniu sądu pod kątem korzystniejszej sytuacji prawnej (tzw. forum shopping). Ponadto wskazane domniemania mają charakter wzruszany. Właściwy sąd państwa członkowskiego powinien starannie ocenić, czy główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika faktycznie znajduje się w danym państwie członkowskim. We wszystkich przypadkach, jeżeli okoliczności sprawy budzą wątpliwości co do jurysdykcji danego sądu, sąd ten powinien zażądać od dłużnika dodatkowych dowodów na poparcie jego twierdzeń, a jeżeli prawo mające zastosowanie do postępowania upadłościowego na to zezwala, powinien umożliwić wierzycielom dłużnika przedstawienie stanowiska w kwestii jurysdykcji. Z uwagi na jedynie odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego przyjąć należy, że regulacja art. 234 k.p.c. w zakresie, w jakim wiąże sądownymi wnioskami domniemania prawne, nie znajduje zastosowania w postępowaniu w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub postępowania w przedmiocie zatwierdzenia układu. Sąd restrukturyzacyjny jest zatem uprawniony, a zarazem zobowiązany do badania podstawy domniemania prawnego wynikającego zarówno z art. 15 ust. 3–5 p.r., jak i art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848. Uprawnienie to jest istotne z uwagi na fakt, że w postępowaniu w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub postępowania w przedmiocie zatwierdzenia układu co do zasady nie występują wierzyciele dłużnika, którzy mogliby obalić ww. domniemania i wykazywać brak jurysdykcji. Zgodnie bowiem z art. 7 ust. 1 p.r., o ile ustawa nie stanowi inaczej, postępowanie restrukturyzacyjne wszczyna się na wniosek restrukturyzacyjny złożony przez dłużnika. W przypadku przedsiębiorcy istnieje możliwość wzruszenia tego domniemania, jeżeli jego centralna administracja (organ zarządzający) mieści się w innym państwie członkowskim niż jego siedziba statutowa i jeżeli całościowa ocena wszystkich istotnych okoliczności wykaże w sposób możliwy do zweryfikowania dla osób trzecich, że faktyczny główny ośrodek sprawowania zarządu i nadzoru nad przedsiębiorstwem oraz zarządzania jego interesami znajduje się w tym innym państwie członkowskim. Natomiast w przypadku osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej istnieje możliwość wzruszenia tego domniemania, np. gdy większość majątku dłużnika znajduje się poza państwem członkowskim miejsca jego zwykłego pobytu lub gdy można wykazać, że głównym motywem jego przeprowadzki było wystąpienie o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego w nowej jurysdykcji i że takie wystąpienie godziłoby materialnie w interesy wierzycieli dłużnika.

125 Jeżeli dłużnik ma główny ośrodek swojej podstawowej działalności na terytorium państwa członkowskiego, sądy innego państwa członkowskiego są uprawnione, zgodnie z art. 3 ust. 2 rozporządzenia 2015/848, do wszczęcia postępowania restrukturyzacyjnego tylko wtedy, **gdy dłużnik ma na terytorium tego innego państwa członkowskiego swój oddział**. Skutki tego postępowania są ograniczone do majątku dłużnika znajdującego się na terytorium tego ostatniego państwa członkowskiego („**uboczne postępowanie restrukturyzacyjne**”). Uboczne postępowanie restrukturyzacyjne można wszcząć przed wszczęciem głównego postępowania restrukturyzacyjnym jedynie w przypadku, gdy:

- a) wszczęcie głównego postępowania restrukturyzacyjnego zgodnie z art. 3 ust. 1 rozporządzenia 2015/848 jest niemożliwe ze względu na wymagania przewidziane w prawie państwa członkowskiego, na którego terytorium znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika, lub
- b) wszczęcie ubocznego postępowania restrukturyzacyjnego wnosi:
 - wierzyciel, którego roszczenia powstały w związku z działalnością lub są związane z działalnością oddziału znajdującego się na terytorium państwa członkowskiego, w którym wnosi się o wszczęcie postępowania ubocznego, lub
 - organ publiczny, który w myśl prawa państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się oddział, ma prawo wnosić o wszczęcie postępowania restrukturyzacyjnego.

W przypadku wszczęcia głównego postępowania restrukturyzacyjnego postępowanie uboczne staje się **wtórnyim postępowaniem restrukturyzacyjnym**.

Rozporządzenie 2015/848 pozwala na wszczęcie **głównego postępowania restrukturyzacyjnego** w państwie członkowskim, w którym dłużnik posiada główny ośrodek swojej podstawowej działalności. Postępowanie to ma zakres uniwersalny, jego celem jest objęcie całego majątku dłużnika. W celu ochrony różnych interesów niniejsze rozporządzenie pozwala na wszczęcie równoległe z głównym postępowaniem restrukturyzacyjnym wtórnych postępowań restrukturyzacyjnych. Wtórne postępowanie restrukturyzacyjne może zostać wszczęte w państwie członkowskim, w którym dłużnik ma swój oddział. Skutki wtórnego postępowania restrukturyzacyjnego ograniczone są tylko do majątku dłużnika znajdującego się w tym państwie.

126 Sąd, do którego wpłynął wniosek o otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego, ustala z urzędu, czy posiada jurysdykcję zgodnie z art. 3 rozporządzenia 2015/848. W orzeczeniu o wszczęciu postępowania restrukturyzacyjnego określa się podstawy jurysdykcji sądu, a w szczególności, czy wynika ona z art. 3 ust. 1, czy z art. 3 ust. 2 rozporządzenia 2015/848. Zgodnie z art. 1097 § 1 k.p.c. w zw. z art. 341 p.r., jeżeli istniejące w chwili wszczęcia postępowania podstawy jurysdykcji odpadły w dalszym jego toku, nie stanowi to przeszkody dla kontynuowania tego postępowania (zasada ciągłości jurysdykcji – *perpetuatio iurisdictionis*). Zmiana okoliczności stanowiących podstawy jurysdykcji po wszczęciu postępowania nie jest brana przez sąd pod uwagę. Istnienie jurysdykcji krajowej na etapie postępowania w przedmiocie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego rozciąga się zatem na właściwe postępowanie restrukturyzacyjne.

127 W przypadku stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej przez polski sąd restrukturyzacyjny zgodnie z art. 1099 § 1 k.p.c. w zw. z art. 341 p.r. wniosek restrukturyzacyjny zostanie odrzucony. Natomiast jeżeli mimo braku jurysdykcji krajowej polski sąd rozpozna sprawę, postępowanie takie dotknięte będzie sankcją nieważności (art. 1099 § 2 k.p.c. w zw. z art. 341 p.r.).

Orzecznictwo:

- postanowienie SO w Szczecinie z 1.02.2019 r., VIII GZ 459/18, LEX nr 2623308 („Przepis art. 3 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) (...) z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego ustanawia w przypadku osoby fizycznej nieprowadzącej niezależnej działalności gospodarczej lub zawodowej domniemanie, iż głównym ośrodkiem podstawowej działalności jest miejsce zwykłego pobytu. W powołanym rozporządzeniu brak jest definicji pojęcia «miejsca zwykłego pobytu»,

- jednakże nie powinno budzić wątpliwości, iż z uwagi na charakter przepisów i akcentowaną w punkcie 29 preambuły potrzebę zapobiegania nielegalnemu lub nieuczciwemu wybieraniu sądu pod kątem korzystniejszej sytuacji prawnej (tzw. forum shopping), pojęcie to powinno się wyklądać w sposób autonomiczny. Pomocne w tym zakresie mogą zatem być poglądy prezentowane na tle innych przepisów prawa unijnego posługujących się terminem «miejsce zwykłego pobytu», w tym rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (R. I). Na te tych przepisów zwraca się uwagę, że miejsce zwykłego pobytu osoby fizycznej znajduje się z państwie, w którym ześrodkowana jest aktywność życiowa danej osoby, zaś wśród okoliczności, które należy brać pod uwagę przy ustalaniu miejsca zwykłego pobytu wskazuje się przykładowo: długość i regularność pobytu lub pobytów w określonym państwie, posiadanie w nim rodziny i kontaktów towarzyskich, stałej pracy, mieszkania, majątku, uczęszczanie do szkoły, znajomość języka oraz powiązania administracyjne z organami określonego państwa. Sporne natomiast jest znaczenie okoliczności subiektywnych, tj. zamiaru pobytu na danym terytorium (zob. Maciej Zachariasiewicz *Komentarz do art. 19 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych* (Rzym I) i powołana tam literatura, System Informatyki Prawnej LEX”);
- wyrok TS z 17.01.2006 r., C-1/04, Susanne Staubitz-Schreiber, EU:C:2006:39 („[...] utrzymanie jurysdykcji pierwszego sądu właściwego gwarantuje wierzycielom większą pewność prawa, gdyż dokonali oni oceny ryzyka na wypadek upadłości dłużnika na podstawie położenia głównego ośrodka jego podstawowej działalności w momencie nawiązywania z nim stosunków prawnych. [...] sąd państwa członkowskiego, na terytorium którego znajduje się główny ośrodek podstawowej działalności dłużnika w chwili złożenia wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego, pozostaje właściwy, jeżeli dłużnik dokonał przeniesienia głównego ośrodka swojej podstawowej działalności na terytorium innego państwa członkowskiego po złożeniu wniosku, lecz przed wszczęciem postępowania”).

Literatura: R. Adamus, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 2016; M. Allerhand, B. Kurzępa, *Prawo upadłościowe. Komentarz. Orzecznictwo*, Bielsko-Biała 1999; M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Bielsko-Biała 1991; Ł. Błaszczak [w:] *Postępowanie cywilne*, red. E. Marszałkowska-Krzęś, Warszawa 2013; W. Broniewicz, *Legitymacja procesowa*, Łódź 1963; W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008; T. Chilarski, *Upadłość transgraniczna w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2008; S. Cieślak, *Powiązania wewnątrzsistemowe w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013; S. Cieślak, *Wpływ postępowania upadłościowego na postępowania w sprawach gospodarczych*, Pal. 2008/9–10; A. Czornik, P. Koczwara, *Postępowanie o otwarcie postępowania sanacyjnego z wniosku wierzyciela – zagadnienia praktyczne*, DR 2016/6; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016; *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego*, cz. 1, t. 1, *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009; P. Filipiak, A. Michalska, *Uprawnienie wierzyciela rzeczowego do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości*, DR 2015/1; J. Gołaczyński, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Warszawa 2017; S. Gurgul, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016; A. Hrycaj, P. Filipiak, *Transgraniczne postępowania upadłościowe przed sądami polskimi*, „Państwo i Prawo” 2010/8; *System Prawa Handlowego*, t. 6, *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*, red. A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz, Warszawa 2016; A. Hrycaj, *Prawo i postępowanie restrukturyzacyjne*, Warszawa 2018; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2008; A. Jakubecki, F. Zedler, *Prawo upadłościowe i naprawcze. Komentarz*, Warszawa 2010; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 2, *Komentarz. Art. 730–1088*, red. J. Jankowski, Warszawa 2013; M. Jędrzejewska, *Problemy wynikające z regulacji zdolności sądowej w kodeksie postępowania cywilnego*, PS 1993/10; J. Jodłowski [w:] J. Jodłowski, W. Siedlecki, *Postępowania cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1958; J. Korzonek, *Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowem. Komentarz*, Warszawa 1935; M. Kubiczek, B. Sokół, *Prześlanki prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego w świetle jego celu*, DR 2015/2; P. Kuśmierk, *Zdolność restrukturyzacyjna samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej*, DR 2016/3; W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1979; Ł. Lipowicz, *Analiza wniosku restrukturyzacyjnego przez sąd – próba określenia przyszłej praktyki sądowej*, DR 2015/2; *Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. Zagadnienia praktyczne*, red. A. Machowska, Warszawa 2016; *Kodeks postępowania cywilnego*, t. 1, *Komentarz. Art. 1–366*, red. A. Marciniak, K. Piasecki, Warszawa 2016; H. Pietrzkowski, *Zdolność sądowa według Kodeksu postępowania cywilnego* [w:] *Aurea praxis, aurea theoria. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Tadeusza Erecińskiego*, red. K. Weitz, J. Gudowski, t. 1, Warszawa 2011; M. Porzycki, *Stosowanie unijnego prawa upadłościowego do polskich postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych*, DR 2017/2; M. Sawczuk, *Zdolność procesowa w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1963; W. Siedlecki, *Przedmiot postępowania cywilnego* [w:] *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego. Zbiór studiów*, red. J. Jodłowski, Ossolineum 1974; K. Tatała, Ł. Trela, A. Królik, *Postępowanie o zatwierdzenie układu – wybrane problemy praktyczne*, DR 2017/1; M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura procesu*, Warszawa 1947; A. Hrycaj, P.M. Wiórek, *Otwieranie europejskich postępowań upadłościowych przez polskie sądy upadłościowe – przepisy jurysdykcyjne Rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000 w sprawie postępowania upadłościowego – zagadnienia ogólne*, upadłość osób fizycznych, HUK 2009/2; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2016; P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe. Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*, Warszawa 2016.

F. Warunki zasadności

Podstawa prawna: art. 3 ust. 2 pkt 2, ust. 3 pkt 2, ust. 4 pkt 2, art. 4 ust. 1 i 2, art. 6, 7 ust. 1, art. 8, 283 ust. 1 i 2, art. 342 p.r.; art. 11 p.u.

128 Warunki zasadności stanowią przesłanki merytoryczne, które warunkują pozytywne rozpatrzenie wniosku restrukturyzacyjnego. Określane są w doktrynie mianem podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego. Wyróżnia się następujące podstawy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego:

- a) niewypłacalność (art. 6 ust. 1 p.r.);
- b) zagrożenie niewypłacalnością (art. 6 ust. 1 p.r.);
- c) brak pokrzywdzenia wierzycieli jako skutek postępowania (art. 8 ust. 1 p.r.);
- d) zdolność do bieżącego zaspokajania kosztów i zobowiązań (art. 8 ust. 2 p.r.);
- e) suma wierzytelności spornych nieprzekraczającą 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem (art. 3 ust. 2 pkt 2 oraz ust. 3 pkt 2 p.r.);
- f) suma wierzytelności spornych przekraczającą 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem (art. 3 ust. 4 pkt 2 p.r.);
- g) wielość wierzycieli (art. 11 ust. 1 i 2 p.u. w zw. z art. 6 ust. 2 p.r.);
- h) legitymacja do złożenia wniosku restrukturyzacyjnego (art. 7 ust. 1 oraz art. 283 ust. 1 i 2 p.r.).

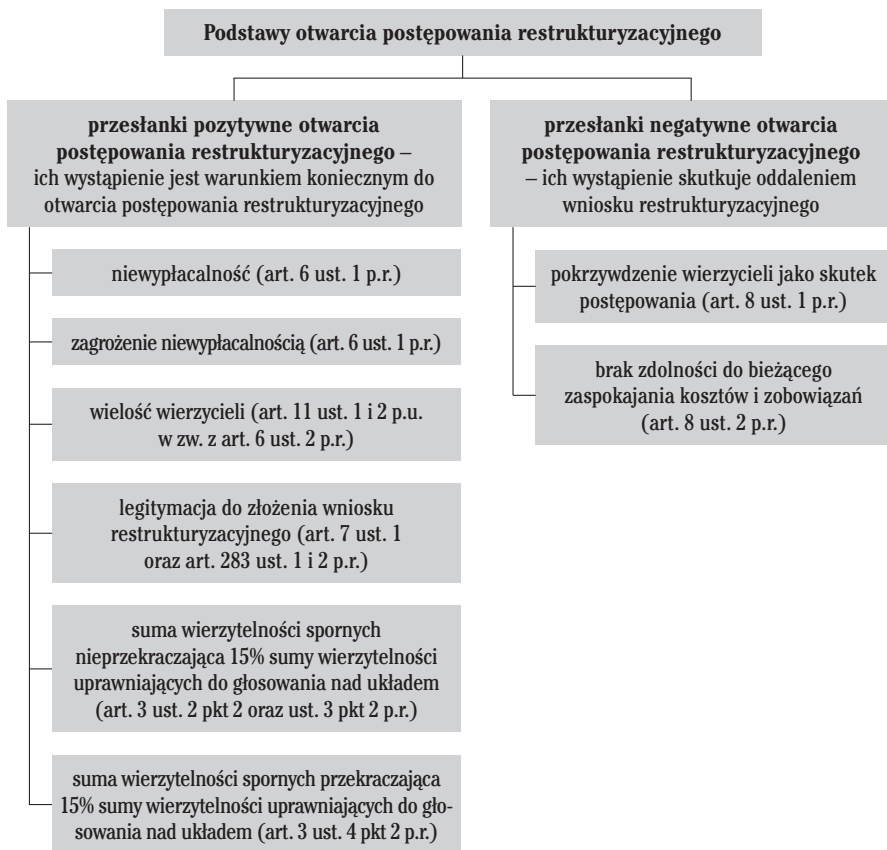
Podstawy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (przesłanki materialne):	
	niewypłacalność (art. 6 ust. 1 p.r.)
	zagrożenie niewypłacalnością (art. 6 ust. 1 p.r.)
	brak pokrzywdzenia wierzycieli jako skutek postępowania restrukturyzacyjnego (art. 8 ust. 1 p.r.)
	zdolność do bieżącego zaspokajania kosztów postępowania i zobowiązań powstałych po otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego (art. 8 ust. 2 p.r.)
	suma wierzytelności spornych nieprzekraczająca 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, w przypadku postępowania o zatwierdzenie układu oraz przyspieszonego postępowania układowego (art. 3 ust. 2 pkt 2 oraz ust. 3 pkt 2 p.r.)
	suma wierzytelności spornych przekraczająca 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem w przypadku postępowania układowego (art. 3 ust. 4 pkt 2 p.r.)
	wielość wierzycieli (art. 11 ust. 1 i 2 p.u. w zw. z art. 6 ust. 2 p.r.)
	legitymacja do złożenia wniosku restrukturyzacyjnego (art. 7 ust. 1 oraz art. 283 ust. 1 i 2 p.r.)

Wszystkie wymienione powyżej okoliczności stanowiące podstawy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego warunkują pozytywne rozpoznanie wniosku restrukturyzacyjnego, tj. otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego lub zatwierdzenie układu. W powyższym zestawieniu okoliczności te zostały ujęte jako przesłanki pozytywne, dlatego brak którejkolwiek z nich skutkować będzie oddaleniem wniosku restrukturyzacyjnego. Skutek w postaci

oddalenia wniosku oznacza, że są to przesłanki merytoryczne (materialne). Niekiedy sądy restrukturyzacyjne wydają w takim przypadku postanowienie o odmowie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego lub o odmowie zatwierdzenia układu. Wynika to z literalnej wykładni art. 8 ust. 1 i 2 p.r., jednakże są to postanowienia tożsame w skutkach z postanowieniem o oddaleniu wniosku restrukturyzacyjnego.

W doktrynie w ramach systematyzacji wyróżnia się podział na **pozytywne przesłanki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego** oraz **negatywne przesłanki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego**. Podział ten wynika ze sposobu, w jakim została sformułowana dana okoliczność stanowiąca podstawę otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego.

Okoliczności, których pozytywne stwierdzenie skutkuje uwzględnieniem wniosku, zaś stwierdzenie ich nieistnienia skutkuje oddaleniem wniosku, stanowią przesłanki pozytywne. Natomiast okoliczności, których pozytywne stwierdzenie skutkuje oddaleniem wniosku, zaś stwierdzenie ich nieistnienia skutkuje uwzględnieniem wniosku, stanowią przesłanki negatywne. Zgodnie z art. 6 ust. 1 p.r. postępowanie restrukturyzacyjne może być prowadzone wobec dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością. Niewypłacalność oraz zagrożenie niewypłacalnością stanowią okoliczność warunkującą możliwość otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, a zatem okoliczności te należy zakwalifikować jako przesłanki pozytywne. Zgodnie natomiast z art. 8 ust. 1 p.r. sąd odmawia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli skutkiem tego postępowania byłoby pokrzywdzenie wierzycieli, a zatem okoliczność pokrzywdzenia wierzycieli stanowi przesłankę negatywną, gdyż jej wystąpienie skutkuje odmową otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (oddaleniem wniosku restrukturyzacyjnego).

Stosując podział na przesłanki pozytywne oraz negatywne, w oparciu o sposób sformułowania danej przesłanki przez ustawodawcę wyróżnić można następujące przesłanki pozytywne:

- a) niewypłacalność (art. 6 ust. 1 p.r.);
- b) zagrożenie niewypłacalnością (art. 6 ust. 1 p.r.);
- c) wielość wierzycieli (art. 11 ust. 1 i 2 p.u. w zw. z art. 6 ust. 2 p.r.);
- d) legitymacja do złożenia wniosku restrukturyzacyjnego (art. 7 ust. 1 oraz art. 283 ust. 1 i 2 p.r.);
- e) suma wierzytelności spornych nieprzekraczająca 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem (art. 3 ust. 2 pkt 2 oraz ust. 3 pkt 2 p.r.);
- f) suma wierzytelności spornych przekraczająca 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem (art. 3 ust. 4 pkt 2 p.r.).

Natomiast jako przesłanki negatywne zakwalifikować należy:

- a) pokrzywdzenie wierzycieli jako skutek postępowania (art. 8 ust. 1 p.r.);
- b) brak zdolności do bieżącego zaspokajania kosztów i zobowiązań (art. 8 ust. 2 p.r.).

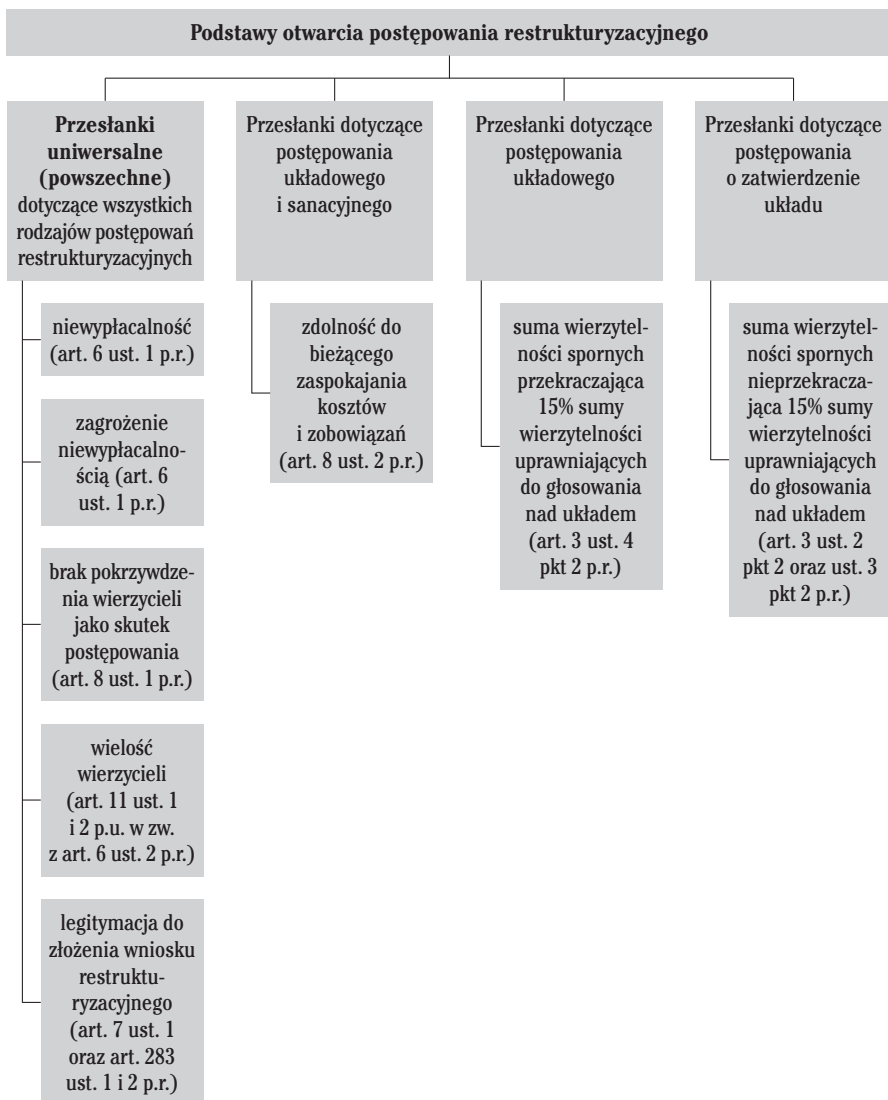
Powyższy podział ma jedynie charakter systematyzujący i pozostaje bez większego znaczenia w procesie stosowania prawa, tj. przy rozpoznawaniu wniosku restrukturyzacyjnego przez sąd. Każda z wyżej wymienionych okoliczności może być bowiem przedstawiona jako przesłanka negatywna lub pozytywna. Zarówno w razie stwierdzenia przez sąd restrukturyzacyjny przy rozpoznawaniu wniosku, że w wyniku otwarcia postępowania dojdzie do pokrzywdzenia wierzycieli (przesłanki w ujęciu negatywnym), jak i stwierdzenia, że brak jest pokrzywdzenia wierzycieli w następstwie otwarcia postępowania (przesłanki w ujęciu pozytywnym), skutek procesowy będzie identyczny – nastąpi oddalenie wniosku restrukturyzacyjnego.

130 Podstawy otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego mogą mieć różny zakres zastosowania. Wyróżnić można **podstawy uniwersalne**, dotyczące wszystkich rodzajów postępowań restrukturyzacyjnych, oraz podstawy dotyczące jedynie poszczególnych postępowań restrukturyzacyjnych. Podstawy mające powszechny zakres zastosowania (uniwersalne) to:

- a) niewypłacalność (art. 6 ust. 1 p.r.);
- b) zagrożenie niewypłacalnością (art. 6 ust. 1 p.r.);
- c) brak pokrzywdzenia wierzycieli jako skutek postępowania (art. 8 ust. 1 p.r.);
- d) wielość wierzycieli (art. 11 ust. 1 i 2 p.u. w zw. z art. 6 ust. 2 p.r.);
- e) legitymacja do złożenia wniosku restrukturyzacyjnego (art. 7 ust. 1 oraz art. 283 ust. 1 i 2 p.r.).

Natomiast przesłanka braku zdolności do bieżącego zaspokajania kosztów i zobowiązań (art. 8 ust. 2 p.r.) dotyczy jedynie postępowania układowego oraz postępowania sanacyjnego. Przesłanka ta nie dotyczy postępowania w przedmiocie zatwierdzenia układu, gdyż jest to postępowanie z założenia krótkotrwale i niegenerujące dużych kosztów, a zatem brak jest ryzyka niezaspokojenia przed dłużnika kosztów postępowania i bieżących zobowiązań pozaukładowych. Natomiast w przypadku przyspieszonego postępowania układowego dłużnik wraz z wnioskiem o otwarcie postępowania składa zaliczkę na koszty postępowania, co również powoduje, że brak jest ryzyka niezaspokojenia kosztów postępowania. Z uwagi na powyższe przesłanka braku zdolności do bieżącego zaspokajania kosztów i zobowiązań, o której mowa w art. 8 ust. 2 p.r., w ramach postępowania o zatwierdzenie układu i przyspieszonego postępowania układowego byłaby bezprzedmiotowa.

Przesłanka określona w art. 3 ust. 2 pkt 2 p.r. oraz ust. 3 pkt 2 p.r., tj. okoliczność, że suma wierzytelności spornych nie przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, dotyczy jedynie postępowania o zatwierdzenie układu oraz przyspieszonego postępowania układowego. Natomiast przesłanka określona w art. 3 ust. 4 pkt 2 p.r., tj. okoliczność, że suma wierzytelności spornych przekracza 15% sumy wierzytelności uprawniających do głosowania nad układem, dotyczy jedynie postępowania układowego. Postępowanie sanacyjne może być wszczęte niezależnie od sumy wierzytelności spornych.

a. Zastosowanie podstaw otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego do postępowania o zatwierdzenie układu

Postępowanie w przedmiocie zatwierdzenia układu jest najprostszym postępowaniem restrukturyzacyjnym, w ramach którego rola sądu restrukturyzacyjnego została ograniczana w porównaniu do innych postępowań restrukturyzacyjnych. W celu przygotowania propozycji układowych, przeprowadzenia samodzielnego zbierania głosów i złożenia wniosku o zatwierdzenie układu dłużnik zawiera umowę o sprawowanie nadzoru nad przebiegiem postępowania z osobą spełniającą wymogi, o których mowa w art. 24 p.r., która pełni funkcję nadzorcy układu. W ramach postępowania o zatwierdzenie układu nie występuje zatem etap postępowania w przedmiocie otwarcia postępowania, sąd restrukturyzacyjny nie wydaje postanowienia

131